

*Tolna Megye Komplex Fejlesztési Programja
2000-2006.*

Tartalomjegyzék

Tartalomjegyzék.....	1
Bevezető.....	7
A program célja.....	8
A program gazdasági, társadalmi, politikai környezete.....	9
Helyzetértékelés.....	12
SWOT-analízis.....	26
A komplex fejlesztési program stratégiája és prioritásai.....	28
Stratégiai célok.....	28
A stratégia elemei.....	30
Prioritások.....	30
Operatív programok.....	31
I. Operatív program: Gazdaságfejlesztés.....	33
1. Alprogram: A gazdasági környezet javítása, a gazdasági intézményrendszer fejlesztése.....	36
1.1. A gazdaságfejlesztés meghatározó intézményeinek segítése, tevékenységük összehangolása.....	37
1.2. A kis- és középvállalkozások számára fontos gazdasági szolgáltatások kínálatának élénkítése.....	41
1.3. Gazdasági információs rendszer kiépítése.....	43
1.4. A Duna Menti Gazdasági Térség fejlesztési lehetőségeinek kiaknázása, különös tekintettel a Duna-híd kínálta lehetőségekre.....	46
1.5. A megye vonzerejének növelése a fiatal, magasan kvalifikált munkaerő számára.....	48
2. Alprogram: Az oktatás fejlesztése, a megye iskoláiban szereshető tudás piacképességének javítása, az intézmények közötti együttműködés erősítése.....	52
2.1. A középfokú intézmények közötti koordináció erősítése az oktatási struktúra sikeres fejlesztése érdekében.....	54

2.2. A felnőttképzés koordinációjának megteremtése a munkaerőpiaci igényekhez jobban illeszkedő kínálat kialakításának támogatása érdekében.....	57
2.3. A megye középfokú oktatásának helyzetét nyomon követő információs rendszer kialakítása	58
3. Alprogram: A megye és a megyén belüli elérhetőség javítását szolgáló közlekedési infrastruktúra fejlesztése	61
3.1. A megye átjárhatóságának javítása főutak és elkerülő utak építésével	74
3.2. A megye átjárhatóságának javítása a mellékút-hálózat fejlesztésével.....	77
3.3. A folyami hajózás fejlesztési koncepciójának kidolgozása	78
3.4. A települések közötti közúti tömegközlekedés fejlesztése	82
4. Alprogram: A mezőgazdaság fejlesztése	87
4.1. Az optimális növénytermesztési szerkezet kialakításának támogatása.....	88
4.2. A szőlőtermesztés és borgazdaság fejlesztése.....	92
4.3. Tolna megye gyümölcsstermesztésének fejlesztése	95
4.4. A zöldségtermesztés fejlesztése	98
4.5. Az állattenyésztés fejlesztése:	101
4.6. Az erdőgazdálkodás fejlesztése.....	106
4.7. A mezőgazdasági termelést támogató szolgáltatások fejlesztése	107
4.8. A megye meliorációs rendszerének fejlesztése.....	109
4.9. A növényolaj alapú motorhajtóanyag előállításának beindítása	111
4.10. Az integráció és a kooperáció ösztönzése	113
4.11. Az élelmiszeripar fejlesztése.....	114
5. Alprogram: A turizmus és intézményrendszerének fejlesztése	123
5.1. A gyógy- és termálturizmus fejlesztése	124
5.2. A borturizmus fejlesztése	126
5.3. A turizmus fejlesztését támogató rendszer kialakítása	129
5.4. Megyei koordináló szervezet fejlesztése, feladatainak és hatáskörének bővítése.....	133
5.5. A tárgyi feltételek fejlesztésének feltérképezése	137
II. Operatív program: A kistelepüléseken élők esélyeinek növelése	140

1. Alprogram: A zsáktelepülések megközelíthetőségének javítása	142
1.1 A zsáktelepülések elérhetőségének és kapcsolódási lehetőségeinek javítása. 143	
2. Alprogram: A kulturális kezdeményezések és intézmények fejlesztése a megye kistelepülésein	145
2.1. A teleház hálózat fejlesztése	146
2.2. A kistérségi nonprofit tevékenységek ösztönzése.....	147
3. Alprogram: Falusi turizmus	150
3.1. A falusi turizmus és az agroturizmus fejlesztési lehetőségek felmérése..	151
3.2 A falusi turizmus hálózat fejlesztése , koordináló szervezet felállítása.....	154
3.3. Marketing rendszer kiépítése	157
4. Alprogram: A vidékfejlesztési intézményrendszer fejlesztése	159
4.1. A vidékfejlesztésért tevékenykedő hálózatok kooperációjának erősítése....	161
III. Operatív program: Az életminőség javítása.....	164
1. Alprogram: A korszerű hulladékgazdálkodás feltételeinek megteremtése.....	167
1.1. A keletkező hulladék mennyiségének minimalizálása.....	169
1.2. A környezetbarát újrahasznosítás maximális szintre emelése	169
1.3. A környezetkímélő hulladék-elhelyezés megoldása	170
1.4. A hulladékkezeléssel összefüggő szolgáltatások erősítése	171
2. Alprogram: A környezetvédelmi infrastruktúra továbbfejlesztése	175
2.1. A szennyvízprogram folytatása.....	177
2.2. A földgázprogram folytatása.....	178
2.3. Alternatív energiaforrások kutatása, alkalmazása, mintaterületek létrehozása	178
2.4. Csapadékvíz-elvezetők építése.....	178
3. Alprogram: Az ivóvízbázisok védelme.....	183
3.1. vízminőségi adatbázisok létrehozása, fenntartása, korreláció vizsgálata....	183
3.2. Új vízbázisok kutatása.....	183
3.3. Az érzékeny területek fokozott védelme, kutatása.....	183
3.4. A megyét övező területekről érkező szennyezések értékelése, a vízminőségvédelem megszervezése	184

3.5. Alternatív vízhasználatok elterjesztése	184
4. Alprogram: Levegőminőség-védelem, zaj- és rezgésvédelem.	186
4.1. A levegő minőségének védelme.....	186
4.2. A zaj- és rezgésterhelés csökkentése.....	187
5. Alprogram: A környezeti tudatosság kialakítása (oktatás-nevelés-felvilágosítás)	190
5.1. Óvodai programok	191
5.2. Általános iskolai programok	191
5.3. Középiskolai oktatási programok indítása	192
5.4. Felsőoktatási programok, képzések, szakirányok	192
5.5. Lakossági meggyőzés.....	192
6. Alprogram: Ökofolyosók kialakítása	195
6.1. A biológiai sokféleség megőrzésére és a biológiai erőforrások fenntartható használata céljából megyei stratégia és akcióprogram kidolgozása.	196
7. Alprogram: A biogazdálkodás térnyerésének elősegítése	198
7.1. Környezetbarát mezőgazdálkodás elősegítése.....	199
7.2. A biogazdálkodás feltételrendszerének megteremtése.	199
8. Alprogram: A megyei kerékpárút-hálózat fejlesztése.....	202
8.1. A megyei kerékpárút-hálózat fejlesztése	203
8.2. A megyei kerékpárút-hálózat fejlesztési koncepciójának elkészítése.....	205
9. Alprogram: Egészségtudatossági program.....	207
9.1. Az egészségőrző, lélekvédelmi szolgáltatások körének bővítése	208
10. Alprogram: A kulturális és civil tevékenységek, kezdeményezések ösztönzése	210
10.1. A megye Községi Kezdeményezések Koncepciójának elkészítése, a közösségi szerepvállalás, a közművelődés és a az öntevékeny kezdeményezések jelenleginél hatékonyabb és több eszközzel gazdálkodó támogatási rendszerének megalapozása érdekében	212
10.2. Virtuális Galéria létrehozása	214

10.3. A megye kulturális, közművelődési fejlesztési beruházási szükségleteinek számbavétele	216
11. Alprogram: A szociális háló megerősítése.....	218
11.1. A fogyatékosok ellátásáért felelős intézményrendszer átalakítása, fejlesztése	219
11.2. Szociális térkép elkészítése	222
IV. Operatív program: Az intézményrendszer fejlesztése	224
1. Alprogram: A fejlesztéspolitika megyei szintű koordinációját ellátó szervezetek, ügynökségek felállítása	226
1.1. A Komplex Fejlesztési Program végrehajtásáért felelős programiroda felállítása	227
1.2. A megye fejlesztéspolitikai érdekeit képviselő szervezet felállítása	228
1.3. Tolna Megye Gazdaságáért Társulás megalapítása	231
1.4. A Kistelepülésekért Egyesülés megalapítása.....	233
2. Alprogram: A megye informatikai fejlesztése	236
2.1. Adatbázisok koordinációja.....	237
2.2 Számítástechnikai fejlesztés.....	239
A fejlesztési koncepcióban meghatározott programok becsült forrásai.....	241
A programozás során végzett egyeztetések.....	247
Tolna megye Komplex Fejlesztési Programjának összefoglaló táblázata	250
Melléklet a megyére vonatkozó országos közúthálózat-fejlesztési elképzelésekről ..	258

Bevezető

Tolna Megye Komplex Fejlesztési Programja a Tolna Megyei Területfejlesztési Tanács megbízásából készül. A programozás első fázisaként készült helyzetértékelést a Megyei Területfejlesztési Tanács 2000. június végén fogadta el.

A dokumentum élő, nyitott, egyeztetési változat. A jogszabály által előírt egyeztetések alapján, az észrevételek beépítésével készített Megyei Komplex Fejlesztési Program elfogadásáról a Megyei Területfejlesztési Tanács 2000 szeptemberében hoz döntést.

A program végrehajtása érdekében több intézmény, szervezet felállítását javasoljuk. A Komplex Fejlesztési Program végrehajtására a Területfejlesztési Tanács Programirodájának felállítását indítványozzuk. Ugyancsak fontosnak tartjuk a gazdaságfejlesztés koordinálására a Tolna Megye Gazdaságáért Társulás megalakítását. A kistalvak fejlesztésének érdekében a Kistelepülésekért Egyesülés létrehozását (részletesen: lásd, IV. Operatív program).

A Program sikerének alapfeltétele, hogy a benne megfogalmazott célokról minél szélesebb körű egyetértés alakuljon ki. Ezért kérjük, javaslataival, véleményével járuljon hozzá Tolna Megye Komplex Fejlesztési Programjának kialakításához.

A program célja

A komplex fejlesztési program – az országos és a regionális koncepcióhoz illeszkedve - azon fejlesztési célkitűzéseket határozza meg, amelyek megvalósítása a megyei intézmények feladata a Tolna megyei lakosok jövőbeni jólétének javítása érdekében.

A program az életszínvonal és az életminőség növelését célzó terveket, intézményfejlesztési javaslatokat foglalja egységes keretbe. A meglévő intézmények, szolgáltatások működését adott feltételnek tekinti, a szükséges fejlesztési irányokat és intézkedéseket határozza meg.

A program a fejlesztési elképzeléseket a kitűzött célok szerint csoportosítja, az ágazati logika helyett komplex megközelítést alkalmaz. A fejlesztéspolitika különböző elemeit (pl. az úthálózat, az oktatás fejlesztése) eszköznek tekinti, amelyeket a célkitűzések (pl. a gazdasági potenciál növelése) logikája szerint kell csoportokba szervezni.

A program a megye egészének programja. Azokat a fejlesztési célokat tartalmazza, amelyek megvalósításában a közösség (jelen esetben a megye) hatékonyabb, mint a lakosok és a vállalkozások önálló kezdeményezései. Támazkodik a települések elképzeléseire, a kistérségek koncepcióira, illeszkedik a regionális célkitűzésekhez, de nem kíván csak a megye egy részét érintő vagy a megyehatárokon messze túlmutató fejlesztésekben aktívan részt vállalni.

A program sikeres megvalósításának feltétele, hogy a fejlesztési célkitűzések mellett bemutassa a megvalósításhoz szükséges feladatokat is. Megnevezi a végrehajtásban szerepet és felelősséget vállaló szereplőket, intézményeket, megjelöli a finanszírozáshoz használható forrásokat.

A program a Tolna Megyei Területfejlesztési Tanács (TT) számára készült. A fejlesztési elképzelések konkrét intézkedései során tekintettel van ezen intézmény feladatainak, forrásainak és jogosítványainak hatókörére. A program olyan elemeket tartalmaz, amelyek a Területfejlesztési Tanács aktív részvételét, kezdeményezését igénylik, vagy tevékenységét komolyan befolyásolják.

A program gazdasági, társadalmi, politikai környezete

A megye fejlődését jelentősen befolyásolják az országos és a nemzetközi társadalmi, politikai, szellemi tendenciák.

Nemzetközi folyamatok

Korunkat világszerte a globalizáció, a kommunikációs forradalom, a posztmateriális értékek szerepének növekedése jellemzi.

A nemzetállamok szerepe csökkenőben van, a társadalom szervezésében egyre meghatározóbbak az országhatáron túlnyúló politikai egységek és a nemzetközi gazdasági szerveződések. A biztonság és a jólét biztosításában egyre nagyobb szerepet vállalnak a nemzetek fölötti szervezetek, mint például az Európai Unió vagy a NATO. Az országok közötti együttműködés egyik legfontosabb kiváltó oka az, hogy a gazdasági munkamegosztás nemzetközivé vált. A világgazdaságban egyre nagyobb befolyásra tesznek szert a multinacionális vállalatok, amelyek méretüknél és tőkeerejükénél fogva hatékonyabban tudják megszervezni működésüket, sikeresebben tudják kiszolgálni a világszerte homogénebbé váló fogyasztói igényeket. A világpiacra koncentrááló vállalatokkal szemben az állam szabályozó szerepe, autonómiája csökken, ami egyrészt a nemzeti önállóságot sok területen korlátozó együttműködésre kényszeríti az országokat, másrészt növeli a homogénebb, rugalmasabb és egységesebb közösségi szint – a régió szerepét.

Korunkat meghatározza az emberek közötti kommunikáció, az információ-tárolás és feldolgozás költségeit drasztikusan csökkentő technológiák gyors fejlődése. Az információs forradalom átalakítja a gazdaság szerkezetét, átformálja a társadalmat, megváltoztatja az emberek hétköznapjait és értékrendjét. Az információ szinte költségmentes áramlása révén felértékelődik a szellemi tőke szerepe. A termékek és előállításuk során a hozzáadott érték és a versenyképesség meghatározójává egyre inkább az információk gyors és sikeres előállítása, feldolgozása és továbbítása válik: felértékelődik a termékfejlesztés, a marketing szerepe, megnő a piaci

mechanizmusoknál hatékonyabb információáramlást lehetővé tévő hosszú távú piaci kapcsolatok (stratégiai szövetségek, beszállítói rendszerek) szerepe. E folyamatok hatására a társadalmon belüli alá- és fölérendeltségi viszonyokat is egyre inkább az információk és az azokat feldolgozó kapacitások fölötti rendelkezés határozza meg.

Ezekkel a folyamatokkal párhuzamosan, részben hatásukra az emberek értékrendje is átalakul. Az anyagi jólét és annak biztonsága mellett egyre fontosabbá válnak a posztmaterális – az élet minőségével kapcsolatos – értékek. Felerősödőben van a közösséghez tartozás igénye, a környezet tisztaságának megbecsülése, az identitást kifejező szimbólumok (ezzel együtt a státuszfogyasztás) jelentősége.

A globalizáció és az információs forradalom komoly társadalmi, gazdasági, politikai hatásokkal járó folyamatai globális gazdasági növekedéssel járnak együtt. Ennek következtében a perifériális, félperifériális térségek – így Magyarország – kapcsolata erősödik a gazdagabb térségekkel, az említett nemzetközi folyamatok egyre nagyobb mértékben befolyásolják a mi életünket is.

Országos tendenciák

Magyarországot a gyors és stabil gazdasági növekedés jellemzi, emellett a társadalmi különbségek nőnek. Az ország számára nagy kihívást jelent az európai integráció, ami felgyorsítja a regionalizálódás és a fejlesztéspolitikai intézményrendszer átalakulásának folyamatát.

Magyarországon a korábbi rendszer összeomlása után – komoly társadalmi költségekkel – versenyképes gazdaság alakult ki, ami egyre erősebben kapcsolódik az európai és a világ gazdaságához. Ennek következtében gyors gazdasági növekedés bontakozott ki, melynek húzóerejét a relatíve olcsó termelési tényezők (elsősorban a munkaerő) előnyeit kihasználó, külföldi piacokra termelő – elsősorban a gépiparban tevékenykedő – nagyvállalatok alkotják. A növekedés hatására az életszínvonal emelkedőben van, a lakosság fogyasztása nő.

A gazdasági fejlődés stabil. A gazdaság szerkezetében a válságban lévő ágazatok súlya csekély, a demokratikus politikai rendszer, a NATO-tagság és az

európai integrációs folyamat biztosítják a fejlődést nagyrészt finanszírozó nemzetközi tőke számára oly fontos stabilitást.

A gazdasági növekedés elsősorban az ország központi és északnyugati területeire, néhány szektorra (elsősorban gépgyártás, szolgáltatás), és elsősorban a nagyvállalatokra koncentrálódik. A kevésbé frekvenciált területeken a fejlődés lassúbb, a kisebb településeken kevésbé érzékelhető. A folyamat haszonélvezői a társadalom piacképes tudással bíró rétegei. A lakóhelyük, képzettségük vagy koruk miatt a munkaerőpiacon kevésbé versenyképes emberek számára a növekedés lehetőségei kiaknázatlanok. Helyzetük és esélyeik relatíve és sokszor abszolút értelemben is romlanak. Ennek következtében a társadalmi különbségek növekedőben, a társadalom különböző csoportjai közötti átjárhatóság lehetőségei csökkenőben vannak.

A magyar politika egyik legfőbb törekvése az európai uniós tagság elérése. Ez – a külpolitika mellett – meghatározza a fejlesztések főbb prioritásait, a szabályozási rendszer átalakítást, komoly befolyást gyakorol a közigazgatási rendszer reformjára.

A magyar közigazgatásban a települések és a kormányzati szint szerepe a meghatározó. A megyék szerepe az intézményrendszer fenntartására redukálódott. Az önkormányzati rendszer feszültségei (a települések feladatai és erőforrásai közötti egyenetlenségek) és a közbenső közigazgatási szint gyengesége a közigazgatási rendszer átalakítását igénylik. Az új rendszer meghatározó elemei várhatóan a folyamatosan növekvő szerepű kistérségek és régiók lesznek.

A nemzetközi és hazai környezet komoly kihívások elé állítja a megyei szintű fejlesztéspolitikát. Az átalakulóban lévő közigazgatási rendszerben meg kell határozni, melyek a megyei szintű koordináció feladatai. Biztosítani kell a gazdasági fejlődés feltételeit, támogatnia kell a leszakadóban lévő társadalmi csoportokat a felzárkózás esélyeinek megteremtésében, a globalizáció és az információs forradalom következtében átalakulóban lévő környezetben. Mindez csak akkor lehetséges, ha a megye képes egy konkrét célokat megfogalmazó, megvalósítható programot kialakítani, és az ennek megvalósításához szükséges intézkedéseket a megye társadalmi, politikai, gazdasági szereplőinek összefogásával végrehajtani.

Helyzetértékelés

Tolna megye helyzete az országban és a régióban

Terület, lakosság

Tolna megye a Dél-Dunántúl keleti részén fekvő 245 235 lakosú, 3703 km² területű megye, népsűrűsége 66 fő/km². Ezzel az ország harmadik legkisebb területű, második legkisebb lakosságú, harmadik legkisebb népsűrűségű megyéje. Tolna megyében van a legkevesebb – összesen öt - statisztikai kistérség: a Völgységi, a Dombóvári, a Paks–Dunaföldvári, a Szekszárd–Tolnai, a Tamási.

A megye nem érintkezik az országhatárral. Délről Baranya, nyugatról Somogy, Keletről a Duna másik partján fekvő Bács-Kiskun megye, északról Fejér megye határolja. Fejér kivételével a szomszédos megyék mindegyike Tolna megyéhez hasonló vagy rosszabb gazdasági és társadalmi helyzetben van.

A megye településeinek száma 108, ebből kilenc város (Szekszárd, Bátaszék, Bonyhád, Dombóvár, Dunaföldvár, Paks, Simontornya, Tamási, Tolna). A megye településszerkezetét a kistelepülések határozzák meg, a megye lakott helyeinek több mint felén 1000-nél kevesebb ember él. Mindezzel együtt a megyében a nagyközségek és a kisvárosok a meghatározóak. Nagyváros nincs a megyében, Szekszárd a maga 35358 lakosával a legkisebb a megyeszékhelyek sorában. Ennek következtében a megye északi része Dunaújváros és újabban Székesfehérvár, a déli, délnyugati része Pécs és Kaposvár vonzásövezetéhez tartozik.

A megye három gazdaságilag meghatározó települése – Dombóvár, Paks és Szekszárd a megye három sarkában helyezkedik el. Dombóvár egyre inkább a Kaposvári agglomeráció részévé válik, a másik két település a megye sűrűn lakott Duna menti térségének szervezésében játszik komoly szerepet. A másik két kistérségi központ Bonyhád, a Völgység gyorsan fejlődő székhelye és Tamási, a megye legrosszabb helyzetű, kistelepülésszerű szerkezetű térségének székhelye.

Tolna megye egyes területei között jelentős eltérés tapasztalható a gazdaság fejlettségében, a lakosság életszínvonalában. Ez a különbség elsősorban a megye településszerkezetével van összefüggésben. A kistérségek közötti különbség is elsősorban az átlagos településméretbeli különbségekkel magyarázható. A megye nagyobb városai prosperálnak, a kisebb települések helyzete stagnál, a kistelepülések helyzete egyre inkább romlik.

Mindezt jól mutatják az elvándorlás és a természetes szaporodás adatai. A településméret csökkenésével – különösen a kistelepülések esetében az elvándorlók aránya nő, az újszülöttek aránya pedig egyre kisebb. A falvak alacsony népességmegtartó ereje a falvak lakosságának átlagos életkorát is érinti, hiszen az elvándorlás jelensége elsősorban a fiatalabbakra vonatkozik.

ADATOK

A megye lakosságának korcsoportonkénti megoszlása szinte teljesen megegyezik a régió és az ország koreloszlásával, az egyetlen észrevehető eltérés a 14 éven aluliak kicsivel nagyobb és a 15-29 év közöttiek kicsivel kisebb száma az országos megoszláshoz viszonyítva. A népesség száma 1980 óta fokozatosan csökken.

Gazdaság

Tolna megyében 1998-ban az ország lakosságának 2,4%-a az ország bruttó nemzeti termékének 2,1 százalékát állította elő, ez a GDP egy főre jutó országos értékének 86,4 százalékát jelenti.

A megye gazdaságának hatékonysága 15 százalékkal marad el az országos szinttől, habár valamivel jobb Dél-Dunántúl egészének teljesítményénél. A regionálisnál magasabb termelékenység és átlagkereset mellett azonban a regionálisnál nagyobb munkanélküliség jellemzi Tolna megyét. A megye gazdasága az elmúlt néhány évben lassabban fejlődött, mint az országé, habár ez a tendencia 98-tól megállni látszik – 1997-98-ban a megye GDP-je 7,5 százalékkal nőtt az ország egészében mért 4,9 százalékhöz képest.

A megyei lakosság jólétét jelző mutatók értéke nem tér el jelentősen a régió átlagától. Az *országos szinthez képest* a megye helyzete *az elmúlt években észrevehetően romlott*. A telefonellátottság az országos szint 96 százalékaról 88 százalékra csökkent, az egyébként magas szintű lakásépítési aktivitás is gyorsabban csökkent, mint az ország egészében.

A fejletlen szolgáltató szektor, az átlagosnál nagyobb súlyú agrárium, textilipar és energetika, illetve a meglepően alacsony létszámú élelmiszeripar jellemzi a megye foglalkoztatási szerkezetét.

A megyében a szolgáltató szektor részesedése sokkal kisebb, mint a régióban, illetve az országban: Tolna megyében a lakosság 55 százaléka dolgozik a mezőgazdaságban, az iparban és az építőiparban, szemben a régió 49,5 és az ország 40,5 százalékaival. A megye ipari teljesítményének több mint fele az energiaszektorból származik. A paksi atomerőmű az országos villamosenergia-termelés meghatározó részét állítja elő. További két meghatározó ágazat, a termelés 15 százalékát adó textilipar és bőrgyártás, illetve a 11 százalékot előállító élelmiszeripar. A feldolgozóiparban az egy alkalmazottra jutó ipari termelés csak fele az országosnak. Ez elsősorban annak a következménye, hogy a megyei vállalkozások meghatározó része átvett technológia alapján beszállítóként vagy bér munkában állítja elő termékeit.

A gazdaság méretségében az 50-250 foglalkoztatottat alkalmazó *középcégek gazdasági súlya jelentősebb*, mint a térség és az ország más vidékein.

Az ipar egészét tekintve a tolnai átlagbérek magasak, majdnem 12 %-kal magasabbak, mint ahogy az az ágazati szerkezetből következne. Ez a magas energetikai bérek következménye, a többi ágazatban a fizetések nagyjából megegyeznek a régió többi megyéjében tapasztalható szinttel.

Az alkalmazásban állók belső összetételét vizsgálva a fizikai alkalmazottak aránya (63,7%) a régiós értéknél egy, az országosnál öt százalékkal magasabb, ami a megyei munkaerő *alacsony képzettségére* utal. Tolna megye becsült aktivitási rátája 1999-ben 51,5 százalék, ami nagyjából megegyezik a regionális szinttel, az országos aránytól másfél százalékponttal elmarad. *A munkanélküliségi ráta a megyében*

kicsivel magasabb a régióban mérténél, az országos szintet azonban jelentősen meghaladja.

A megyében az ***egyes térségek munkanélküliségi rátája nagy különbségeket mutat.*** A legkedvezőbb mutató is ***rosszabb, mint az országos átlag.*** A munkanélküliségi ráta 1997 és 1999 között 0,6 százalékponttal csökkent, a 2000 első negyedévi adatok további csökkenésre utalnak. A munkaerő-piaci helyzet javulása Paks és Szekszárd térségében jelentős, Tolna és Tamási környékén ezzel szemben nőtt a munkát hiába keresők aránya. A munkanélküliségi ráta is ebben a két térségben a legmagasabb – 17 százalék körüli. Bonyhád és Paks környékén 6-7 százalékkal alacsonyabb a munkanélküliség, míg Dombóvár és Szekszárd köztes helyzetben van a maga 12-13 százalékaival. A megye munkaerőpiacán jelentős, évenkénti három százalékos ingadozás figyelhető meg. A keresetek átlaga 1997 és '99 között 2,5 százalékkal nőtt.

A megyében az egy főre jutó összes beruházás 1998-ban 17 százalékkal volt kevesebb, mint az országos átlag. Az államháztartási beruházások területén a megye hátránya sokkal jelentősebb, 35 százalék. A beruházások belső összetételét figyelve feltűnő, hogy a gépek és épületek közötti arány a megyében 24:10 – szemben a régióban és az országban megegyező 13:10-es aránnyal. Ez arra utal, hogy ***a meglévő üzemek fejlesztése jellemzőbb a megyében az új üzemek beindításánál.***

Az egy főre jutó külföldi tőke a Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei szinttel egyezik meg, a Nógrád megyei érték duplája a Tolna megyeinek. Az 1999-es adatok alapján a külföldi tőke megyei intenzitása a dél-dunántúli átlagos érték egyharmada. Az ágazatok közül a mezőgazdaságban a legjelentősebb a külföldi tőke jelenléte.

A megye ipara kevésbé exportorientált, mint a régióé és az országé. Az összetermelés 23 százaléka, a feldolgozóiparon belül pedig a megtermelt érték 52 százaléka került 1999-ben az országhatáron kívül értékesítésre. Két, az országosnál magasabb egy főre jutó termelést felmutató szektorban – az élelmiszeriparban valamint a textilgyártás és bőriparban – haladja meg az egy főre jutó export a régiós és az országos szintet.

A megye, a régió és az ország gazdaságának főbb adatai

	Tolna megye	Dél-Dunántúl	Magyar-ország
GDP/fő 1998.	861 E Ft	769 E Ft	1036 E Ft
A GDP volumenének változása 1997-98.	107,5 %	104,1 %	104,9 %
Munkanélküliségi ráta 1999.	12,8 %	12,2%	9,6 %
A munkanélküliek számának változása 1998-1999.	81,7 %	81,5%	81,7 %
Átlagbér 1999.	67452 Ft/hó	63040 Ft/hó	77080 Ft/hó
Az átlagbér változása 1998-99.	116,6 %	115,3 %	116,1 %
Összes beruházás 1998.	42070 m Ft	144175 m Ft	2137879 m Ft
Egy főre jutó beruházás az országos összes százalékában	80,8 %	69,3 %	100 %
Összes beruházás növekedése 1997-1998.	129,1 %	120,2 %	112,3 %

Forrás: KSH

Összességében a megye gazdaságát a szolgáltatások fejletlen szintje és az előnytelen szerkezetű feldolgozóipar jellemzi a komoly jövedelmet jelentő energetika mellett. A villamos áram előállítás mellett az agrárium és a textilipar a legjelentősebb ágazatok a megyében. A bérek valamivel magasabbak a regionális szintnél, a munkanélküliségi ráta értéke nagyobb, mint a Dél-Dunántúl és az ország egészén. A beruházások volumene a szolgáltató és a közszektorban messze elmarad a regionális és az országos szinttől. A megye gazdaságának külföldi orientációja viszonylag gyenge, ez elsősorban a külföldi tőke kismértékű jelenlétében nyilvánul meg. A megyei gazdaság fejlődése 1998-ig lassúbb volt, mint az országos, az utóbbi években az élénkülés jelei mutatkoznak.

Turizmus

Turisztikai szempontból a megye fő kínálati tényezői a gyógy- és termál-turizmus, a bor- és gasztronómiai, az aktív turizmus, az ökoturizmus. Tolna megye idegenforgalmának teljesítménye az országos átlaggal vagy akár a szomszédos

megyékkel összevetve sem mutat kedvező képet. Tolna megyében fokozatosan csökken a turisták átlagos tartózkodási ideje. Míg ez 1990-ben 3,3 nap volt, addig 1998-ban csak 2,8 nap.

Tolna szálláshely kapacitását tekintve az ország elmaradott megyéi közé tartozik. ***A 109 ezer vendégéjszakával a megyék országos listáján Tolna az utolsó helyen szerepel,*** (és ezzel csak 0,7 %-ot jelent az országnak).

Tolna megye idegenforgalmi pozícióromlása többek között Dél-Dunántúl közlekedési peremhelyzetéből, a régió belül is rossz összeköttetésekből és a turizmus intézményrendszerének, marketingjének viszonylagos gyengeségéből adódik. A megyében komoly lehetőség rejlik a termál-, a bor- és az ökoturizmus természeti adottságainak jobb kiaknázásában és a falusi turizmus fejlesztésében.

Mezőgazdaság

A megye népességének 46%-a él községekben, az ő életvitelük meghatározó eleme és kerete a **mezőgazdaság**, ezért az agrárium a foglalkoztatásban és a gazdasági teljesítményben mérhető súlyánál jelentősebben hat a megye fejlődésére.

A szántóföldi gazdálkodásra alkalmas területek mennyiségileg is kedvező lehetőségeket biztosítanak az agrárgazdaság számára. A domborzati, talaj és klímáparaméterek összegzésével kialakított alkalmassági értékszámítás alapján ***az ország legjobb területeinek 8,7%-a Tolna megyében van.***

Szinte valamennyi gabonaféle számára jók a termesztési feltételek, a két legfontosabb gabonafajból, ***őszi búzából és kukoricából évről évre az országosan legjobb termésátlagok között található megyénk.*** A vetésszerkezetben a szélesebb növényfajta-választék bevezetésének akadályát főként a technológiai felszereltség hiánya képezi. A szálás és tömegtakarmányok aránya a vetésszerkezetben ugyancsak folyamatosan csökken, összefüggésben az ezeket a takarmányokat hasznosító kérődzők állományának visszaesésével.

A termesztési ***adottságok a legtöbb zöldségféle termesztésére kiválóak*** lennének, ugyanakkor a jelentős ***tőkeigény gátolja*** a termesztés növekedését.

Integrátor hiánya miatt *nincsenek színvonalas termeltetési konstrukciók*. A megyében mára megszűnt a zöldségfélék konzervgyári feldolgozása.

Előrelépés tapasztalható a szőlő- és gyümölcsstelepités terén, bár ennek kézzelfogható eredménye majd csak a termőrefordulást követően jelentkezik. A szőlők a telepítése korszerű, kurrens, többnyire vörösbort adó világfajtákkal történt. Egyre több magántermelő teremti meg a saját palackozású bor termelésének a feltételeit, és jelenik meg a piacon termékeivel.

Az állattenyésztésben az országos folyamattal egyezően megyénkben is megfigyelték valamennyi állatfaj állományát. A *szarvasmarha állományon* belül a korábbi évek *nagyarányú leépülésének* oka elsődlegesen a jövedelmezőségben keresendő. Ugyanakkor kedvező jelenség, hogy egyre nő azoknak a termelőknek a köre, akik az elmúlt években beruházásokat hajtottak végre (fejőház, hűtő), ennek eredményeként *javult a tej minősége*, valamint az extra tej aránya. A sertéslétszám - az anyakoca állomány is - 1997-ig folyamatosan csökkent, majd az elmúlt évben elsősorban a támogatások hatására növekedett. A felvásárlási és a fizetési fegyelem problémái miatt az év végén általában jelentős mennyiségű túltartott, nagysúlyú, le nem vágott sertés okozott problémát. A juh ágazatban 1997-ben megállt az állatlétszám csökkenése.

Tolna megyében a halgazdasági tevékenység 8448 hektáron folyik. A halhústermelés a jelenlegi keresletnek megfelelő színvonalon van. A vadászatra jogosultak 328 813 hektáron folytatnak vadgazdálkodási tevékenységet, összesen 58 területen.

Közlekedés

A megye **közlekedési infrastruktúrája** mind szerkezetében, mind minőségében az országos átlag alatt van. Tolna a dél-dunántúli *régió*n belül is – mely az ország régiói közül a közlekedési infrastruktúrát tekintve az utolsó előtti – *a leggyengébb közlekedési infrastrukturális hálózattal* rendelkezik.

A közúthálózatnak mind mennyiségi, mind minőségi paraméterei elmaradnak az országos átlagtól. A történelmileg kialakult főúthálózat elsősorban észak-déli, illetve északnyugat-délnyugati irányban teremt kapcsolatokat. Szükséges a keletnyugati kapcsolatok megteremtése, mert a meglévő, a megye északi részén található 61. számú főút a kapcsolatok kiszolgálására nem elegendő. A szekszárdi Duna-híd és a vele együtt kiépülő 9. sz. út 20 km-es szakasza az első elemét jelentheti a közúti kapcsolatnak a megyeszékhely és az ország keleti térségei között. A híd megépítésével Tolna megye és kiemelkedően Szekszárd város tranzitforgalma jelentősen meg fog növekedni, a Duna jobb partján meglévő és már bővítés, kiépítés alatt álló kikötők hatáskörzete nagyban kibővül.

A főúthálózat minősége sem megfelelő a felújítási munkák hosszabb időn keresztül történt elmaradása miatt. Bár megyénkben a „jó” osztályzatú burkolatok aránya viszonylag magas, a „nem megfelelő” és a „rossz” osztályzatúaké kiugróan magas a régiós átlaghoz viszonyítva (az országos átlagnál is magasabb).

A mellékúthálózat legnagyobb szerkezeti problémája a nagyszámú zsáktelepülés. Egy-egy zsáktelepülés elzártságának felszámolása egész térségek közötti kapcsolatait javíthatná, elősegítve a jól működő térségi kapcsolatok igényeit kielégítő mellékúthálózat kialakulását.

A fent említett gondok miatt a megye legtöbb városa és a főváros között az **átlagos utazási sebesség 60 km/h alatt** van.

Az önkormányzati törzsvagyonhoz tartozó **közúthálózat, kerékpárút és járda**, valamint **összekötő és bekötőút** pályázatainak értékeléséből kiderül, hogy a megyéből **benyújtott pályázatok és ebből a támogatást nyertek száma is mind a régiós, mind az országos átlagnál jelentősen alacsonyabb**. Ez az arány jellemző valamennyi pályázati kategóriára, - azokon belül az ilyen módon megépült létesítmények nagyságára is, mind naturális, mind pénzügyi szempontból.

A megye északi és nyugati részén halad át a Pécs Budapesttel összekötő villamosított vasútvonal, amely elsősorban a csomópontként működő Dombóvár életében játszik jelentős szerepet. A másik jelentős, a Sárbogárd felől Szekszárdon át Baja felé haladó vasútvonal rekonstrukciója most van folyamatban, ami jelentősen

lerövidítheti a megyeszékhely és a főváros közötti utazási időt. A megye többi vasútvonala közül a Bátaszék–Dombóvár vonal szerepe értékelődhet fel az interregionális kapcsolatok erősödésével.

A megyének *rendkívül jó adottságai vannak a vízi közlekedés megteremtésére*. Jelenleg a Dunán van elsősorban sport, illetve turisztikai célú, korlátozott vízi közlekedés. Emellett időszakosan jelentkezik igény gabonaszállításra, illetve folyami kavics kitermelését kiszolgáló szállításra.

A megyében a megyeszékhelyhez közeli Ócsény településen működik repülőtér, a tervezés időszakában jelentős sport (repülés, hőlégballon) és szabadidős tevékenységgel, a vadászturizmus, a mezőgazdasági és esetenként az üzleti repülés mellett.

Oktatás

Tolna megye **oktatása** az intézményi ellátottságot és a pedagógus létszámot tekintve átlagosnak tekinthető, azonban az oktatás szerkezeti összetétele és színvonala nem minden területen megfelelő.

Az óvodai oktatás helyzete kielégítőnek mondható, bár jelentős falu-város arányeltolódások vannak, és a kapacitáskihasználtság sem 100%-os. Az általános iskolai oktatás legfőbb jellemzője az intézményrendszer elaprózottsága. A kistelepüléseken működő általános iskolák finanszírozása a jövőben gondot okozhat.

A középiskolai oktatás kezd eltolódni a szakmunkásképzők felől a szakközépiskolák felé, de a gimnáziumok, az országos tendenciával ellentétben, nem fejlődnek. Jelentős probléma az *aktívabb fiatal középiskolás-korúak kivándorlása a megyéből*, ami a megyei gimnáziumi oktatás színvonalcsökkenésének köszönhető.

A szakképzés is jelentős nehézségekkel küszködik. Az oktatás struktúrája nem megfelelő, a kivándorlás itt is gondokat okoz. A diákokotthonok kihasználtsága nem megfelelő. A megyei szakmunkásképzés szerkezete átalakításra szorul, a

mezőgazdasági oktatás helyett az informatikai, közgazdaságtani oktatás súlyának növelése látszik szükségesnek.

A megyének két felsőoktatási intézménye van, a Pécsi Tudomány Egyetem Illyés Gyula Főiskolai Kara Szekszárdon és a Budapesti Műszaki Egyetemnek a paksi atomerőművel közösen üzemeltett kara. A szekszárdi főiskola a regionális felsőoktatási hálózatba integrálódva bővíteni kívánja képzési kínálatát, az ESZI jövője az intézmény státusának rendezésétől függ.

Kultúra, Egészségügy

A lakosság életszínvonalát, illetve életminőségének érzetét nagyban befolyásolja a **kulturális** termékekhez való hozzájutás lehetősége, ebből a szempontból Tolna megye – elsősorban a kulturális centrum szerephez szükséges méretű település hiányában - gyenge adottságokkal rendelkezik. Ezt ellensúlyozza a helyi kezdeményezések viszonylag jelentős tevékenysége, elsősorban a népi és nemzetiségi hagyományörzés területén. A civil kezdeményezések tevékenységéről és a lakosság kulturális szokásairól nincsenek országos felmérések, ami megnehezíti az objektív értékelést. Interjúink alapján megállapítható, hogy *a megye méretéhez és szétaprózottságához képest aktív a civil szféra*. Ez helyi és megyei identitástudatot ápoló művészeti életben is megnyilvánul.

A megye (és az egész ország) lakosságának *magas halálozási arányához* az alacsony jövedelmek, a túlmunka, a dohányzás, a helytelen táplálkozás és az alkohol- és drogfüggőség is hozzájárulnak. Az *öngyilkosság miatti halálozás* 100 000 főre jutó aránya a régióban *Tolna megyében a csökkenő tendencia ellenére magasabb a régiós értéknél*.

Az egészségügyi ellátórendszer kiterjedtsége az elmúlt tíz évben nagymértékben csökken. Ennek nem elhanyagolható következménye, hogy az intézmények kihasználtsága nőtt, hatékonyságuk javult. Az épület- és műszerállomány

amortizációja ugyanakkor komoly problémákat is felvet. A szakemberek utánpótlása, képzése, az orvosoktól a közép- és felsőfokú ápolónőig hosszú távú tervezést igényel.

Az intézményrendszer további hatékonyra tétele sem oldja meg azt az egészségügy szempontjából külső körülménynek számító korlátot, amit a közúti infrastruktúra fejletlensége okoz. A Tolna megyei kórházalérési távolságok vizsgálata azt mutatta, hogy **a megye 30 településének lakóinak (a 108-ból) legalább 43 km-t kell megtenniük a kórházig.**

Környezeti állapot

A **környezeti állapot** szempontjából Tolna megye helyzete jobb az országos átlagnál.

A közlekedés és a mezőgazdaság a legszennyezőbb gazdasági tevékenység, az ipari termelésből eredő szennyezés pontszerűen jelentkezik, és a problémákat tekintve súlyosabb tényezőként jelenik meg. Az elmaradott **kommunális infrastruktúrából** (pl. közműcsatorna-hálózat, szennyvíztisztítók hiánya) eredő környezetszennyezés hálószerűen lefedi a megyét, és az ebből származó káros hatások minden környezeti elemet, valamint az élőlények egészségét is veszélyeztetik.

A **mezőgazdasági** termelés legfőbb környezetkárosító tényezői: a talajok pusztulása minőségileg és mennyiségileg (erózió), kemizálás (műtrágyázás, növényvédelem), a felszín alatti és a felszíni vizek szennyezése a szennyező anyagok bemosódása révén, valamint a nagyüzemi állattenyésztés hasznosíthatatlan melléktermékei, az állati tetemek és a trágya.

Tolna megye legnagyobb környezeti gondja **a szennyvízkezelés és a hulladék-elhelyezés**. A **közműolló megyei szinten 59,3%** volt 1998 év végén. Területenként ez változó, de a megye nagyobb részén kedvezőtlen a helyzet.

A vezetékes ivóvízhálózat szinte teljes egészében kiépült a megye településein, de ezt nem követte a szennyvízhálózat fejlesztése. A természeti környezetre nézve ez a tényező többrétű és tovagyrúzó problémaként jelenik meg. A szennyvízhálózat hiányában a használt, többé-kevésbé szennyezett vizet műszakilag és

környezetvédelmi szempontból is kifogásolt szikkasztókban tárolják. Az így tárolt folyékony hulladék jellegéből adódóan szennyezi a talajt, a talajvizet, megnehezíti, illetve lehetetlenné teszi a talajvíz ivóvízként történő felhasználását. Ezenkívül a felszíni vizekre is kihatással lehet közvetve vagy közvetlenül.

A szippantós tartálykocsival történő elszállítása a folyékony települési hulladékoknak sem megnyugtató megoldás, hiszen sok esetben a szennyvíz csak a település határáig jut el, ahol kikerülve a természetes elfolyókba szintén káros hatást fejt ki.

A másik hasonló jellegű probléma: a települési *szilárd hulladékok kezelése*.

A *hulladéktelepek legnagyobb része illegális*, hivatalosan nincs engedélyezve, szinte csak az ún. kijelölt szemétkerakók fogadják a települési hulladékokat a megyében. Az elhelyezés nem szakszerű, és környezetvédelmi, higiéniai szempontból sem megfelelő. A hulladékokat legtöbb esetben megszünt bányák udvarában, természetes mélyedésekben helyezik el. Általános veszély, hogy a szemétkerakókról a szennyező anyagok kimosódnak a talajba, talajvízbe. Még súlyosabb a probléma, ha a hulladéklerakóra veszélyesnek minősülő hulladék kerül. További gond, hogy a nagyobb Tolna megyei lerakók kapacitása csökken, betelik a lerakó, szükséges lenne új lerakók létesítése, és a régiek, a megteltek rekultiválása.

A problémák sorát növeli az elhelyezésből származó légszennyezés is, a bűzhatás, az esztétikai látvány is, valamint súlyos lehet az élőlényekre, az egészségre gyakorolt hatás is.

Kedvező viszont a veszélyes hulladékok viszonylag kis mennyisége és osztálybeli eloszlása is, sőt a simontornyai börgyár bezárásával még inkább enyhülés várható e téren.

A levegőszennyezés, a zajterhelés pontszerűen és vonalasan jelentkezik. A pontjelleg mindkét terhelésnél az ipari üzemekhez kötődik, míg a vonalas jelleg az úthálózatához. A levegőszennyezés főként azért veszélyes, mert áttételesen minden környezeti elemet érint. Megyei sajátosság a parlagfűvel borított területek magas aránya.

A paksi atomerőmű tevékenysége a szigorú biztonsági követelmények miatt nem jelent közvetlen veszélyt a megye környezete számára, de a nukleáris energiatermelés így is kitüntetett figyelmet érdemel. Az elhasznált üzemanyag és a többi, kevésbé szennyező hulladék tárolását jelenleg ideiglenesen az erőmű területén oldják meg, a kis veszélyességű hulladék elhelyezésének végleges megoldása érdekében jelenleg Bataapáti közelében végeznek vizsgálatokat.

Jelen vannak még – néha súlyos problémává duzzadó – olyan hatások is, mint például a bonyhádi déli vízmű területét veszélyeztető hidasi klórbenzol- és a szekszárdi ivóvízbázist érintő diklór-etilén szennyeződés.

Intézményrendszer

A megye **intézményrendszerében** a központi államigazgatás dekoncentrált szervei mellett az önkormányzatok, a kistérségek és a Területfejlesztési Tanács a meghatározóak. A megye társadalmi-gazdasági fejlesztéséért tevékenykedő ügynökségek hálózata még nem épült ki teljesen, az egyes ágazatok koordinációja sok esetben fejlesztésre szorul.

Összefoglaló

Tolna az ország gyorsan fejlődő területeivel szomszédos, de azon kívül eső megye. Településszerkezete szétaprózott, megyeszékhelye, városai és falvai picik. Emiatt a nagyüzemek és a fejlett technológiájú, nagy hozzáadott értékű gazdasági ágazatok szerepe az átlagosnál kisebb. A megye országosan is kiemelkedő jelentőségű vállalata a Paksi Atomerőmű Rt. Az úthálózat és a szolgáltató szektor fejletlensége, az oktatási rendszer strukturális problémái, a fejlesztési intézményrendszer kiépületlensége is nagyrészt a települések kis méretének, a szétaprózott településszerkezetnek következménye. Ennek a meghatározó tulajdonságnak pozitív következményei is vannak. A megyei természeti értékek érintetlenebbek, a hagyományok élőbbek, a lakosság identitástudata erősebb, mint más területeken.

Ezek az előnyök akkor hozhatnak az emberek jólétében is jelentkező hasznot, ha a megye települései, vállalkozásai, intézményei és szervezetei közötti kapcsolatok erősödnek: a gazdaság, az oktatás és a kultúra területén az együttműködés szorosabbá válik, a kisebb és nagyobb települések közötti valós, kulturális és gazdasági távolságok csökkennek, a megye jövőjéért működő szervezetek hatékonyabbá válnak.

SWOT-analízis

A megye gyengeségeit, erősségeit, lehetőségeit és veszélyeit bemutató SWOT-analízist az első munkaszakaszban készített helyzetértékelés és az azt követő egyeztetéseken felmerült javaslatok alapján készítettük.

Erősségek	Gyengeségek
<p>A megyében a regionálisnál jobb az átlagos gazdasági teljesítmény és magasabb az átlagkereset.</p> <p>Kedvezőek a természeti adottságok a mezőgazdaság számára.</p> <p>Fejlett a megye agrártechnológiája: magas színvonalú a borászati kultúra, kiemelkedők a búza és kukorica termésátlagok.</p> <p>Kedvezőek a megyei természeti adottságai a turizmus számára: termálvíz, bor, Duna, erdők (elsősorban Gyulaj, Gemenc).</p> <p>A Paksi Atomerőmű Rt. Jelentős jövedelemtermelő képessége komoly élénkítő hatást gyakorol a helyi keresletre. A vállalat jól képzett munkaereje és infrastruktúrája jelentős gazdaságfejlesztési erőforrás.</p> <p>A környezetszennyezés szintje viszonylag alacsony, a megyére nem jellemzőek a nagy ipari szennyezők, alacsony a veszélyes hulladékok kis mennyisége.</p> <p>A megyében aktív a kisebbségi kultúra, ami egyes esetekben más területen is kamatoztatható előnyöket jelent (például a helyi svábság erős kapcsolata Németországgal).</p> <p>Aktív a civil és a kulturális élet, a népi hagyományok ápolása.</p>	<p>A megye csak gyengén kapcsolódik az ország dinamikus fejlődő részeihez.</p> <p>A megye közlekedési infrastruktúrája szerkezetében és minőségében elmaradott: elégtelen a kelet-nyugati közlekedési kapcsolatok kiépítettsége, sok a zsáktelepülés, a megye legtöbb városa és Budapest között az átlagos utazási sebesség 60 km/h alatt van.</p> <p>A megye városai kicsik, egymagukban nem képesek dinamikus fejlődési gócpontként, a megye kulturális és szolgáltatási igényeit kiszolgáló centrumként működni.</p> <p>A megye településszerkezete elaprózott, meghatározóak a rossz infrastrukturális ellátottságú, közösségi szolgáltatásaik fenntartásával küszködő, gazdaságilag stagnáló kistéleplések.</p> <p>A szolgáltató szektor mind a lakossági, mind az üzleti szolgáltatások területén fejletlen.</p> <p>A feldolgozóipar szerkezete elönytelen, a vállalkozások nagy része a termelési lánc alján helyezkedik el, amit jól jelez, hogy az egy alkalmazottra jutó termelés csak fele az országosnak.</p> <p>A magánszektor és a közszféra beruházási aktivitása jelentősen alacsonyabb az országos szintnél.</p> <p>A megyei gazdaság kapcsolódása a nemzetközi munkamegosztáshoz mind a külföldi tulajdon jelentőségét, mind az exportaktivitást tekintve gyenge.</p> <p>A munkanélküliség magasabb az országos és a regionális átlagnál.</p> <p>A megyei munkaerő képzettségi szintje elmarad a regionális és országos átlagtól.</p> <p>Az egészségtelen életmód és egyes káros szenvedélyek gyakorisága következtében (az ország más részeihez hasonlóan) a halálozási arány magas.</p> <p>A szennyvízhálózat a megye nagy részén kiépítetlen A szilárd hulladék elhelyezése a legtöbb helyen nincs megfelelően megoldva, jelentős a szabványoknak meg nem felelő és az illegális hulladéklerakók jelentősége.</p> <p>A megye a szükséges intézményrendszer kiépületlensége és a fejlesztési elképzelések kidolgozatlansága miatt az országos fejlesztési források megszerzésében jelentősen elmarad az országos átlagtól.</p>

Lehetőségek	Veszélyek
<p>Az információs technológiák szerepe nő és ez oldja a megye periférikus helyzetéből, szétaprózottságából eredő hátrányokat.</p> <p>A posztmateriális értékek jelentőségének növekedésével a megye turisztikai adottságai (gyógyfürdők, természetvédelmi területek, érintetlen természeti környezetű falvak) iránti kereslet megnő.</p> <p>A magyar életszínvonal növekedésével és az európai piac fokozatos megnyílásával a megye jó agráradoottságait kihasználó minőségi termékek (bor, tej, zöldség, gyümölcs) kereslete nő.</p> <p>A magyar gazdaság fejlődése az ország magterületének növekedéséhez vezethet, a megyét érintő főközlekedési útvonalak mentén (Budapest-Pécs vasútvonal, a Duna vonala a 6-os úttal és a bajai vasúttal) eléri a megye nagyobb városait.</p> <p>A magyar gazdaságpolitika súlypontjának áthelyeződése a kis- és középvállalatokra javíthatja a megye gazdaságának modernizációs esélyeit.</p> <p>Az országos közlekedési hálózat-fejlesztések (A Szekszárdi Duna-híd megépítése, a Baja-Rétszilas vonal modernizálása, az M6-os és az M9-es meginduló építése) csökkenthetik a megye települései közötti utazási időt és költséget, a megye távolságát a gyorsan fejlődő központi területektől.</p> <p>A környezetvédelem kiemelt állami kezelése által teremtett központi források hozzájárulhatnak a megye kommunális infrastrukturális elmaradottságának csökkentéséhez.</p> <p>A civil kezdeményezések és szerveződések társadalmi szerepének növekedésével a településhálózat szétaprózottságának hátrányait egyre jobban ellensúlyozza a helyi hagyományok és közösségek más területekhez viszonyított erőssége</p>	<p>A befektetési lehetőségek hiánya és az állami fejlesztési támogatások alacsony szintje miatt nem áramlik a gazdaság és a társadalom modernizálásához szükséges mennyiségű tőke a megyébe.</p> <p>A gazdaság térbeli polarizáltsága nő, az ország dinamikusan fejlődő területeihez képest alacsony gazdasági potenciálú Tolna megye relatív pozíciója romlik</p> <p>A kisfalvak elöregedése, elnéptelenedése tovább folytatódik.</p> <p>A magyar munkaerő relatív bérelőnyének csökkenésével a munkaerő-intenzív megyei üzemek versenyképessége drasztikus mértékben csökken.</p> <p>A szellemi tőke szerepe nő a társadalmi, gazdasági pozíciók meghatározásában, ami a relatíve alulképzett lakosság pozíciójának romlásához, az oktatási kínálattal elégedetlen tanulni vágyók további elvándorlásához vezethet.</p> <p>A pontszerű jelentős szennyezések tovaryűrűző hatása komoly környezeti károkat okozhat, több település vízellátását is veszélyeztetheti.</p> <p>A szabályozási bizonytalanságok és az EU- csatlakozáshoz igazodó agrárpolitika megakadályozza a mezőgazdasági adottságok kihasználását.</p>

A komplex fejlesztési program stratégiája és prioritásai

A komplex fejlesztési program három stratégiai célt és hat prioritást jelöl ki, négy operatív programot fogalmaz meg.

A javasolt célrendszer az elkészült megyei és kistérségi koncepciók javaslatait is felhasználja és épít a régió fejlesztési stratégiájára és operatív programjaira, harmonizál az országos fejlesztési dokumentumokkal (Országos Területfejlesztési Koncepció, Átfogó Fejlesztési Terv, Széchenyi Terv). A program az Európai Unió fejlesztéspolitikai ajánlásai és programozási módszertana alapján készült.

Stratégiai célok

A stratégia egységességét, a fejlesztés irányainak megalapozását szolgáló társadalomfilozófia alapján az állam legfőbb feladata a fenntartható, méltányos fejlődés elősegítése a lakosság életszínvonalának és életminőségének javítása érdekében.

A fejlesztési stratégia legfőbb célja a helyi életszínvonal és életminőség emelkedését elősegítő fejlődés lehetőségeinek megteremtése. Ez a gazdasági teljesítmény növekedését, a közszolgáltatások és a környezeti viszonyok színvonalának javulását, illetve a pozitív életszemlélet és a lakosság tudatosságának erősödését jelenti. A fejlesztés irányainak kijelölésekor azonban figyelembe kell venni a fenntarthatóság és a méltányosság szempontjait is.

A fenntarthatóság érdekében törekedni kell arra, hogy,

- (a) helyi környezeti és humán erőforrások értéke ne csökkenjen,
- (b) a fejlődés következtében növekvő erőforrás igényt a helyi humán és társadalmi viszonyok, a helyi gazdaság és a helyi környezeti adottságok biztosítsák,
- (c) a fejlődés ne legyen kockázatos és törékeny, azaz ne alakuljon ki bizonyos piacokra vagy erőforrásokra egyoldalúan ráutalt gazdaság.

A társadalmi méltányosság érdekében fontos, hogy

- (a) alapvető javak, szolgáltatások, illetve bizonyos minőségű környezeti viszonyok elérésének és a jövedelemszerzés esélyének lehetősége mindenki számára biztosított legyen,
- (b) létezzenek a hátrányosabb helyzetűek felzárkózását lehetővé tevő mobilizációs csatornák.

Ezen társadalmi értékrend és a megye jelenlegi helyzete alapján a megye komplex fejlesztési programja három stratégia célt fogalmaz meg.

I. Stratégiai cél: A megye gazdasági potenciáljának növelése

Tolna megye lakosai anyagi jólétének növeléséhez a megye gazdasági pozíciójának javítására van szükség. Ehhez nem elegendő a jelenlegi gazdasági szerkezet hatékonyságának, versenyképességének növelése, hiszen ezáltal a megye vállalatainak relatív pozíciója továbbra is törékeny, jövedelmének reálértéke alacsony marad. Az előrelépéshez a helyi vállalkozások hozzáadott értéktermelő képességének erősítésére van szükség. Ez csak a gazdaság jelenlegi ágazati és termékszerkezetének modernizálásával lehetséges.

II. Stratégia cél: A felzárkózás esélyeinek javítása a leszakadó területek, társadalmi csoportok számára

Tolna megyében széles társadalmi csoportokat – főleg a kistelepülések lakosait – a leszakadás és az elszigetelődés veszélye fenyegeti. Ezen csoportok felzárkozási esélyének megteremtésével nem csupán az egyre nagyobb feszültségeket és kezelhetetlen terheket jelentő probléma mérsékelhető, hanem a megye fontos erőforrását jelentő humán tőke piacképessége is megőrizhető.

III. Stratégiai cél: Az életminőség javítása

A fenntartható fejlődés csak a környezeti elemek megőrzésével, a természeti értékek, megújuló erőforrások gondos, felelősségteljes használata mellett képzelhető el. Ezért elengedhetetlen minden fejlesztésnél a környezeti hatások vizsgálata és mérlegelése. A közműháló további kinyílása, az illegális szemétkerakók, a levegő- és zajszennyezés az ember életminőségét, egészségét közvetlenül befolyásoló tényezők. A megye lakóinak életminőségét nagyban meghatározza az emberek életszemlélete, a helyi társadalom szervezettsége. Az önkifejező készségek javulása, a civil szféra erősödése, a környezeti, egészségi tudatosság fejlődése nem csak a helyi lakosság munkaerő-piaci értékét növeli, hanem önmagában is hozzájárul az egyéni jólét növekedéséhez.

A stratégia elemei

Az innovációs készség javítása, a gazdasági és közösségi fejlesztési lehetőségek feltárásának segítése.

Az együttműködési készség növelése, a koordinációs intézmények hatékonyságának javítása.

Az abszorpciós és az érdekérvényesítési képesség javítása.

A kistelepülések helyzetének javítása.

A megye belső perifériális helyzetének oldása.

A környezeti állapot megóvása.

Prioritások

A megyei lakosság humán tőkéjének fejlesztése.

A megye regionális és országos, illetve a települések egymás közötti kapcsolatainak javítása az elérhetőség fejlesztésével.

A megye területfejlesztési intézményrendszerének fejlesztése, felkészítése az EU csatlakozás kínálta lehetőségek kihasználására.

A gazdasági versenyképesség növelése a gazdasági környezet javításával.

A kommunális infrastruktúra fejlesztése a környezeti állapot megóvása érdekében.

A megye adottságaira épülő gazdasági ágazatok (mezőgazdaság, turizmus) fejlesztése.

A szociális intézményrendszer fejlesztése.

Operatív programok

I. Gazdaságfejlesztés

1. A gazdasági környezet javítása, a gazdasági intézményrendszer fejlesztése.
2. Az oktatás fejlesztése, a megye iskoláiban szerzett tudás piacképességének javítása, az intézmények közötti együttműködés erősítése.
3. A megye elérhetőségét és a megyén belüli kapcsolatokat szolgáló közlekedési infrastruktúra fejlesztése.
4. A mezőgazdaság fejlesztése.
5. A turizmus és intézményrendszereinek fejlesztése.

II. A kistelepüléseken élők esélyeinek növelése, megteremtése

1. A szaktelepülések megközelíthetőségének javítása.
2. A kulturális kezdeményezések és intézmények fejlesztése a megye kistelepülésein.
3. A falusi turizmus fejlesztése.
4. A vidékfejlesztésért tevékenykedő hálózatok kooperációjának erősítése.

III. Az életminőség fejlesztése

1. A korszerű hulladékgazdálkodás feltételeinek megteremtése.
2. A környezetvédelmi infrastruktúra továbbfejlesztése.
3. A környezettudatosság kialakítása.

4. Ökofolyosók kialakítása
5. A megyei kerékpárút-hálózat fejlesztése.
6. Az egészségtudatosság fejlesztése.
7. A kulturális és civil tevékenységek kezdeményezésének ösztönzése.
8. A fogyatékosok intézményrendszerének átalakítása.

IV. Az intézményrendszer fejlesztése

1. A fejlesztéspolitika megyei szintű koordinációját ellátó szervezetek, ügynökségek felállítása.
2. A megye informatikai fejlesztése.

I. Operatív program: Gazdaságfejlesztés

I.1. A gazdasági környezet javítása, a gazdasági intézményrendszer fejlesztése.

I.2. Az oktatás fejlesztése, a megye iskoláiban szerezhető tudás piacképességének javítása, az intézmények közötti együttműködés javítása.

I.3. A megye elérését és a megyén belüli kapcsolatokat szolgáló közlekedési infrastruktúra fejlesztése.

I.4. A mezőgazdaság fejlesztése.

I.5. A turizmus és intézményrendszerének fejlesztése.

Tolna megyében az országos és regionális átlagnál magasabb a munkanélküliség, jelentősek a megyén belüli különbségek mind a jövedelmet, mind a kistérségek fejlődési ütemét tekintve. Az egy főre jutó GDP a regionális átlagnál magasabb, de ez a döntően a kiugróan produktív villamosenergia-termelésnek köszönhető, a gazdaság nagy részének termelékenysége alacsony.

Tolna megye gazdaságát egyrészt a komoly technológiát és tőkét képviselő gazdasági tevékenységek (paksi atomerőmű, borászat) másrészt a munkaerő-igényes, alacsony hozzáadott értékű ágazatok (mezőgazdaság, textilipar, fémmegmunkálás) határozzák meg. A feldolgozóiparra jellemző a bér munka, az egy főre jutó nettó árbevétel az országos átlag fele. A szolgáltatások területén a helyi piac kis mérete miatt nem alakulhatott ki lokális kínálat, meghatározó a megyén kívüli nagyobb városok (elsősorban Pécs és Budapest) vállalkozásainak szerepe. A megye mezőgazdaságának természeti és technológiai adottságai országosan is jónak mondhatók, de az agrárpiacok szűkülése és a rosszabb adottságú vidékeknek kedvező állami intervenció megnehezíti az előnyök kihasználását.

A megyéből kikerül a megtermelt jövedelem egy jelentős hányada. Ez egyrészt annak a következménye, hogy a gazdaság és a lakosság magas szintű igényeit kielégítő szolgáltatásokhoz nem tud helyben, csak valamelyik a megyehatáron túli nagyvárosban hozzáférni. A jövedelem kiáramlásának másik fontos tényezője a megye

előnytelen pozíciója az állami bevételek területi újraelosztásában. Az állami politika a gyorsan fejlődő ágazatokat, illetve az elmaradott területeket támogatja, ennek következtében Tolna megye nettó befizetője a költségvetésnek. A jövedelem kiáramlását a turizmus ellensúlyozhatja, azonban ehhez a meglévő adottságok intenzívebb kihasználására van szükség.

Közvetetten a gazdaság prosperitását meghatározó környezet, elsősorban az oktatás és a közlekedési infrastruktúra feltételeinek javításával járulhat hozzá az állam a gazdaság fejlődéséhez. A megye szerepe ezeken a területeken a helyi kezdeményezések koordinálása, a megyei igények képviselője lehet.

A megye oktatási szerkezete korszerűsítésre szorul. Magas a megyéből elvándorló középiskolások száma, a képzési struktúrában viszonylag alacsony a mai igényeknek megfelelő, a munkaerő-piaci készségek megszerzését lehetővé tevő képzések aránya. Ezt az intézmények vezetői és a fenntartók felismerték, de az egyes iskolák és fenntartók fejlesztéseinek összehangolása nélkül az oktatási szerkezet sikeres modernizálásának kevés esélye van.

A megye gazdasági fejlődését gátolja a megyén belüli, illetve a megyét a regionális, országos központokkal összekötő közlekedési infrastruktúra rossz állapota. A meglévő hálózat minősége és átmenő kapacitása alacsony, sok irányban nincsenek kiépítve a szükséges összeköttetések.

A gazdaság működését a piac törvényszerűségei határozzák meg, a megye lehetősége a körülmények befolyásolására korlátozott. Közvetlen beavatkozásként

- a közkincsnek tekinthető természeti adottságok kínálta lehetőségek kihasználására építő ágazatok fejlesztési irányainak meghatározása,
- a helyi gazdaság fejlődésében közvetlenül érdekelttek összefogásának erősítése és az országos fejlesztési források megszerzése érdekében folytatott lobbytevékenység hatásosságának növelése lehet sikeres.

A természeti adottságokat kihasználó, hagyományosan jelentős megyei ágazat a mezőgazdaság. A szektor foglalkoztatási súlya jóval nagyobb az országos és a

regionális értéknél. Ennek megőrzése érdekében a termelési szerkezet modernizálására, a kertészeti tevékenységek arányának növelésére, a kiszolgáló infrastruktúra és a szolgáltatások körének bővítésére van szükség.

A turizmus területén a megyének az érintetlen természeti környezet, a tradicionális borászat és a termálvíz a legfontosabb adottságai. Kihhasználásuk érdekében turisztikai termékek kidolgozására, a marketingtevékenység javítására, a vendégek számára szállást, szórakozást kínáló helyek számának növelésére van szükség.

Tolna kicsi megye, szétaprózott település- és gazdaság szerkezettel. Az itt élő emberek életszínvonalának növelése érdekében nem csak a helyi gazdaság versenyképességének növelésére, hanem nagyobb hozzáadott értéket előállító gazdasági tevékenységek meghonosítására is szükség van.

Hatásindikátor:

A gazdasági környezet javításának hatására a megye gazdasági mutatói javulnak: nő a *foglalkoztatottak száma*, nő az *átlagbér* és az *egy főre jutó GDP az országos szinthez viszonyítva*.

1. Alprogram: A gazdasági környezet javítása, a gazdasági intézményrendszer fejlesztése

- 1.1. A gazdaságfejlesztés meghatározó intézményeinek segítése, tevékenységük összehangolása.**
- 1.2. A kis- és középvállalkozások számára fontos gazdasági szolgáltatások kínálatának élénkítése.**
- 1.3. Gazdasági információs rendszer kiépítése.**
- 1.4. A Duna Menti Gazdasági Térség fejlesztési lehetőségeinek kiaknázása, különös tekintettel a Duna-híd kínálta lehetőségekre.**
- 1.5. A megye vonzerejének növelése a fiatal, magasan kvalifikált munkaerő számára.**

A megye gazdasági fejlődését a nemzetközi és országos folyamatok és a helyi erőforrások állapota mellett a gazdasági környezet színvonala határozza meg. A megye gazdasági pozícióját meghatározza a rossz közlekedési helyzet, a kedvezőtlen gazdaságszerkezet és az elaprózott településszerkezet. Ezen hátrányok ellensúlyozására *az országos átlagnál kedvezőbb gazdasági környezetet kell biztosítani a letelepülni szándékozó és a helyben tevékenykedő vállalkozások számára.*

Az olcsó és kedvező telephely biztosítása, az adminisztratív eljárások egyszerűsítése, a méltányos adóztatás a helyi önkormányzatok hatáskörébe tartozik. A közvetlenül gazdaságfejlesztésre használható állami eszközök felhasználása pedig nagyrészt kormányzati döntések függvénye. A hatáskörökkel és forrásokkal csak korlátozottan rendelkező, köztes *megyei szint feladata a megye adottságainak optimális kihasználását lehetővé tevő koordináció és a helyi elképzelések összesítése, illetve minél hatékonyabb képviselése.*

A gazdasági környezetet a gazdasági élet szervezésében szerepet vállaló intézmények tevékenysége mellett a gazdasági szolgáltatások színvonala, a kvalifikált

munkaerő-kínálat és a vállalkozások tevékenységéhez fontos információk elérésének lehetősége határozza meg. Az alprogram a gazdasági környezet javítása érdekében e körülmények javítását tűzi ki célul. Mindezek mellett célként fogalmazzuk meg az országos szinten jelentős gazdasági gócpont hiányának ellensúlyozására a megye keleti, sűrűn lakott területeinek egységes gazdasági térré alakítását lehetővé tévő együttműködés kialakítását.

Eredményindikátor:

A gazdasági környezet tényezőinek javítása a gazdaság intenzív fejlődésének feltételeit teremti meg. Az alprogram intézkedéseinek eredményeként várhatóan nő *a megyei vállalkozások (mérlegfőösszeghez, foglalkoztatottak számához viszonyított) adózás előtti eredménye, hozzáadott értéke.*

Intézkedések:

1.1. A gazdaságfejlesztés meghatározó intézményeinek segítése, tevékenységük összehangolása

A gazdaságfejlesztés meghatározó intézményei az ipari parkok, inkubátorházak innovációs központok. A megyében több ilyen szerveződés létezik, illetve van kialakulóban.

Dombóvári Ipari Park és Logisztikai Központ:

A Kaposszekcső területén fekvő egykori szovjet laktanya területén kerül kialakításra. A létesítményt működtető Kht megvalósíthatósági tanulmányt készítettett, amivel elnyerte az ipari park címet. A terület egy részén már működnek vállalkozások, a jelenleg közművesítetlen területek árusítását 2001-től tervezik.

Kapos Innovációs Transzfer Központ:

A dombóvári ipari park területén, a volt szovjet laktanya kultúrházában tervezi kialakítani az e célból létrejött Kht. A szükséges beruházások megvalósítását a Magyar Vállalkozásfejlesztési Alapítvány a Területfejlesztési Tanács és a Phare program támogatásából tervezik finanszírozni. A központi kutatások, szellemi szolgáltatások és inkubációs tevékenység, illetve képzési programok szervezését tekinti céljának.

Paksi Innovációs Technikai Centrum:

A PA Rt. most dolgozik az ITC koncepcióján. A szervezet célja az energetikai gépgyártás meghonosítása az erőmű infrastrukturális és szellemi kapacitásaira, kapcsolataira építve.

Paksi Ipari Park:

Az ipari park infrastruktúrája kiépült, a működtető Kft. 50 százalékos részesedése a PA Rt. tulajdonában van. Eddig egy cég települt le a területen.

Dunaföldvári Ipari Park:

A volt laktanya területén működteti a létesítményt az erre létrehozott Kht. A terület közműfejlesztése folyamatban van, az ipari park területén kialakított lakások egy részét a Kht már értékesítette.

Simontornyai Ipari Park:

A simontornyai önkormányzat megvalósíthatósági tanulmányt készített, előzetes megállapodást kötött a kijelölt terület tulajdonosaival a terület bérbérvételéről.

Szekszárdi Ipari Park:

A működtető Kft megalakult, az ipari park területét kijelölték. A tulajdonosok most tervezik az alaptőke felemelését és a megvalósítás felgyorsítását.

Tamási „Ipari Park”:

A volt szovjet laktanya területén az önkormányzat tulajdonában lévő területen kívánnak gazdaságfejlesztésre területet kialakítani. Az ingatlan kis mérete miatt nem kaphat ipari park címet. A fejlesztéshez, az infrastruktúra kiépítésére a város a Phare programtól kap támogatást. A területvásárlás iránt több cég érdeklődik.

A jövőben ipari park kialakítását tervezi Bátaszék városa is, Bonyhádon szolgáltatóház létesítését tervezik.

Inkubátorházak:

A megyében két inkubátor ház működik. Szekszárdon a megyei Vállalkozói Központ, Dombóváron a Kaposvári Városgazdálkodási Vállalat rendelkezik ilyen létesítménnyel. Az intézmények szerepét és tevékenységét a program készítése során egyik interjúalany sem említette, ez alapján feltételezhető, hogy ezen intézmények gazdaságélénkítő hatása lokálisan sem jelentős.

A különböző kezdeményezések az előkészítés különböző fokain állnak, de mindegyikükre jellemző, hogy az ipari parkszerű működés, a beruházók letelepedése még sehol sem indult meg intenzíven.

A bemutatott intézmények mindegyike az otthont adó település és környezete gazdasági életének élénkítését tartja céljának. Az *együttműködés erősítése* segítheti az egyes intézmények sikerességét. Egyrészt az érintett vállalkozások és az őket támogató önkormányzatok együttesen sikeresebben léphetnek fel a fejlesztési források megszerzéséért, másrészt hatékonyabban tudják megszervezni működésüket. A közös fellépés nagyobb sikere az összeadódó kapcsolati tőke hatásosabb felhasználása mellett abból is következik, hogy mind a magyar, mind az európai gazdaságfejlesztési források a több szereplős (hálózatszerű), illetve nagyobb méretű (koncentráltabb) projekteket preferálják. A kooperációból adódó hatékonyságnövekedésnek két fő faktora van.

Bizonyos tevékenységek és szolgáltatások (az ipari parkok marketingje, a betelepülő cégeknek kínált szolgáltatások egy része) nem helyhez kötöttek és a magas állandó költségek miatt összefogással gazdaságosabban szervezhetőek meg.

A megye ipari parkjainak többsége (legalábbis az egymáshoz közeli létesítmények) lényegében ugyanazt az erőforrást: a helyi munkaerőt kívánja szolgáltatás és ingatlanfejlesztési beruházások révén eladhatóvá tenni. Ez az erőforrás az ipari parkok szemszögéből közjóság jellegű tulajdonságokkal bír, ugyanúgy, ahogy egy falu gazdái által legeltetésre használt közlegelő. A kooperáció ezen erőforrás hatékonyabb kihasználását, a megye munkaerejének sikeresebb értékesítését teszi lehetővé.

Az intézkedés célja a gazdaságfejlesztés meghatározó intézményeinek koordinálása a kölcsönösen előnyös együttműködés érdekében.

Ütemezés:

A megye ipari parkjainak, illetve egyéb közvetlenül gazdaságfejlesztési tevékenységet végző intézményeinek (a továbbiakban az ipari park elnevezés ezekre az intézményekre is utal), vállalatának feltérképezése, az együttműködés lehetséges területeinek megjelölése. 2001. március

Egyeztetés az egyes ipari parkok között az együttműködés formáiról.

2001. május

Az együttműködés kereteinek megteremtése Kht vagy egyesület formájában (továbbiakban együttműködés). 2001. szeptemberig

Az együttműködés az „A megyét érintő gazdaságfejlesztési eszközök összehangolásának alapelvei” című alapidokumentum elkészítésével és elfogadtatásával megkezdí működését. 2002. január

Végrehajtó szerv:

Az együttműködés létrejöttéig a Megyei Területfejlesztési Tanács Programirodája

Érintettek:

A már működő vagy szervezés alatt álló ipari parkok

Innovációs központok

Logisztikai központok

Inkubátorházak

Kimenetindikátor:

Az együttműködés létrejöttéig, az abban részt vevő szervezetek száma, illetve értéke (értékesíthető területeik összege), az együttműködésre bízott tevékenységi kör nagysága.

az együttműködés szervezte akciók száma, az általa szervezett beruházások összértéke, létrehozott állások száma.

Költségek:

A költségek mértéke az együttműködés sikerétől függ, viselői a résztvevő felek. Az együttműködés létrejöttéig a Megyei Területfejlesztési Tanács Programirodája létrehozása intézkedés (IV. operatív program, 1. alprogram, 1. intézkedés) költségeihez tartoznak.

1.2. A kis- és középvállalkozások számára fontos gazdasági szolgáltatások kínálatának élénkítése

A megye gazdaságában meghatározó súllyal vesznek részt a kis, illetve közepes méretű, 50-250 foglalkoztatottat alkalmazó magyar tulajdonú vállalkozások. Ezen vállalkozások életképessége és növekedési potenciálja nagymértékben befolyásolja a megye gazdaságának jövőjét. Ezért különösen fontos az ilyen vállalkozások számára kedvező gazdasági környezet kialakulásának ösztönzése. Ezen vállalkozások

méretüknél fogva nem képesek a sikeres üzletmenethez szükséges összes tevékenység teljes körű ellátására, ezért számukra az üzleti szolgáltatások elérhetősége, ára és minősége különösen fontos.

Az intézkedés célja a megye üzleti szolgáltatási piacának fejlesztése.

Ütemezés:

A szolgáltatási piac hiányosságainak pontos feltérképezése. 2001. március

A szolgáltatási piac fejlesztésére kiírt pályázat előkészítése, pénzügyi alapjainak megteremtése. A pályázat három-öt nyertese kis összegű anyagi, illetve szimbolikus és információs támogatást kap azért cserébe, hogy öt évre garantsálja, hogy széles körben (marketing, befektetési tanácsadás, pályázatírás fejlesztési forrásokért, könyvelés, jogi szolgáltatások, munkaügyi tanácsadás, stb.) kínál üzleti szolgáltatáscsomagot a megye vállalkozásai számára nyilvános keretfeltételek szerint. 2001. ápriliséig

A pályázat meghirdetése. 2001. április vége

Eredményhirdetés, a nyertesekkel szerződés-kötés. 2001. június

A pályázat nyertesei évente beszámolnak tevékenységükről, a végrehajtó a rendelkezésre álló információs csatornákon terjeszti a pályázat nyerteseinek kondícióit. 2001. júniustól 2006-ig

Végrehajtó szerv:

Az előkészítő szakaszban a Megyei Területfejlesztési Tanács Programirodája
Megalakulása után a Tolna Megye Gazdaságáért Társulás

Érintettek:

A megye gazdasági életében jelentős szerepet betöltő szervezetek (Kamarák, Vállalkozói Központ, Megyei Területfejlesztési Tanács Programirodája)

Kis és középvállalatok

Az üzleti szolgáltató szektor vállalkozásai

Kedvezményezettek:

Közvetlenül a pályázat nyertesei, ténylegesen a megye kis és középvállalkozói

Kimenetindikátor:

A nyertes szolgáltatók tevékenységéből származó összforgalom

Költségek:

A pályázat előkészítése és lebonyolítása.	1 millió Ft
A nyertesek díjazása.	8 millió Ft
A nyertes szolgáltatók tevékenységének propagálása, ellenőrzése	1 millió Ft évente

Összesen: **14 millió Ft**

Források:

EU előcsatlakozási források, Gazdasági Minisztérium pályázatai, a Tolna Megye Gazdaságáért Társulás

1.3. Gazdasági információs rendszer kiépítése

A megyében működő, a megyei piacra szállító vállalkozások, a letelepülni készülő cégek, a fejlesztési forrásért pályázó projektek és a megyei gazdaságpolitika alkotói számára egyaránt fontos, hogy megbízható és friss adatok, illetve elemzések álljanak a nyilvánosság rendelkezésére a megye gazdasági folyamatairól.

Jelenleg sok szervezet és vállalat gyűjt és dolgoz fel – egymással párhuzamosan – információkat a megye gazdaságáról. Ez növeli a költségeket, ok nélkül elérhetetlenné tesz sok, többek számára fontos adatot. Egy internetes elérhetőséget biztosító, az érintetteket rendszeresen tájékoztató, az információk feldolgozóinak szempontjait figyelembe vevő átfogó, saját adatgyűjtésre és adatfeldolgozásra építő tartalomszolgáltatás nagyban segíthetné a gazdasági élet információkkal történő ellátását.

Az intézkedés célja megyei gazdasági információs rendszer kiépítése.

Ütemezés:

Az információs rendszer alapelveinek kidolgozása. 2001. márciusig

Az információs rendszer anyagi háttérének megteremtése. 2001. október

Pályázat kiírása az információs rendszer működtetésére. A pályázat nyertesei kapnak megrendelést az információs szolgáltatás működtetésére három évre.

2001. november

Pályázat eredményhirdetése. Két nyertes kiválasztását javasoljuk a verseny fenntartása érdekében.

2002. január

A szolgáltatók tevékenységének ellenőrzése, évente a két pályázó tevékenységének összehasonlítása.

2004. végéig

Az információs rendszer alapelveinek áttekintése. 2004. novemberig

Az információs rendszer (II. szakasz) anyagi háttérének megteremtése.

2004. novemberig

Pályázat kiírása az információs rendszer működtetésére. Az előző időszak nyertese pályázat nélkül kapná meg a lehetőséget a szolgáltatás folytatásához, így az új pályázatnak egy nyertese lenne, aki megrendelést kap az információs szolgáltatás működtetésére három évre. 2004. december

Pályázat eredményhirdetése. 2005. február

A szolgáltatók tevékenységének ellenőrzése, évente a két pályázó tevékenységének összehasonlítása. 2007. végéig

Végrehajtó szerv:

Megyei Területfejlesztési Tanács Programirodája

Megalakulása után a Tolna Megye Gazdaságáért Társulás

Érintettek:

A megye gazdasági életében jelentős szerepet betöltő szervezetek (Kamarák, Vállalkozói Központ, Megyei Területfejlesztési Tanács Programirodája)

A megye vállalkozásai

A pályázat potenciális résztvevői

Kedvezményezettek:

Közvetlenül a pályázat nyertesei, közvetve a megye gazdasági életének szereplői

Kimenetindikátor:

A gazdasági szolgáltatók információit használó érdeklődők száma (honlap látogatók száma, a szolgáltatók szolgáltatásait szerződéses formában használók száma)

Költségek:

A pályázat előkészítése és lebonyolítása. 1 millió Ft

A nyertes szolgáltatók díjazása (6 évre 2*2 millió Ft) 24 millió Ft

A nyertes szolgáltatók tevékenységének propagálása, ellenőrzése 0,5 millió Ft évente

Összesen:

28 millió Ft

Források:

EU előcsatlakozási források, a Gazdasági Minisztérium pályázatai, a Tolna Megye Gazdaságáért Társulás, a megye vállalkozásai.

1.4. A Duna Menti Gazdasági Térség fejlesztési lehetőségeinek kiaknázása, különös tekintettel a Duna-híd kínálta lehetőségekre

A megye keleti, sűrűn lakott területe több szempontból, például a középfokú oktatást, a munkaerőpiacot vagy a szolgáltatások piacát tekintve egyre inkább egységes agglomerációvá válik. Ez a folyamat egyre inkább szükségessé teszi az egyes települések politikájának összehangolását. A koordináció szükségességét erősíti az is, hogy az országnak ezen a területén nincsen térség szervező funkciót ellátó nagyváros, ami a gazdasági fejlődéshez oly szükséges nagyméretű piacot kínálna a gazdasági szereplők számára. Ezen régóta érvényes hatások mellett több időszerű kihívás is az együttműködés szükségességére mutat rá:

A térség fejlődésére komoly hatást fog gyakorolni a két-két és fél év múlva elkészülő új Duna-híd. Ezáltal a térség több településének szerepe felértékelődik, az újonnan elérhetővé váló települések révén a helyi piac mérete megnő. A kínálkozó lehetőségek minél gyümölcsözőbb kiaknázása az érintett szereplők együttműködését igényli.

A megye legfejlettebb és legnagyobb vállalatánál, a PA Rt.-nél várhatólag egyre jelentősebbé válnak különböző eddig csak kiegészítő tevékenységek az elektromos áram előállításával mellett. Egy ilyen folyamat komoly hatást gyakorolhat a térség egészének gazdaságára, elsősorban az ingatlan- és munkaerőpiacra. A folyamat zökkenőmentes lebonyolítása ugyancsak térségi gondolkozást igényel az érintettektől.

Erre utal például az Energetikai Szakközépiskola jövőbeli sorsáról szóló tárgyalássorozat is.

A közszolgáltatások szervezése egyre gyakrabban lép túl a településeken. Pl. az egyes középiskolák vonzása 30-40 kilométerre elér, ugyanakkora vonzáskörzetet tekintenek optimálisnak egy regionális hulladéklerakó számára. A szolgáltatások hatékony és méltányos ellátása ugyancsak a gazdaságilag már egyre inkább egységesülő terület önkormányzatainak és gazdaságszervezésben érintett szereplőinek összefogására ösztönöz.

A fent említett hatások az M6-os megépülésével tovább fognak erősödni. Ezen infrastrukturális beruházás hasznainak majdani kiaknázása, illetve az építkezés mielőbbi elkezdésének ösztönzése ugyancsak a térség együttműködését igényli.

Az intézkedés célja a Duna Menti Gazdasági Térség kialakításának előkészítése, az együttműködés intézményi feltételeinek megteremtése.

Ütemezés:

A Duna Menti Gazdasági Térségért Egyesülés megalapítása. 2001. március

A térséget érintő témákat (pl. a híd hatásai, a munkaerőpiac, a középfokú oktatás, infrastruktúrafejlesztés, ipari parkok, a Duna kínálta logisztikai és turisztikai lehetőségek kihasználása) tárgyaló koncepció elkészítése, a későbbi közös fejlesztési programok kereteinek kialakítása. 2001. november

A fejlesztési programok kidolgozása és folyamatos megvalósítása. 2002-től

Végrehajtó szerv:

A Megyei Területfejlesztési Tanács Programirodája

Megalakulása után az Egyesülés

Érintettek:

A paksi és a szekszárdi, részben a tamási és völgyégi kistérség önkormányzatai

A térségben tevékenykedő, illetve annak piacára termelő vagy ott letelepedni kívánó vállalkozások.

Megyei Önkormányzat

Kamarák

Vállalkozói Központ

Ipari Parkok

Kedvezményezettek:

Az egyesülésben résztvevők

Kimenetindikátor:

Az egyesülés megalakulása, majd az általa indukált vagy szervezett programok száma, költségvetésének nagysága

Költségek:

Az együttműködés kereteit kialakító koncepció elkészítése 5 millió Ft

Források:

A részvételben érdekelt önkormányzatok, vállalkozások és egyéb intézmények

1.5. A megye vonzerejének növelése a fiatal, magasan kvalifikált munkaerő számára

A megye gazdasági és politikai életének meghatározó szereplői szinte egyhangúlag a fejlődés egyik legfőbb akadályának tartják a jól képzett, ambiciózus munkaerő hiányát. A megyét tanulni elhagyó fiatalok többsége általában nem tér vissza szülőhelyére, hanem az ország más részén telepedik le és keres munkát.

A megyének minden eszközt meg kell ragadni ennek megakadályozására, a nagyvárosok elszívó hatásának tompítására. Az ilyen irányú próbálkozások sikerének esélyét növeli a nagyvárosok munkaerőpiacainak telítődése, a nagyvárosi lakhatás költségeinek emelkedése, és a kisebb települések kulturális hátrányának csökkenése a kommunikációs technológia fejlődése következtében.

Az intézkedés célja a megye vonzerejének növelése a fiatal, magasan kvalifikált munkaerő számára az identitástudat erősítésével és az életpálya kezdetén jelentkező nehézségek áthidalásának segítségével.

Az intézkedés három elemből áll:

Az identitástudat erősítése: A megyéből továbbtanuló diákokkal való kapcsolattartás fórumokkal, hírlevéllel. A Budapesten, Pécsen és Szegeden továbbtanuló Tolna megyei főiskolások, egyetemisták egyesületének létrehozása és támogatása. A Tolna megyei hallgatók évenkénti találkozójának megszervezése.

A megye társadalmi, gazdasági életének megismertetése a főiskolásokkal és egyetemistákkal: Rendszeresen pályázatok, diákkonferenciák szervezése a megyét érintő témákban. Nyári gyakorlatok szervezése a megye vállalatainál, hivatalainál. A megyei témában szakdolgozatot író hallgatók szakmai támogatásának biztosítása

A megyében elhelyezkedni kívánó fiatal értelmiségiek támogatása: A megye szempontjából kulcsfontosságú területeken (pl. gazdaság, államigazgatás, oktatás) elhelyezkedni kívánó, jó tanulmányi eredménnyel rendelkező fiatal, 30-32 évesnél fiatalabb emberek számára átmeneti jelleggel (2-3 év) lakás biztosítása kedvezményes formában egy erre a célra létrehozott alapítványon keresztül.

Ütemezés:

Az intézkedés három elemének részletes kidolgozása. 2001. április

A diákegyesületek megalakításnak kezdeményezése. 2001. szeptember

A diákok tudományos munkáját, szakdolgozatírását támogató rendszer létrehozása.

2001. szeptember

A megyéből származó diákok hírlevelének megjelentetése. 2001. szeptemberétől
félévente

A Tolna megyéből származó hallgatók első találkozója. 2002. január,
majd évente

A „Tolna megyéről friss szemmel” pályázati rendszer meghirdetése.

2001. szeptember,
majd évente

A megyében munkát vállalni szándékozó fiatal értelmiségiek lakhatási költségeit támogató és az intézkedés másik két elemének feladatait ellátó „Gyere Haza!” vagy „Jó ám Otthon!” Alapítvány megalapítása és az első pályázat kiírása.

2001. május

Az alapítvány döntése.

2001. november,
majd félévente

Végrehajtó szerv:

A Megyei Területfejlesztési Tanács Programirodája
Megalakulása után az erre a célra létrehozott alapítvány

Érintettek:

A megyéből származó főiskolai, egyetemi hallgatók

A megye fiatal, kvalifikált munkaerőt váró vállalatai, intézményei

A megye középiskolái

A helyi önkormányzatok

A Megyei Önkormányzat

Kedvezményezettek:

Közvetlenül a megyéből származó főiskolai, egyetemi hallgatók, illetve a megyében munkát vállaló fiatal értelmiségiek, közvetve az őket alkalmazó vállalkozások, intézmények.

Kimenetindikátor:

A megyén kívüli főiskolán, egyetemen végzett, a megyében munkát vállaló értelmiségiek száma.

Költségek:

Az intézkedések kidolgozása.	0,5 millió Ft (évente)
A diákegyesületek támogatása.	1,5 millió Ft (évente)
A tanulmányi pályázati rendszer működtetése.	1 millió Ft (évente)
A megye hallgatóinak találkozója.	0,5 millió Ft (évente)
Hírlevél.	1 millió Ft (évente)
Letelepedési támogatás (30 embernek havi 15e Ft lakbértámogatás)	5,4 millió Ft (évente)
Összesen:	9,9 millió Ft (évente)
2002-től 2006-ig.	49,5 millió Ft

Források:

Vállalatok, önkormányzatok, magánszemélyek hozzájárulása, pályázati források

2. Alprogram: Az oktatás fejlesztése, a megye iskoláiban szerzhető tudás piacképességének javítása, az intézmények közötti együttműködés erősítése

2.1. A középfokú intézmények közötti koordináció erősítése az oktatási struktúra sikeres fejlesztése érdekében

2.2. A felnőttképzés koordinációjának megteremtése a munkaerő-piaci igényekhez jobban illeszkedő kínálat kialakításának támogatása érdekében

2.3. A megye középfokú oktatásának helyzetét nyomon követő információs rendszer kialakítása

A jólétet meghatározza a lakosság munkaerejének piaci értéke, ami nagymértékben az oktatásban megszerzhető szaktudástól függ. A megye jövőbeli gazdasági helyzetét meghatározza az oktatási szerkezet korszerűsége és a képzési programok színvonala.

A program - támogatva a felső- és alafokú oktatás fejlesztési elképzeléseit - a középfokú oktatásra és a felnőtt képzésre koncentrál. Ennek okai a következők:

- Az alafokú oktatás helyi hatáskörű feladat, településközi kooperációt a felső tagozatos oktatás és a szaktárgyak oktatása igényel a kisebb települések esetében. Ezen együttműködés megteremtése kistérségi feladat. A magasabb szintű beavatkozás csak megzavarná a települések között kialakulóban lévő koordinációs mechanizmusokat.
- A felsőfokú oktatás hatóköre nagyobb, mint a megye területe, így ez a terület a régió, illetve a központi kormányzat kompetenciájába tartozik. A megyében működő Illyés Gyula Főiskolai Kar fejlesztési elképzelései között a regionális munkamegosztáshoz illeszkedő képzési struktúra kialakítását tervezik, a jelenlegi szociális és pedagógiai tematika mellett a területfejlesztési és a diplomás ápolóképzés bevezetésével. Ezek az elképzelések nagyban megfelelnek a megye

érdekeinek, ezért támogatásuk indokolt, azonban a megye aktív beavatkozását nem igénylik. Az ESZI főiskolai karának helyzete várhatólag a közeljövőben tisztázódik, a megye feladatainak meghatározására ezután kerülhet sor.

- A középfokú intézmények vonzáskörzete legtöbbször túlnyúlik a kistérségek területén. Emiatt és a munkaerő-piaci feltételeknek megfelelő, rugalmas, színvonalas képzési struktúra kialakítása céljából az oktatás permanens forráshiánya és a csökkenő gyerekszám miatt megyei szintű koordináció szükséges.
- A munkaerő-piaci átképzések és a továbbképzések többsége esetén minimálisan megyei beiskolázásra van szükség a rendelkezésre álló szűkös erőforrásokat optimálisan kihasználó programok indításához.

A középfokú képzésben a települési és megyei önkormányzat, a központi kormányzat és a civil szféra is szerepet vállal, ami sokszor az erőforrások szétaprózódásához vezet. A fenntartók nagy része finanszírozási gondokkal küzd, miközben a megye képzési szerkezete sok tekintetben korszerűtlen, sok – körülbelül egy középiskolányi diák – a megyén kívül tanul. Mindez szükségessé teszi a megye középfokú oktatásának fejlesztését lehetővé tevő koordinációs mechanizmusok kialakítását. Korábbi Phare pályázatok során a pályaválasztás problémájának segítésére tanulmány született az alapfokú képzést befejező fiatalok munkaerő piaci elhelyezkedését leginkább elősegítő rendszer kidolgozására. A regionális szintű pályázat folytatásaképpen pályainformációs rendszer jött létre a Munkaügyi Szervezet szolgáltatási rendszerében. A ma is működő tanácsadói rendszer mellett jelentős szerepe lenne a – már számos megyében létrehozott – FIT (Foglalkoztatási Információs Tanácsadó) centrumnak. Többszintű, helyi és regionális feladatokat látna el, információs csatornáin keresztül segítené a pályaválasztással kapcsolatos kistérségi munkát is. A pályaaorientációnak nagy jelentősége van a pályaválasztási elképzelések alakításában, melynek eredménye a részletes egyéni terv elkészítése a felzárkóztató, illetve képzési programokhoz. Internet, intranet szolgáltatásaival nagymértékben segíti az eligazodást, az információgyűjtést.

A munkaerőpiacon jelenlévők, illetve oda visszakerülni kívánók igényeit ellátó képzések szervezésében az államigazgatás különböző szintjei (elsősorban a Megyei Önkormányzat Humán Szolgálatok Központja és a Munkaügyi Központ), a civil szféra (pl. a Művelődési Központok, Kamarák) és piaci vállalkozások egyaránt részt vesznek. A sokszínű kínálat nem áll össze egységes rendszerre, a továbbképzések iránt érdeklődő munkavállalókhöz, illetve foglalkoztatóikhoz gyakran nem jutnak el az információk a képzési lehetőségekről, illetve az oktatási piac kínálati oldala is gyakran a sötétben tapogatózik a megfelelő képzési struktúra kialakításánál.

Mindezek alapján az alprogram célja a középfokú oktatás és a felnőttképzés koordinációjának erősítése, az oktatási szférával kapcsolatos információk elérhetővé tétele.

Eredményindikátor:

Az oktatási szerkezet koordináltabbá válásával, az oktatási programok szervezőinek és résztvevőinek informáltabbá válásával hatékonyabb oktatás alakulhat ki a megyében. Ezt a megyei intézményeket választó középiskolás diákok arányának növekedése, a továbbtanulási mutatók javulása, a felnőttképzésben résztvevők számának növekedése, a munkanélküliek, különösen a munkanélküli pályakezdők számának csökkenése és a megyei bérek növekedése jelezheti.

Intézkedések

2.1. A középfokú intézmények közötti koordináció erősítése az oktatási struktúra sikeres fejlesztése érdekében

A középfokú- és szakoktatást a tőkehiány és a szétaprózottság jellemzi az egész országban. Ez a markáns gazdasági arculattal nem rendelkező Tolna megyében, ahol a fenntartók többsége jelentős saját bevétellel nem rendelkező kisváros (vagy nagyközség) különösen igaz. Az intézmények a változó igényekhez gyakran nem

tudnak alkalmazkodni, vagy nem elég alaposan előkészített programokkal alkalmazkodnak. Ebben az esetben mind az intézmények, mind a fenntartók nehéz helyzetén javíthat a fejlesztési irányok koordináltabb meghatározása.

A képzési kínálat összehangolásának szükségességét alátámasztja, hogy a középfokú oktatás hatóköre jóval túlnyúlik az egyes települések, kistérségek határain. Az új programok beindítása költségigényes, ugyanígy sokba kerül több kis létszámú párhuzamos képzési program fenntartása. Mindezek alapján a megye jelenlegi és jövőbeli diákjai mellett a fenntartók is profitálhatnak a képzési programok fejlesztésének összehangolásából.

Az intézkedés célja a középfokú oktatás megyei szintű koordinációjának erősítése.

Ütemezés:

A megye középfokú intézményeire vonatkozó fejlesztési koncepció elkészítése, a preferálandó fejlesztési irányok (pl. nyelvoktatás, számítástechnikai ismeretek oktatása) megjelölésével. 2001. június

A megye szakképzés-fejlesztési koncepciójának elkészítése, a preferálandó képzési irányok és optimális (minimális) programméretek és a program indításához szükséges feltételek meghatározásával. 2001. június

A Közoktatás-fejlesztési Közalapítvány pályázati rendszerének átalakítása a fejlesztési koncepció alapján. 2001. október

A Szakképzési Tanács pályázati rendszerének átalakítása a fejlesztési koncepció alapján. 2001. október

A koncepciók felülvizsgálata. 2004. június

Végrehajtó szerv:

Megyei Önkormányzat,
Közoktatás-fejlesztési Közalapítvány
Szakképzési Tanács

Érintettek:

A középfokú oktatási intézményeket fenntartó önkormányzatok, egyéb szervezetek

A középfokú oktatási intézmények

A Megyei Önkormányzat Humán Szolgálatok Központja

A Munkaügyi Központ

Kamarák

A jelentősebb foglalkoztatók

Kedvezményezettek:

Közvetlenül a középfokú oktatásban és szakképzésben részt vevő intézmények és fenntartóik, közvetve ezen intézmények diákjai és a megyei munkaerőpiac keresleti oldalának szereplői.

Kimenetindikátor:

Az intézmények és képzési irányok keresettség közötti különbség csökkenése, a megye intézményeibe jelentkezők számának növekedése a középiskolás korba lépő korosztályhoz képest, a preferált képességeket, végzettséget megszerző diákok arányának növekedése.

Költségek:

A Közoktatás-fejlesztési koncepció elkészítése. 2,5 millió Ft

A Szakképzés-fejlesztési koncepció elkészítése. 2,5 millió Ft

A pályázati rendszerek működtetése.

Közoktatás-fejlesztési Közalapítvány. 120-200 millió Ft (évente)

Szakképzési Alap. 130-150 millió Ft (évente)

Összesen: 1805 millió Ft

Források:

Közoktatás-fejlesztési Közalapítvány, Szakképzési Alap. A koncepciók elkészítésénél az érintett intézmények és fenntartóik hozzájárulása.

2.2. A felnőttképzés koordinációjának megteremtése a munkaerő-piaci igényekhez jobban illeszkedő kínálat kialakításának támogatása érdekében

A munkaerőpiacról kikerülők képzéseit a Munkaügyi Központ szervezi, az átképzések, továbbképzések, tanfolyamok rendszere azonban sokszereplős, az érdeklődők számára gyakran nehezen átlátható.

Az intézkedés célja a felnőttképzésben részt vevő intézmények számára az együttműködés kereteinek megteremtése.

Ütemezés:

A megyében felnőttképzést kínáló, szervező intézmények és azok tevékenységének feltérképezése. 2001. június

A felnőttképzés továbbfejlesztési irányait meghatározó koncepció elkészítése a képzést kínáló szervezetek bevonásával. 2001. október

A felnőttképzés koncepciójának beillesztése a megye oktatásfejlesztés támogatási rendszerébe. 2002.

Végrehajtó szerv:

A Tolna Megyei Területfejlesztési Tanács Programirodája, majd megalakulása után a Tolna Megye Gazdaságáért Társulás.

Érintettek:

Munkaügyi Központ

A megyében működő felsőoktatási intézmények

Középiskolák

Megyei Önkormányzat Humán Szolgálatok Központja

Kamarák

Vállalkozói Központ

Képzéssel foglalkozó szervezetek, vállalkozások

Kedvezményezettek:

Közvetlenül a képzési piac kínálati oldalának szereplői, közvetve a munkaerő-piaci értéküket növelni, megtartani akaró munkavállalók, munkaadók

Kimenetindikátor:

A felnőttképzés koncepciójának elkészítésében résztvevő és azt elfogadó szervezetek, illetve az általuk kínált képzési programok férőhelyeinek száma.

Költségek:

A felnőttképzés feltérképezése. 1 millió Ft

A felnőttképzés fejlesztési koncepciójának elkészítése. 2 millió Ft

Összesen: 3 millió Ft

Források:

Szakképzési Alap, Munkaerő-piaci Alap, a koncepciók elkészítésénél az érintett intézmények hozzájárulása.

2.3. A megye középfokú oktatásának helyzetét nyomon követő információs rendszer kialakítása

A magyar oktatás egyre piacszerűbben működik. Az egyes intézmények komoly küzdelmet folytatnak a diákokért, a középiskolába jelentkezők egyre inkább figyelembe veszik az intézmények nyújtotta képzések munkaerő-piaci értékét.

A vonzerejüket fenntartani kívánó intézmények, a továbbtanulási döntés előtt álló diákok és szüleik, a továbbképzési lehetőségek iránt érdeklődő munkavállalók és munkáltatók számára is hasznos lehet egy, az intézmények népszerűségét, sikerességét, a munkaerőpiac oktatással szemben támasztott elvárásait nyomon követő információs rendszer. Egy ilyen szolgáltatás az oktatásfejlesztési politika kialakítását és időnkénti módosítását is nagyban segíti.

Az intézkedés célja a megye közoktatásának helyzetét és környezetét nyomon követő információs rendszer kiépítése

Ütemezés:

Az internetes tartalomszolgáltatóként is működő információs rendszer koncepciójának kidolgozása. A rendszer az iskolák népszerűségét, az ott folyó képzések rendszerét, a végzett diákok továbbtanulási eredményeit és munkaerő-piaci sikerességét évente ismerteti. Rendszeresen tájékoztat az intézményekben folyó oktatási tevékenységről. Két-háromévente megvizsgálja a munkaerőpiac következő 5-10 évben várható folyamatait.

2001. június

Pályázat kiírása az információs rendszer 4-5 éves működtetésére

2001. szeptember

Az információs rendszer megkezdte működését

2002. január

Végrehajtó szerv:

Megyei Önkormányzat Humán Szolgáltatok Központja,
majd az üzemeltető a Megyei Önkormányzat Humán Szolgáltatok Központja ellenőrzésével.

Érintettek:

A középfokú oktatási intézményeket fenntartó önkormányzatok

Egyéb szervezetek

A középfokú intézmények

A szülői szervezetek

A Munkaügyi Központ

Kamarák

A jelentősebb foglalkoztatók

Kedvezményezettek:

Közvetlenül a szolgáltató szervezet, közvetve a középfokú oktatásban és szakképzésben részt vevő intézmények, ezen intézmények diákjai és a megyei munkaerőpiac keresleti oldalának szereplői.

Kimenetindikátor:

Az információs rendszert használók száma, a rendszer működtetésében szerepet vállaló oktatási intézmények, önkormányzatok, egyéb szervezetek száma .

Költségek:

A rendszer alapjainak kidolgozása.

0,5 millió Ft

A rendszer működtetése.

3 millió Ft (évente)

Összesen:

15,5 millió Ft

Források:

Közoktatás-fejlesztési Közalapítvány, Szakképzési Alap, az érintett intézmények és fenntartóik hozzájárulása.

3. Alprogram: A megye elérhetőségét és a megyén belüli kapcsolatokat szolgáló közlekedési infrastruktúra fejlesztése

3.1. A megye átjárhatóságának javítása főutak és elkerülő utak építésével

3.2. A megye átjárhatóságának javítása a mellékút-hálózat fejlesztésével

3.3. A megye hajózás-fejlesztési koncepciójának kidolgozása

3.4. A települések közötti közúti tömegközlekedés fejlesztése

A közlekedési infrastruktúra fejlesztése elsősorban állami feladat. A helyi érdekű útelevek fejlesztések kezdeményezői a kormányzati forrásokért pályázatot benyújtó önkormányzatok. A megyei szint elsődleges feladata a fejlesztési tervek véleményezése, a megyét érintő beruházások támogatása, lobbyzás az egyelőre csak tervezett beruházások megkezdésének, az országos és regionális koncepciókban nem szereplő, de szükséges fejlesztések érdekében. A közlekedésfejlesztési alprogram bemutatja az országos és regionális elképzeléseket, intézkedéseket fogalmaz meg a helyi érdekű útépítésekkel, a tömegközlekedés fejlesztésével kapcsolatban, illetve a közlekedési infrastrukturális beruházásokkal kapcsolatos helyi összefogás erősítésére. Az alprogram a vasút fejlesztésekkel kapcsolatban nem fogalmaz meg külön intézkedést, hiszen a megyei érdekek megjelennek a MÁV fejlesztési elképzeléseiben. Ezeket a terveket a Komplex Fejlesztési Program támogatja, hiszen a vasúti közlekedés fejlesztése nagyban oldhatja a megye közlekedési elzártságát, környezetkímélő módon járulhat hozzá a remélhető gazdasági élénküléssel fokozódó szállítási igények kielégítéséhez.

Az alprogram célja a megye gazdasági fejlődéséhez szükséges közlekedési beruházások támogatása, a további fejlesztések érdekében tevékenykedő összefogás erősítése.

A zsáktelepülések elérhetőségét javító elképzeléseket a II. operatív program, a kerékpárutak fejlesztését a III. operatív program tartalmazza.

Eredményindikátor:

A megye települései közötti közlekedési idő és költség csökkenése, a regionális központok és a főváros elérési ideje csökken.

A megyei úthálózat tervezett fejlesztése

A megyei szintű tervezés a regionális valamint az országos szintű tervezés egymásra épülő folyamatában valósul meg.

Tolna megye országos közúthálózatát, – benne a gyorsforgalmi úthálózatot – érintő tervek, fejlesztési javaslatok az alábbiak:

- Országos Területrendezési Terv,
- A Magyar Gyorsforgalmi Úthálózat Távlati Fejlesztési Terve,
- Az Országos Főúthálózat Távlati Fejlesztési Terve,
- A Dél-dunántúli Régió Átfogó Közúthálózat-fejlesztési Koncepciója,
- A Dél-dunántúli Régió 2006-ig szóló Közúthálózat-fejlesztési Programja,
- Tolna Megye Közúthálózat-fejlesztési Terve

A fenti tervek Tolna megyére vonatkozó hálózatfejlesztési javaslatait melléklet tartalmazza.

Tolna megye 2006-ig szóló közúthálózat – fejlesztési javaslata

A javaslat Tolna Megye Közúthálózat-fejlesztési Terve alapján, - annak figyelembevételével került összeállításra.

A hálózati hierarchia szerinti útkategóriák külön-külön fejezetben szerepelnek. A javaslat épít az országos fejlesztési koncepciókra, tervekre, - ugyanakkor figyelembe veszi a helyi igények alapján megfogalmazott fejlesztési szükségleteket.

A 2006-ig szóló időtáv programjában szereplő gyorsforgalmi és főhálózati fejlesztési javaslat országos szintű programmá történő „előléptetése” külön feladatként jelentkezik.

A gyorsforgalmi úthálózatra és a főúthálózatra vonatkozó javaslatunk mellett bemutatjuk a 2015-ig, valamint a 2030-ig, - a mellékúthálózat fejlesztésére szóló javaslatunk mellett bemutatjuk a 2015-ig szóló megyei fejlesztési tervet.

GYORSFORGALMI UTAK

A gyorsforgalmi úthálózat esetében a megyei fejlesztési program az országos tervekben szereplő nyomvonalak (ill. közlekedési folyosók) vezetésével egyetért. Azonban fontosnak tartjuk hangsúlyozni, hogy az egyes hálózati elemek kiépítésének idejét - az országos programokhoz képest - előre kell hozni.

Az M6-M56 autópálya esetén a 2 x 1 forgalmi sávval való kiépítést Dunaföldvár-ig, az M9 esetén pedig a Szekszárd–Dombóvár közötti kapcsolat megteremtését, ugyancsak 2 x 1 forgalmi sávval 2006 évig meg kell valósítani.

Ez utóbbi kapcsolat hiánya a közeljövőben épülő szekszárdi Duna-híd forgalomba helyezése után fokozottan jelentkezik. A megyén belüli kelet-nyugat irányú összeköttetés nem csak a kistérségi, térségi kapcsolat javítását szolgálja, hanem az országrészek közötti, nagytérségi közúti kapcsolat szempontjából is rendkívüli

jelentőségű: Dombóvártól nyugatra, illetve a Dunától keletre a jelenlegi hálózat lényegében ma is biztosítani képes a forgalmi igények kielégítését.

Mindezek alapján a megyei javaslatot figyelembe véve a következőképpen alakulna a gyorsforgalmi úthálózat fejlesztése:

A programozási időszakban

M9 a Duna-híd és a 6. sz. főút között 2 x 1 sávval

M9 a 6. sz. út és Dombóvár között 2 x 1 sávval

M6-M56 Fejér megyei határ (ill. a dunaújvárosi új híd) és az 52. sz. főút Dunaföldvár elkerülő szakasz csatlakozása közötti szakasz 2 x 1 sávval

M6-M56 Szekszárd északi részétől Bátaszék déli részéig 2 x 1 sávval

2015-ig

M6-M56 Dunaföldvár–Szekszárd közti szakasz 2 x 1 sávval

M6-M56 Bátaszék–megyehatár közti szakasz 2 x 1 sávval

M65 M7-től M9-ig 2 x 1 sávval

2030-ig

M9, M6-M56, M65 nyomvonalak 2 x 2 sávra bővítése

FŐUTAK

2008-ig

6. sz. főút fejlesztése a jelenlegi nyomvonalon (csomópontok, előzési szakaszok)

52. sz. főút Dunaföldvár elkerülő szakasza az M6 útig

61. sz. főút rehabilitációjának befejezése

63. sz. út Bikács elkerülő szakasza

6510. sz. Nagykónyi–Iregszemcse út rekonstrukciója vagy rehabilitációja (Pécs–Siófok–Bp. útvonalon)

2015-ig

61/64. sz. út simontornyai elkerülő szakasza

65. sz. út Tamási elkerülő szakasza

63. sz. út Szedres elkerülő szakasza

Simontornya–Ozora–Fürged-65. sz. út nyomvonalon új főút létesítése (részben új nyomvonalon vezetve, részben a 6407. sz. út korszerűsítésével)

Paks–Nagydorog és Paks–Cece közutak rehabilitációja

2030-ig

61. sz. út Pincehely elkerülő szakasza

61. sz. út Tamási elkerülő szakasza

M65 sz. úttól Ny-i irányba (Koppányszántó – Somogy megye) induló új főút kiépítése, részben a 6508. sz. út felhasználásával

MELLÉKÚT-HÁLÓZATI FEJLESZTÉSEK

Sorszám	Út neve	Új út hossz	Átvétel (mg-i út)
1	Mágocs-Dombóvár	1,8	5,9
2	Szekszárd-Simontornya	5	
3	Bátaszék-Véménd	10	
4	Ozora-Lajoskomárom	8,3	
5	Füged-Nagyszokoly	4,8	
6	Dunaföldvár-Németkér	9,8	
7	Pusztahencse-Tengelic	3,6	
8	Medina-Zomba	0	12,1
9	Füged-Felsőnyék	3,1	
10	Bogyiszló (kikötő) - M9	1,3	
11	6. sz. főút - Dombori kikötő	11,0	
12	Decs-56-os út	0	6,1
13	Dalmand-Vörösegyháza	0	2,5
14	Vörösegyháza-Gyulaj	2,5	2,1
15	Németkér-Bikács	7,5	2,1
16	Bikács-Györköny	4,6	
17	Kercseliget-Jágónak	2	
18	Szárazd-Diósberény	4,7	
19	Kisvejke-Nagyvejke-Kisdorog	8	
20	Értény-Barnahát-Hékútpusztá	7	
	Építendő: 2008-ig	80	30,8

CSOMÓPONTOK FEJLESZTÉSE

Forgalombiztonságot növelő beavatkozások

Sorrend	Útszám, szelvénytípus	Beavatkozás
1	56. sz. főút (8+360 km. sz.) 5114. sz. ök. út csomópontja (Szekszárd, Szőlő u. is beleértve)	rálátási háromszög biztosítása (hossz-szelvény korrek.) balra kanyarodó sáv létesítése (hídszélesítés)
2	6. sz. főút (137+300 km. sz.) 63. sz. főút csomópontja	gyorsításáv létesítése (Szfvár.-Pécs irány)
3	56. sz. főút (16+190 km. sz.) 5113. sz. ök. út csomópontja	balra kanyarodó sáv létesítése
4	65. sz. főút (20+400 km. sz.) 6535. sz. ök. út csomópontja	balra kanyarodó sáv létesítése
5	65. sz. főút (57+722 km. sz.) 6407. sz. ök. út csatlakozása	delta csatlakozás megszüntetése
6	6317. sz. ök. út (12+520 km. sz.) 6313. sz. ök. út csatlakozása	útcsatlakozás geometriájának korrekciója
7	6. sz. főút 124-130 km. Között	előzési szakasz
8	6. sz. főút (142+792 km. sz.) 65. sz. főút csomópontja	2. forg. sáv csomóponton való átvezetése (Bp.-Pécs irány)

Csomópontok építése

Sorrend	Út száma	Út megnevezése	Feladat meghatározása
1.	56-5114.	Utak csomópontja (vizsg. az M6-os tanulmányterv figyelembevételével)	csp. Tervezés
2.	65-6510.	Utak csomópontja (Iregszemcse)	körf. csp. Tervezése
3.	63-6232.	Utak csomópontja	körf. csp. Tervezése
4.	65-6318.	Utak csomópontja	terv felülvizsgálata

A szekszárdi Duna-híd és a hozzá kapcsolódó fejlesztések (M9 gyorsforgalmi út) és azok hatása a térségi közúthálózati kapcsolatokra, - a térség gazdaságára

A Szekszárd térségi Duna-híd és a 6. sz., valamint az 51. sz. főutak közötti mintegy 20 km hosszú kapcsolódó útszakasz része a magyarországi úthálózat fejlesztési tervekben szereplő M9 jelű gyorsforgalmi út Nagykanizsa–Kaposvár–Dombóvár–Szekszárd–Szeged közötti, mintegy 240 km hosszúságú déli szektorának. Ezen belül a Dombóvár és 53. sz. főút közötti, mintegy 115 km hosszon új nyomvonalon (távlatban 2 x 2 sávós autópályaként) kiépülő gyorsforgalmi út első megvalósuló eleme autópályai nyomvonalvezetéssel, de 2 x 1 sávós főút jellegű kiépítéssel.

A projekt az M9 autópályát első 20, 6 km hosszú megvalósuló eleme, illetve annak első ütemeként autópályai nyomvonalai jellemzőkkel, de csak 2 x 1 sávós főút (szintbeni csomópontokkal) kiépítettségű út – illetve Duna-híd kialakítással.

A nyomvonalon Szekszárdtól kb. 5 km-re északra a 6. sz. főút 139+050 km. szelvénytől indul, Bogyiszló községet délről elkerülve a Dunát az 1498, 8 fkm-ben keresztezve az 51. sz. főútba, annak 139+235 km. szelvénybe csatlakozik.

A keresztmetszeti kialakítás a távlati autópályai 21, 25 m-es koronaszélességű keresztelvény jobb oldali pályarészének megépítését foglalja magában 12, 00 m. koronaszélességgel.

A felüljárók és a Duna-híd a fenti keresztmetszethez igazodva épülnek, az aluljárók (földút-keresztezők) azonban a távlati 2 x 2 sávós autópályai keresztelvénynek megfelelően.

A vízszintes vonalvezetés jellemzői kielégítik az autópályákra vonatkozó előírásokat (vt. = 100 km/h), az ívsugarak 1000-4000 m közé esnek.

Az autópályát végig sík területen halad, a hossz-szelvényi vonalvezetés az áthidalandó akadályok (Sárbogárd-Bátaszék vasútvonal, Duna-híd, Sárközi I. főcsatorna) környezetének kivételével vízszintes, vagy ahhoz közeli esésviszonyokkal.

Az érintett területek jellemzően mezőgazdasági (szántók) művelés alatt állnak, belterületet a nyomvonal nem keresztez, illetve nem közelít meg olyan mértékig, ami zajvédelmi intézkedést igényelne.

A nyomvonal az 5, 0 – 11, 0 km. sz. között megközelíti a Gemenci Erdő-és Természetvédelmi Körzetet, de közvetlenül nem érinti azt.

Forgalmi állapot

A projekt új nyomvonalon épül, tehát meglévő forgalma nincs. A szomszédos bajai Duna-híd átlagos napi forgalma (az országos közutak 1997. évi keresztmetszeti forgalomszámlálási adatai alapján) 4200 jármű/nap, illetve 5360 egység/nap.

Baleseti helyzet

A projekt új nyomvonalon épül ki, így csak az érintett régiók (Tolna és Bács-Kiskun megye) baleseti helyzete nyújthat támpontot. A két megye adatai között alig van eltérés. Főutak esetében a 100 km útszakaszra jutó balesetek száma 70-72, ami 10 %-kal az országos átlag alatt van, míg a 10 millió járműkilométerre eső balesetek száma némileg meghaladva az országos átlagot, 4, 4 körül alakul.

Környezetvédelmi adottságok

A térségben (de a nyomvonal által csak közvetve érintett) védett, vagy védelemre érdemes természeti értékek találhatók. A Sió északi árvédelmi töltése egyúttal a Gemenci Tájvédelmi Körzet északi határa is. A tolnai Holt-Duna és a Kabszeg-tó értékes biotóp. A holt Duna öblözete ivóvízbázis. A Duna bal partján, Dusnok községtől délnyugatra a védett Letkés erdő található. Ezeken túl számos, területileg ugyan kisebb, de értékes természeti képződmény van a területen.

A területi adottságok között fontosak a domborzati és vízrajzi állapotok. A nyomvonal környezete sík, régi dunai ártér. Vízrajzi szempontból meghatározó a Duna

és védett árterülete. A jobb parton a Sió torkollik a Dunába, és ugyancsak a jobb parton, Bogoyiszló községet körbezárja a tolnai Holt-Duna.

A bal parton nincs lényeges vízfolyás.

A Duna-híd helyének kiválasztását az ivóvízbázisok és természet-védelmi területek elhelyezkedése is befolyásolta.

Hálózati szerepkör, térségi fejlesztési hatás

A projekt a 6. és 51. sz. főutak összekapcsolásával – a tervezett további szakaszok megépítéséig – elsősorban a hazai úthálózat fejlesztésének tekintetében bír kiemelkedő jelentőséggel, mivel a jelenleginél kedvezőbb módon biztosít összekötést a Duna által elválasztott országrészek (Dunántúl, Duna-Tisza köze) között.

A projekt megépítésének indoklását erősíti továbbá az a körülmény is, hogy a Budapesttől délre eső, kb. 200 km hosszúságú Duna szakaszon jelenleg csupán 2 db. közúti híd található (Dunaföldvár és Baja), ebből egy súlykorlátozott, illetve jelenleg átépítés alatt áll. 8 helyen üzemel komp, de ezek forgalma időszakos, és teljesítőképességük is lényegesen elmarad egy híd átbocsátó képességétől.

A nemzetközi közúti kapcsolatok tekintetében a Projekt a megkívánt hálózati szerepének, az M9 gyorsforgalmi út további elemeinek ütemezett belépésével csak fokozatosan, de egyre nagyobb jelentőséggel felel meg, mivel:

- nyugati irányban nagy távban kapcsolatot teremt Ausztria és Nyugat-Európa felé, a tervezett M7 autópályán keresztül Horvátország, a tervezett M70 autópályán keresztül pedig Szlovénia felé,
- a 6. sz. főút és a tervezett M6 gyorsforgalmi út, valamint a 68. sz. főút keresztezésével további kapcsolódási lehetőséget ad a horvátországi és a jugoszláviai nemzetközi főúthálózatához,
- Bács-Kiskun megye területén az 53. sz. főút révén kapcsolódik a Jugoszláviában távlatban tervezett Szabadka–Szarajevo–Ploca TEM ághoz,

- Csongrád megyében az M5 autópálya tervezett folytatásával (E75) összeköttetést tesz lehetővé Belgrádon át egyrészt Szófia–Isztambul–Ankara (E80) irányában és a közel-kelet felé, másrészt Szkopje–Thesszaloniki–Athén (E75) irányban,
- Szeged térségében a távlati M43 autópályával (E68) kapcsolódik a TEM romániai vonalához Temesvár–Severin–Craiova–Bukarest–Constanta felé.

A forgalmi prognózis eredményeiből levonható következtetések

Az M9 gyorsforgalmi út Szekszárd térségi fejlesztésének minimális kiépítését (6. sz. és 51. sz. főutak között) feltételező változata önmagában nagyon alacsony hatékonyságú, a forgalmi növekmények jelentősen elmaradnak az általános gazdasági-forgalmi trendektől a megfelelő hálózati kapcsolatok hiánya miatt annak ellenére, hogy a rejtett forgalmi igények növekedése kimutatható.

A fejlesztés keleti irányú (51. sz. és 53. sz. utak között) kiterjesztése azonnal és látványosan javítja a hatékonyságot, ezért forgalmi és nemzetgazdasági szempontból is az lenne kívánatos, hogy ez időben minél hamarabb bekövetkezzen.

A fejlesztés nyugati irányú (Dombóvár–Szekszárd között) kiterjesztése is érzékelhetően javítja a hatékonyságot.

A 2 x 2 sávra történő bővítés 2020 körül válik szükségessé.

A Projekt illetve az M9 kapcsolódó fejlesztései alig vannak hatással a tőle északra lévő hálózati elemekre, illetve dunai átkelésekre, viszont jelentősen befolyásolják az ország déli harmadának forgalmi viszonyait.

A megvalósítás becsült költségei

A döntő részt kitevő építési költségek becslése az 1998. évben készült tenderdokumentáció mennyiségei alapján készült.

A Projekt az alábbi három elemet tartalmazza:

„A” jelű projektem: 6.sz. főút és a Duna-híd jobb parti előtöltése közötti (0+000-14+100 km. sz.) 2 x 1 sávós főút megépítése.

„B” jelű projektem: A Duna-híd és a csatlakozó töltésszakaszok (14+100-16+100 km. sz.) megépítése 2 x 1 sávós keresztmetszettel.

„C” jelű projektem: A Duna-híd bal parti előtöltése és az 51. sz. főút közötti (16+100-20+600 km. sz.)
2 x 1 sávós főút megépítése.

Vasúti közlekedés

Tolna megyében a közlekedésben a vasút szerepe a megye keleti részén átszelő 46-os és a megye északi és nyugati részén áthaladó 40-es vonal révén jelentős. A Baját Dombóvárral összekötő vonal szerepe az interregionális kapcsolatok erősödésével nőhet, a dél-alföldi hálózatfejlesztési elképzelések esetén régiónk és Délkelet-Európa összeköttetésében is fontos szerepe lehet ennek a vonalnak.

A nemzetközi vasúti törzshálózat részét képező Budapest–Dombóvár–Gyékényes országhatár vasútvonal a MÁV jelenlegi viszonyait tekintve korszerűnek minősíthető. Ez a vonal az 5/B közlekedési folyosó vasúti eleme, szerepe jelentős lehet a nemzetközi vérkeringésbe való bekapcsolódásban. E vonalrészén a közeljövő fejlesztési feladata a hidak felújítása lesz. A jövőben szükség lehet a megyét érintő szakasz paramétereinek javítására, esetleges párhuzamosítására.

Dombóvár rendező pályaudvar gurító-vágányai, biztosító- és gurító berendezései elavultak, felújításuk, átépítésük a MÁV hálózati szerepű rendező-pályaudvaraira készülő külön program keretében kerülhet sor, amennyiben a prognosztizálható feladatok ezt kikövetelik.

A MÁV mellékvonalai közül szinte egyedülként van folyamatban a Rétszilas–Szekszárd vonalrész rekonstrukciója, a pályasebesség 100 km/h-ra való emelése, burkolt utas peronok kialakítása, a szabványos tengelyterhelés megteremtése, az

útátjárók biztosítottságának javítása. A közelmúltban készült el új a hajózási úrszelvényt is biztosító Sió-híd. Ennek eredményeként indulhatott el Baja–Bátaszék–Szekszárd–Budapest között a komfortos utazást biztosító Inter City vonatközlekedés.

A dunaföldvári vasúti hídról lekerült a vasút, ezért a paksi atomerőműbe a fűtőanyag, majd az elégett fűtőelemek ki- és beszállítása jelenleg Budapesten keresztül lehetséges, alternatív útvonalként ki kell jelölni a Paks – Mezőfalva – Rétszilas – Bátaszék – Baja útirányt is, ami az érintett pályaszakaszok fejlesztését teszi szükségessé.

Várhatóan végérvényessé válik az autóbuszos közlekedés a Dombóvár–Mezőhidvég–Lepsény vonalon. Vizsgálatra szorul az igen gyengén igénybevett Paks–Dunaföldvár vonalon a személyvonati közlekedés fenntartása. A vizsgálat eredményétől függően várható az utasforgalomi igények más módon történő kielégítése.

A megye települései, vállalkozásai számára fontos a megye vasúthálózatának fejlesztése. Különösen kiemelkedő jelentőségű a megyét Budapesttel összekötő vasúti vonalak fejlesztése. A jelenleg már folyó pálya-felújítási munkák csökkenthetik a főváros és a megye közötti utazási időt, ezért a megye települései messzemenően érdekeltek ezen beruházások minél előbbi befejezésében.

Légi közlekedés

A légi közlekedés terén a megyében feltétlenül meg kell őrizni az ősényi repülőtér kedvező infrastrukturális adottságaiban (épületek, a reálisan becsülhető igénybevétel jellegéhez méreteivel, geometriai jellemzőivel ígéretes lehetőségeket hordozó kifutópálya és az elhelyezkedés) rejlő értékeket.

A rendszeres forgalom, kötöttebb, teljesebb üzemmenet, a (kezdetben nyilvánvalóan elsősorban külföldön honos) kisépes személyközlekedés felfejlődésének az általános gazdasági, vadász- és más turistaforgalmi élénkülés mellett is feltétele egy viszonylag jelentős fejlesztés (szilárd kifutópálya, világítás, az épületek karbantartása, stb.).

A megye (és nem elhanyagolhatóan a megyeszékhely és térsége) számára a tervidőszakra kitűzhető és követendő cél:

- a repülőtér és létesítményei funkcióban megtartásának segítése, a lehetőségek megőrzése,
- a fejlesztések lehetséges finanszírozóinak felkutatása, a repülőtér megújításához a lehetőségeinkkel összhangban kihasználható sajátos segítség, támogatás nyújtása,
- mindenképpen gondoskodni kell arról, hogy ennek a kisépes és speciális légi forgalomra alkalmas, a közlekedési hálózatokhoz jól illeszkedő repülőtérnek a funkciói, adottságait a megye megőrizze és azok a lehetséges ütemben fejlődhessenek.

Intézkedések:

3.1. A megye átjárhatóságának javítása főutak és elkerülő utak építésével

A Tolna megye 2006-ig szóló közúthálózat-fejlesztési javaslata, összhangban a magasabb szintű közúthálózat fejlesztési tervekkel, a meglévő úthálózat forgalmi szempontú minőségi fejlesztésének keretében a települések tehermentesítésének érdekében tartalmazza települési elkerülő útszakaszok megépítését.

Az intézkedés célja a megye átjárhatóságának javítása, a forgalom biztonságának növelése, a települések belterületi útjain a forgalmi terhelés csökkentése.

Ütemezés:

A Tolna megye 2006-ig szóló közúthálózat – fejlesztési javaslata alapján 2006-ig tartó szakaszban a következő utak fejlesztése várható.

Gyorsforgalmi utak	Költség 2000. évi ár	Előkészítettség
M9 a Duna-híd és a 6. Sz. főút között 2 x 1 sávval	3070 millió Ft	kész engedélyezési terv, kiviteli terv készül
M9 a 6. Sz. út és Dombóvár között 2 x 1 sávval	12000 millió Ft	kész tanulmányterv
M6-M56 Fejér megyei határ (ill. a Dunaújvárosi új híd) és az 52. Sz. főút Dunaföldvár elkerülő szakasz csatlakozása közötti szakasz 2 x 1 sávval	8500 millió Ft	kész tanulmányterv
M6-M56 Szekszárd északi részétől Bátaszék déli részéig 2 x 1 sávval	24000 millió Ft	kész tanulmányterv
Összesen	47570 millió Ft	

Főutak	Költség 2000. évi ár	Előkészítettség
6. sz. főút fejlesztése a jelenlegi nyomvonalon (csomópontok, előzési szakaszok)	2600 millió Ft	kész előtanulmány
52. sz. főút Dunaföldvár elkerülő szakasza az M6 útig	1800 millió Ft	Építési engedély folyamatban
61. sz. főút rehabilitációjának befejezése	1300 millió Ft	kész kiviteli terv
63. sz. út Bikács elkerülő szakasza	700 millió Ft	Kész kiviteli terv
6510. sz. Nagykónyi – Iregszemcse út rekonstrukciója vagy rehabilitációja (Pécs-Siófok-Bp. útvonalon)	1500 millió Ft	Kész kiviteli terv
Összesen	7900 millió Ft	

A 2015-ig tartó időszakra tervezett útszakasz-fejlesztéseket „A megye közlekedési infrastruktúrájának tervezett, illetve javasolható fejlesztése, ütemezése, és ennek várható hatása” című háttéranyag tartalmazza.

Végrehajtó szerv:

Közlekedési és Vízügyi Minisztérium

Érintettek:

A megyei önkormányzat

Települési önkormányzatok

Szakhatóságok

Kedvezményezettek:

A megépített szakaszok által elkerült települések lakossága, az adott szakaszon a forgalomban résztvevők.

Kimenetindikátor:

A megye települései közötti, illetve a regionális és országos központok eléréséhez szükséges utazási idő változása. Az országúti átmenő forgalommal nem terhelt települések számának változása. A balesetek számának és súlyosságának csökkenése.

Források:

Útfenntartási és fejlesztési céllelőirányzat, állami kiemelt beruházások

3.2. A megye átjárhatóságának javítása a mellékút-hálózat fejlesztésével

A települések jobb megközelíthetőségének és a térségi kapcsolatok fejlesztésének érdekében a Tolna megye 2006-ig szóló közúthálózat-fejlesztési javaslata tartalmazza a megye mellékút-hálózati fejlesztésének javaslatát is. Az ütemezést bemutató táblázat tartalmazza a fejlesztésre javasolt relációkat, a táblázat sorszáma egyben a javaslat preferencia sorrendjét is jelenti.

Az intézkedés célja az apró falvas területeken a települések közötti közúti kapcsolatok fejlesztése, az elérési útvonalak lerövidítése.

Ütemezés:

A Tolna megye 2006-ig szóló közúthálózat – fejlesztési javaslata alapján 2006-ig tartó szakaszban

Sorszám	Út neve	Építendő út hossza km-ben	Kezelés átvétele	Becsült költség* 2000. évi ár	Előkészítettség
1	Mágocs-Dombóvár	1,8	5,9	720 millió Ft	engedélyezési terv
2	Szekszárd-Simontornya	5		1344 millió Ft	nincs terv
3	Bátaszék-Véménd	10		4000 millió Ft	nincs terv
4	Ozora-Lajoskomárom	8,3		2900 millió Ft	nincs terv
5	Fürged-Nagyszokoly	4,8		1920 millió Ft	kiviteli terv
6	Dunaföldvár-Németkér	9,8		3920 millió Ft	nincs terv
7	Pusztahencse-Tengelic	3,6		1440 millió Ft	nincs terv
8	Medina-Zomba	0	12,1		
9	Fürged-Felsőnyék	3,1		1204 millió Ft	nincs terv
10	Bogyiszló (kikötő) - M9	1,3		260 millió Ft	tanulmányterv
11	6.sz. főút-Dombori kikötő	11,0		1100 millió Ft	
12	Decs-56-os út	0	6,1		
13	Dalmand-Vörösegyháza	0	2,5		
14	Vörösegyháza-Gyulaj	2,5	2,1	750 millió Ft	nincs terv
15	Németkér-Bikács	7,5	2,1	2250 millió Ft	nincs terv
16	Bikács-Györköny	4,6		1610 millió Ft	nincs terv
17	Kercseliget-Jágónak	2		800 millió Ft	kiviteli terv
18	Szárazd-Diósberény	4,7		1645 millió Ft	nincs terv
19	Kisvejke-Nagyvejke-Nagydorog	8			
20	Értény-Barnahát-Hékútpuszt	7			
	Összesen			25863 millió Ft	

*országos hálózati feltételeknek megfelelő kiépítettség feltételezve

A 2015-ig tartó időszakra tervezett útszakasz-fejlesztéseket „A megye közlekedési infrastruktúrájának tervezett, illetve javasolható fejlesztése, ütemezése, és ennek várható hatása” című háttéranyag tartalmazza.

Végrehajtó szerv:

Érintett önkormányzatok

Érintettek:

Közlekedési és Vízügyi Minisztérium

Az egyes útszakaszok menti települési önkormányzatok

Kedvezményezettek:

A kiépítésre kerülő úthálózatot használók

Kimenetindikátor:

A létesített közúti kapcsolatok forgalma, a megye települései közötti közlekedési idő változása.

Források:

Területfejlesztési források, az önkormányzati törzsvagyonhoz tartozó helyi és összekötő utak építési pályázata (KVM, BM, FVM).

3.3. A megye hajózásfejlesztési koncepciójának kidolgozása

Tolna megye víziút-hálózatát a nemzetközi hajózást is szolgáló Duna folyam és a regionális, de főleg helyi jelentőségű Sió-csatorna alkotja.

A Duna, mint vízi út Tolna megye számára elsősorban a teherhajózás lehetősége miatt jelentős. A meglévő mezőgazdasági berakóhelyek bővítése – fejlesztése kívánatos és szükséges. Természetesen a folyót ki kell használni, mint

üdülési, pihenési lehetőséget, beleértve a vízi sportot is. A személyhajózás számára is alkalmas kikötő – pihenőhely lehetőségek megteremtésével a megye turisztikai jelentőségét lehet és kell növelni és egyben kihasználni. A Sió, mint vízi túra útvonal rejt lehetőségeket, és ezt kell kihasználni a közeljövőben.

A Duna nemzetközi közlekedési folyosó, de hajózhatóságát az év egy részében az ingadozó vízszint korlátozza. Az Európai Unióba integrálódás érdekében ütemes fejlesztésekkel biztosítani kell a Duna mindenkor megfelelő áteresztő képességét. Ez alapvetően állami feladat, de a megye erre – a területére vonatkozó tennivalók hangsúlyozásával – nagy befolyással lehet.

Az országos közforgalmú kikötők alaphálózatának része lehet a Tolna megyei kikötő is, ahol az egyéb szempontok mellett a közúti és vasúti kapcsolatok biztosítottak, vagy biztosíthatók. A Duna és Sió melletti településeknek vannak elképzelései a kikötők fejlesztéséről, egyes helyeken már folynak a beruházások.

- Dunaföldváron a meglévő kikötő mellett jachtkikötő létesítését fontolgatják. Ez a turizmus további fellendítését is segítené. A kendergyár magasságában a teherforgalmi kikötő építése látszik célszerűnek, ipari és mezőgazdasági termékek be- és kirakása céljára. A közúti kapcsolat ezen a helyen minden égtáj felé biztosított.
- Pakson a rendezési tervekben új pihenő – üdülősor és kikötősor létesítése szerepel a Duna-parton. Önálló partszakaszon lesz a kemping- és üdülőtábor, tőle délre, a feltáró úttal elválasztva tervezik a vízi sport és vízi turizmus központját kishajó kikötővel, vízitaxi és sétahajó kikötővel. Még délebbre – védő zöldövezettel elválasztva – tervezték a regionális hajó kikötőt.
- Domboriban a meglévő és üzemelő terményberakók mellett folyamatban van egy új uszályberakó és a hozzá kapcsolódó manipuláló épületek megvalósítása. Ennek üzembe helyezése még ez évben, 2000-ben várható és a teljes kiépítés 3 éven belül megtörténik.

A komp- és révközlekedés is alapvetően közszolgáltatási feladatot lát el. A révek megfelelő kiépítettségűek, a járműpark azonban folyamatos fejlesztését igényel.

A Sió Tolna megyei szakasza majdnem végig alkalmas az evezésre. A vízi túrázóknak sokféle látnivalót jelent a kanyargós folyó menti táj és a parti településeken

fellelhető történelmi emlékhelyek, műemléki épületek sora. Ennek ismeretében, de az anyagi lehetőségek szűkében a közeljövőben csak a nem túl nagy tökeigényű vízi turizmust, evezést segítő és újra megteremtő fejlesztések képzelhetők el reálisan. A Sió menti települések tanácskozás-sorozata megkezdődött és a tervek már alakulnak a Sió „újralfedezésére”. Több Sió-parti település tervezi vízi túra megállóhely kialakítását.

Jelenleg nincsen kiforrott elképzelés a Duna Budapest alatti szakaszának rendezéséről, amelyhez a kisebb helyi elképzeléseket illeszteni lehetne, vagy a helyi érdekek védelmében a rendezési elképzelések módosításáért lobbizni lehetne. A Budapest alatti Duna-szakasz, noha az utóbbi időben nem ez a szakasz volt reflektorfényben, nem felel meg az érvényes hajózási paramétereknek (áteresztőképesség keresztmetszetben és időtartamban), azonban így is nehezen visszafordítható negatív környezeti folyamatokat gerjeszt a folyó menti területeken. E folyamatok megfordítására, Európa kevesebb természetes területtel rendelkező régióiban, már komoly munkálatokat folytatnak. A megyét is érintő Dunának, mint környezeti-gazdasági erőforrás felhasználásában jelentkező konfliktusnak a feloldására jelenleg nem látszik központi elhatározás.

Megyei szinten e helyzet “kezelésére” a helyi fejlesztési elképzelések összehangolásával lehet felkészülni, amelyek aztán egységes koncepcióként képviselhetők “kifelé” a szükséges lépések meghozatala érdekében. A helyi elképzelések két nagyobb csoportra bonthatóak: teherforgalmi, folyami, logisztikai fejlesztések és szabadidős, ökoturisztikai tevékenységek kiépítése. E két fejlesztési irány területhasználat szempontjából alapvető konfliktusban áll egymással. Mindkét irány szempontjából a fejlesztések (külső források bevonásának) gátja lehet az érdekelttek megegyezésének hiányából származó bizonytalanság.

A Duna Menti Gazdasági Térség számára fontos lehet a folyami logisztikai kapcsolat. A folyami teherforgalom logisztikai kapcsolatai szempontjából azonban meghatározóbb, hogy érdemes-e egyáltalán a folyami fuvarozást, mint megoldást választani (csak igen nagy mennyiségű és rendszeres forgalom mellett), mint az, hogy

a szállítani kívánt terméket egy bizonyos távolságon belül milyen messzire kell a kikötőbe eljuttatni. Egy logisztikai központ jellegű kikötő elhelyezésére számos lehetőség adódhat a megyében, azonban a forgalom lehetséges volumene és szerkezete sem most, sem belátható időn belül nem tesz egy ilyen jellegű beruházást rentábilissá. A szemes termények folyami átrakásához elegendő méretű fejlesztések már folyamatban vannak.

Az ökoturizmus és szabadidős tevékenységek szempontjából a megye Duna és Sió menti területe Európában egyedülálló lehetőségekkel rendelkezik, azonban a jelenlegi állapotok mellett e potenciál töredéke sem aknázható ki. Ez nem csak a védett területeket jelenti, hanem a hozzájuk kapcsolódó, azokat körülvevő ipari és települési funkciókkal nem terhelt összefüggő területeket. A Duna-Dráva Nemzeti Park önmagában nem jelent elegendő vonzást, a turizmushoz a számos kapcsolódó szabadidős tevékenység lehetősége is hozzátartozik, azonban ezek környezeti terhelése magát a Nemzeti Parkot is veszélyeztetheti. Fenntartható környezeti állapotok, amelyek egyszerre viselik el ezt a terhelést és a védendő értékeket is megőrzik a jelenlegi (például Duna menti, volt ártéri) területhasználat átértékelését teszi szükségessé. Ez számos lehetőséget nyújthat például a mezőgazdaság szerkezetváltásához, de számos feloldandó konfliktust is tartalmaz, amelyeket a megye feletti szinteken és a megyén belül is fel kell tudni oldani.

Az intézkedés célja a Duna és a Sió kínálta lehetőségek feltérképezése, a megyei kikötőfejlesztések összehangolása.

Ütemezés:

A megyei kikötő-fejlesztési elképzelések feltérképezése, megvalósítási tanulmány elkészítése. 2001. december

Végrehajtó szerv:

A Duna Menti Gazdasági Térségért Egyesülés

Érintettek:

A Duna és Sió menti önkormányzatok
A Megyei Önkormányzat
A fejlesztésekben érintett vállalkozások

Kimenetindikátor:

A koncepció elkészülte, az azt elfogadó önkormányzatok száma.

Költségek:

A koncepció elkészítése 5 millió Ft

Források:

Közlekedési és Vízügyi Minisztérium
Az érintett önkormányzatok hozzájárulása

3.4. A települések közötti közúti tömegközlekedés fejlesztése

A közúti közlekedésben jelentős szerepe van a helyi és helyközi tömegközlekedésnek. Az utazási szokások a különböző közlekedési lehetőségek között az alábbi arányokat mutatják.

Közlekedési Ágazat részesedése százalékban	EU	Magyarország	Tolna m.
Személygépkocsi	79	54	48
Autóbusz	8	28	36
Vonat	6	11	9
Egyéb	7	7	7

Tolna megyében a közúti közlekedésnek jelentős az infrastruktúra pótló szerepe. A jelentős szám aprófalvas települések lakosságának egészségügyi, oktatási, kulturális ellátása csak az ágazat igénybe vételével oldható meg.

A megye minden települését bekapcsolták a menetrendszerű autóbusz közlekedésbe. A járatsűrűségek az előírt alapellátás mértékét meghaladják. Fő célként határozható meg az utasforgalomban a mai részarány megtartása.

Az intézkedés célja az utasforgalomban a mai részarány megtartása. Ennek érdekében a szolgáltatás minőségének javításával lehet előrelépni.

Az intézkedés három elemből áll. Az utasok tájékoztatásának fejlesztésből, a menetrend javításából és az autóbusz-rekonstrukció feltételeinek megteremtéséből áll.

3.4.1. Az utasok tájékoztatásának fejlesztése

A személygépkocsival nem rendelkezők számára a távolsági buszok nyújtotta közlekedési lehetőség meghatározó, napi időbeosztásuk alapvetően függ e járatoktól. A járatok menetrendszerű napi mozgásában történő apró, előre nem tervezhető változások is komoly gondokat okozhatnak, amelyet megfelelő és időben megkapott információk esetén át tudhatnak hidalni. Ugyanakkor e nehézségek gyakori felbukkanása, a kiszámíthatatlanság miatt, akár a szolgáltatás igénybevételének elmaradását is okozhatják.

Az intézkedési elem célja a közlekedés kiszámíthatóságának növelése, az utazóközönség rugalmas reagálási lehetőségének biztosítása.

Ütemezés:

Folyamatosan

Végrehajtó szerv:

Gemenc Volán

Érintettek:

Gemenc Volán

Helyi önkormányzatok

Kedvezményezettek:

A távolsági buszközlekedést naponta igénybe vevők.

Kimenetindikátor:

Az információt kérők számának változása, a nem várt események kapcsán beérkező reklamációk számának változása.

3.4.2. A menetrend javítása

A menetrend javításával csökkenteni kell az átszállással elérhető települések elérési időtartamát.

Az utazás időtartamának csökkentése általában is élénkítően hat a szolgáltatást igénybe vevők számára. Az átszállások lehetőségének javítása a menetidők csökkenésén keresztül növeli azon települések körét, amelyekből akár napi ingázással, de agglomerációs jelleggel elérhetőek a térség főbb települései.

Az intézkedési elem célja, hogy növekedjen az egyes gazdasági-közigazgatási központokat napi ingázással elérni képes települések száma.

Ütemezés:

Folyamatosan

Végrehajtó szerv:

Gemenc Volán

Érintettek:

Gemenc Volán
Önkormányzatok

Kedvezményezettek:

Az utazóközönség, elsősorban a kisebb települések lakói.

Kimenetindikátor:

Azon települések számának változása, ahonnan térségi és megyei központokat 1 órán belül el lehet érni tömegközlekedéssel.

3.4.3. Az autóbusz-rekonstrukciók lehetőségének megteremtése

A tömegközlekedés ma alkalmazott finanszírozási rendszere nem teszi lehetővé a kívánatos 10 éves időciklusú autóbusz cserét. A közúti tömegközlekedést lebonyolító Gemenc Volán Rt. az évente szükséges 20 autóbusz cseréje helyett csak 10 darab cseréjének anyagi feltételeit tudja megteremteni. Ez azt eredményezi, hogy az előregedett autóbusz állomány rendkívüli mértékben megnövekedett javítási költségei emelik az üzemi költségeket, rontva az egyébként is csak nehéz mértékű eredményt.

Emellett a járműállomány néhány éven belül teljesen leromlik, ami a tömegközlekedés összeomlását vonja maga után. A szinten tartáshoz a külső feltételek megteremtésével biztosítani kell az évi 20-23 db autóbusz cserelehetőségét.

Az intézkedési elem célja, hogy fenntartható, növelhető legyen az autóbuszpark minőségének jelenlegi színvonala.

Végrehajtó szerv:

Gemenc Volán

Érintettek:

Gemenc Volán

Kedvezményezettek:

Utazó közönség

Kimenetindikátor:

A buszpark átlagos életkora, az egy év alatt cserélődő buszok száma.

Az intézkedés költségeinek meghatározása további komoly számításokat igényel, amelyeket a források előteremtéséért, megszerzéséért tevékenykedő Gemenc Volán végez.

4. Alprogram: A mezőgazdaság fejlesztése

- 4.1. Az optimális növénytermesztési szerkezet kialakításának támogatása**
- 4.2. A szőlőtermesztés és borgazdaság fejlesztése**
- 4.3. Tolna megye gyümölcsstermesztésének fejlesztése**
- 4.4. A kertészeti művelés fejlesztése**
- 4.5. Az állattenyésztés fejlesztése**
- 4.6. Az erdőgazdálkodás fejlesztése**
- 4.7. A mezőgazdasági termelést támogató szolgáltatások fejlesztése**
- 4.8. A megye meliorációs rendszerének fejlesztése**
- 4.9. A növényolaj alapú motorhajtóanyag előállításának beindítása**
- 4.10. Az integráció és a kooperáció ösztönzése**
- 4.11. Az élelmiszeripar fejlesztése**

Tolna megyében a mezőgazdaság az egyik legfontosabb ága a gazdaságnak. A foglalkoztatottak 13,7 százaléka dolgozik ebben az ágazatban, ami több, mint duplája az országos aránynak. Ez egyrészt a kedvező természeti adottságok, másrészt a komoly szellemi tőkét képviselő hagyományok következménye. A már létező termesztési kultúrák lehetőségeinek kiaknázása és a helyi adottságoknak kedvező ágazatok szerepének növelése segítségével a megye agráriumának jövedelmezősége fenntartható, foglalkoztatási szerepe nagyrészt megőrizhető.

Eredményindikátor:

A mezőgazdaságban előállított összes, egy alkalmazottra, egy hektárra jutó jövedelem

4.1. Az optimális növénytermesztési szerkezet kialakításának támogatása

A megye mezőgazdasági adottságainak kihasználását és megőrzését egyaránt segíti a környezetvédelmi szempontokat érvényesítő földhasználat. Ehhez a termesztési technológiák gazdasági számításokkal kiegészített elemzésére van szükség mezőgazdasági tájkörzetenként. Az elemzések alapján fogalmazhatóak meg javaslatok, ajánlatok a gazdálkodók részére a termesztendő növényre, a választandó fajtára, a termesztési technológiára vonatkozóan. A javaslatok közzétételére kiválóan alkalmas a falugazdász hálózat. Az intézkedés megvalósításával a gazdálkodást segítő információk gyűlnek össze. Ezek végső felhasználói a gazdálkodók, akik eredményesebb tevékenységük érdekében használhatják a felmérések eredményeit.

Az intézkedés célja a természeti adottságokhoz és a piaci lehetőségekhez legjobban igazodó termelési szerkezet, földhasználat és optimális üzemméret kialakítása a megyében.

Ütemezés:

A birtokrendezést segítő PHARE támogatással megvalósított program eredményeinek adaptálása a megyében. 2000-2001.

A növénytermesztés szerkezete és hozamai összehasonlító elemzése Tolna megyében és az eredmények szemléltetése a térinformatika eszközeivel. 2000. előkészítés

Az egyes kultúrák termesztéstechnológiáinak összehasonlító elemzése termelési tájkörzetenként.

2000-2001. előkészítés,
majd folyamatosan

Javaslatok kidolgozása a különböző agrártámogatások, a földhasználat, az alkalmazott termesztési technológiák összekapcsolására (forráskoordináció megvalósítása adott fejlesztési cél realizálásakor).

2001. előkészítés,
majd folyamatosan

Biogazdálkodás és az egyébként is hagyományokkal rendelkező gyógynövénytermesztés.

Tolna megye növénytermesztése információs rendszer kiegészítése a meglévő adatszolgáltatás alapján.

2001-től folyamatosan

A Tolna Megyei Agrárkamara kezdeményezésére a gazdálkodók tevékenységét közvetlenül segítő szolgáltatás kiépítése. Növényvédelmi előrejelző rendszer telepítése gyümölcsösökbe, és a szőlőtermő területekre.

2000-2001.

A falugazdász hálózat szolgáltatásainak kiegészítése vállalkozói szaktanácsadók és agrároktatási intézmények bekapcsolásával.

2001-től folyamatosan

Többszintű szaktanácsadói hálózat kialakítása a szaktanácsadásban résztvevő intézmények együttműködésével (Tolna Megyei Vállalkozói Központ, kistérségi társulások, Kereskedelmi és Iparkamara, gazdaszervezetek, stb.).

2001-től folyamatosan

Az EU-csatlakozásra való felkészülésként az EU-tagországok gyakorlatának megfelelő szolgáltatások kiépítése.

2002-től folyamatosan

Végrehajtó szerv:

FVM Tolna Megyei Hivatala

Tolna Megyei Növény-egészségügyi és Talajvédelmi Állomás

Érdekvédelmi és érdekérvényesítő szervezetek

Tolna Megyei Agrárkamara

KSH Tolna Megyei Igazgatósága

Érintettek:

A megye mezőgazdasági termelői, földtulajdonosai.

Kimenetindikátor: A hatékonyabb növénytermelési szerkezet kialakításába bevont területek nagysága.

Költségek:

Földhasználat elemzése, birtokrendezés.	3 millió Ft
Termesztéstechnikai gazdasági elemzés.	24 millió Ft
Ajánlat a tájkörzetekre.	62 millió Ft
Forráskoordináció megvalósítása.	11 millió Ft
Megyei agrárinformációs rendszer.	17 millió Ft
Növényvédelmi előrejelzés.	36 millió Ft
Falugazdász hálózat fejlesztése.	215 millió Ft
Jövedelemelemzések.	18 millió Ft
Szaktanácsadói hálózat.	34 millió Ft
Továbbképzési rendszer fejlesztése.	85 millió Ft
EU-szolgáltatások bevezetése.	60 millió Ft
Összesen:	565 millió Ft

Források:

FVM-pályázatok, termelők hozzájárulása, Phare, SAPARD források

4.2. A szőlőtermesztés és borgazdaság fejlesztése

Tolna megyében a szőlőművelés kétezer éves múlttal rendelkezik. A rómaiak idején, Probus császár uralkodása alatt honosodott meg a szőlőkultúra. Az itt termelt bor messze földön híres volt, uralkodók és pápák kedvelt italaként szolgált. A filoxéra fertőzésben a vidék szőlőterületének nagy része elpusztult, de az újratelepítési programokkal sikerült pótolni az elveszett ültetvényeket.

A megyében korábban a Szekszárdi borvidék keretein belül voltak a szőlőültetvények nyilvántartva. A megye összes szőlőterülete az 1960-as években még 9800 hektárt tett ki, ez akkor az összes földterület 2,8%-át jelentette. Mára a szőlőterület jelentősen csökkent, és 1999-ben mindössze 5826 hektáron termeltek szőlőt. Ez azt is jelentette, hogy az összes földterületnek már csak mindössze 1,7 %-án gazdálkodtak a szőlőtermelők.

Az 1997-es bortörvénnyel Magyarország borvidékeinek száma 22-re emelkedett, ugyanakkor az ország szőlőterülete folyamatosan csökken. Tolna megyében is változás történt, hiszen a korábbi egy borvidék helyett jelenleg két borvidéke van a megyének: a Szekszárdi történelmi borvidék hagyományosan kiemelkedő adottságaival, tradícióival és sikereivel, valamint a Tolnai borvidék (három körzettel) a megye további jó bortermő területeit foglalja magában. A Szekszárdi borvidék területe több mint a felére csökkent, jelentősen behatárolt így a borvidék termelése. A borvidék jelenleg 2000 hektár területen művel szőlőt, 12 település határában. A Tolnai borvidék 2230 hektár területen gazdálkodik három egymással nem összefüggő körzetben. A Tolnai borvidéket inkább a fehérbort adó szőlőfajták termesztése, a szekszárdit a vörösbort adó szőlőfajták termesztése jellemzi, így a két borvidék jól kiegészítheti egymás választékát. Jelenleg az ország szőlőterülete 75 514 hektárt tesz ki a Hegyközségek Nemzeti Tanácsa nyilvántartása szerint Tolna megye szőlőterülete így az ország szőlőterületének 5,5 %-át jelenti.

Tolna megye mindkét borvidékén nagyon heterogén a fajtaösszetétel, sok fajtaival dolgoznak. A telepítéseknél meghatározó a vörösbort adó „világfajták” szerepe, az elmúlt két évben az összes telepítés 94%-a kék szőlő volt. A vörösbort adó

fajták telepítésének több, mint 50%-át a cabernet sauvignon fajta adja. A szekszárdi bikavér bor alapjául szolgáló, jelenleg 10 ha-on termesztett kadarka telepítése jóval szerényebb mértékű, ez gátja lehet a szekszárdi bikavér fejlődésének.

A fehér fajták telepítése kizárólag csak a tolnai borvidéken zajlik, de a vörös fajtáknál szerényebb mértékben.

A borvidékeket külön-külön elemezve a következő összefüggések vonhatók le.

A Szekszárdi borvidéken belül három olyan üzem található, amely 2000 hl feletti bort termel, ezek a Liszt Pincészet, az Aliscavin Bor. Rt. és az Aranyfürt Szövetkezet Pincészete. Ezen üzemek azonban csak közepméretűnek nevezhetők, a maximum 25-30 ezer hektoliteres kapacitásukkal. Jelentősebb palackozó kapacitással a Liszt Pincészet rendelkezik, korszerű palackozójukban 15-20 ezer palackot töltenek műszakonként. A szekszárdi szőlőtermés feldolgozására az említett pincészetek kapacitása kevés, így jelentős szőlőkészletek hagyják el a borvidékeket és a megyét.

A Szekszárdi borvidéken kívánatos lenne egy termelési, értékesítési pinceszövetkezet megalakítása, mely még e század elején is kiválóan működött. A termelők összefogásával lenne megvalósítható a szekszárdi szőlő helyben történő feldolgozása, a borvidék komplex marketingjének kidolgozása.

A termelők problémájának megoldását segítené egy korszerű, az igényeknek megfelelő palackozóüzem létesítése, mely lehetővé tenné a minőségi borok nagyobb arányban történő palackos áruként történő értékesítését.

A Tolnai borvidéken két jól működő borászati üzem található: a Danubiana Bt. és az Eurobor Kft. A Danubiana Bt. folyamatosan növeli feldolgozó és tároló kapacitását és korszerű fehérbor-készítési technológiájával hozzájárul a hazai minőségi fehérborok színvonalának javításához. A két üzem között jó kapcsolat alakult ki, egymással együttműködve dolgoznak a borvidék előrelépésén.

Mindkét borvidéken megalakult a Borút Egyesület. Júniusban történik az egyes borút állomások minősítése, mellyel e pincék és egyéb tevékenységi körrel rendelkező állomások készen állnak az idelátogatók fogadására és kiszolgálására.

A két borvidéknek közös úton kell járni annak érdekében, hogy a megye ezen ágazatban rejlő óriási kitörési lehetőségeket kihasználja.

A szőlőtelepítés és termőre fordulás várható alakulása 2000.-2006. között

ezer hektárban

Megnevezés	2000.	2001.	2002.	2003.	2004.	2005.	2006.
Telepítés	166	150	130	140	120	110	100
Termőre fordulás	32	54	77	110	123	172	130
Ebből:							
Fajtánként							
Fehérbort adó fajták	4	16	15	22	8	10	13
Vörösbort adó fajták	28	38	62	88	115	162	117

Az intézkedés célja a megyei szőlészeti-borászati vertikum fejlesztése a termesztési terület növelésével és a bor értékesítési feltételeinek javításával.

Ütemezés:

A szekszárdi történelmi borvidék integrált rekonstrukciójának megvalósítása.

2000-től folyamatosan

Pinceszövetkezetek létrehozása, a borvidékek komplex marketingjének kidolgozása

2001-től folyamatosan

Szőlőtermés feldolgozására, palackozására kapacitás bővítés

2001-2002.

Végrehajtásban résztvevő szervek:

FVM Tolna Megyei Hivatala

Termelő és feldolgozó vállalatok

Gazdálkodók szervezetei

Tolna Megyei Agrárkamara

Nonprofit érdekeltségű szaktanácsadó hálózat

Tolna Megyei Növény-egészségügyi és Talajvédelmi Állomás

Érintettek:

A megye szőlőtermelői, bortermelői, a borászathoz kapcsolódó tevékenységek (értékesítés, turizmus stb.) vállalkozásai.

Kimenetindikátor:

A megyei bortermelés területének növekedése, az értékesített minőségi bor mennyiségének, bevételének növekedése

Források:

Borvidék integrált rekonstrukciója.	1988 millió Ft
Piacszövetkezetek létrehozása.	90 millió Ft
Feldolgozó-palackozó kapacitások bővítése.	80 millió Ft
Összesen:	2158 millió Ft

Finanszírozás:

A bortermelésben érdekelt vállalkozások hozzájárulása, Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium, Gazdasági Minisztérium.

4.3. Tolna megye gyümölcsstermesztésének fejlesztése

Hazánk területe a változatos éghajlati és talajadottságok révén több mint 20 mérsékelt égövi gyümölcsfaj termesztésére alkalmas. Magyarország földterületéből a gyümölcsstermesztés jelenleg 1 %-ot foglal el, megyénkben 1370 hektár a gyümölcsös területe, ami 0,4 %-os részesedésnek felel meg. Az utóbbi tíz évben a világ gyümölcsstermesztése tovább növekedett. A hazai megtorpant, majd visszaesett, de még így is néhány fajtánál szerepünk most is említésre méltó (például alma, meggy, cseresznye, szilva, kajszli, málna).

Néhány gyümölcsfaj megnövekedett hungarikum értékét exportunk is kifejezi, amely különösen a meggyénél kedvező. 2001-2005. között a hazánkban termelt gyümölcsök 20% körüli exportjával számolhatunk.

A 2000-2002. között tervezett telepítések nyomán létrejövő minőségi ültetvények segítségével az átlagos exporthányad megközelítheti a 25%-ot, később fokozatosan meg is haladhatja. Az átlagosnál nagyobb lesz az exportálási lehetőség a meggyénél, a szilvánál, a diónál, a málnánál és a köszméténél. A dél-dunántúli régióban 13 db gyümölcsfaj termesztető, ebből kiemelt jelentőségű, valamint a fontos fajok száma 9 db. Tolna megyében a termesztető fajok száma 8 db, míg a kiemelt jelentőségű, valamint a fontos fajok száma 2 db.

Nem kiemelt jelentőségű, de fontos fajok a szilva, kajszi, míg a kis mennyiségben, elsősorban helyi ellátás vagy speciális célokat szolgáló fajok az alma, cseresznye, meggy, őszibarack, dió, szamóca. Új telepítés 1996-1999. között 292 hektár volt, 1999-ben 13 hektár, míg a 2000. évre tervezett telepítés 126 hektár, meghatározó a kajszi és az alma aránya, mindkét évben meghaladja a 60%-ot. Várható telepítés 2000-2002. között 317 hektár, ami nem odázható el, mert csak így biztosítható a megfelelő ültetvény-rotáció, ellenkező esetben veszélyeztetnénk a minőséget és a versenyképességet. Az Európai Unióhoz történő csatlakozásunk után az ültetvénytelepítések közvetlen állami támogatására nem lesz lehetőség.

A termesztésben és az értékesítésben egyaránt gyenge a versenyképességünk. Az EU-tagországok gyümölcsöseiben egyre inkább a környezettel dinamikus harmonizáló, a fogyasztóknak vegyszerrel kevésbé terhelt gyümölcsöket szállító integrált termesztés a meghatározó. Az EU sok országához képest gazdagabb vízkészletünkkel pazarlóan bánunk, alig hasznosítjuk a gyümölcsstermesztésünkben. A ténylegesen öntözött ültetvények aránya nem éri el az 5%-ot. Öntözésre berendezett ültetvények egy részében a magas vízdíjak miatt mondanak le a vízpótlásról.

Az intézkedés célja: Gyümölcsstermesztés intenzifikálása és a hozzá kapcsolódó infrastruktúra kiépítése.

Ütemezés:

Az optimális ültetvény-rotáció biztosítása a minőségi és mennyiségi gyümölcsstermesztés érdekében. 2000-2003.

Végrehajtásban résztvevők:

FVM Tolna Megyei Hivatala

Termelő és feldolgozó vállalatok

Gazdálkodók szervezetei

Tolna Megyei Agrárkamara

Nonprofit érdekeltségű szaktanácsadó hálózat

Tolna Megyei Növény-egészségügyi és Talajvédelmi Állomás

Érintettek:

A gyümölcsstermesztésben és értékesítésben érdekelt vállalkozások.

Kimenetindikátor:

A telepített ültetvény-területek nagysága, a tároló és feldolgozó-kapacitás növekedése az értékesített gyümölcs összbevétele.

Költségek:

Ültetvénytelepítés. 492 millió Ft

Összesen: 492 millió Ft

Források:

Magánforrások, Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium, SAPARD

4.4. A zöldségtermesztés fejlesztése

A zöldségtermesztésben hazánk ökológiai adottságai kiválóak, akár 100 zöldségféle termesztésére is alkalmasak, de árutermelés szintjén 50 fajjal foglalkozunk, amelyek közül 12 faj az, amely lefedi az összterület kb. 90 %-át (ez a csemegekukorica, zöldborsó, zöldbab, paradicsom, étkezési paprika, fűszerpaprika, vöröshagyma, fejes káposzta, sárgarépa, petrezselyem, uborka, görögdinnye). Megyénkben a zöldségtermesztés területe megközelíti az 1800 hektárt, ami a mezőgazdasági terület 0,73 %-a, a 12 fajjal lefedett terület 1562 hektár. Elkülönül

- a szabadföldi termesztés, ahol a zöldborsót, csemegekukoricát, zöldbabot a nagyobb szervezetek termelik, a háztáji utódja pedig az őstermelői forma, ahol a nagyon kézimunka igényes fajokat termelik, pl.: konzervuborka,
- a hajtás, ahol a fólia alatti termesztés dominál a növényházival szemben,
- gombatermesztés, ahol a felszín feletti házak veszik át a pincei termesztés helyét,
- vetőmagtermesztés, ahol ökológiai adottságainkat a világméretű termesztéssel szemben nehezen tudjuk kihasználni.

A zöldségtermesztés nagyon elaprózott. Megyénkben jelentős az őstermelők száma, 1999-ben 373 fő őstermelő, 60 fő vállalkozó és 12 szervezet foglalkozott zöldségtermesztéssel.

A szabadföldi zöldségértékesítés alakulása 1999-ben ezer tonnában a következőképpen alakult:

Friss piacra:	- belföld	5270 tonna
	- külföld	4680 tonna

Feldolgozóiparnak.

1567 tonna

A zöldség-hajtás megyénkben nem jelentős, a fólia alatt hajtított zöldségfélék területe 3 ha. Legfontosabb hajtított zöldségfajok a paprika, paradicsom, uborka. A növényházban hajtított zöldségfélék területe 0,18 ha. Hasznosításukban vegyesen fordul elő zöldség-hajtás, palántanevelés.

A zöldség magtermesztés már a II. világháború előtt nagy hagyományokkal rendelkezett, a 90-es évek tulajdoni és szervezeti átalakulása nem kedvezett az ágazatnak, kellő szakismeret és speciális felszereltség hiánya miatt a magtermesztés visszaesett.

A zöldség ágazat műszaki fejlesztés terén jelentősen elmaradt, a kistermelők önerőből fejleszteni nem képesek. Magyarországi viszonyok között a nagybani piacok nagyon rossz rendszert képviselnek, mert a nagy-és kiskereskedelem együtt jelenik meg. Más európai országban a nagybani piac a nagykereskedelem színtere. A hazai nagybani piacokon ehhez hiányzik a mennyiség és árnyilvántartás.

Zöldségágazatunk számára az EU-csatlakozással a mezőgazdaságon, illetve a növénytermesztésen belül jók a kilátások, nincsenek termelési kvóták, a zöldség-szabályozás így kiszámítható. A kertészet, ezen belül a zöldségtermesztés az agrárágazat azon ágazatai közé tartozik, amely a legtöbb előnyt remélheti az EU-csatlakozástól.

Tolna megyében a kiépített és víz jogilag engedélyezett öntöző terület nagysága 3752 ha. Az öntözött terület nagysága csupán néhány 100 hektár. A jelenleg kiépített öntöző kapacitás mellett újabbak létesítése is indokolt lehet a zöldségtermesztés fejlesztése során, ahol az árban érvényre juttatható az öntözésből származó többletköltség.

Az intézkedés célja a zöldségtermesztés feltételeinek javítása az infrastruktúra, a termelési és értékesítési integráció fejlesztésével, a biotermesztés ösztönzésével

Ütemezés:

A Sió bal parti öntözőfürt mellett, a Sió, a Sárvíz, és a Kapos megyénket érintő szakaszainak hasznosítása. 2001-től folyamatosan

Az intenzív zöldségtermesztés integrációs feltételeinek megteremtése.

2001-től folyamatosan

Tájspecifikus termékek előállítás, a biotermesztés arányának növelése.

2001-től folyamatosan

Zöldség-gyümölcs értékesítés közösségi marketingjének megteremtése.

2001-től folyamatosan

Felelős szervezetek és közreműködők:

FVM Tolna Megyei Hivatala

Termelő és feldolgozó vállalatok

Gazdálkodók szervezetei

Tolna Megyei Agrárkamara

Nonprofit érdekeltégű szaktanácsadó hálózat

Tolna Megyei Növény-egészségügyi és Talajvédelmi Állomás

Érintettek:

A zöldségtermesztésben és értékesítésben érdekelt vállalkozások

Kimenetindikátor:

A kertészeti ágazatok hozamainak és eredményeinek vizsgálata, szállítási, raktározási és kereskedelmi infrastruktúra fejlődésének változása, a termékek feldolgozottsági fokának változása.

A telepített ültetvényterületek nagysága, a tároló és feldolgozó-kapacitás növekedése az értékesített zöldség összbevétele

Költségek:

Zöldség-gyümölcs marketing	36 millió Ft
Tájspecifikus termék, biotermék termesztése	30 millió Ft
Összesen:	66 millió Ft

Források:

Magánforrások, Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium, SAPARD

4.5. Állattenyésztés fejlesztése:

Az intézkedés célja az állattenyésztési ágazatok adottságainak figyelembe vételével a rét-legelő területek hasznosítására javaslatok kidolgozása, az abrakigényes állatfajok tenyésztési céljainak kijelölése, a termelők és feldolgozók közötti kooperációs formákra javaslatok kidolgozása.

4.5.1. Húsmarha program

Az agrárkormányzat az egyes ágazatok fejlesztésének prioritásai között a **húsmarhatenyésztést** kiemelt és támogatandó állattenyésztési területként jelölte meg.

A kormányzati célkitűzés indokoltságának, célszerűségének – a vidékfejlesztéssel és az EU-csatlakozással is összefüggő – szempontjait ezúttal nem kívánjuk alátámasztani, mivel egyértelműen helyeseljük és támogatjuk azt.

Előljáróban azonban meg kívánjuk jegyezni, hogy a vásárlók igényeinek megfelelő, minden piacon jól értékesíthető marhahús előállítására csak egy minőségi vágómarhatenyésztési integráció bázisán valósítható meg. Nem fogadhatjuk el azt a torz és

felületes szemléletet, hogy a „tej-hús szakosodás” azt jelenti, hogy döntően a tejtermelésben nem hasznított szarvasmarha-állomány, illetve a tejtermelő tehenészetek selejtjei képezhetik a magyar marhahús-előállítás meghatározó részét. Ezért máris javasoljuk, hogy be kell vezetni a „**márkázott magyar húsmarha**” és a „márkázott magyar marhahús” kategóriákat, amelyek árban, minőségben és piacépítésben is megkülönböztetik a kommersz és minőségi kategóriákat.

Az évszázados hagyományok, az elmúlt 100 év szimentáli bázison létrejött magyartarka-fajta sikertörténete a hús minőségben és a hagyományos piacokon, valamint az utóbbi évtizedek különböző divatos nyugati hús marha-fajtákkal történt tenyésztési programjai alapján arra a következtetésre jutottunk,

- hogy ez utóbbiak tiszteletben tartása mellett – a Nemzeti Húsmarha-tenyésztési Programot elsősorban a **magyartarkafajta** húsirányú fejlesztésével célszerű megvalósítani.

A Nemzeti Húsmarha-tenyésztési Program modelljéül szekszárdi és bogyiszlói központtal **Tolna megye völgyesség-bonyhádi térségét** választottuk, részben a szarvasmarha-tenyésztés hagyományai és az ún. „bonyhádi tájfajta” korábbi sikerei, másrészt a régió állattenyésztésnek ilyen irányú határozott elképzelései miatt, de azért is, mert Tolna megyében a húsmarha-tenyésztés kultúrája, az ún. „tenyésztési kedv” a termelés biológiai alapjai, épületállománya, legelőháttéré, szakmai, tudományos infrastruktúrái szinte teljes körűen rendelkezésre állnak.

Ütemezés:

A Nemzeti Húsmarha-tenyésztési Program megalapozását szolgáló térségfejlesztési koncepció megszervezése és megvalósítása. 2000-től folyamatosan

A feldolgozók, kereskedők és termelők közötti kooperációk helyi lehetőségeinek feltárása, megvalósításának támogatása. 2000-től folyamatosan

A kialakítandó kooperációk szolgálják az EU-csatlakozással kapcsolatos helyi feladatok megoldását is. 2000-től folyamatosan

A helyi adottságok és a korábbi termelési tradíciók alapján részletes javaslat készítés a nem hagyományos állattenyésztési ágazatok fejlesztésére. 2000-től folyamatosan

A végrehajtásért felelős szervezetek és közreműködők:

FVM Tolna Megyei Hivatala

Gazdálkodók szervezetei

Tolna Megyei Agrárkamara

Érintettek:

A hústermelésben résztvevő termelők, feldolgozók.

Kimenetindikátor:

Az állattenyésztés hozamainak és gazdasági eredményeinek változása. Az feldolgozott állati termékek mennyiségének változása, gazdasági együttműködés kialakulása termelők, feldolgozók és kereskedők között, Az előállított termékek minőségi paramétereinek változása.

Költségek:

Rét, legelőterületek hasznosítása.	18 millió Ft
Komplex tanácsadás + agrártámogatás.	73 millió Ft
Kooperáció, integráció.	33 millió Ft
Húsmarha program.	120 millió Ft
Összesen:	244 millió Ft

Források:

Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium, SAPARD, magánforrások

4.5.2. Halászat

A megyében a vízjogilag engedélyezett halastavak 93%-a üzemel. Nagy részük feliszapolódott, műtárgyai tönkrementek, a szakmai üzemeltetés feltételei sok helyen már nem adottak.

Az üzemelő tavak jelentős hányadának felújítása szükséges.

Ütemezés:

A tavak szakszerű üzemeltetési feltételeinek megteremtése. 2001-től folyamatosan.

A társaságok, szövetkezetek és magánszemélyek közötti kooperáció lehetőségeinek feltárása, megvalósításának támogatása. 2001-től folyamatosan.

A helyi adottságok és a további termelési tapasztalatok alapján részletes javaslat készítése a különböző halfajok telepítésére vonatkozóan. 2001-től folyamatosan.

Végrehajtásért felelős szervezetek:

FVM Tolna megyei Hivatala

Gazdálkodók szervezetei

Tolna megyei Agrárkamara

Érintettek:

A halhús termelésben részt vevő termelők, kereskedők.

Kimenetindikátor:

A tógazdaságok hozamainak, a halhús minőségének és gazdasági eredményeinek változása. Gazdasági együttműködés kialakítása termelők és kereskedők között.

Költségek:

A feliszapolódott halastavak tisztítása.	500 millió forint
Műtárgyak pótlása, javítása.	500 millió forint

Források:

Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium, SAPARD, magánforrások.

4.6. Az erdőgazdálkodás fejlesztése

Az intézkedés célja a művelésből kivont területek hasznosítása erdősítéssel. Az erdőgazdálkodás és más térségfejlesztési programok – környezet- és természetvédelem, turizmus, vadászat - kapcsolatának erősítése.

Ütemezés:

A mezőgazdasági művelésből kivont területek erdősítések támogatására az Erdőfelügyelőség közreműködésével programkészítés tekintettel az EU-csatlakozás várható hatásaira. 2000-2006.

Erdőhasznosítás és fafeldolgozás várható változásai témakörben elemző tanulmány készítése. 2000-2006.

A megyében különleges értéket képviselő Duna-Dráva Nemzeti Park, a Gyulaji Vadrezervátum és a természetvédelmi területeken végezhető agrártevékenység módjának kidolgozása.

Felelős szervezetek és közreműködők:

Erdőfelügyelőség

Erdészeti vállalatok

FVM Tolna Megyei Hivatala

Tolna Megyei Agrárkamara

Kimenetindikátor:

Az erdőterület változása, a faállomány minőségi mutatói, az újratelepítés aránya és minősége, a művelési ág változás adatai; a fafeldolgozás és értékesítés adatai, az erdőgazdálkodás eredménye; kiegészítő tevékenység és szolgáltatás aránya, eredménye.

Költségek:

Művelésből kivont területhasznosítás programtámogatás. 600 millió Ft

Forrás:

Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium, pályázatok.

4.7. A mezőgazdasági termelést támogató szolgáltatások fejlesztése

Az intézkedés célja a mezőgazdasági termelés technológiát közvetlenül támogató szolgáltatások kiépítése. Szakmai ismeretterjesztés, szaktanácsadás fejlesztése.

Ütemezés:

A Tolna Megyei Agrárkamara kezdeményezésére a gazdálkodók tevékenységét közvetlenül segítő szolgáltatás kiépítése. Növényvédelmi előrejelző rendszer telepítése gyümölcsösökbe, és a szőlőtermő területekre. 2000-2001

A gazdálkodók ismereti és információ szolgáltatásának korszerűsítése. A falugazdász hálózat szolgáltatásainak kiegészítése vállalkozói szaktanácsadók és agrároktatási intézmények bekapcsolásával. 2001-től

Költség, jövedelem elemzések végzése, a döntés-előkészítést szolgáló információk közreadása.

Többszintű szaktanácsadói hálózat kialakítása a szaktanácsadásban résztvevő intézmények együttműködésével (Tolna Megyei Vállalkozói Központ, kistérségi társulások, Kereskedelmi és Iparkamara, gazdaszervezetek, stb.).

A gazdálkodók folyamatos szakmai továbbképzési rendszere kialakítása. A támogatás odaítélése és a szakmai képzés feltételeinek összekapcsolása.

Az EU-csatlakozásra való felkészülésként az EU-tagországok gyakorlatának megfelelő szolgáltatások kiépítése.

Felelős és közreműködő szervezetek:

FVM Tolna Megyei Hivatala

Tolna Megyei Vállalkozói Központ

Tolna Megyei Agrárkamara

Gazdaszervezetek

Mezőgazdasági szakközépiskolák

Tolna Megyei Növény-egészségügyi és Talajvédelmi Állomás

Szaktanácsadó szervezetek

Kimenetindikátor:

A szaktanácsadó hálózatban közreműködő szervezetek tevékenysége és száma. A szaktanácsadói szolgáltatást igénybevevők száma, a szakmai képzésben résztvevők száma. A szaktanácsadók által menedzselt fejlesztési projektek volumene.

Költségek:

Falugazdász hálózat fejlesztése.	215 millió Ft
Jövedelemelemzések.	18 millió Ft
Szaktanácsadói hálózat.	34 millió Ft
Továbbképzési rendszer fejlesztése.	85 millió Ft
EU-szolgáltatások.	60 millió Ft
Összesen:	412 millió Ft

4.8. A megye meliorációs rendszerének fejlesztése

Magyarország és ezen belül Tolna megye is erősen ki van téve a felszíni és belvizek károsító hatásának. A több mint egy évtizede megkezdett komplex rendezésből korábban kimaradt a Sárközt nyugatról határoló dombvidék vízrendezése és meliorációja. A komplex térségi program befejezésének indokoltsága nem kérdőjelezhető meg. A rendszer működését csak a társulási forma segítheti, közös érdekekre alapozva.

A megyében a lehullott csapadék mennyisége 600 mm körül mozog. A csapadék fajtája, időbeni és térbeni eloszlása kedvezőtlenebb képet mutat. Az egyenlőtlenségek kiküszöbölése érdekében elsősorban a dombvidéki területeken többfunkciós záportározók, víztározók létesítését célszerű megkezdni.

Síkvidéki vízrendezés

A kizárólag állami tulajdonban maradó belvívcsatornák hossza 124,2 km. A mezőgazdasági területek privatizációja a térségben megnövelte a víz elöntések okozta érzékenységet. Elmaradtak a fenntartási munkák, a fenntartási feladatok szinte csak a kaszálásra korlátozódtak. A csatornák vízzállító képességének csökkenése egyes esetekben eléri az 50%-ot. Szükséges lenne a Sárvíz csatorna Kölesd feletti, mintegy 30 km-es szakaszának rendezése, ezzel együtt áttelepítendő vagy felújítandó valamennyi zsilip, ugyanis az árhullám levonulásakor ezek a védekezés kritikus pontjai.

Kedvezőtlen körülmény, hogy a belvív csatornákhöz jelentős küldő dombvidéki vízgyűjtő terület tartozik, ami további gondokat vet fel a vízfolyással szemben, és

aminek ezek csak részben tudnak eleget tenni. Ehhez társul a meliorált területek problémája, a földterületek magántulajdonba kerülése miatt előállt üzemeltetési koordinátlanság.

Végleges kapacitására kell építeni a Bába II. elektromos szivattyútelepet, meg kell vizsgálni a biztonságos és könnyen kezelhető szivattyús átemelés lehetőségét Decs–Lankócon.

Dombvidéki vízrendezés

A kizárólag állami tulajdonban maradó vízfolyások hossza 180,8 km.

A dombvidéki vízfolyások közül vízkár elhárítási gondot jelent a Koppány patak Tamási előtti szakasza, amelyben közrejátszik a Kapos hirtelen vízszint emelkedése is. A vízfolyások megfelelő víz elvezető képességének biztosítása érdekében szinte valamennyi vízfolyás esetében szükséges a gépi fenntartás feltételeinek biztosítása. A feliszapolódott vízfolyásokon - különösen a belterületet vagy értékes mezőgazdasági területet érintő szakaszokon - el kell végezni a kotrási munkákat.

A nem kizárólagos állami tulajdonú vízfolyások tulajdonjogi rendezésére és fenntartásuk finanszírozására nincs fedezet. A mintegy 1100 km hosszú, vízitársulati kezelésben lévő vízfolyás fenntartottsági színvonala pénzügyi okok miatt alacsony. Gondot jelent a megváltozott tulajdonlasi viszonyok miatt a társulatok a megfelelő érdekeltségi hozzájárulást nem tudják beszedni.

Az intézkedés célja az elmaradt vízrendezési beruházások megvalósítása a környezetkímélőbb, kiegyensúlyozottabb mezőgazdasági tevékenység érdekében

Ütemezés:

Komplex vízrendezés kiépítése. 2000-2001.

Záportározók, víztározók létesítése. 2001-től folyamatosan

Végrehajtó szerv:

FVM Tolna Megyei Hivatala

Érintettek:

Az érintett területek tulajdonosai, termelői, Tolna Megyei Növény-egészségügyi és Talajvédelmi Állomás

Kedvezményezettek:

Közvetlenül a földtulajdonosok és termelők, közvetve a megye mezőgazdaságának szereplői.

Kimenetindikátor:

Az intézkedés által meliorált területek nagysága, a csapadék egyenetlen elosztása miatt használhatatlanná váló, nehezen művelhető területek nagyságának csökkenése.

Költségek:

Komplex vízrendezés.	150 millió Ft
Záportározók, víztározók.	300 millió Ft
Összesen:	450 millió Ft

Források:

A földtulajdonosok hozzájárulása, FVM támogatások, SAPARD források.

4.9. A növényolaj alapú motorhajtóanyag előállításának beindítása

Tolna megyében szántóterület aránya 62,8 % , ami kedvezőbb az országos és a régiós átlaghoz viszonyítva is. A termesztett növények közül az olajos növények területe jelentős mértékű, meghatározó ezek közül a napraforgó és a repce. Az olajos növények magjából kisajtott olajból korszerű technológiai folyamatok során kiváló

minőségű motorhajtóanyag készíthető, ez a biodízel. Legalkalmasabb a repceolaj a biodízel gyártásra, de napraforgó, szójaolaj, ipari zsír, használt étolaj is észterezhető megfelelő technológia alkalmazásával. A biodízel felhasználható a mezőgazdasági erő- és munkagépek üzemanyagaként, egy hektárról termelhető magból 7-10 hektár megműveléséhez elegendő biodízel nyerhető.

Az intézkedés célja a biodízel hajtóanyag termelés feltételeinek kialakítás.

Ütemezés:

Az olajosmag-termesztés integrált rendszerének kialakítása. 2000.

A biodízel-feldolgozás beindítása. 2001.

Végrehajtó szervek:

Mezőgazdasági termelők, feldolgozók az FVM közreműködésével, Tolna Megyei Növény-egészségügyi és Talajvédelmi Állomás.

Érintettek:

Az olajosmag termelésben, feldolgozásban résztvevő szervezetek, a biodízel felhasználói.

Kimenetindikátor:

A termelésbe bevont területek nagysága, az előállított biodízel mennyisége.

Költségek:

Az integrált termelési rendszer kialakítása,
a termelő kapacitások kiépítése. 491 millió Ft

Források:

Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium támogatása, magántőke

4.10. Az integráció és a kooperáció ösztönzése

Az intézkedés célja gazdálkodók közötti együttműködési formák kialakításának ösztönzése a termelés, a kereskedelem és a feldolgozás területén. A marketing szemlélet erősítése.

Ütemezés:

Az új együttműködési formák kialakulásának segítése információ nyújtásával, szervezőmunkával, és különböző támogatási lehetőségek feltárásával. 2001.

Értékesítési és beszerzési szolgáltatásokat ellátó szervezetek létrehozása a gazdálkodók támogatására. Tejszövetkezet szervezése. 2000.

Közös géphasználat feltételeinek kialakítása, költségelszámolások segítése. Gépkörök szervezése. 2000-2001.

EU-tagországok gyakorlatának adaptálása a helyi környezetre. 2000-2001

Felelős és közreműködő szervezetek:

FVM Tolna Megyei Hivatala

Tolna Megyei Agrárkamara

Gazdaszervezetek

Agrároktatási intézmények

Kimenetindikátor:

A megalakult új típusú szervezetek száma, gazdasági tevékenységük hatása. A gazdálkodók érdekeltsége és elégedettsége a szervezet működésével kapcsolatban. Az új szervezet külső kapcsolati rendszere – értékesítés, beszerzés, stb.

Költségek:

Új együttműködés bevezetése.	10 millió Ft
Integrációs szervezetek létrehozása.	95 millió Ft
Közös géphasználat.	145 millió Ft
EU-adaptáció.	70 millió Ft
Összesen:	320 millió Ft

4.11. Az élelmiszeripar fejlesztése

4.11.1. A gyümölcs és zöldségtermelés infrastruktúrája

Hazánk területe és éghajlata alkalmas 20 gyümölcsfaj termesztésére, a zöldségtermesztés biológiai alapjai jók, a fajta és vetőmagellátás megfelelő. Elmaradott az áruvá készítés színvonala, ami a piacra jutás és a minőség szempontjából meghatározó jelentőségű. Kevés a válogató és csomagológép, valamint a hűtőházi kapacitás megyénkben mindössze 5700 m³.

Kicsi a hűtő-tároló kapacitás, különösen az ULO (ultra alacsony oxigéntartalmú) tárolókkal való ellátottság gyenge. További probléma, hogy igen kevés az 1000 tonna, még inkább a 2000 tonna feletti termelői hűtőházak száma. Tolna megyében 3 db normál hűtőtároló van 1220 tonna kapacitással, ULO tároló nincs a megyében.

Ha az összes tároló kapacitást számításba vesszük, akkor sem éri el a 30%-ot a betárolható gyümölcsök aránya hazánkban, Tolna megyében ez az arány 16 %-ot tesz

ki. Jobb a betárolhatósági arány megyénkben az almára és a körtére vetítve, 50 %-ot tesz ki. Az összes gyümölcsmennyiség megyénkben 1999-ben 7452 tonna volt, ami a telepített gyümölcsösök termőre fordulásakor meghaladja a 10000 tonnát. A fejlett gyümölcsstermesztő országokban a termett gyümölcsök 60-80, esetenként 100 %-ára építenek áruvá készítési háttérrel és logisztikai központtal ellátott hűtőtárolót.

A termelők értékesítő szövetkezetei legtöbbször azzal a céllal kötnek szövetséget, hogy minél nagyobb tárolókat építsenek, a logisztikai központtal minél nagyobb árukészlet felett diszponáljanak. Így tudják versenyhelyzetüket fenntartani a koncentráló, és a piaci keresletet diktáló kereskedelmi láncokkal szemben. Célszerű a hullott gyümölcs feldolgozásának lehetőségét megteremteni.

Megyénkben ez év végéig a termelők értékesítő szövetkezetével összehangolva kerüljön kidolgozásra és meghirdetésre egy nagy kapacitású, korszerű hűtőtároló létrehozása és a hozzá kapcsolódó áruvá készítő infrastruktúra és logisztikai központ kiépítését segítő rendszer.

Az intézkedés célja a gyümölcs- és zöldségtermesztés intenzifikálása és a hozzá kapcsolódó infrastruktúra kiépítése.

Ütemezés:

A kapcsolódó infrastruktúra megteremtése (hűtőtárolók építése, csomagoló, osztályozó gépek beszerzése, szállítás fejlesztése, információs hálózat kiépítése, logisztika, értékesítés infrastruktúrájának kiépítése, technikai, technológiai feltételek korszerűsítése, nagybani piac). 2001-től folyamatosan.

Végrehajtásban résztvevők:

FVM Tolna Megyei Hivatala

Termelő és feldolgozó vállalatok

Gazdálkodók szervezetei
Tolna Megyei Agrárkamara
Nonprofit érdekeltségű szaktanácsadó hálózat

Érintettek:

A gyümölcsstermesztésben és értékesítésben érdekelt vállalkozások.

Kimenetindikátor:

A telepített ültetvény-területek nagysága, a tároló és feldolgozó-kapacitás növekedése az értékesített gyümölcs összbevétele.

Költségek:

Hűtőkapacitás kiépítése. 1300 millió Ft
(a zöldségtermesztéssel közösen)

Összesen: 1300 millió Ft

Források:

Magánforrások, Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium, SAPARD

4.11. 2. Mezőgazdasági termékek, hulladékok környezetkímélő hasznosítása

Mezőgazdasági szeszgyártásra alkalmas minden keményítő-, cukor- és cellulóztartalmú termék.

A mezőgazdasági szeszgyártás mindig szorosan összefüggött az ország mezőgazdaságával, valamint nagy jelentőségű volt az állattartás szempontjából.

1976-ban elkészült a szabadegyházi nagy beruházás, az amerikai mintára épült kukorica-, cukor- és szeszgyár. Ezzel egy időben bezárták a fácánkerti és a nagydorogi szeszgyárakat.

A privatizálás folyamán a szeszipari cégek eladták, illetve leszerelték a szeszüzemeiket.

Múzeumként talán még az encsenci és papi látható, vagy a Győrhöz tartozó rumi üzem. A többit az új tulajdonosok szétverték, a technológiai berendezéseket ócskavasként, rézhulladékként eladták.

Ez annak lehetett a következménye, hogy igen olcsón kapott az ország importszeszt, így „nem gazdaságos” ágazattá nyilvánították a mezőgazdasági szeszgyártást, és kifizették inkább a környezetszennyezési bírságot a fel nem dolgozott hulladéktermékek után.

Ma az eladhatatlan termékek: gabonaipari hulladékok, szárítókból kikerülő tört szemek, konzervgyári hulladékok, léüzemek almatörkölye, romló burgonya, fuzáriumos gabona, etethetetlen takarmány, romló gyümölcs, mind-mind elhelyezhetetlenek hasznos célra. Így irány a kijelölt szemétlerakó hely, ahol szennyezheti a környezetet.

Az országban két ipari szeszgyár melaszból, a szabadegyházai pedig kukoricából gyárt alkoholt. A mezőgazdasági szeszgyártás megszűnt.

A következő táblázat évtizedes tapasztalatok termelési eredményei alapján készült a felhasznált alapanyag és a szesznyeredékre vonatkozóan:

Felhasznált alapanyag	Szesznyeredék
100 kg kukorica, jó	35 hlf szesz
100 takarmány búza	36 hlf szesz
100 kg búza ,fusariumos	28 hlf szesz
100 kg árpa penészes	25 hlf szesz
100 kg tritikálé	34 hlf szesz
100 kg hulladék keményítő	28-30 hlf szesz
100 kg alma, romló	4-5 hlf szesz

100 kg almatörköly, romlóhibás	1-1,5 hlf szesz
100 kg burgonya 15% kem.	9 hlf szesz
100 kg szilva, túlrett	7 hlf szesz

Abban az esetben, amikor a gabonafélék szennyezettségük miatt nem alkalmasak emberi fogyasztásra, sem állati takarmányozásra nem alkalmasak, itt hasznos anyaggá alakulnak, sőt a melléktermékként jelentkező szeszgyári moslék az állattartásban hasznosul.

Minden egységnyi tiszta szeszhez átlagosan kapcsolódó 20 egység szeszmoslék az üzemből kikerülve 90-100 Celsius fokos, tág határok között mozgó beltartalmi értékkel bíró homogén folyadék állagú melléktermék, mely közvetlenül a környezetre sem hőmérséklete, sem fehérje tartalma miatt nem terhelhető.

Felvetődik tehát a kérdés: mire lehet hasznosítani ezt a hulladékenergiát és fehérjetartalmat, amit ez a környezetszennyező anyag képvisel?

Nem új a felismerés: a hulladékenergiával való szeszgyári üzemelés esetén olcsón fűthető fóliasátrakat, baromfivédelőket lehet fenntartani, a lehűlt szeszmoslék pedig gyorsítja a trágyaérelést, sőt szalma bevonásával hatványozottan megnöveli az előállítható szerves trágya mennyiséget.

Fenti elvek nem ismeretlenek a magyar mezőgazdaságban, hiszen a két világháború között termelő uradalmak a gyakorlatban alkalmazták a következő vázlat szerint:

Növénytermesztési hull.	/ természetes alapanyagú szesz
Gyümölcsstermesztési hull.}	szeszgyártás
Eladhatatlan készletek	\ szeszmoslék
Szeszmoslék	/ szarvasmarha nevelés-hizlalás
	\ hull. energia fűtés, visszanyert lehűlt moslék- trágyakazalban történő elnyelés

A trágyakazal készítéséhez a hízó marhatelep, ill. baromfinevelő szerves trágya készletei, valamint a célgazdaságban képződő, egyéb irányban nem hasznosítható szalma, szecska, széna készletek kerülnek felhasználásra.

A trágyaerjesztés ilyen módja lehetővé teszi a trágyamennyiséghez képest tízszeres szerves anyag visszaforgatását a növénytermesztésbe, így ezen az úton nem csupán az egyébként értéktelen vagy eladhatatlan készletek válthatók készpénzre, hanem egy, a környezetre kezeletlen formában szennyező anyag a szeszmoslék – felhasználásával a földek termőképességét nagyban befolyásoló, jelentős mennyiségű szerves trágya állítható elő.

A hulladék hő hasznosítása az egy vertikumban működő szeszgyár és állattartó telep, fólia telep energiaköltségeit megosztja, az erre fordítandó energia mennyiségét megfelelő, megharmadolja.

A magyar mezőgazdaság jellemzői között a századfordulót követően az elsők között említették a hízómarha tartást. Ennek szinte mindenütt alapfeltétele volt a közvetlen közelében működő szeszgyár. A szeszmoslék etetése során nem csupán annak beltartalmi értékei realizálódnak a hizlalásban, hanem az egyéb abrak, ill. szalastakarmányok jobb hasznosulását is nagyban elősegíti. Így a hizlalás végterméke gyorsabban vágásra kész, egészségesebb, kevesebb fajlagos önköltségű vágóállat. Az agrárkormányzat az egyes ágazatok fejlesztésének prioritásai között a hús marhatenyésztést kiemelt és támogatandó állattenyésztési területnek jelölte meg.

Az intézkedés célja:

A ma eladhatatlan termékek, gabonaipari hulladékok, eladhatatlan takarmány, romló és romlott gyümölcs, almatörköly feldolgozása hasznos célra.

Ütemezés:

Mezőgazdasági szeszgyártás beindítása, üzem felújítása, illetve építése 2001-től folyamatosan.

Végrehajtásban résztvevők:

FVM Tolna megyei Hivatala
Termelő és feldolgozó vállalatok
Gazdálkodók szervezetei
Agrárkamara

Érintettek:

Mezőgazdasági termelésben érdekeltek.

Kimenetindikátor:

Mezőgazdasági termékek és hulladékok környezetkímélő hasznosítása, az értékesített szesz és szeszmoslék összbevétele.

Költségek:

Mezőgazdasági szeszüzem létesítése. 150 millió forint.

Források:

Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium, SAPARD, magánforrások.

**Tolna Megye Komplex Fejlesztési Programjának Mezőgazdaság-fejlesztési
Operatív Alprogramjának költségvetési összesítője (millió Ft-ban)**

Tolna Megye Komplex Fejlesztési Programja 2000-2006.

Sorsz	Megnevezés	2000.	2001.	2002.	2003.	2004.	2005.	2006.
1.	Növénytermesztési program.							
	Földhasználat elemzése, birtokrendezés	1	2	-	-	-	-	-
	Termesztéstechn. Gazd. elemzés	1	3	4	4	4	4	4
	Ajánlat a tájkozterekre	2	2	10	12	12	12	12
	Forráskoordináció megvalósítása	-	1	2	2	2	2	2
	Megyei agrárinformációs rendszer	-	2	3	3	3	3	3
	Növényvédelmi előrejelzés	-	4	4	4	4	4	4
	Növényolaj motorhajtóanyag előállítás	261	80	10	10	10	10	10
	Komplex vízrendezés befejezése	10	100	-	-	-	-	-
	Záportározók, víztározók	-	50	50	50	50	50	50
2.	Állattenyésztési program							
	Rét, legelő területek hasznosítása	-	3	3	3	3	3	3
	Komplex tanácsadás+agrártámogatás	-	3	10	15	15	15	15
	Kooperáció, integráció	3	5	5	5	5	5	5
	Ágazatfejlesztési javaslat húsmarha program	20	20	20	15	15	15	15
	Halászat	-	100	200	200	200	200	100
3.	Kertészet: szőlő, gyümölcs, zöldség							
	Borvidék integrált rekonstrukciója	191	180	255	281	338	360	383
	Pincszövetkezetek létrehozása	-	15	15	15	15	15	15
	Kapacitásbővítés, feldolgozó, palackozó	-	40	40	-	-	-	-
	Ültetvénytelepítés-gyümölcs	92	140	160	-	-	-	-
	Hűtőtároló 5000 t-s	-	500	800	-	-	-	-
	Mg-i szeszüzem létesítése	-	100	50	-	-	-	-
	Tájspecifikus termék, biotermék	-	5	5	5	5	5	5
	Zöldség-gyümölcs marketing	-	6	6	6	6	6	6
	Integráció+bővítés	-	3	3	3	3	3	3
4.	Erdőgazdálkodás							
	Művelésből kivont ter. Hasznosítás pr. Támogatás	-	100	100	100	100	100	100
5.	Mg-i termelést szolgáló szolgáltatások							
	Falugazdász hálózat fejlesztése	10	30	35	35	35	35	35
	Jövedelemelemzések	-	3	3	3	3	3	3
	Szaktanácsadói hálózat	-	4	6	6	6	6	6
	Továbbképzési rendszer fejlesztése	-	5	10	15	15	15	25
	EU szolg.	-	10	10	10	10	10	10

Tolna Megye Komplex Fejlesztési Programja 2000-2006.

6.	Integráció-kooperáció							
	Új együttműködés bevezetése	-	5	5	-	-	-	-
	Integr. Szervezetek létrehozása	-	5	10	20	20	20	20
	Közös géphasználat	-	10	15	30	30	30	30
	EU adaptáció	-	-	10	15	15	15	15
7.	Hagyományos megyei fejlesztési program	160	200	250	250	250	250	250
8.	Áthúzódó támogatott fejlesztési program	163	100	100	-	-	-	-
9.	Becsült mezőgazdasági géptámogatás	700	1000	1200	1200	1200	1200	1200
10.	Becsült földalapú támogatás	660	700	700	700	700	700	700
	Összesen:	2274	3536	4109	3017	3074	3096	3029

5. Alprogram: A turizmus és intézményrendszerének fejlesztése

5.1. A gyógy- és termálturizmus fejlesztése

5.2. A borturizmus fejlesztése

5.3. A turizmus fejlesztését támogató rendszer kialakítása

5.4. Megyei koordináló szervezet fejlesztése, feladatainak és hatáskörének bővítése

5.5. A tárgyi feltételek fejlesztésének feltérképezése

Tolna megye folyó- és termálvizei, tradicionálisan magas minőséggel kapcsolódó borászata, erdői: érintetlen természeti környezete ideális környezetet jelentenek a turizmus számára. Az életminőség hangsúlyozása a fogyasztók értékrendjében felértékeli ezeket az adottságokat. A turizmus fejlődésében rejlő lehetőségek kiaknázására ösztönöznek a növekvő kormányzati források és a regionális fejlesztési elképzelések is.

Az adottságok és a lehetőségek kedvező találkozását Tolna megye csak részben használja ki. Az ezer lakosra jutó szálláshelyek száma Tolna megyében alig fele az országos átlagnak, míg a régió másik két megyéjében ugyanez a mérőszám meghaladja az országos átlagot. A vendéghelyeknek a népességhez viszonyított aránya is csak megyénkben marad el az országos átlagtól - a megyei érték az országos érték negyede (csak a külföldieket számba véve nyolcada). Mindez a megyei turisztika infrastruktúra problémái és a megyei turisztikai adottságokra épülő szolgáltatások kiépületlensége mellett a megye idegenforgalmi értékeinek országos és nemzetközi ismeretlenségének – a megyei turizmusmarketing viszonylagos lanyhaságának következménye.

Az alprogram a megye turisztikai adottságaira épülő kínálat fókuszált fejlesztésére, a turizmushoz támogató termék- és minőségfejlesztés támogatására, a megyei turizmus sikeres működéséhez szükséges intézményrendszer kialakítására és a további fejlesztési lehetőségek, szükségletek feltérképezésére tesz javaslatot. A gyógyturizmus és a borturizmus mellett az öko- és falusi turizmus fejlesztése tűnik

különösen ígéretesnek. Az alprogram az első két alterületre fogalmaz meg külön intézkedést, az utóbbi idegenforgalmi részágazatok fejlesztéséhez szükséges intézkedések a Komplex Fejlesztési Program más fejezeteiben találhatóak meg. (I. 3.3. A folyami hajózás fejlesztési koncepciójának kidolgozása II. 3. Falusi turizmus fejlesztése, III.6. Ökofolyosók fejlesztése, III.8. A megyei kerékpárút-hálózat fejlesztése).

Az alprogram célja a megye adottságaihoz igazodó, azt hatékonyan kihasználó turizmus fejlesztése.

Eredményindikátor

A vendégéjszakák számának, a turizmusban foglalkoztatottak számának, a turizmusban tevékenykedő vállalkozások árbevételének növekedése.

5.1. A gyógy- és termálturizmus fejlesztése

Tolna megyében több településen kiemelkedők az adottságok a gyógyturizmus számára. A dombóvár-gunarasi, a tamási, a dombóvári és a simontornyai termálkincs hasznosítását a regionális turizmusfejlesztési operatív program is részletesen taglalja. A gyógyvíz hasznosítására Hőgyészen is beruházások indultak, Bonyhád közelében és Pakson is találhatóak hőforrások.

A magyar termálvízkincs hasznosítását a regionális és az országos fejlesztési elképzelések is kiemelten kezelik, ami komoly lehetőséget jelent a megye érintett települései számára. A regionális program a Dombóvár-Gunaras Gyógyfürdő fejlesztésére 684 millió, a Tamási Élmenyfürdő fejlesztésére 542 millió, a Dunaföldvár Termálfürdő fejlesztésére 121, a Simontornya Termálfürdő fejlesztésére 7 millió forintot irányoz elő.

A fürdők létesítményeinek fejlesztése mellett a minőség folyamatos ellenőrzésére és a fürdőhöz kapcsolódó szolgáltató tevékenységek során foglalkoztatottak képzésére is szükség van a magas szolgáltatási színvonal fenntartására.

A beruházások és a fürdőhöz közvetlenül kapcsolódó szolgáltatások fejlesztése a gyógy- és termálturizmus jövedelmezőségéhez hatékony marketingre van szükség. Ezt javíthatja a termálturizmus és a megyei turizmus pozíciójának javítására törekvő piackutatási és promóciós tevékenység összehangolása.

A megyei termálturizmus piaci pozícióját javíthatja a fürdőkhöz kapcsolódó kiegészítő szolgáltatások, termékcsomagok fejlesztése. Ezáltal egyrészt növelhető a fürdőközpontok vonzereje, másrészt a termálforrásokra épülő kínálat vonzereje kihasználhatóvá válik egyéb turisztikai termékek, szolgáltatások számára is.

Az intézkedés célja a megyei termálvízkinccs turisztikai kihasználtságának növelése.

Ütemezés:

A gyógy- és termálturizmus beruházások támogatása a regionális és országos források megszerzésében, magánbefektetők bevonásában.

folyamatosan

A gyógyturizmushoz kapcsolódó marketing és promóciós tevékenység bekapcsolása a megyei turizmus marketingbe.

2001. november

A gyógyturizmushoz kapcsolódó kiegészítő szolgáltatások kialakításának, szervezésének, fejlesztésének támogatása.

folyamatosan

Végrehajtó szerv:

HuSzoK, a megye turinform irodáival együttműködve

Érintettek:

A gyógyturizmusban érdekelt vállalkozások.

A termálvízkinccsel rendelkező települések önkormányzatai.

Regionális Idegenforgalmi Bizottság.

Kimenetindikátor:

A gyógy- és termálturizmus vendégéjszakáinak száma, a megvalósuló beruházások összértéke, a gyógyturizmushoz kapcsolódó vállalkozások nettó árbevétele, foglalkoztatottjainak száma nő, a vendégforgalom szezonalitása csökken.

Költségek:

(A költségek a beruházások regionális programokba előirányozott költségeket nem tartalmazzák)

A megyei turizmus marketingjéhez illeszkedő gyógyturizmus marketing támogatása.

3 millió Ft

A gyógyturizmushoz kapcsolódó kiegészítő szolgáltatások kialakításának, szervezésének, fejlesztésének támogatása (14 projekt).

7 millió Ft

Összesen:

10 millió Ft

Források:

Gazdasági Minisztérium, Földművelési és Vidékfejlesztési Minisztérium, Regionális Területfejlesztési Tanács, Megyei Terület-fejlesztési Tanács, Magyar Turizmus Rt, Regionális Idegenforgalmi Bizottság, EU Előcsatlakozási Alapok.

5.2. A borturizmus fejlesztése

Tolna megyében két borvidék található. A történelmi borvidékek sorába tartozó szekszárdi borvidék, melynek borai az országos élmezőnyben is előkelő helyet foglalnak el és a tolnai borvidék, ahol ugyancsak kiváló minőségű borok készülnek. A megye borászata adottságait nem tudja kellően kihasználni, ami a borászathoz kapcsolódó turizmus lehetőségeinek kihasználására is vonatkozik.

A borturizmus mellett hogy a gasztronómiai turizmussal kiegészülve komoly vendégforgalmat generálhat, a megye egyik legexkluzívabb termékének is hatékony reklámot jelent, hozzájárul Tolna megye markánsabb arculatának kialakulásához.

A tolnai borvidék turizmusának fejlesztése a megye turizmusfejlesztési programjában is helyet kapott. A program vállalkozásösztönző, menedzsmentfejlesztési, marketing és promóciós, szolgáltatásfejlesztési és minőségbiztosítási elemekből áll, megvalósítására a régiós szakértők 90.425 millió forintot irányoznak elő. Az elképzelések megvalósulását a megyei turizmusfejlesztés támogatja.

A megye történelmi borvidékének fejlesztése építhet a már meglévő a 2001. során várhatólag 30-35 állomásúvá bővülő Szekszárdi Borútra és a borászattal foglalkozó egyesületek, a városi turinform és magáncégek együttműködésével kialakított borászati rendezvények rendszerére. A meglévő adottságok hatékonyabb kiaknázásához a magas színvonalú szálláshelyek számának növelésére, a borvidék arculatának karakteresebb meghatározására, a magas minőséget garantáló, a kínálat alapelemeit meghatározó saját minőségbiztosítási rendszer kialakítására és a marketingtevékenység hatékonyságának növelésére van szükség. Ennek kialakítását nagyban elősegítheti a borvertikum egészét átfogó integrált együttműködés erősítése és az önkormányzatok aktívabb szerepvállalása.

Az **intézkedés célja** a megye borászati adottságaira épülő turizmus fejlesztése.

Ütemezés:

A szekszárdi borturizmus fejlesztési stratégiájának kialakítása, a szükséges beruházások meghatározásával, megvalósítási feltételeik vizsgálatával

2001. október

A borturizmus fejlesztéséhez szükséges beruházások előkészítése (5 beruházás előkészítésének támogatása)

2002-től folyamatosan

A borturizmushoz kapcsolódó marketingstratégia kialakítása, rendszeres frissítése, bekapcsolása a megyei turizmus marketingbe.

2002-től folyamatosan

A borturizmushoz kapcsolódó kiegészítő szolgáltatások kialakításának, szervezésének, fejlesztésének támogatása.

2001-től folyamatosan

Végrehajtó szerv:

A borút egyesületek együttműködve a hegyközségekkel.

Érintettek:

Borászattal foglalkozó termelők, vállalkozások, a bor és gasztronómiai turizmusban érintett vállalkozók, a borászattal foglalkozó civil szervezetek, vállalkozások, HuSzoK, települési önkormányzatok, turinform irodák, kamarák

Kimentindikátor:

A borturizmus programjain részt vevők száma, a borturizmushoz kapcsolódó vállalkozások száma

Költségek

A szekszárdi borturizmus fejlesztési stratégiájának kialakítása, a szükséges beruházások meghatározásával, megvalósítási feltételeik vizsgálatával.

1 millió Ft

A borturizmus fejlesztéséhez szükséges beruházások előkészítése (5 beruházás előkészítésének támogatása).

2 millió Ft

A borturizmushoz kapcsolódó marketingstratégia kialakítása, rendszeres frissítése, bekapcsolása a megyei turizmus marketingbe.

3 millió Ft

A borturizmushoz kapcsolódó kiegészítő szolgáltatások kialakításának, szervezésének, fejlesztésének támogatása (15-20 projekt).

5 millió Ft

Összesen:

11 millió Ft

Források:

Gazdasági Minisztérium, Földművelési és Vidékfejlesztési Minisztérium, Regionális Területfejlesztési Tanács, Megyei Területfejlesztési Tanács, Magyar Turizmus Rt, Regionális Idegenforgalmi Bizottság, EU Előcsatlakozási Alapok

5.3. A turizmus fejlesztését támogató rendszer kialakítása

Tolna megye turisztikai termékkínálata jól behatárolt. Az egyes kistérségek jelenlegi turizmustermékei:

- **Dombóvári kistérség:** gyógy- és termáلتurizmus, falusi és agroturizmus, kerékpárturizmus, horgászturizmus, vadászat, lovas turizmus.
- **Tamási kistérség:** termáلتurizmus, természetjárás, falusi turizmus, vadászat, horgászturizmus, lovas turizmus, vízi turizmus, kulturális hagyományok, kerékpáros turizmus.
- **Szekszárdi kistérség:** vízi turizmus, horgászturizmus, borturizmus, vadászat, népi hagyományok, falusi turizmus.
- **Paks-Dunaföldvári kistérség:** termáلتurizmus, vízi turizmus, sportturizmus, kulturális turizmus, horgász turizmus, vadászat, falusi turizmus,
- **Völgységi kistérség:** természetjárás, kerékpár turizmus, kulturális turizmus, falusi turizmus.

A megye turisztikai adottságai a létező turisztikai termékek minőségének növelése, a kínálat továbbfejlesztése révén aknázhatóak ki.

Az intézkedés célja az eddig kihasználatlan turisztikai vonzerők feltárása, a már meglévők jövedelmezőségének növelése, illetve a létrejövő termékek hatékonyan piacra jutásának támogatása.

Az intézkedés három elemet tartalmaz: a minőségbiztosítási rendszerek bevezetésének támogatását, képzést és a megyei turizmus promócióját.

5.3.1. A főbb termékcsoportok minősítési rendszerének bevezetésére való ösztönzés

A turizmus a gazdaság egyik leginkább minőség érzékeny ágazata. Egy terület és egy-egy turizmus ágazat kínálati oldali szereplőinek közös érdeke, hogy a vendég meglehetősen távozzon: biztosítottan jó minőségű szolgáltatásban részesüljön. A minőségbiztosítás, a védjegyek elterjedése a turista és a szolgáltatást nyújtók közös érdekét szolgálja, kiszámíthatóvá és megbízhatóvá teszi a minőséget, csökkenti a turista kockázatát a vásárlását megelőzően, illetve a védjegy bevezetése után marketingértékkel bír a szolgáltató számára. A turizmusnak nincsen az egész ágazatra vonatkozó egységes minőségbiztosítási rendszere, a gazdasági szükségszerűség és a szolgáltatók közös érdekei mentén alakultak ki az egyes minőségbiztosítási ágazatok. A Tolna megyében jelentős turizmus ágazatok számára is javasolt egységes minőségbiztosítási rendszerek bevezetése. Lehetséges minőségbiztosítási rendszerek a kiemelt területek támogatására:

- Gyógy- és termálfürdők: az ISO 9001 program bevezetése, és a Gyógy- és Termálfürdők Egyesülete által kidolgozás alatt álló minőség besorolási rendszeréhez való csatlakozás.
- Falusi turizmus: A Falusi Turizmus Országos Szövetsége által kidolgozott napraforgós minősítői rendszer bevezetése a vendégfogadó helyeknél.
- Borturizmus: A borvidék minősítése, a borok minősítése (a hegyközség feladata). A borút, az ahhoz kapcsolódó szolgáltatók minősítése: a Borút Egyesület feladata.

A minőségbiztosítási rendszer kidolgozásához, bevezetéséhez a megye pályázat kiírásával nyújthat támogatást.

Ütemezés:

A kiemelt ágazatok minőségbiztosítási koncepciójának kialakítása a szakma képviselőinek egyetértésével, döntés arról, hogy milyen minőségbiztosítási rendszer bevezetését támogassa a megye pályázat kiírásával.

2001. március

Pályázat kiírása minőségbiztosítási rendszer bevezetésének támogatására.

2001. szeptember

Pályázatok elbírálása, eredményhirdetés.

2001. december

Kimenetindikátor:

A minősített vállalkozások számának növekedése.

5.3.2. Képzés a turizmusban érdekelt vállalkozók számára

A megyében nyújtott turisztikai szolgáltatások színvonalának emeléséhez elengedhetetlen a turistákkal közvetlen kapcsolatban állók képzése. A nyelvi képzés piaci alapon megoldott, intézményes támogatást nem igényel. Ugyanakkor a megyében kevésbé elérhető vagy a gyakorlati munkában jól hasznosítható rövidebb tréningek, előadások hiánypótló szerepet tölthetnek be.

Az előadások megszervezésében, a képzési csomagok kialakításában, információs fórumok szervezésében a megyei turizmust koordináló szervezet feladata a lebonyolítás és a források megszerzése.

Ütemezés:

Tréningek, tanfolyamok kialakítása.

2001. június

Tanfolyamok meghirdetése.

2002. március

Képzés megkezdése.

2002. szeptember

Kimenetindikátor:

A képzésen részt vevők száma

5.3.3. Megyei marketing és promóció fejlesztése

Tolna megye turisztikai arculatának kialakítása és a potenciális fogyasztókkal való megismertetése, a turisztikai termékek értékesítése megyei szintű koordinációt igényel. A megyei turizmus marketing koncepció feladata a megye turisztikai termékcsoportjainak értékesítését elősegíteni, meghatározni a célcsoportot és az alkalmazandó marketing eszközöket.

Ütemezés:

A Komplex Fejlesztési Program prioritásaihoz illeszkedő megyei turizmus-marketing stratégia elkészítése.	2001. december
A stratégiára épülő promóciós tevékenység menedzselése.	folyamatosan
A stratégia felülvizsgálata.	kétévente

Kimenetindikátor:

A megvalósuló promóciós akciók száma, az akciókkal elért potenciális fogyasztók száma.

Az intézkedés elemeinek végrehajtó szerve:

Tolna Megyei Önkormányzat Humán Szolgálatok Központja,
Regionális Idegenforgalmi Bizottság,
Turinform irodák segítségével.

Az intézkedés elemeinek érintettjei:

A megye lakossága, turisztikai vállalkozók, civil szervezetek, önkormányzatok, a turizmusban érdekelt szervezetek, oktatási, kulturális intézmények.

Az intézkedés elemeinek költségei:

Minőségbiztosítási pályáztatás előkészítése.	1 millió Ft
Minőségbiztosítási rendszer bevezetésének pályázati úton történő támogatása.	5 millió Ft
Turisztikai tréningek anyagának összeállítása.	1 millió Ft
Turisztikai tréningek szervezése.	1 millió Ft
Promóciós eszközök elkészítése, bevezetése, elosztása.	20 millió Ft
Összesen:	28 millió Ft

Források:

Gazdasági Minisztérium, PHARE, Dél-Dunántúli Regionális Idegenforgalmi Bizottság, Tolna Megyei Területfejlesztési Tanács pályázatai, Magyar Turizmus Rt., Európai Unió előcsatlakozási alapjai

5.4. Megyei koordináló szervezet fejlesztése, feladatainak és hatáskörének bővítése

A jövedelmezőség növelése érdekében a turizmus szerteágazó elemeinek összefogására, együttes átlátására, összefogott fejlesztésére és kiajánlására van szükség. A turisztikai termékek és programok mellett a koordináció területi lehatárolása is lényeges kérdés. Koordinációs szervezet hozható létre akár egy település, akár egy kistérség, de akár egy megye turisztikai kínálatának összefogására, egységes egésként való kezelésére.

Tolna megye turizmussal kapcsolatos megyei szintű feladatait a Tolna Megyei Önkormányzat Humán Szolgálatok Központja látja el. Feladatai között szerepel a megyei turizmusmarketing feladatok ellátása, a megye idegenforgalmi vonzerőinek

feltárása és minél szélesebb körű megismertetése, a megye arculatának meghatározása, illetve a megye látogatottságának, a vendégéjszakák számának a növelése.

Több ízben megfogalmazódott már a megyei turinform iroda létrehozása.

A termékfejlesztés és a promóciós tevékenységek elsősorban a kistérségekben jelennek meg, míg a megyei szint a koordinációs és a menedzselő funkciók ellátására hivatott.

A szervezeti rendszer korszerűsítése az alábbi területeken a legfontosabb:

- A megyei és kistérségi turizmusmarketing szervezetek közötti kapcsolatok elmélyítése, aktív párbeszéd kialakítása.
- A kistérségi, megyei szintek regionális és országos turizmusirányítással való kapcsolatának, együttműködésének javítása.
- Új turinform irodák, illetve információs pontok létrehozásának szorgalmazása.

Az intézkedés célja a turizmus szerteágazó elemeinek összefogása, együttes átlátása, összefogott fejlesztést és kiejánlást biztosító megyei koordinációs szervezet közreműködésével jelentősebb források megszerzése, illetve azok megfelelő elosztása.

Ütemezés

A Tolna Megyei Önkormányzat Humán Szolgálatok Központjának turizmussal foglalkozó területének felmérése, a megyei turinform irodával való kapcsolatának vizsgálata.

2000. november

A szervezet hatás- és feladatkörének bővítésére tett intézkedések megfogalmazása.

2001. január

Tolna Megyei Turinform Iroda létrehozása

2001. március

Végrehajtó szerv:

Tolna Megyei Önkormányzat, mint fő üzemeltető

Érintettek

Tolna Megyei Humán Szolgálatok Központja, a megye turizmusában érintett vállalkozások, szervezési ügynökségek, irodák.

5.4.2. A Turizmusfejlesztési és Projektkiválasztó Testület felállítása, a turisztikai termékek menedzselését végző szervezeti háttér kialakítása

Az egyes turisztikai termékekre építve javasolt egy ötfős Turizmusfejlesztési és Projektkiválasztó Testület felállítása. Ez a testület a stratégiai feladatok kijelölésében, a termékek megyei szintű menedzselésében játszhat hasznos szerepet.

A testület feladatai:

- A termékcsoporthoz szerint pályázatok kiírása megvalósíthatósági és/vagy kivitelezési tanulmányok készítésére.
- A beérkezett pályázatok értékelése. Az javasolt értékelési szempontok:
 - a projekt várható jövedelmezősége, foglalkoztatási hatása
 - az együttműködők száma
 - a tervezett beruházás gazdaságösztönző (katalizátor) szerepe.
- A nyertes pályázatok támogatása, nyomon kísérése.

Termékcsoporthoz:

- Termálturizmus
- Gasztronómiai turizmus
- Rendezvény- és kulturális turizmus

- Horgász turizmus
- Lovas turizmus
- Vadász turizmus
- Vízi turizmus
- Falusi turizmus
- Természetjárás
- Ökoturizmus

Ütemezés:

A Turizmusfejlesztési és Projektkiválasztó Testület felállítása

2001. április

A kivitelezési és megvalósíthatósági tanulmányok támogatására pályázat kiírása

2001. szeptember

A pályázatok elbírálása.

2001. november

Végrehajtó szerv:

Tolna Megyei Önkormányzat Humán Szolgálatok Központja,

Regionális Idegenforgalmi Bizottság,

Turinform irodák segítségével.

Érintettek:

A megye lakossága, turisztikai vállalkozók, kulturális intézmények, civil szervezetek, oktatási intézmények, önkormányzatok, a turizmusban érdekelt szervezetek.

Költségek:

A turizmus megyei koordinációjának megerősítéséhez szükséges felmérés elkészítése. 0,5 millió Ft

Megyei Turinform Iroda létrehozása, munkatársainak felvétele: 3 millió Ft / év

Megvalósíthatósági / kivitelezési tervek elkészítésének pályázati támogatása.

20*0,25 millió Ft

A Turizmusfejlesztési Tanácsadó és Projektkiválasztó Testület működési feltételeinek biztosítása. 0,5 millió Ft

Összesen: 23 millió Ft

Források

Gazdasági Minisztérium, PHARE, Dél-Dunántúli Regionális Idegenforgalmi Bizottság, Tolna Megyei Területfejlesztési Tanács pályázatai, Magyar Turizmus Rt., Európai Unió előcsatlakozási alapjai.

5.5. A tárgyi feltételek fejlesztésének feltérképezése

Tolna megyében a turizmus infrastrukturális háttere rosszabb az országos átlagnál. A minőségi turizmus feltételeinek kialakítása, a vendégforgalom jelentős növelése a tárgyi feltételek javítását igényli.

A szálláshelyek hiánya nagyban befolyásolja a megye vendégforgalmát. Mindegyik szállástípusban nagy hiányok mutatkoznak. A gyógyfürdőhelyeken hiányoznak a magas kategóriájú, minőségi szálláshelyek. A sport és ifjúsági turizmusban frekventált területeken pedig turistaszállók kialakítására van szükség.

A vendéglátó egységek területén kedvezőbb a helyzet. Azonban a kevésbé forgalmas vagy az idegenforgalomból kieső területeken sokszor csak a helyi igényeket kielégítő italboltok működnek.

A különböző szolgáltatások tárgyi eszközeinek állapota folyamatosan romlik. A vállalkozók nagy része nem képes a fejlesztések finanszírozására. Sokszor az állammegóváshoz szükséges beruházások is elmaradnak, ami a szolgáltatások elértéktelenedését eredményezheti.

A versenyképes kínálat megteremtéséhez szükséges infrastrukturális, vendéglátó-ipari háttér felmérése ösztönözheti az idegenforgalmi beruházásokat, hozzájárulhat az állami és magánforrások hatékony kombinációjának kialakításához. Az

idegenforgalmi fejlesztések koncepciója az ígéretes befektetések felé terelheti a vállalkozókat, a megyei és állami források koncentrálásával pedig segítheti a megye legígéretesebb turisztikai területeinek fejlődését.

Javasoljuk, hogy a megyei turizmus koordináló szervezete a vonzerőleltár készítéssel párhuzamosan mérje fel az idegenforgalom jelenlegi kapacitásait, majd a szűk keresztmetszeteket feltárva készítsen javaslatot az ígéretes fejlesztő, állagmegóvó beruházásokról.

Az intézkedés célja a megye turizmusának fejlődéséhez szükséges infrastrukturális háttér kialakulásának ösztönzése.

Ütemezés:

A turizmus tárgyi feltételeinek feltérképezése. 2000. december

A tárgyi feltételek megóvására, továbbfejlesztésére javaslatokat megfogalmazó program elkészítése. 2001. március

Végrehajtó szerv:

A Tolna Megyei Humán Szolgálatok Központja, (turinform irodák, egyes turisztikai szolgáltatók)

Érintettek:

A tárgyi eszközök fejlesztésében érintett turisztikai szolgáltatók, vállalkozók, helyi önkormányzatok.

Kimenetindikátor:

Szálláshelyek, vendéglátó egységek száma

Költségek:

A megye tárgyi feltételeinek vizsgálata:	1 millió Ft
A tárgyi feltételek megóvására, továbbfejlesztésére kidolgozandó program	2 millió Ft
Összesen:	3 millió Ft

Források

Gazdasági Minisztérium, PHARE, Dél-Dunántúli Regionális Idegenforgalmi Bizottság, Tolna Megyei Területfejlesztési Tanács pályázatai, Magyar Turizmus Rt., Európai Unió előcsatlakozási alapjai.

II. Operatív program: A kistelepüléseken élők esélyeinek növelése

II.1. A zsáktelepülések megközelíthetőségének javítása

II.2. A kulturális kezdeményezések és intézmények fejlesztése a megye kistelepülésein

II.3. Falusi turizmus

II.4. Vidékfejlesztési intézményrendszer fejlesztése

Tolna megyében sok a kis, hátrányos helyzetű település. Ezen helyiségek problémái a megyén belül mindenhol egyformák. A fiatal, tettere kész emberek elköltöznek, az inaktívak, munkanélküliek, öregek aránya nő, a cigány és a magyar lakosság együttélése egyre komolyabb gondot jelent, kevés a pénz az alapvető infrastruktúra karbantartására, az iskola üzemeltetésére... A települések gazdasági potenciálja, népességmegtartó szerepe csökken. Ez a jelenség több okra vezethető vissza. A falusiak munkájában meghatározó szerepet játszó mezőgazdaság egyre inkább háttérbe szorul, az ipar és a szolgáltató szektor – városi – foglalkoztatói a munkahelyhez közelebb lakó dolgozókat szívesebben alkalmazzák. A romló gazdasági körülmények közepette az állami szolgáltatások nagy része nehezen érhető el a faluban élők számára. A régóta rossz körülmények között élő embereken egyre inkább erőt vesz a fásultság, egyre nehezebben tudják mozgósítani energiáikat helyzetük javítása érdekében.

A kistelepüléseken élő emberek esélye a társadalmi leszakadásra nő. Az életkörülmények romlásával a munkaerőpiacon való elhelyezkedés esélye csökken, a családok személyes vagyonát jelentő ingatlanok és a falu tulajdonát jelentő infrastruktúra értéke csökken. Ezzel a megye humán erőforrás tartalékai apadnak, a helyi ingatlanvagyon értéke esik, ami a megye gazdasági potenciáljának csökkenésével jár. A kistelepülések rossz helyzete azonban elsősorban azért a megye egyik legkomolyabb problémája, mert morálisan nem fogadható el, hogy egyes emberek

életesélyei – nehezen megváltoztatható vagy megváltoztathatatlan - lakóhelyük miatt rosszabbak legyenek, mint a máshol élők.

A megye komplex fejlesztési programja a kistelepüléseken élők esélyének növelését kiemelkedően fontosnak tartja, ezért külön operatív programot fogalmaz meg e cél érdekében.

Az operatív program négy alprogramot tartalmaz. A zsáktelepülések úthálózatának javítása alprogram a falvak elzártságát hivatott csökkenteni. A falusi kulturális intézmények, kezdeményezések támogatása alprogram a helyi identitást, kezdeményező készséget kívánja növelni, a nagyobb és kisebb települések közötti információs különbségek áthidalására ösztönöz. A falusi turizmus alprogram a helyi adottságokra épülő, rekreációs családi turizmus szélesebb körűvé tételét szolgálja a falvak gazdasági potenciáljának növelése érdekében. A vidékfejlesztési intézményrendszer fejlesztése alprogram a falvakban élő emberek életét segítő hálózatok tevékenységének a mainál szorosabb összehangolását tűzi ki célul.

Hatásindikátor

A kistelepülésekről elvándorlók száma, munkanélküliség a kistelepüléseken.

1. Alprogram: A zsáktelepülések megközelíthetőségének javítása

1.1. A zsáktelepülések elérhetőségének és kapcsolódási lehetőségeinek javítása

Tolna megyében nagy számban található zsáktelepülések. A megye településszerkezeti adottságai, az elzárt aprófalvak nagy száma nagymértékben indokolja a megyében meglévő jelentős gazdasági fejlettségi különbségeket. A zsáktelepülések lakossága fokozottan hátrányos helyzetben van a városi lakossághoz képest mind az elhelyezkedés, mind az egészségügyi, oktatási, kulturális, gazdasági szolgáltatásokhoz való hozzáférés tekintetében. Az ilyen módon leszűkült lehetőségek nagyban hozzájárulnak a falvakból való folyamatos elvándorláshoz, a kistelepülések népességmegtartó erejének csökkenéséhez. Ezen települések többirányú megközelíthetőségének javítása csökkenti a falvak elzártságát, ezáltal növeli az ott élők lehetőségeit. Könnyebbé válik számukra a munkahelyek elérése, a közintézmények, kórházak, járóbeteg szakrendelők, megközelítése, elérhetőbbé válik településük a vállalkozók, turisták számára. A fejlesztések szükségességét a Dél-dunántúli Régió Átfogó Közúthálózat-fejlesztési Konceptiója, 2006-ig tartó Fejlesztési Programja és különösen nagy hangsúllyal a Tolna megye 2006-ig szóló közúthálózat-fejlesztési javaslat is megfogalmazza.

Az alprogram célja:

A zsáktelepülésen élők esélyeinek növelése arra, hogy be tudjanak kapcsolódni a megye és tágabb környezetükben folyó gazdasági folyamatokba, amelyben eddig korlátot jelentett a többirányú megközelíthetőség hiánya, egyes fontosabb közlekedési irányokra való nehéz rákapcsolódás.

Eredményindikátor:

A zsáktelepüléseken lakók közlekedési lehetőségeinek életminőségének javulása. Munkavállalási lehetőségeik javulása. A közszolgáltatások elérési idejének

csökkenése. A falvak közötti forgalom növekedése. A települések közötti kooperáció alapvető feltételének megteremtése.

Intézkedés:

1.1. A zsáktelepülések elérhetőségének és kapcsolódási lehetőségeinek javítása

Az intézkedések sorszáma a Tolna megyei 2006-ig szóló közúthálózat – fejlesztési javaslat preferencia sorrendjét tükrözi. A 2015-ig tartó időszakra tervezett útszakaszfejlesztéseket „A megye közlekedési infrastruktúrájának tervezett, illetve javasolható fejlesztése, ütemezése, és ennek várható hatása” című háttéranyag tartalmazza.

Intézkedés	Út neve	Út hossz	Költség millió Ft
1	Pálfa-Kisszékely-Miszla-Nagyszékely	12,7	2520
2	Nagyszékely-Sárszentlőrinc	5,9	1180
3	Nagyvejke-Tevel	2,9	464
4	Izmény-Aparhant	2,3	287,5
5	Grábóc-Szálka	2,3	368
6	Kalaznó-Varsád	5	800
7	Cikó-Ófalu	2,5	525
8	Fácánkert-Kajmándpuszta	2,3	92
9	Értény-Koppányszántó	1,8	360
	Összesen	37,7	6596,5

Az intézkedés célja :

A zsáktelepülések egyirányú megközelítésének felváltása többoldalú megközelíthetőséggel.

Ütemezés:

A Tolna megye 2006-ig szóló közúthálózat-fejlesztési javaslat alapján 2006-ig tartó időszakban.

Végrehajtó szerv:

Érintett önkormányzatok

Érintettek:

A zsáktelepüléseken élő lakosság

Kimenetindikátor:

A megépülő utak összhossza, a zsáktelepülésnek minősülő települések számának csökkenése.

Költségek

Részletezve az intézkedéseket tartalmazó táblázatban.

Források:

Területfejlesztési források, az önkormányzati törzsvagyonghoz tartozó helyi és összekötő utak építési pályázata (KVM, BM, FVM)

Helyi források

2. Alprogram: A kulturális kezdeményezések és az intézmények fejlesztése a megye kistélepülésein

2.1. A teleház hálózat fejlesztése

2.2. A kistérségi nonprofit tevékenységek ösztönzése

A kistélepülések rossz életkörülményei, korlátozott lehetőségei közepette különösen fontos az ott élők kulturális és civil kezdeményezéseinek támogatása. Az ilyen tevékenységek, fejlesztve az emberek önkifejező képességét, identitástudatát, kooperációs készségét, hozzájárulnak a gazdasági, társadalmi felzárkózás lehetőségét megteremtő önálló helyi kezdeményezések kialakulásához. A nonprofit és a kulturális szféra szerepe abban is jelentős, hogy a kistélepüléseket bekapcsolják az országos és nemzetközi vérkeringésbe, ami ugyancsak fontos a kistélepülések egzisztenciális leszakadásának megakadályozása érdekében.

Az alprogram célja a kistélepülések kulturális, civil életének fejlesztése a nonprofit szektor intézményeit, kezdeményezéseit támogató rendszerek kiépítésének támogatásával.

Az alprogram két intézkedést tartalmaz. Az egyik a kistélepülések és a világ közötti híd szerepét betöltő teleházak fejlesztése, a másik a kistélepülések kulturális, civil életét támogató rendszer kiépítése.

Eredményindikátor:

A falusi kulturális szervezetek aktív tagjainak száma, a kistélepüléseken szervezett kulturális, civil programok és résztvevőik száma.

Intézkedések:

2.1. A teleház hálózat fejlesztése

Tolna megyében 17 teleház működik. A teleházak feladata „a térségfejlesztés, az oktatás, a szociális gondoskodás, a foglalkoztatás, a civil szervezetek, a kisvállalkozások kiszolgálása” (*Átjáró – Nemzeti Teleház Konceptió*), és egyéb területeken nyújtanak szolgáltatásokat. “Működésüket a többszektorúság jellemzi, ami döntően közösségi (civil) tulajdonlás, állami (önkormányzati, intézményi) támogatást és piaci (szerződéses) üzemeltetést jelent.” (ugyanott) Ezek az intézmények lényegében a kor technológiájának megfelelő kulturális és információs közvetítő szerepet töltenek be a kistelepülések és a világ között. A teleházak számának növelésével, szolgáltatásaik és tevékenységük körének bővítésével csökken a kistelepülések és a világ többi része közötti távolság, nő a falun élő emberek esélye a társadalmi munkamegosztásba való bekapcsolódáshoz szükséges képességek, készségek megszerzésére. Mindezt felismerve a Munkaügyi Központ 2000 elején Teleházprogramot indított, ez képezi ennek az intézkedésnek is az alapját.

Az intézkedés célja:

A megyei teleház hálózat fejlesztésének támogatása.

Ütemezés:

A teleházak és a fejlesztéspolitika végrehajtásában szerepet vállaló intézmények közötti együttműködés kialakítása. 2001. május

A teleházak létrehozásához, fejlesztéséhez szükséges információkat, képzéseket szervező szolgáltatás létrehozása. 2001. szeptember

A megye teleházak tevékenységét, fejlesztési elképzeléseit bemutató tartalomszolgáltató kialakítása. 2001. december

Végrehajtó szerv:

Munkaügyi Központ

Tolna Megyei Önkormányzat Humán Szolgálatok Központja

Érintettek:

Teleházak

Kistéleplési önkormányzatok

Kimenetindikátor:

Teleházak, látogatóik száma, a teleházak projektjeinek, az azokban résztvevők száma.

Költségek:

Teleházak tevékenységét támogató képzések, szolgáltatások. évi 2,5 millió Ft

Tartalomszolgáltató létrehozása, majd működtetése. évi 1 millió Ft

Források:

Munkaügyi Központ, vidékfejlesztési célelőirányzat, egyéb pályázati források.

2.2. A kistérségi nonprofit tevékenységek ösztönzése

A falvak többségében előbbek a hagyományok, közvetlenebbek az emberi kapcsolatok, mint a nagyobb településeken. Ez az előny teremtheti meg a jelentős helyi összefogás alapját, ami nélkülözhetetlen a kistéleplések felemelkedéséhez. Ezt a folyamatot nagyban elősegítheti a helyi kulturális és civil szervezetek működése. A hagyományápolás a modern világban egyre inkább értékelt kulturális örökség megőrzését, az önképzés az ugyancsak egyre fontosabbá váló kommunikációs és szervezési készségek elsajátítását segíti. Tolna megye több kistéleplésére jellemző a pezsgő kulturális élet, ennek fenntartása, illetve élénkítése nagyban hozzájárul a falun élő emberek életminőségének, felemelkedési esélyeinek növeléséhez. A kislelvak

öntevékenységének szinten tartásához, fejlesztéséhez a működési feltételek javítására, a helyi programok támogatására és a több település összefogásával megvalósuló kezdeményezések ösztönzésére van szükség.

Az intézkedés célja:

A kistelepülések kulturális és civil kezdeményezéseinek szervezeteinek támogatása.

Ütemezés:

A kistelepülések kulturális életét támogató alap koncepciójának kidolgozása. Az alap az intézmények működési feltételeinek biztosításához, a helyi kulturális életet, identitástudatot és hagyományokat élénkítő programok szervezéséhez, illetve a több település összefogásából megvalósuló kezdeményezések megvalósításához adna támogatást.

2001. március

A támogatási rendszer alapjait jelentő pénzügyi források összegyűjtése.

2001. áprilisától folyamatosan

Az első támogatási pályázat kiírása.

2001. szeptember, majd évente

Végrehajtó szerv:

Tolna Megyei Önkormányzat Humán Szolgálatok Központja,
majd Kistelepülésekért Egyesülés

Érintettek:

Kistelepülések kulturális, civil szervezetei

Önkormányzatok

Kistérségi Tanácsok

A megye közművelődési intézményei

Kimenetindikátor:

A támogatási alap által elosztott támogatás összege, a pályázók száma, a támogatott programok és résztvevőik száma.

Költségek:

Évi 20 millió Ft

Források:

Önkormányzatok, Területfejlesztési Tanács, egyéb pályázati források

3. Alprogram: Falusi turizmus

3.1. A falusi turizmus és az agroturizmus fejlesztési lehetőségeinek felmérése

3.2 A falusi turizmus hálózat fejlesztése , koordináló szervezet felállítása

3.3. Marketing rendszer kiépítése

A megye falusi turizmus vonzerői sokszínűek (falukép, népi mesterségek, tájházak, borászat, folklór rendezvények, természeti értékek). A falusi turizmus bevezetésével és az abba való bekapcsolódással a falvak adottságai hasznosíthatóvá válnak, ezáltal javulnak az ott élők életlehetőségei. A falusi turizmus alprogramként való kiemelt kezelését indokolja, hogy a megyében jelentős súlyt képviselnek a rurális térségek, ahol a természet háborítatlanul megmaradt, s még elevenen élnek a tradíciók.

A falusi turizmus szerepe a vidékfejlesztésben is jelentős, mert

- hasznosíthatóvá teszi parlagon heverő erőforrásokat,
- a turizmus több formája kapcsolódik a mezőgazdasághoz, ezáltal fontos kiegészítő tevékenységet jelent az ott dolgozó lakosságnak,
- helyben teremt piacot,
- a jövedelmezőség mellett bővíti a foglalkoztatottságot, új munkahelyet teremt, növeli a vidéki lakosság képzettségi szintjét,
- hozzájárul az infrastruktúra és a szolgáltatások fejlesztéséhez.

Az alprogram célja a kistelepülések bekapcsolása a gazdasági vérkeringésbe, kiegészítő jövedelem biztosítása a lakosság számára, a mezőgazdasági adottságok új típusú hasznosításának megteremtése.

Eredményindikátor:

A falusi turizmusban résztvevők száma, vendégéjszakák száma.

Intézkedések:

3.1. A falusi turizmus és az agroturizmus fejlesztési lehetőségének felmérése

A falusi turizmus során kapcsolatok alakulnak ki az agrártermelés és a turizmus között (agroturizmus), ezáltal a falvak gazdasága megerősödik. A falusi turizmus emellett hozzájárul a belső kohézió fokozásához, a hagyományok megőrzéséhez és a helyi együttműködés kialakításához.

Nagyrészt spontán módon kialakult Tolnában is a falusi vendégfogadás, amely már meghatározó kapacitásokat tudhat magáénak. Hiányoznak azonban kiegészítő szolgáltatások, a speciális Tolna megyei rendezvények, események, az aktív és az ökoturizmus elemeinek tudatos kapcsolása.

Ezen hiányok pótlása következőképpen lehetséges:

Bemutató utak.

A térség vonzerőit feltáró útvonalak szervezése. A turisták számára vonzerőt jelentenek a települések természeti értékei, tájképei, a kulturális (települési és tradicionális) és a gazdálkodási értékek, hagyományok.

Rendezvények, falusi ünnepek felelevenítése.

A rendezvények turisztikai vonzerővé való fejlesztése. Fontos, hogy a rendezvények látványos turisztikai programmá fejlődjenek. Fontos feladat a térség rendezvényeit összerendezni időben, vonzásban és jellegben olyan kistérségi kínálattá, hogy az egyes falvak eseményei a turisztikai szezont bevezessék, kitöltsék.

Sport, szabadidős aktivitások.

Lovas tanyák, lovaglási lehetőségek.

Ez a falusi turizmus kiegészítő programjaként és önálló kínálati elemként is megjelenhet, de akkor sokkal szélesebb szolgáltatási körrel.

Kerékpáros túraútvonalak.

Ez a bemutató utak összefűzését leginkább segítő fejlesztési lehetőség. A közutak bevonására és új utak megnyitására van lehetőség. A kerékpáros túraútvonalak fejlesztésekor a kiemelkedő látnivalókat, pihenőhelyeket, információs táblákat és falusi szálláshelyeket magába foglaló útvonalak kijelölése, kiépítése szükséges.

Természetjáró és ökotúra útvonalak.

A feltárt természeti értékek, geológiai különlegességek, botanikai, hidrológiai érdekességek és a terület tájképi értékei lehetővé teszik az ilyen túraútvonalak létrehozását. A fejlesztés súlypontjait a kiépítendő pihenőhelyek, információs objektumok jelenthetik.

Tolna megyében, ahol az agrárium szerepe igen jelentős, feltétlenül szükséges az agroturizmus fejlesztése. Az agroturizmus a falusi turizmus speciális változata, ahol egy aktívan működő mezőgazdasági kisüzemi (családi farm) fogad vendégeket, ahol lehetőség nyílik a mezőgazdasági termelés különböző ágaival való megismerkedésre és akár bekapcsolódásra a mezőgazdasági munkákba.

Mintaporta program.

Olyan portát kell választani a turizmus beindításához, amely példa lehet a többi település számára is az agrárgazdálkodás, a helyi érték megőrzése és a turizmus összekapcsolódó megvalósítására.

A falusi vendégfogadás bevezetéséhez szükség van a fejlesztéseket megalapozó, kiegészítő programelemekre, előkészületi munkálatokra, amelyek megteremtik a vendégek méltó fogadásának feltételeit. Az előkészítő programelemek rendszere a következő fő területeket és feladatokat tartalmazza:

Környezetkultúra, település- és tájképvédelem.

A természeti, tradicionális örökség védelme.

Oktatás, szemléletformálás.

Marketing, PR

Az információs rendszer fejlesztése.

Az intézkedés célja a vidéki, falusi területek idegenforgalmi fejlesztése, új, piacképes kínálatok kimunkálása, a fejlesztési törekvések összefogása, hatékonyságuk javítása.

Ütemezés:

A megye falusi turizmusba bevonható településeinek felmérése 2001. március

A turisztikai vonzerőleltár alapján a falusi turizmus kiegészítő programjainak feltérképezése. 2001. június

A megyei falusi turizmus egységes kialakítása, kiajánlása. 2001. október

Végrehajtó szerv:

Tolna megye falusi turizmus szövetsége

Tolna Megyei Önkormányzat Humán Szolgálatok Központja

Érintettek:

A kistalvak lakossága

A falusi vendéglátó-ipari szolgáltatást nyújtó vállalkozók

Kézművesek

Helyi agrártermelők,

Programszervezők,

Civil szervezetek

Kimenetindikátor:

A falusi turizmusba bekapcsolódó települések, vállalkozók, gazdálkodók száma

Költségek:

A megye falusi turizmusba bevonható településeinek felmérése, a turisztikai vonzerőleltár alapján a falusi turizmus kiegészítő programjainak feltérképezése

1 millió Ft

A megyei falusi turizmus egységes kialakítása, kiajánlása

1 millió Ft

Összesen:

2 millió Ft

Források:

Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium, Gazdasági Minisztérium, Dél-Dunántúli Regionális Idegenforgalmi Bizottság, bankhitel.

3.2. A falusi turizmus hálózat fejlesztése , koordináló szervezet felállítása

A magán szálláshely-szolgáltatók és kiegészítő szolgáltatásokat nyújtó vállalkozások tevékenységének segítésére, koordinálására, és a falusi turizmussal kapcsolatos operatív és stratégiai feladatok ellátására egy szakmailag felkészült szervezet létrehozása szükséges.

Egységes szemléletmóddal kell kialakítani a falusi turizmust, meghatározni a bevonandó települések körét. Erre érdemes kidolgozni a falusi és agroturizmus fejlesztési és támogatási rendszerét. Ennek feladata egy olyan kistérségi kínálati háló kialakítása, amelyben a fő turisztikai termék koncentrált vendégforgalma mellé egy diffúz jellegű, térségi, települési kötődésű kínálat szerveződik.

A térségi falusi turizmus hálózat kifejlesztésének fő elemei:

Településenként azonos információs rendszer,
amely alkalmas a vendégek megnyerésére, a települések értékeinek bemutatására, a program- és a szálláshelykínálat jelzésére. Ennek részét képezik a településeken

felállítandó információs táblák és falutérképek. Szükséges az információ gyűjtő bázis kiépítése és továbbfejlesztése.

Falusi vendéglátóhelyek minősítési programja (FTOSZ rendszere alapján)

A falusi vendéglátás bevezetésénél figyelemmel kell lenni magán- szállásadás minőségi követelményeinek való megfelelésre. Fontos feladat a minőségi követelményrendszer megismertetése, alkalmazása.

A falusi turizmus hálózatának operatív, illetve stratégiai feladatai:

Minősítés, minőségbiztosítás:

A törvény által megengedett önminősítés nem elegendő, a FTOSZ Minősítési Szabályzat szakemberei, minősítői tanácsadók alkalmazása szükséges. A megye fogadóövezeteiben a falusi turizmus szálláshelyek teljes körének minősítő védjeggyel való ellátása.

Információgyűjtés és szolgáltatás rendszere:

Speciálisan falusi turizmus profilú turinform irodák, információs pontok létrehozása, adatgyűjtési szisztéma kidolgozása, a vendégforgalom regisztrálása és kérdőívezések szervezése.

Oktatás, képzés, felkészítés:

A helyi lakosság felkészítése a turisták fogadására, a helyi és kistérségi szervezők képzése.

Az intézkedés célja:

A falusi turizmus megyén belüli összefüggő hálózatának kialakítása, a sikeres települési, kistérségi minták adaptációjának biztosítása.

Ütemezés:

A falusi turizmust koordináló szervezet felállításának elhatározása 2001. május

A koordináló szervezetbe belső és külső munkatársak, szakemberek felvétele
2001. október

A szervezet operatív, stratégiai feladatainak meghatározása. 2001. december

Információs rendszer kiépítése. 2002. március

FTOSZ minősítés programjának bevezetése. 2002. május

Saját minőségbiztosítási rendszer kidolgozása és bevezetése. 2002. december

Végrehajtó szerv:

Tolna Megyei Önkormányzat Humán Szolgálatok központja
Falusi Turizmus Szövetség

Érintettek:

A falusi turizmusban érdekelt személyek, szervezetek

Önkormányzatok

Lakosság

Kimenetindikátor:

Az információs, illetve a minősítési rendszerbe bekapcsolódott települések, szolgáltatók száma.

Költségek:

A szervezet feladatainak meghatározása, működési körének felmérése:	0,5 millió Ft
A szervezet felállítása, működési költségei:	2 millió Ft/év
Az információs rendszer kiépítése:	0,5 millió Ft
A minősítési rendszer átvétele:	1 millió Ft
A minőségbiztosítási rendszer kidolgozása:	1 millió Ft
Összesen:	15 millió Ft

Források:

Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium, Gazdasági Minisztérium, Dél-Dunántúli Regionális Idegenforgalmi Bizottság

3.3. A marketing rendszer kiépítése

A marketing megvalósításához nélkülözhetetlen egy megyei szintű, a falusi turizmus termékfejlesztését és marketing tevékenységét koordináló, ellenőrző szervezeti háttér létrehozása, melynek feladata információs adatbázis létrehozása, promóciós eszközök készítése és ezek a piacra juttatása, operatív feladatok végrehajtása.

A marketing falvakra, körzetekre eső feladatai: kistérségi kiadványok szerkesztése, helyi és kistérségi rendezvénynaptár, szálláshely- és programkatalógus kiadása.

Intézkedés célja:

A falusi turizmus értékesítési, menedzselési rendszerének kiépítése.

Ütemezés:

A falusi turizmus kínálatának és keresletének felmérése. 2001. május

A piacra jutás módszerei és szervezetrendszerének fejlesztésének kidolgozása.
2001. december

A falusi turizmus marketing hálózatának kialakítása és működtetése
2002. március

Végrehajtó szerv:

Tolna Megyei Önkormányzat Humán Szolgálatok Központja,
A falusi turizmus megyei szervezete

Érintettek:

Falusi vendégfogadással foglalkozó vállalkozók,
Tourinform irodák

Kimenetindikátor:

A vendégforgalom növekedése, a kereslet növekedése, a vendégek megelégedettsége,
a megye és elmaradott térségei ismeretségének növekedése.

Költségek:

A falusi turizmus kínálatának és keresletének felmérése: 1 millió Ft

A piacra jutás módszereinek, szervezetrendszerének a fejlesztésének kidolgozása
1 millió Ft

A falusi turizmus marketing hálózatának kialakítása és működtetése a megyében.
2 millió Ft/év

Egységes installáció készítése 2 millió Ft

Összesen: 15 millió Ft

4. Alprogram: A vidékfejlesztési intézményrendszer fejlesztése

4.1. A vidékfejlesztésért tevékenykedő hálózatok kooperációjának erősítése

A kistelepüléseken élő lakosság hátrányos helyzetben van a városok és a nagyközségek lakosságához képest a kereseti lehetőségek, a szolgáltatásokhoz való hozzáférés és az információ megszerzése tekintetében. Ezt a problémát sok intézmény és szervezet ismerte fel, és tűzte ki célul az esélyek egyenlőtlenségének csökkentését. A kistelepülések lakosainak segítésére különböző hálózatok jöttek létre. A központilag kezdeményezett falugazdász hálózat (FVM) és a Munkaügyi Központ kirendeltségei, a Tourinform irodák (GM) mellett a Munkaügyi Központ további hálózatokat hozott létre.

A falumenedzserek a hátrányos helyzetű mikrorégiók felzárkózását segítik a foglalkoztatási helyzet javítása révén. A körzetükben élő regisztrált munkanélküliek közül a tartós munkanélküliek, az alacsony végzettséggel rendelkezők, a nagycsaládosok valamint a roma nemzetiséghez tartozók munka világába való visszavezetése a fő feladatuk. A falumenedzserek megbízást kaptak községük gazdasági, szociális, kulturális, turisztikai adottságainak és humán erőforrásainak felmérésére. Ugyancsak naprakész információik vannak a foglalkoztatáspolitikai eszközökről, a Munkaügyi Központ által biztosított támogatásokról és pályázati lehetőségekről. A megyében tevékenykedő 21 falumenedzser tevékenységének sikerességét mutatja, hogy (bár intenzív képzésen is részt vettek munkájukkal párhuzamosan) 9 hónap alatt 500 munkanélküli számára sikerült állást találniuk. (A program részletes leírása a Megyei Munkaügyi Központ kiadványában megtalálható.)

A Munkaügyi Központ a legnehezebb helyzetű, regisztrációból kikerült rétegeknek a hagyományos csatornákon keresztül nem tud hathatós segítséget nyújtani. Ezek az emberek sokszor nem is keresik fel a kirendeltségeket, beletörődtek kilátástalan helyzetükbe. Nekik nyújt segítő kezet a Munkaügyi Központ mentori hálózatán keresztül. A mentorok az információk közvetítésénél sokkal tágabb feladatokkal rendelkeznek. Gyakran a hivatali ügyek intézésében, a munkavállaláshoz szükséges

első lépések megtételében is közvetlen segítséget nyújtanak. Feladatuk a személyes kapcsolatfelvétel a nehéz anyagi és szociális helyzetben lévő emberekkel, és a nekik nyújtott segítség is személyre szóló kell, hogy legyen. A Munkaügyi Központ a tavalyi évben indította be a mentorprogramot, 10 roma és 8 nem roma mentor képzésével és munkába állításával. Az előzetes eredmények azt mutatják, hogy ez a fajta gondoskodás igen fontos hiánypótló szolgáltatás.

A projektmenedzser program keretében 15 menedzsert képeztek ki a Munkaügyi Központ támogatásával. Az ő feladatuk a helyi kezdeményezésű, a kistérség által meghatározott stratégiai tervben szereplő gazdaságfejlesztő programok megtervezése, kidolgozása, irányítása és a forrásteremtés elősegítése pályázati források megszerzésével.

A megye kistérségi társulásai is foglalkoztatnak kistérségi menedzsereket. A Dombóvári és a Tamási kistérség munkatársai már hosszabb időre visszanyúló tapasztalatokkal rendelkeznek és számos korábbi kezdeményezés megvalósításában vettek részt. A többi kistérség is felismerte a főállású munkatárs beállításának hasznosságát, a szekszárdi kistérség a közelmúltban már szintén saját kistérségi menedzsert kezdett foglalkoztatni, és a másik két kistérség is tervezi ezt. Kistérségi menedzserek foglalkoztatását a Miniszterelnöki Hivatal is tervezi, saját forrásból finanszírozza beállításukat. Az elképzelések szerint a fő feladatuk a kistérségi menedzsereknek a kistérségek központi forrásokhoz való juttatása, pályázatok készítése.

A SAPARD program támogatására, végrehajtásának elősegítésére a Földművelési és Vidékfejlesztés Minisztérium is létrehoz egy saját vidékfejlesztési hálózatot, kifejezetten az Európai Unió mezőgazdasági támogatási rendszerére felkészítő SAPARD program minél sikeresebb magyarországi kivitelezésének segítésére. Ez a szintén jól definiált hatáskörrel rendelkező menedzseri háló a vidékfejlesztési célok megvalósításában számos kapcsolódási pontot találhat a már fennálló intézményrendszerekkel.

Az alprogram célja a már működő hálózatok együttműködésének erősítése, a vidékfejlesztéssel kapcsolatos intézményi igények folyamatos felmérése.

Eredményindikátor:

A vidékfejlesztési intézményrendszer hatékonyságának növekedésével a kistelepülések helyi kezdeményezésű fejlesztési programjainak száma, pályázati támogatásainak összege nő.

Intézkedések:

4.1. A vidékfejlesztésért tevékenykedő hálózatok kooperációjának erősítése

A megyében több szervezet többféle választ adott a vidék hátrányos helyzetéből adódó fejlesztési kihívásra. A kiépített hálózatok feladata és hatásköre jól definiált, valamennyi fontos szerepet tölt be a térségben. Önmagukban is kerek egészet alkotnak, ugyanakkor, mivel a legfőbb céljuk, a vidékfejlesztés közös, számos ponton kapcsolódik a munkájuk és kiegészíthetik egymást. Ezt a szinergikus hatást erősítheti a köztük lévő, számos esetben már spontán kialakult koordináció és együttműködés erősítése. Ezt a koordinációt nem szükséges intézményesíteni, elsősorban az egymás munkájáról való információszerzésre és a hasznos együttműködési pontok feltárására van szükség.

Az intézkedés célja:

A vidékfejlesztési tevékenységet ellátó különböző hálózatok koordinációjának támogatása.

Ütemezés:

A hálózatok fő adatainak összegyűjtése, rendszerezése, az információk internetes elérhetőségének biztosítása.

2001. március

Tájékoztatás a hálózatok munkatársainak, a hálózatok üzemeltetőinek, önkormányzatoknak, a lakosságnak. 2001. áprilistól folyamatosan

Együttműködési keretek lefektetése együttműködési megállapodások megkötése a működtetők között. 2001. szeptemberig

A hálózatokat működtető intézmények vezetőinek egyeztetése a lehetséges együttműködési pontokról, a munkatársaik által gyűjtött információk, adatok egymás közötti áramoltatásáról és kölcsönös felhasználhatóvá tételéről, a hálózatok szükséges bővítéséről. 2001. januártól félévente

Beszámoló készítése a hálózatok munkájáról és az együttműködés eredményeiről 2002. január, majd évente

Végrehajtó szerv:

Területfejlesztési Tanács Programirodája

Érintettek:

Megyei Munkaügyi Központ,

FVM Tolna Megyei Hivatala

A falumenedzser a mentor és a projektmenedzser program résztvevői

Kistérségek vezetői, menedzserei

Kimenetindikátor:

Az információs szolgáltatás produktumainak száma és olvasottsága (honlap nézettség), a közösen létrehozott projektek száma.

Költségek:

Az egyeztetések és beszámolók elkészítése évi 0,5 millió Ft

Források:

Területfejlesztési Tanács, a közreműködő hálózatok fenntartói

III. Operatív program: Az életminőség javítása

- III.1. A korszerű hulladékgazdálkodás feltételeinek megteremtése**
- III.2. A környezetvédelmi infrastruktúra továbbfejlesztése**
- III.3. Az ivóvíz-bázisok védelme**
- III.4. Levegőminőség-védelem, zaj- és rezgésvédelem**
- III.5. A környezeti tudatosság kialakítása**
- III.6. Ökofolyosók kialakítása**
- III.7. A biogazdálkodás térnyerésének elősegítése**
- III.8. Kerékpárút-hálózat fejlesztése**
- III.9. Egészségtudatossági program**
- III.10. A kulturális és civil tevékenységek kezdeményezések ösztönzése**
- III.11. A szociális háló megerősítése**

A jólétet a rendelkezésre álló jövedelem nagysága mellett komolyan befolyásolják az élet minőségét meghatározó tényezők is. Az életminőség tág fogalom, a környezet állapota és a társadalmi közeg jellemzői mellett az emberek mentalitását is magában foglalja. Az életminőség fontosságának hangsúlyozása arra az alapfeltevésre épül, hogy jobb egy olyan világban élni, ahol a természetes és épített környezet kellemes, ahol kevesebb a társadalmi konfliktus, erősebbek a közösségi kapcsolatok, illetve ahol az emberek viszonya kultúrájukkal mélyebb, önmagukkal kiegyensúlyozottabb.

Tolna megye természeti környezetének állapota összességében kedvező. A földrajzi adottságok kellemes életkörülményeket teremtenek, az ember okozta környezeti károk kisebbek, mint máshol. A megyében nem telepedtek le hagyományos, jelentős környezeti károkat okozó vállalatok. A megye környezeti szempontból legkényesebb tevékenységet végző üzeme, a paksi atomerőmű komoly

figyelmet fordít a környezeti veszélyek minimalizálására, tevékenységének természetbarát megszervezésére.

Mindez nem jelenti azt, hogy a megyében az ember tevékenysége nem okoz, illetve okozott jelentős károkat a környezetben. Nagy gondot jelent a hidasi vegyiművek, a simontornyai bőrgyár vagy a szekszárdi laktanya súlyos szennyezettsége. A mezőgazdasági termelés csökkenti a biodiverzitást, sok helyen pusztítja a talajt. A legsúlyosabb szennyezés okozója azonban nem a gazdaság, hanem a mindennapos emberi tevékenység, a folyékony és szilárd hulladék kezelésének hiányosságai, a közlekedés szennyező hatásai, az épített környezet terjeszkedése a természet kárára. A veszélyforrások csökkentése komoly feladat a mostani és a jövőbeli emberek életminőségének javítása érdekében.

Az élet minősége nagyban függ az egyes emberek hozzáállásától. A környezeti értékek veszélyeztetettségének figyelmen kívül hatása, az egészségre veszélyes életmód nagymértékben rontja az emberek jólétét a jövőben. Tolna megyében az ország más részeihez hasonlóan jellemző a környezeti tudatosság alacsony szintje, illetve az egészségtelen életmód. Magas a dohányosok száma, az alkoholfogyasztás, gyakori az egészségtelen táplálkozás. Az öngyilkosságok magas és növekvő szintje a depresszióra való hajlamosságra utal. A tudatosabb – a környezet és az egészség értékére nagyobb figyelmet fordító – életmód elterjedése hozzájárulna ahhoz, hogy az emberek tovább és jobban élvezzék életüket.

A társadalmi kapcsolatok erőssége, a fejlett önkifejező képesség, az erős identitástudat segíti az embereket abban, hogy az adott körülmények között jobban szervezzék meg életüket, sikerebben használják ki a környezetük nyújtotta lehetőségeket. Az erős társadalmi kohézió jele az elesettek támogatása, az aktív önszerveződések léte, a hagyományok erőssége. Tolna megyében a helyi kultúrához való erős kötődést a hagyományörző csoportok nagy száma jelzi, erősödőben vannak az önkifejezés más formái is. Mindez azért is különösen fontos, mert a megye kulturális kínálata a nagyvárosok hiányában nem képes kielégíteni a helyi igényeket, a megye közművelődési intézményei közül sok állapota leromlott. A civil szerveződések tehát nem csak a közösségélmények és a demokratikus értékek elsajátítása miatt

fontosak, hanem azért is, mert a kulturális piac kiépületlenségének hiányát az önszerveződések pótolhatják.

A megfelelő életminőség különösen fontos az önhibájukon kívül hátrányos helyzetűek esetében, a többségi társadalom feladata a fogyatékos emberek támogatása a megfelelő életkörülmények biztosítása.

Az operatív program célja a társadalmi, természeti környezet minőségét megóvó, javító fejlesztések megvalósítása, kezdeményezések támogatása.

Hatásindikátor:

A természetbe kerülő szennyezőanyag mennyisége, a várható életkor, az öntevékeny szervezetek tevékenységében részt vevők száma.

1. Alprogram: A korszerű hulladékgazdálkodás feltételeinek megteremtése

1.1. A keletkező hulladék mennyiségének minimalizálása

1.2. A környezetbarát újrahasznosítás maximális szintre emelése

1.3. A környezetkímélő hulladék-elhelyezés megoldása

1.4. A hulladékkezeléssel összefüggő szolgáltatások erősítése

Hazánkban a lakosság fogyasztási szokásainak, illetve a népesség struktúrájának átalakulásával a hulladék mennyisége folyamatosan növekszik. Ez alól Tolna megye sem kivétel. Ugyanakkor a megyében a korszerű hulladékgazdálkodás feltételei hiányoznak. Az eddig hiányolt jogi háttérrel – minden hibájával együtt – a „2000. évi XLIII. törvény a hulladékgazdálkodásról” megteremteni látszik.

A megyében a hulladékgyűjtésbe bevont települések körében csak a településállomány 75%-át találjuk. A hivatalos lerakók száma mindemellett csökkent az utóbbi években, főleg a racionalizáció miatt. A meglévő „depók” – a megyében üdítő kivételt a paksi lerakó jelent – nem szakszerűen lettek kialakítva, így csak arra hivatottak, hogy mindenféle bírság nélkül, ellenőrzött keretek között kerüljön oda a hulladék.

A kijelölt lerakók is potenciális veszélyforrásként tarthatók nyilván, hiányzó műszaki védelmük miatt. Ezek a szemételepek leggyakrabban természetes, egyéb művelésre alkalmatlan mélyedésekben, vagy felhagyott bányák okozta felszíni sebhelyekben kerültek létrehozásra. Nem egy ezek közül vízbázist veszélyeztet már ma is.

A jelenlegi lerakók kezelését jórészt az önkormányzatok végzik, mely csupán évente többszöri tolólapos befedést jelent. Az önkormányzatoknak kell megbirkózniuk a működési területükön fellelhető illegális lerakókkal is. Ezek, illetve a „legálisan” működő szemételepek felszámolása, rekultivációja, szinte elképzelhetetlen terhet jelent nem csak a megye, hanem az ország számára is.

Tolna megyében a szelektív gyűjtés – gyakorlatba átültetett formája – ismeretlen. Csupán néhány település esetében találunk kezdeményezéseket az

újrahasznosítás első lépéseinek megvalósítására, de az ott tapasztalt kedvező változások jó példával szolgálhatnak a megye és a régió számára is.

Az új törvény értelmében a legtöbb hulladékkezelési feladatot az önkormányzatoknak kell ellátniuk. Saját helyzetük megkönnyítése érdekében tehát keresniük kell azokat a megoldásokat, amelyekkel a korszerű hulladékgazdálkodás feltételei megteremthetők.

Tolna megye hazai viszonylatban – a hulladékgazdálkodás terén – nincs kedvezőtlenebb helyzetben társainál. Az Európai Unióval összehasonlítva azonban lesújtó a kép. A helyzet orvoslására alább teszünk javaslatot. (Programunk nem foglalkozik a paksi atomerőműben keletkezett veszélyes hulladékok kezelésének, ártalmatlanításának kérdéskörével. Úgy gondoljuk ez a probléma túlnő a megyei kereteken, országos figyelmet és nemzetgazdasági alapokon nyugvó megoldásokat feltételez. Hangsúlyoznunk kell azonban – egyetértve a Völgységi Önkormányzatok Területfejlesztési Társulása 2000. szeptember 21-i ülésén megfogalmazottakkal –, hogy a Bátaapáti térségében folytatott kutatások minden kétséget kizáró eredményessége esetén ott kell megépíteni a kis- és közepes aktivitású hulladékok tározóját.)

A megye hulladékgazdálkodási stratégiáját a célok hierarchiájára kell alapozni. Az alprogram intézkedései összefüggnek egymással, egymásra épülnek, ezért integrált kezelést igényelnek. Települési szinten a programterületek kombinációja és súlya a helyi társadalmi-gazdasági és az infrastrukturális-környezeti körülményektől függ, mivel alapvető a rendszer input oldalán jelentkező hulladéktermelési mérték és hulladék-összetétel. A program sikere azon áll vagy bukik, hogy a társadalom egyes rétegei milyen arányban vesznek részt benne.

1.1. A keletkező hulladék mennyiségének minimalizálása.

(Szoros konvergenciában a 3. alprogrammal.)

1.1.1. A végső lerakásra szánt hulladékok termelését szinten kell tartani, majd csökkenteni kell. Meg kell határozni ezek kívánatos súlyát, térfogatát és összetételét.

1.1.2. A „hulladék-életciklus” minden állomására vonatkozó adatbázist szükséges létrehozni. Meg kell teremteni az adatok begyűjtésének, feldolgozásának, folyamatos ellenőrzésének feltételeit. Kapcsolódni kell a globális adatbázisokhoz. („Gondolkozz globálisan, cselekedj lokálisan!” elve.)

1.1.3. Ki kell alakítani, illetve megszilárdítani a környezetkímélő technológiák, hulladékminimalizálási eljárások megyei, helyi sajátosságokat szem előtt tartó kidolgozására, adaptációjára való kutatói-fejlesztői hajlamot.

1.1.4. A törvény lehetőséget nyújt arra, hogy helyi szinten szigorúbb hulladékgazdálkodási előírásokat alkalmazzanak, ezzel összefüggésben ösztönzőkről kell gondoskodni, hogy csökkenjenek a rossz termelési és fogyasztói szokások.

1.2. A környezetbarát újrahasznosítás maximális szintre emelése

1.2.1. Meg kell teremteni, illetve fejleszteni kell a megyei hulladék újrafelhasználó és újrahasznosító rendszereket. (Az EU normatívái szerint, pl. szerves anyagokat tilos lerakókban deponálni!)

1.2.2. A gyártókat sarkallni kell a visszagyűjtésre és az újrafelhasználásra (pl. Németország, Grüner Punkt rendszer).

1.2.3. Hozzáférhetővé kell tenni az újrahasznosítási tervek ösztönzéséhez és működőképességéhez szükséges adatokat, technikákat és eljárási eszközöket.

1.2.4. Előnyöket és további ösztönzőket kell biztosítani azoknak az önkormányzatoknak, amelyek a keletkező hulladék maximális részét újrahasznosítják. Szankciókkal kell sújtani a nem mozdulókat.

1.3. A környezetkímélő hulladék-elhelyezés megoldása

1.3.1. Hulladékgazdálkodási terv készítése (Környezetvédelmi Felügyelőség – Megyei Önkormányzat).

1.3.2. A regionalitás elve szerint Tolna megyében 1-3 regionális szilárd hulladéklerakó létesítése kívánatos, a műszaki-környezeti kötetelmek legteljesebb betartásával. A regionális lerakók létrehozásakor szem előtt kell tartani a régi, nem megfelelő műszaki környezetben lévő szeméttelpek rekultivációjának problémakörét is. A regionális lerakók létesítésének feladatsorát több kistérségben már elkezdték megoldani, ezek figyelembe vétele kívánatos.

1.4. A hulladékkezeléssel összefüggő szolgáltatások erősítése

1.4.1. A szervezett hulladékgyűjtésbe be nem vont településeken a gyűjtés megszervezése a pénzügyi mechanizmusok figyelembe vételével.

1.4.2. A „fizessen a szennyező” elvnek a gyakorlati megvalósítása.

1.4.3. Vállalkozások létrehozása, erősítése az újrahasznosítás spektrumának szélesítése érdekében.

1.4.4. Piacok keresése a kinyert hulladékok számára.

Az alprogram területi hatóköre:

A földrajzi hatókör ez esetben a megye, de az intézkedéscsomag hatásai nem állnak meg az adminisztratív határoknál. Regionális hatásai vitathatatlanok, egyes esetekben annál is szélesebbek, pl. a hulladéklerakók esetében a Dunán is túlnyúlhatnak (a szekszárdi Duna-híd megépülését követően).

Várható eredmények:

Intézkedés:	Az intézkedés mérhető eredménye:	Felelősök:	Érintettek:	Időrend:	Költségvetés:	Kedvezményezettek:
1.1.1.	Csökken a szilárd hulladékok mennyisége, „hulladék-naptárt” kapunk.	A megyei, települési önkormányzatok és az általuk kijelölt kutatói csoportok.	Önkormányzatok, hulladékgazdálkodással foglalkozó vállalkozások, szakemberek, lakosság.	2001. I. negyedév – 2004. I. negyedév.	8.000.000.- Ft	Tényleges: a megye lakossága. Pénzügyi: kompetens kutatók, szakértők.
1.1.2.	Pontos hulladék-térkép elkészítése, megbízható adatok a keletkező hulladék mennyiségéről, összetételéről. Kapcsolódás a nemzetközi statisztikai rendszerekhez.	A megyei, települési önkormányzatok és az általuk kijelölt kutatói csoportok. A Tolna Megyei Statisztikai Hivatal.	Önkormányzatok, hulladékgazdálkodással foglalkozó vállalkozások, szakértők, lakosság. Statisztikai szervezetek.	2001. I. negyedév – 2006. I. negyedév.	15.000.000.- Ft	Tényleges: lakosság. Pénzügyi: statisztikai szervezetek, környezetvédelmi hatóság szakemberei.
1.1.3.	Új technológiák megjelenése, csökkenő hulladékmennyiség.	A megyei, települési önkormányzatok és az általuk kijelölt kutatói csoportok.	Megyei, regionális kutatóhelyek szakértői.	2001. I. negyedév – 2006. IV. negyedév.	10.000.000.- Ft	Tényleges: lakosság. Pénzügyi: környezetvédelmi kutatóhelyek.
1.1.4.	Csökken a hulladék mennyisége, nő az újrahasznosított nyersanyagok szerepe a gazdaságban.	A megyei, települési önkormányzatok. Megyei (Regionális) Környezetvédelmi Hatóság.	Önkormányzatok, hulladékgazdálkodással foglalkozó vállalkozások, szakemberek, lakosság.	2001. I. negyedév– 2006. IV. negyedév.	30.000.000.- Ft	Tényleges: a megye lakossága. Pénzügyi: környezetvédelmi hatóság, önkormányzatok.
1.2.1.	Csökken a hulladék mennyisége, nő az újrahasznosított nyersanyagok szerepe a gazdaságban, vállalkozás-élénkülés.	A megyei, települési önkormányzatok. Támogatott vállalkozások.	Önkormányzatok, hulladékgazdálkodással foglalkozó vállalkozások, lakosság.	2001. I. negyedév– 2006. IV. negyedév.	800.000.000.- Ft	Tényleges: lakosság. Pénzügyi: érintett vállalkozások.

Tolna Megye Komplex Fejlesztési Programja 2000-2006.

Intézkedés:	Az intézkedés mérhető eredménye:	Felelősök:	Érintettek:	Időrend:	Költségvetés:	Kedvezményezettek:
1.2.2.	Csökken a hulladék mennyisége, a környezet-terhelés mértéke visszaesik.	A megyei, települési önkormányzatok. Támogatott vállalkozások.	Önkormányzatok, hulladékgazdálkodással foglalkozó vállalkozások, lakosság.	2001. I. negyedév–2006. IV. negyedév.	1.000.000.- Ft	Tényleges: lakosság.
1.2.3.	Csökken a hulladék mennyisége, a környezet-terhelés mértéke visszaesik. Nő a lakosság tudásszintje.	Kutatócsoportok, transzfer-szervezetek, oktatási intézmények.	Önkormányzatok, hulladékgazdálkodással foglalkozó vállalkozások, lakosság.	2001. I. negyedév–2006. IV. negyedév.	25.000.000.- Ft	Tényleges: lakosság. Pénzügyi: környezetvédelmi kutatóhelyek.
1.2.4.	Csökken a környezetterhelés. Környezeti bírságból származó visszaforgatható bevételek.	A megyei, települési önkormányzatok. Megyei (Regionális) Környezetvédelmi Hatóság.	Önkormányzatok. Lakosság.	2001. I. negyedév–2006. IV. negyedév.	300.000.000.- Ft	Tényleges: lakosság. Pénzügyi: önkormányzatok
1.3.1.	A törvényi kötelezettségek teljesülése. Követhető útmutatók születése.	A megyei, települési önkormányzatok. Megyei (Regionális) Környezetvédelmi Hatóság.	Önkormányzatok. Lakosság.	Az Országos Hulladékgazdálkodási Terv függvényeként.	20.000.000.- Ft	Tényleges: lakosság. Pénzügyi: környezetvédelmi szakhatóság, Megyei Önkormányzat.
1.3.2.	Csökkenő környezetterhelés.	Megyei Önkormányzat, Kistérségi Társulások.	Önkormányzatok, hulladékgazdálkodással foglalkozó vállalkozások, lakosság.	2002. IV. negyedév.	1.000.000.000.- Ft	Tényleges: lakosság. Pénzügyi: hulladékgazdálkodási vállalkozások, kutató-műhelyek.
1.4.1.	100%-hoz közelít a szervezett hulladékgyűjtésbe vont háztartások aránya.	Megyei Önkormányzat, Kistérségi társulások, érintett önkormányzatok.	Önkormányzatok, hulladékgazdálkodással foglalkozó vállalkozások, lakosság.	2001. IV. negyedév.	500.000.000.- Ft	Tényleges: lakosság. Pénzügyi: érintett vállalkozások.

Tolna Megye Komplex Fejlesztési Programja 2000-2006.

Intézkedés:	Az intézkedés mérhető eredménye:	Felelősök:	Érintettek:	Időrend:	Költségvetés:	Kedvezményezettek:
1.4.2.	Javul a környezet minősége, nőnek a visszaforgatható bevételek.	A megyei, települési önkormányzatok. Megyei (Regionális) Környezetvédelmi Hatóság.	A gazdasági tevékenységet folytató szervezetek és a lakosság.	2001. I. negyedév.	20.000.000.- Ft	Tényleges: lakosság. Pénzügyi: önkormányzatok.
1.4.3.	Nő a vállalkozás-sűrűség. Csökken a környezet-terhelés.	Megyei Önkormányzat, Kistérségi társulások, érintett önkormányzatok.	Önkormányzatok, hulladékgazdálkodással foglalkozó vállalkozások, lakosság.	2002. IV. negyedév.	100.000.000.- Ft	Tényleges: lakosság. Pénzügyi: új, érintett vállalkozások.
1.4.4.	Adóbevételek növekedése.	Megyei Önkormányzat, Kistérségi társulások, érintett önkormányzatok. Vállalkozások.	Önkormányzatok, hulladékgazdálkodással foglalkozó vállalkozások, lakosság.	2001. I. negyedév.	35.000.000.- Ft	Tényleges: lakosság. Pénzügyi: érintett vállalkozások.
Összesen:					2.864.000.000 Ft	

2. Alprogram: A környezetvédelmi infrastruktúra továbbfejlesztése

2.1. A szennyvízprogram folytatása

2.2. A földgázprogram folytatása

2.3. Alternatív energiaforrások kutatása, alkalmazása, mintaterületek létrehozása

2.4. Csapadékvíz-elvezetők építése, karbantartása

A megye környezetvédelmi vonalas infrastruktúrája (szennyvízcsatorna, illetve korlátozott értelemben a földgázhálózat, portalánított utak, elkerülő-utak, kerékpárutak, csapadékvíz-elvezetők) jelentős fejlesztést és így nagyon komoly ráfordításokat igényel.

A helyben keletkező szennyvizek ártalommentes elhelyezése és kezelése Tolna megye környezeti állapota és az életminőség szempontjából jelentős tényező. A megyében az ivóvízellátás szintje megfelel az elvárásoknak, de ezen infrastrukturális elem fejlődésével párhuzamosan nem bővült a közcsatorna-hálózattal ellátott települések köre. Vizsgálati területünkön a közüzemi vízhálózatba bekapcsolt lakások aránya 91,1%, a közüzemi szennyvízcsatorna-hálózatba kapcsoltaké 31,8%. A közműolló százalékban kifejezett értéke így 59,3, ami jóval rosszabb, mint az országos 43,5-ös arány. Minden józanul gondolkozó állampolgár számára világos: ez a helyzet tarthatatlan.

A jelen állapot kedvező irányba mozdítása azonban rendkívüli anyagi áldozatokat kíván. A megyében 19 település szennyvízberuházásait vizsgálva megállapítható, hogy településenkénti átlagban 500-600 millió forint szükséges csak a szennyvízberuházások finanszírozásához.

A csatornahálózatba be nem kapcsolt területeken jobbára derítőkben történik a szennyvíz elhelyezése, ideiglenes tárolása. (Örvendetes az építési szabályozás megváltozott tendenciája, mely már nem engedélyezi szennyvíztárolás céljából szikkasztók építését. Egyre jelentősebb a zárt szennyvíztározók aránya.) Ezeknek az

emésztőgyödröknek a jelentős hányada silány, többször szándékoltan hiányos kivitelezésük miatt a környezetvédelmi előírásoknak nem felelnek meg. Emiatt a tárolt szennyvíz jelentős része a talajba szivárog, ahol a felvevő közegen kívül a felszín alatti vizeket nagymértékben szennyezi, a szennyező-forrástól számottevő távolságba is eljutva.

A szennyezés méreteit jelzi a megye egyik kistérségének két adata. 1997-ben itt 45,5 millió m³ vizet szolgáltatott a közüzemi ivóvízhálózat, ugyanakkor 9,5 millió m³ került a szennyvízkezelés és tisztítás keretei közé. A különbség óriási, 36 millió m³, egy esztendő alatt, melyben az ipar és a mezőgazdaság igényei is megjelennek.

A megye földgázhálózata a legutóbbi évtizedben jelentős bővülést mutat. Ott lehet különösen nagy a környezetállapot javulásában játszott szerepe, ahol szilárd, fosszilis eredetű, nagy tömegben használt fűtőanyagot vált ki. A hálózat kiépülésével párhuzamosan mindemellett keresni kell az alternatív energiák felhasználásának új módjait, illetve a mezőgazdasági melléktermékek szélesebb körű, energiaszolgáltatásba való bevonásának lehetőségeit. A földgáz is véges mennyiségben áll rendelkezésre, így kitermelésének költségei, fogyasztói ára folyamatos emelkedést rejt magában. A nagyon sokszor komoly önköltséget jelentő beruházás egyben nagyfokú függőséget jelent a szolgáltatótól. A központi beavatkozás segíthet (az utóbbi hónapok példája), de abban az esetben is az adófizetők pénze fogy.

Az utak portalanítása, szilárd burkolattal való ellátása az egyik alapfeltétele a por emisszió csökkentésének, mivel e szilárd szennyező jórészt a közlekedés hatására kerül a légtérbe. A szilárd szennyezők „kiszorítása” a levegőből azért fontos, mert ezek karcinogén tulajdonsága mellett szinergikus hatásaik sem mellékesek (pl. ólommal). Tolna megyében a természeti, illetve a társadalmi-gazdasági körülmények miatt a szálló por koncentrációja viszonylag magas. Az érintett települések közül a megyeszékhely van a legrosszabb helyzetben, 3-as, azaz mérsékelten veszélyes szennyezett levegőjű kategóriába sorolódik.

A megyében a települési vonalas infrastruktúra folyamatos bővülését a belterületi utak állapotának romlása kíséri, mivel ezek burkolatának helyenkénti eltávolítását igényli a felszín alatti kiépítés. A sérülések helyrehozatala sok esetben

technológiáját tekintve nem állja ki az idő próbáját. Ehhez a témakörhöz kapcsolódik a csapadékvíz-elvezetők kérdése is. Ezek megléte és kielégítő működése esetén – főleg a dombsági területeken – a csapadékvíz az erodált hordalékával együtt nem az úttesten mozog, ahol a lejtős pihenőkön lerakja azt. Később a hordalék kiszáradásával a közlekedés hatására por formájában a levegőbe kerül az úton maradt iszap (pl. Szekszárd).

Az elkerülő utak problematikája a közlekedési fejezetben jelenik meg, a kerékpárutaké pedig a turizmuséban.

Intézkedések:

2.1. A szennyvízprogram folytatása

A csatornázási tervekkel még nem rendelkező települések tervezési munkájának elősegítése.

2.1.1. A megye városi településein a szennyvízcsatornázás jórészt megoldott, több községben a munkák folynak, vagy befejezettek. Több település a tervezési fázison túl jutott, terveikhez forrást igényelnek. A falvak jelentős része azonban tervekkel sem rendelkezik. Megyei segítséggel a tervezési fázis felgyorsítható, így a megoldás is közelebb kerül.

2.1.2. A meglévő szennyvíztisztítók kapacitásának optimális kihasználása szintén felméréseket, információgyűjtést és terveket igényel.

2.1.3. A szennyvíziszap elhelyezésének, felhasználásának alternatívái kutatásokat igényelnek.

A közcsatorna-hálózattal nem rendelkező települések anyagi forrásainak megtalálásához nyújtandó segítség.

2.1.4. Az országos forrásokon és az ismert EU-s lehetőségeken túl hazai és külföldi pályázati lehetőségek figyelése, pályázatok készítése.

2.2. A földgázprogram folytatása

A földgázt szolgáltató vállalkozások és az érintettek közötti kommunikáció elősegítése.

2.2.1. A földgázhálózat kiépítése jórészt a szolgáltató költség-haszon elemzésétől függ. A vállalászási kedvet ösztönözhetik a megfelelő kedvezmények, juttatások, kommunikációs eljárások.

2.3. Alternatív energiaforrások kutatása, alkalmazása, mintaterületek létrehozása

2.3.1. A nem megújuló energiaforrások használatát vissza kell szorítani, a megújuló energiaforrások megyei alkalmazásának előmozdítására kutatásokat, technológia-transzfert kell végezni.

2.3.2. Az alternatív, megújuló energiaforrások alkalmazási lehetőségeinek bemutatására modellterületet kívánatos létesíteni.

2.4. Csapadékvíz-elvezetők építése

2.4.1. A program indításaként fel kell mérni mérnökgeomorfológiai módszerekkel, a jelenlegi intenzív csapadékhullás idején, illetve gyors hóolvadáskor meginduló, településeket érintő lineáris-eróziós területeket.

2.4.2. A szükséges információk beszerzése után a megfelelő műszaki tervezési processzust kell elvégezni.

2.4.3. A prioritások figyelembe vételével a már meglévő infrastruktúrához kapcsoltan az árkokat meg kell építeni, illetve a meglévőket fel kell újítani.

Várható eredmények:

Intézkedés:	Az intézkedés mérhető eredménye:	Felelősök:	Érintettek:	Időrend:	Költségvetés:	Kedvezményezettek:
2.1.1.	A szennyvízcsatornázás folyamata felgyorsul, első sorban a felszíni és a felszín alatti vizek minősége javul.	A megyei, települési önkormányzatok és az általuk kijelölt mérnöki irodák, csoportok.	Önkormányzatok, környezetvédelmi hatóság, mérnökkamara.	2001. I. negyedév– 2006. IV. negyedév.	30.000.000.- Ft	Tényleges: a ma még szennyvízcsatornával nem rendelkező települések lakossága Pénzügyi: a tervek elkészítők.
2.1.2.	Nő a meglévő szennyvíztisztítók kihasználtsági foka, gyorsabban megtérülő beruházások. A környezetállapot javul.	A megyei, települési önkormányzatok és az általuk kijelölt kutatói, tervezői csoportok.	Önkormányzatok, vállalkozások, szakértők, lakosság. Statisztikai szervezetek.	2001. I. negyedév– 2006. I. negyedév.	15.000.000.- Ft	Tényleges: lakosság. Pénzügyi: kistérségi, települési megbízottak.
2.1.3.	Új technológiák megjelenése, csökkenő hulladékmennyiség.	A megyei, települési önkormányzatok és az általuk kijelölt kutatói csoportok.	Megyei, regionális kutatóhelyek szakértői.	2001. I. negyedév– 2006. IV. negyedév.	15.000.000.- Ft	Tényleges: lakosság. Pénzügyi: környezetvédelmi kutatóhelyek.
2.1.4.	Erősödik a szennyvízcsatorna építési kedv. Csökken a tisztítatlan szennyvíz mennyisége.	A megyei, települési önkormányzatok. Megyei (Regionális) Környezetvédelmi Hatóság.	Önkormányzatok, építkezési vállalkozások, szakemberek, lakosság.	2001. I. negyedév– 2006. IV. negyedév.	20.000.000.- Ft	Tényleges: a megye lakossága. Pénzügyi: környezetvédelmi hatóság, önkormányzatok.

Tolna Megye Komplex Fejlesztési Programja 2000-2006.

Intézkedés:	Az intézkedés mérhető eredménye:	Felelősök:	Érintettek:	Időrend:	Költségvetés:	Kedvezményezettek:
2.2.1.	Csökken a környezetterhelés, nőhet a gázszolgáltatásba bevont lakások aránya.	A megyei, települési önkormányzatok. Támogatott vállalkozások.	Önkormányzatok, gázszolgáltató vállalkozások, lakosság.	2001. I. negyedév– 2006. IV. negyedév.	30.000.000.- Ft	Tényleges: lakosság. Pénzügyi: érintett vállalkozások.
2.3.1.	Tisztább, egészségesebb környezet, csökken az emisszió. Csökken a szolgáltatóktól való egyoldalú függés.	A megyei, települési önkormányzatok. Megyei (Regionális) Környezetvédelmi Hatóság.	Megyei, regionális kutatóhelyek szakértői.	2001. I. negyedév– 2006. IV. negyedév.	200.000.000.- Ft	Tényleges: lakosság. Pénzügyi: környezetvédelmi kutatóhelyek.
2.3.2.	A döntéshozók és a lakosság meggyőzésével nő az alternatív energiaforrások felhasználása a megyében.	A megyei, települési önkormányzatok és az általuk kijelölt mérnöki irodák, kutatói csoportok.	Önkormányzatok, környezetvédelmi hatóság, mérnökkamara, kutatóhelyek.	2001. I. negyedév– 2006. IV. negyedév.	300.000.000.- Ft	Tényleges: a megye lakossága Pénzügyi: a tervek elkészítők és a kivitelezők.

Tolna Megye Komplex Fejlesztési Programja 2000-2006.

Intézkedés:	Az intézkedés mérhető eredménye:	Felelősök:	Érintettek:	Időrend:	Költségvetés:	Kedvezményezettek:
2.4.1.	Széleskörű adatbázis a településeket érintő eróziós területekről.	A megyei, települési önkormányzatok és az általuk kijelölt kutatói csoportok.	Önkormányzatok, szakértők.	2001. II. negyedév – 2006. I. negyedév.	25.000.000.- Ft	Tényleges: lakosság. Pénzügyi: szakértők.
2.4.2.	Tervek az erózió települési hatásainak csökkentésére.	A megyei, települési önkormányzatok és az általuk kijelölt tervezői csoportok.	Megyei, regionális kutatóhelyek szakértői, építészek. (Műszaki Osztályok.)	2001. IV. negyedév – 2002. IV. negyedév.	30.000.000.- Ft	Tényleges: lakosság. Pénzügyi: tervezők.
2.4.3.	Csökken a környezetterhelés, a szálló por aránya kisebb lesz a levegőben.	A megyei, települési önkormányzatok. Megyei (Regionális) Környezetvédelmi Hatóság.	Önkormányzatok, építkezési vállalkozások.	2002. II. negyedév – 2006. IV. negyedév.	1.000.000.000.- Ft	Tényleges: a megye lakossága. Pénzügyi: építési vállalkozások.
Összesen:					1.665.000.000 Ft	

3. Alprogram: Az ivóvíz-bázisok védelme

3.1. vízminőségi adatbázisok létrehozása, fenntartása, korreláció vizsgálata

3.2. Új vízbázisok kutatása

3.3. Az érzékeny területek fokozott védelme, kutatása

3.4. A megyét övező területekről érkező szennyezések értékelése, a vízminőség-védelem megszervezése

3.5. Alternatív vízhasználatok elterjesztése

Az emberi életminőséggel szoros összefüggésben áll az egészséges ivóvíz megléte. Ennek biztosítása egyre nagyobb erőfeszítést igényel. Ezen komplex fejlesztési program minden eleme a környezettudatosságot és a fenntarthatóság elvének biztosítását rendezőelvként alkalmazza. Így az „Életminőség javítása” operatív programban foglaltak egyben az ivóvízbázisok védelmét is szolgálják. A helyzetértékelés alapján azonban külön intézkedéscsoportok is szükségesek:

Intézkedések

3.1. vízminőségi adatbázisok létrehozása, fenntartása, korreláció vizsgálata

3.2. Új vízbázisok kutatása

3.3. Az érzékeny területek fokozott védelme, kutatása

3.4. A megyét övező területekről érkező szennyezések értékelése, a vízminőségvédelem megszervezése

3.5. Alternatív vízhasználatok elterjesztése

Az alprogram területi hatóköre:

A földrajzi hatókör a fenti alprogram esetében főleg a szűkebben vett települési környezet (az infrastrukturális szférán keresztül), de természetesen a kedvező környezeti változások a megye és a régió számára is érzékelhetőek lesznek.

Várható eredmények:

Intézkedés:	Az intézkedés mérhető eredménye:	Felelősök:	Érintettek:	Időrend:	Költségvetés:	Kedvezményezettek:
3.1.	Megyei vízminőségi adatbázis létrejötte. Modellezési lehetőség.	Regionális Vízügyi Hatóság, Megyei Önkormányzat. Környezetvédelmi Hatóság. ÁNTSZ	Önkormányzatok, környezetvédelmi hatóság, vízügyi hatóság.	2001. I. negyedév–2006. IV. negyedév.	100.000.000.- Ft	Tényleges: lakossága Pénzügyi: a felméréseket készítők. Kutatócsoportok.
3.2.	Csökken a függőség a jelenlegi vízbázisoktól és szolgáltatóktól.	A megyei, települési önkormányzatok és az általuk kijelölt kutatói, tervezői csoportok. Vízügyi Hatóság, ÁNTSZ.	Önkormányzatok, szakértők, lakosság. Környezetvédelmi Hatóság, ÁNTSZ, Vízügyi Hatóság	2001. I. negyedév–2006. I. negyedév.	100.000.000.- Ft	Tényleges: lakosság. Pénzügyi: kistérségi, települési megbízottak.
3.3.	Csökkenő környezetterhelés, olcsóbb ivóvíz.	Az intézkedés részletezése a fentebb leírt lépések függvénye				
3.4.	Tisztázódnak az eddigi bizonytalanságok, melyek aggodalommal töltötték el a lakosságot (pl. Bonyhád: déli vízbázis). Megfelelő információs rendszer jön létre, megfelelő védelmi tervekkel	A megyei, települési önkormányzatok. Megyei (Regionális) Környezetvédelmi Hatóság. ÁNTSZ, vállalkozások, környező megyék	Önkormányzatok, szakemberek, lakosság.	2001. I. negyedév–2006. IV. negyedév.	120.000.000.- Ft	Tényleges: a megye lakossága. Pénzügyi: környezetvédelmi hatóság, önkormányzatok, vállalkozások.
3.5.	Csökken a környezetterhelés, illetve a haszontalanul elhasznált ivóvíz.	Önkormányzatok. Támogatott vállalkozások, civil szervezetek.	Önkormányzatok, vállalkozások, lakosság.	2001. I. negyedév–2006. IV. negyedév.	30.000.000.- Ft	Tényleges: lakosság. Pénzügyi: érintett vállalkozások.
Összesen:					350.000.000.- Ft (3.1. nélkül)	

4. Alprogram: Levegőminőség-védelem, zaj- és rezgésvédelem

4.1. A levegő minőségének védelme

4.2. A zaj- és rezgésterhelés csökkentése

A jelen munkánk helyzetértékelési fázisában feltárt, levegőminőségre, illetve zaj- és rezgésvédelemre vonatkozó állapot a megye egészét tekintve nem ad okot kétségbeesésre. Egyes mikrokörzetekben (pl. Dunaföldvár) azonban a helyzet tarthatatlan, levegőminőségi, zaj- és rezgésvédelmi szempontból. A teljes kép megrajzolásához szükséges lenne, hogy megfelelő monitoring-hálózattal rendelkezzen a megye. Sajnos viszonylag kevés mérőponton lehet regisztrálni a fenti környezeti elemek állapotát.

A Komplex Megyei Fejlesztési Program természeténél fogva igyekszik nagyobb összefüggések megláttatására, így a Közlekedési alprogramban foglaltak jelentős része (pl. elkerülőutak) az általunk most tárgyalt problémára is megoldást kínál.

Programunkkal párhuzamosan készült el „Tolna Megye Környezetvédelmi Programja”, így támaszkodhattunk az ott leírt helyzetértékelési adatokra is.

Intézkedések

4.1. A levegő minőségének védelme

4.1.1. A közlekedési infrastruktúra fejlesztése.

A program végrehajtásakor a közlekedési fejezetben foglaltak az irányadók (elkerülő utak, Duna-híd építése Szekszárdnál, a dunaföldvári híd korszerűsítése, kerékpárút-hálózat fejlesztése, a közút vasúttal való kiváltásának lehetőségei, stb.).

4.1.2. A zöldfelületek, zöldterületek fejlesztése.

Az „Ökofolyosók kialakítása” c. alprogramban foglaltakat ki kell egészíteni a településeken belüli zöldfelületek növelésével, melynek során megkülönböztetett figyelmet kell szentelni a nem allergén fajok telepítésének, illetve az allergiát okozók irtásának.

4.1.3. A porterhelés csökkentése.

A „Csapadékvíz-elvezetők építése” programpontra foglaltakon kívül, fejleszteni kell a közterületek tisztán tartásának igényét, kezdetben fokozni kell az önkormányzati ellenőrzést.

4.1.4. A fűtési, energianyerési technikák korszerűsítése.

„A földgázprogram folytatása” és az „Alternatív energiaforrások kutatása, alkalmazása, mintaterületek létrehozása” intézkedéscsoportok végrehajtásával komoly levegőminőségi változások várhatók, pozitív irányban.

4.1.5. A levegőminőségi monitoring-hálózat fejlesztése.

A helyzetelemzési fázis során világossá vált, hogy a fent említett információs hálózat fejlesztésre szorul. A bővítés eredményeként hatékonyabban lehet fellépni a most még rejtett szennyezőkkel szemben, illetve kirajzolódik a megye légszennyezettségi térképe, melyet a tervezett területfejlesztési lépéseknél hatékonyan lehet használni.

4.2. A zaj- és rezgésterhelés csökkentése

A megyében ez a kérdés döntően a közlekedéssel együtt merül fel. Megoldása a fent említettekkel áll összefüggésben.

Az alprogram területi hatóköre:

A földrajzi hatókör a fenti alprogram esetében nem szűkül be az adminisztratív keretek közé, az eredmények a régió, illetve tágabb környezete számára is érzékelhetőek lesznek.

Várható eredmények:

Intézkedés:	Az intézkedés mérhető eredménye:	Felelősök:	Érintettek:	Időrend:	Költségvetés:	Kedvezményezettek:
4.1.1.	Javul a környezet állapota. A légzőszervi megbetegedések száma kisebb lesz.	ÁNTSZ, Civil szervezetek, Megyei és települési Önkormányzatok, Reg. Környezetvédelmi Hatóság, Közlekedési tárca	Önkormányzatok, dekoncentrált szervezetek, lakosság.	2001. I. negyedév–2006. IV. negyedév.	Lásd: közlekedési fejezet	Tényleges: lakosság. Pénzügyi: vállalkozások.
4.1.2.	Javul a környezet állapota, nő a biodiverzitás, a tájképi értékek konzerválási esélye javul. Allergiás megbetegedések csökkenése, általában: légzőszervi megbetegedések csökkenése. Jobb közérzet.	FM Hivatalok. DDNP Igazgatóság. ÁNTSZ. Regionális Környezetvédelmi hatóság. A megyei, települési önkormányzatok és az általuk kijelölt kutatói, tervezői csoportok. Civil szervezetek.	Önkormányzatok, vállalkozások, szakértők, lakosság.	2001. I. negyedév–2006. I. negyedév.	Lásd fentebb + 30.000.000.- Ft	Tényleges: lakosság. Pénzügyi: vállalkozások.
4.1.3.	- ” -	- ” -	- ” -	- ” -	Lásd fentebb + 20.000.000.- Ft	- ” -
4.1.4.	Javul a környezet állapota, csökken az energiafelhasználás. Jobb életminőség.	- ” -	- ” -	- ” -	Lásd fentebb	- ” -
4.1.5.	Javul a levegőminőség. Egzakt módszerekkel írható le több környezeti elem állapota.	ÁNTSZ, önkormányzatok, Regionális Környezetvédelmi Hatóság	Önkormányzatok, hatóság, vállalkozások, lakosság.	2001. I. negyedév–2006. IV. negyedév.	250.000.000.- Ft	Tényleges: lakosság. Pénzügyi: vállalkozások, megbízott hatóságok.
Összesen, tisztán ehhez az alprogramhoz felmerülő költség:					300.000.000.-	

5. Alprogram: A környezeti tudatosság kialakítása (oktatás-nevelés-felvilágosítás)

5.1. Óvodai programok indítása

5.2. Általános iskolai programok indítása

5.3. Középiskolai oktatási programok indítása

5.4. Felsőoktatási programok, képzések, szakirányok preferálása

5.5. Lakossági meggyőzés

Az embernek ma sincs más lehetősége, mint a természet javaihoz nyúlni növekvő szükségletei kielégítésének érdekében. Azonban ez a természeti környezet már nem ugyanaz, mint amelyik a homo sapienst megjelenése és társadalmi fejlődése során szinte kimeríthetetlen bőkezűséggel eltette. Alapjaiban átalakított természeti környezetet produkáltunk néhány évszázad elmúltával itt a Kárpát-medencében is. Mohóságunk, figyelmetlenségünk, félrevezettségünk következményeként most kell szembenéznünk alkotásunk silány minőségével, illetve a termelőerők fejlettsége révén most van rá módunk. A tudományos-technikai forradalom „győzelme” után a természet sok tekintetben leküzdöttnek minősített, a vesztesnek járó minden könnyörület nélkül.

Magyarországon hosszú ideig hiányzott a közoktatásban a környezetvédelmi-természetvédelmi oktatás-nevelés. A társadalmi-gazdasági átalakulást, a fogyasztói szokások megváltozását nem kísérte tudatos oktató munka. Ennek következtében főleg az idősebb korosztály körében rendkívül sok fogalom vár magyarázatra a természet- és környezetvédelem területéről. Az ok-okozati összefüggések megláttatása felettébb kívánatos lenne esetükben. Rendkívül fontos az elfogadhatóság feltételeinek elfogadtatása.

Ugyanakkor a fiatalabb generációk iskolai környezeti tudatosságra nevelése sem sikeres. Esetükben egyelőre a fogyasztói szokások változásának maradéktalan követése az elsődleges. A NAT-ban megfogalmazott célok üdvözlendők ugyan (a

kerettanterveké is), csak éppen a gyakorlati, módszertani rutin hiányzik a pedagógusokból a célok eléréséhez.

Több országos, megyei és települési felmérés is mutatja, hogy a környezeti tudatosság szinte teljes mértékben hiányzik az emberekből. Minél alacsonyabb képzettségűek között vizsgálódunk, annál siralmasabb a kép. A helyzet gyógyíthatatlan állapotba jutása előtt hatásos lépéseket kell tenni, ennek legolcsóbb és leghatékonyabb módja az oktatás.

A magyar Környezeti Nevelési Egyesület 2000-ben jelentette meg a Nemzeti Környezeti Nevelési Stratégiát, melyet a regionális tudományos szerepkörrel bíró Pécsi Akadémiai Bizottság ajánlott a régió oktatási intézményeinek is, alkalmazásra.

Intézkedések:

5.1. Óvodai programok

5.1.1. A környezet megértésére még legfogékonyabb korosztály esetében könnyű dolga van a programalkotónak. A programokat óvodapedagógusok bevonásával környezetvédelmi szakembereknek kell megalkotniuk. Különös figyelmet kell szentelni a vizuális hordozóknak (pl. a „Vízipók csodapók” című rajzfilm elemzésével), kisebb helyi kirándulásoknak.

5.2 Általános iskolai programok

5.2.1. Az általános iskolákban a tanterveket ki kell egészíteni, erősíteni kell a környezetvédelmi oktatást. A megszerzett ismeretekre alapozva (reáltárgyak) komplex, ökológiai alapokon nyugvó szemléletmódot szükséges átadni. A tanártovábbképzések programjai kiválasztásakor preferálni kell a környezettel foglalkozó kurzusokat. A pedagógusokat kidolgozott óravázlat-javaslatokkal, új információkkal ajánlatos ellátni.

5.3. Középiskolai oktatási programok indítása

5.3.1. A középiskolákban az új ismeretek és ezek összekapcsolása mellett a legfontosabb szerepet már a meggyőzésnek kell kapnia. Az eszköztár ezen az oktatási szinten már bővíthet, a megdöbbentő, kirívó környezeti katasztrófák (emberi) okainak reflektorfénybe állításával.

5.4. Felsőoktatási programok, képzések, szakirányok

5.4.1. Jelenleg a Dél-Dunántúlon több egymással párhuzamos, egymást kiegészítő környezetvédelemmel szoros kapcsolatban álló felsőoktatási képzés működik (pl. a PTE-n környezetvédelmi szakmérnök, környezettan szak, stb.). Ezek több esetben önköltséges, posztgraduális kurzusok. Kívánatos minél több, a megyében dolgozó pedagógus, tisztségviselő beiskolázása ezekre a programokra.

5.4.2. Szükséges az ezekben a tudományos műhelyekben születő kutatási eredmények széleskörű publikálása, a megyével foglalkozó alapkutatások elősegítése.

5.5. Lakossági meggyőzés

A legfontosabb az iskolapadból már kikerült népességhez való eljutás, az idősebb korosztály figyelmének felkeltése, motivációja, a környezetvédelem fontosságának exponálása. Ez történhet önkormányzati nyílt napokon (nem csak települési szinten), amikor a helyi problémákba és megoldási lehetőségeikbe nyerhet a lakosság bepillantást. A másik lehetőség előadássorozatok meghirdetése, ahol népfőiskola-szerűen kerülnek a problémák kibontásra. További megoldás szóróanyagok, felvilágosító füzetek készítése, amelyekben a háztartásokban keletkező, környezetre veszélyes termékek kezelésére, energiatakarékosságra, környezeti tudatosságra hívjuk fel a figyelmet.

Várható eredmények:

	Az intézkedés mérhető eredménye:	Felelősök:	Érintettek:	Időrend:	Költségvetés:	Kedvezményezettek:
5.1.1.	Javul a gyermekek környezeti tudatossága, tisztul a települési környezet. Nő a tisztelet az élővilággal szemben.	A megyei, települési önkormányzatok. Oktatási szolgáltatók, kutatóhelyek, felsőoktatási intézmények.	Óvodapedagógusok, önkormányzatok, szakértők, lakosság.	2001. I. negyedév– 2006. IV. negyedév.	13.000.000.- Ft	Tényleges: lakosság. Pénzügyi: óvodapedagógusok, programalkotók.
5.2.1.	Javul a gyermekek környezeti tudatossága, tisztul a települési környezet. Nő a tisztelet az élővilággal szemben.	A megyei, települési önkormányzatok. Oktatási szolgáltatók, kutatóhelyek, felsőoktatási intézmények.	Általános iskolai tanárok, önkormányzatok, szakértők, lakosság.	2001. I. negyedév– 2006. IV. negyedév.	26.000.000.- Ft	Tényleges: lakosság. Pénzügyi: pedagógusok, programalkotók.
5.3.1.	Javul a középiskolás korosztály környezeti tudatossága, tisztul környezetünk. Nő a tisztelet a bioszféra irányában.	A megyei, települési önkormányzatok. Oktatási szolgáltatók, kutatóhelyek, felsőoktatási intézmények.	Középiskolai tanárok, önkormányzatok, szakértők, lakosság.	2001. I. negyedév– 2006. IV. negyedév.	20.000.000.- Ft	Tényleges: lakosság. Pénzügyi: pedagógusok, programalkotók.
5.4.1.	Kvalifikáltabb munkavállalók a közszolgálati szférában. Javuló környezetállapot.	Felsőoktatási intézmények, önkormányzatok,	Önkormányzatok, oktatási vállalkozások, szakemberek,	2001. I. negyedév– 2006. IV. negyedév.	100.000.000.- Ft	Tényleges: a megye lakossága. Pénzügyi: felsőoktatási

Tolna Megye Komplex Fejlesztési Programja 2000-2006.

		oktatási szolgáltatók.	lakosság.			intézmények.
Intézkedés:	Az intézkedés mérhető eredménye:	Felelősök:	Érintettek:	Időrend:	Költségvetés:	Kedvezményezettek:
5.4.2.	Tájékozottabb, környezettudatosabb emberek. Javuló, szépülő környezet.	A megyei, települési önkormányzatok. Támogatott intézmények, tudományos ismeretterjesztő szervezetek.	Önkormányzatok, tudományos műhelyek, lakosság.	2001. I. negyedév–2006. IV. negyedév.	30.000.000.- Ft	Tényleges: lakosság. Pénzügyi: kutatóhelyek.
5.5.1.	Környezettudatos lakosság, javuló életminőség.	A megyei, települési önkormányzatok. Megyei (Regionális) Környezet- és Természetvédelmi Hatóság. Szakértők.	Megyei, regionális kutatóhelyek szakértői. Önkormányzatok, lakosság.	2001. I. negyedév–2006. IV. negyedév.	280.000.000.- Ft	Tényleges: lakosság. Pénzügyi: ismeretterjesztő szervezetek, tudományos kutatók, oktatók.
Összesen:					469.000.000 Ft	

6. Alprogram: Ökofolyosók kialakítása

6.1. A biológiai sokféleség megőrzésére és a biológiai erőforrások fenntartható használata céljából megyei stratégia és akcióprogram kidolgozása

Tolna megye területén 11745,9 ha az országos jelentőséggel bíró védett terület. Helyi jelentőséggel 925 ha védett területet találunk. A kettő együtt a megye 3,4%-a.

A megye hazánk egyik legjobb adottságú mezőgazdasági területe. Ebből és a mezőgazdaságban meghonosodott iparszerű termelési technológiákból következik, hogy Tolnára nyugodtan mondhatjuk: kultúrsivatag. A nem kellően megfontolt természetátalakító tevékenységek (pl. Duna-szabályozás) indították el ezt az „elsivatagosodást”.

Bolygónk létfontosságú javai és „szolgáltatásai” az ökológiai rendszerek, fajok, populációk és gének sokoldalúságának és változékonyságának függvényei. Tolna megye csak egy apró pontja planétánknak, de ez az apró pont is hihetetlen biológiai változatosságot rejt magában. A természeteshez közeli állapot visszaállítása még megoldható.

A biodiverzitás felmérésének, becslésének, tanulmányozásának és rendszeres megfigyelésének lehetőségeit a megyében biztosítani kell. Eltűnt, vagy eltűnőben lévő fajokat kell „visszacsbítani” a területre. Ehhez eredeti élőhelyeik rehabilitációjára van szükség. A természeteshez közeli élőhelyeket össze kell kapcsolni, biztosítva ezzel a populációk kölcsönhatásainak kiteljesedését. A Duna-Dráva Nemzeti Park munkatársai a megye országos védettséget kívánó területeit feltárták, a kijelölés folyamata zajlik.

A természetvédelmi intézkedések – a környezeti hasznon túl – gazdasági átstrukturálódást eredményeznek az adott területeken. Pl. a szigorú keretek között tartott exkluzív turizmus területfejlesztő hatása vitathatatlan, illetve a helyi védettséget élvező természeteshez közeli ökoszisztemek oktatási, kulturális hatása kiemelkedő.

Intézkedések:

6.1. A biológiai sokféleség megőrzésére és a biológiai erőforrások fenntartható használata céljából megyei stratégia és akcióprogram kidolgozása.

6.1.1. A feladatok sorának első lépéseként meg kell határozni a terület eredeti (kb. a honfoglalás idejéig) flórájának és faunájának összetételét. Fel kell tárni, melyek azok az eltűnt fajok, amelyek a kezdeti visszatelepítések alanyai lehetnek (pl. csúcsragadozókkal nem ajánlatos kezdeni a sort, lásd: a Gemenc területén megjelenő farkasok azonnali kilövése).

6.1.2. Javaslatokat szükséges tenni az ökológiai folyosók területi allokációjára. A kiválasztott korridorokkal érintett lakosság meggyőzése.

6.1.3. A területi igények érvényesítése.

Tolna Megye Komplex Fejlesztési Programja 2000-2006.

Várható eredmények:

Intézkedés:	Az intézkedés mérhető eredménye:	Felelősök:	Érintettek:	Időrend:	Költségvetés:	Kedvezményezettek:
6.1.1.	Pontos ökológiai térkép születik a megye eredeti természeti állapotáról. Az előzmények megismerésén túl a kívánatos állapot elérése is megfogalmazódik. Természetközeli élőhelyek.	A megyei, települési önkormányzatok természetvédelmi hatóságok. Ökológusok, környezetvédelmi szakemberek.	Önkormányzatok, lakosság, tudományos kutatóhelyek.	2001. I. negyedév– 2002. IV. negyedév.	10.000.000.- Ft	Tényleges: lakosság. Pénzügyi: tudományos kutatók.
6.1.2.	Az ökológiai folyosók területének meghatározása. Az érintettek beleegyezésének elnyerése.	A megyei, települési önkormányzatok és az általuk kijelölt kutatói, tervezői csoportok.	Önkormányzatok, lakosság, kutatók.	2002. IV. negyedév – 2004. I. negyedév.	10.000.000.- Ft	Tényleges: lakosság. Pénzügyi: tudományos kutatók.
6.1.3.	Az ökológiai folyosók tényleges kijelölése, védelmük kezdete.	A megyei, települési önkormányzatok és az általuk kijelölt kutatói csoportok.	Önkormányzatok. Megyei, regionális kutatóhelyek szakértői, lakosság.	2004. II. negyedév – 2006. IV. negyedév.	750.000.000.- Ft	Tényleges: lakosság. Pénzügyi: környezetvédelmi kutatóhelyek, új természetvédelmi alkalmazottak.
Összesen:					770.000.000 Ft	

7. Alprogram: A biogazdálkodás térnyerésének elősegítése

7.1. Környezetbarát mezőgazdálkodás elősegítése

7.2. A biogazdálkodás feltételrendszerének megteremtése

Jelen megyei program keretei között intézkedéscsoportot határoztunk meg a természetvédelem elősegítésére (4. alprogram: Ökofolyosók kialakítása). Ezzel összefüggésben szükséges a megye területhasználatában kiemelkedő szántóföldi művelést az elérhető legmagasabb szinten környezetbaráttá tenni, illetve mozgósítani kell a potenciális erőket a biogazdálkodás térnyerésének elősegítésére. (A két mezőgazdálkodási formát nem kívánjuk élesen elválasztani egymástól.)

Hazánkban, és így Tolna megyében is, a mezőgazdaság átalakulása kedvező következményekkel járt, a terület környezetvédelmi jellemzőit tekintve. A szinte monokultúrás, hatalmas táblákat sok helyen a kisebb parcellák váltották fel, nagymértékben csökkent a kemikáliák alkalmazása, részben fokozódott a szántóterületek parlagon hagyása. Ezek a változások a biodiverzitás erősödése mellett szólnak. Ezeket a tendenciákat – a pozitív oldaluk erősítésével – most már tudatosan folytatni kell.

A Dél-Dunántúlon erősödőben van a szó szerint értelmezett és folytatott biogazdálkodás. Tolna megye termelési, termesztési adottságait mind jobban ebbe az irányba kell terelni, hiszen a világpiacon jelentős keresletet hoz létre a biotermékek iránt. A biogazdálkodás nem csak a természeti környezetet és az emberi egészséget óvja, de társadalmi hatásai is rendkívül kedvezőek lehetnek, mint ahogyan erre „A régió humán erőforrás fejlesztési programcsomagjának Biotechnológia alprogramja” rámutat.

Intézkedések

7.1. Környezetbarát mezőgazdálkodás elősegítése

Szorgalmazni kell a talajművelés technológiájának átalakítását: az alacsony reliefű területeken a talajlazítás és –forgatás optimális szerkezetének kialakítását, nagyobb relief esetén csak a szintvonalakhoz alkalmazkodó, eróziót minimalizáló művelés, forgatás nélkül. A szervesanyag égetését meg kell szüntetni. A talaj szervesanyag-utánpótlását természetes formában (szervestrágyázás, biohumusz) szükséges elvégezni. Eróziós területeken növényborítottságot kell biztosítani, rétek, legelők kialakításával. Ártereken (belvízveszély által sújtott részeken) hasonlóan kell eljárni. Ezeken kemikáliát alkalmazni nem szabad. Szorgalmazni kell a táj jellegéhez alkalmazkodott eredeti fajok és fajták újrachonosítását, elterjesztését. Kemikália nélküli termelés esetén támogatást kellene nyújtani. A fenti intézkedéseket pályázati rendszerben támogatni szükséges.

7.2. A biogazdálkodás feltételrendszerének megteremtése

A program végrehajtásakor a biotechnológiai és a környezettechnológiai kutatások elmélyülésével és összehangolásával, ezek eredményeinek innovatív alkalmazásával emelkedjen a kutatás, az oktatás és a gazdasági tevékenységek hatékonysága. Csökkenjenek a káros környezeti hatások, ezek hatásmechanizmusainak megismerési folyamata egyszerűsödjön és így a kiküszöbölésük, megelőzésük rutinfeladattá váljon. A szakképzetlen, tartósan munkanélküli, főleg roma lakosság minél szélesebb körének a biogazdálkodásba, gyógynövény-bizniszbe történő integrálása. A magasan kvalifikált munkaerő régióban tartása, majd vonzása. A humán tőkére alapozott bio- és környezettechnológiai ipar és szolgáltatás régióon belüli erősítése. A megyéből származó mezőgazdasági termékek a világpiacra, annak legigényesebb szegmenséhez kerüljenek el.

Az alprogram területi hatóköre

A földrajzi hatókör a fenti alprogram esetében nem szűkül be az adminisztratív keretek közé, az eredmények a régió, illetve tágabb környezete számára is érzékelhetőek lesznek.

Várható eredmények:

Intézkedés:	Az intézkedés mérhető eredménye:	Felelősök:	Érintettek:	Időrend:	Költségvetés:	Kedvezményezettek:
7.1.	Javul a környezet állapota, nő a biodiverzitás, a tájképi értékek konzerválási esélye javul.	FM hivatalok, civil szervezetek, megyei és települési önkormányzatok	Önkormányzatok, mg. vállalkozások, szakértők, lakosság.	2001. I. negyedév– 2006. IV. negyedév.	30.000.000.- Ft	Tényleges: lakosság. Pénzügyi: kistérségi, települési megbízottak, mg. termelők
7.2.	Javul a környezet állapota, nő a biodiverzitás, a tájképi értékek konzerválási esélye javul. Egészségesebb élelmiszerek forgalma nő, gazdasági élénkülés, high-tech. Iparágak megjelenése.	FM hivatalok. A megyei, települési önkormányzatok és az általuk kijelölt kutatói, tervezői csoportok. Civil szervezetek, roma kisebbségi önkormányzatok	Önkormányzatok, vállalkozások, szakértők, lakosság.	2001. I. negyedév– 2006. I. negyedév.	115.000.000.- Ft	Tényleges: lakosság. Pénzügyi: kistérségi, települési megbízottak., vállalkozások, kutató- műhelyek.
Összesen:			145.000.000.-			

8. Alprogram: A megyei kerékpárút- hálózat fejlesztése

8.1. A megyei kerékpárút-hálózat fejlesztése

8.2. A megyei kerékpárút-hálózat fejlesztési koncepció elkészítése

Az UKIG adatai alapján Tolna megyében 1998. november 30-i állapot szerint 13,28 km. kerékpárút található, mely országos szinten kevésnek mondható. Ezzel az értékkel Tolna megye csak három megyét (Fejér, Komárom-Esztergom, Nógrád) előz meg.

A hazai és nemzetközi kerékpáros turizmus örvendetes növekedését mutatják a statisztikai adatok. Ennek alapján a nemzetközi kerékpáros forgalom öt éven belüli megduplázódása várható. A kerékpáros turizmus számára kedvező adottságok kihasználása komoly lehetőséget jelent a megye számára, de a kerékpározás elterjedésének elsősorban haszonélvezője a helyi lakosság. A bicikli hétköznapi használatának elterjedése csökkenti a környezetszennyező közlekedési eszközök igénybevételét. A szabadidős kerékpározással pedig az egészséges életmódhoz szükséges testmozgás egy kényelmes és kellemes módja terjedhet el.

A kerékpárhasználat szélesebb körűvé válása mellett a balesetek számának csökkentése miatt is fontos a kerékpárút-hálózat fejlesztése. A kerékpárosok veszélyeztetettsége nagyobb, mint a gépjárművezetőké. Közülük is elsősorban a fiatalok és az idősek korosztályában fordul elő nagyszámú baleset. Mindezek azt bizonyítják, hogy minden rendelkezésre álló eszközzel elő kell segíteni a biztonságos kerékpáros közlekedést. A megyében 1994 és 1995 között – öt év alatt – 477 kerékpáros baleset volt, ebből nyolc végződött halálosan, 34 pedig súlyos sérüléssel.

Az országos kerékpárút-hálózatról szóló koncepció Tolna megye területén a következő kerékpárutak kiépítését javasolja 2030-ig:

- A Fejér megyéből Simontornyánál belépő T-4-es kerékpárút kiépítése a dunaföldvári Duna-hídig a már létező utak mentén
- A Somogy megyéből Kaposulánál belépő T-5-ös kerékpárút kiépítése Dombóváron, Hőgyészen és Szekászárdon át a bajai Duna-hídig a már meglévő utak mentén és az árvízvédelmi töltéseken
- A Somogy megyéből a 65-ös út mentén belépő T29-es és T-30-as kerékpárutak kiépítése Iregszemcse, Nagykónyi, Dombóvár, Kaposszekcső érintésével Sásd és Pécs felé
- A megyébe a 6-os út mentén északról belépő Duna menti T35-39-es kerékpárutak megépítése a bajai Duna-hídig nagyrészt a Duna töltésén

A regionális elképzelésekben mindezek mellett szerepel a megyébe Törökkoppánynál belépő Tamásin, Hőgyészen, Gyöngön, Kölesden keresztül haladó, az országos hálózatba becsatlakozó K 24-25-ös kerékpárút kijelölése már létező mellékutakon.

Az alprogram célja a biztonságos kerékpározásra alkalmas hálózat kialakítása a megyében.

Eredményindikátor

A fejlesztések hatására növekszik a kerékpáros forgalom, javulnak a baleseti statisztikák.

Intézkedések

8.1. A megyei kerékpárút-hálózat fejlesztése

Az országos koncepcióban szereplő elképzelések közül négy szakasz előkészítése kezdődött meg. Ezek:

- A Dombóvári Kerékpárút-fejlesztési Konceptió megvalósítása a Dombóvárt Kaposvárral a 61-es út mentén Kaposulán és Attalán keresztül összekötő kerékpárút és a Sásd felé tervezett, a Dombóvári Ipari Parkot és Kaposszekcsőt érintő kerékpárút kiépítése.
- A Dombori–Tolna– Szekszárd kerékpárút kiépítése
- A Szekszárd Sió csárda–szálkai bekötőút kerékpárút kiépítése
- A dunaföldvári Duna-hídon átvezető kerékpárút megépítése

Az intézkedés célja a kerékpárút hálózat megvalósítási tervvel, tanulmánnyal rendelkező szakaszainak kiépítése Tolna megyében.

Kerékpáros útvonal		Költség	Előkészítettség
Dombóvár	Megyehatár-Attala-Dombóvár	300 Millió Ft	tanulmányterv
	Megyehatár-Kaposszekcső-Dombóvár	300 Millió Ft	Dombóvártól Kaposszekcső központig kiviteli terv
Dombori-Szekszárd		700 Millió Ft	Engedélyezési terv
Szekszárd észak-déli kerékpárút		300 Millió Ft	Tanulmányterv
Dunaföldvári híd		a hídfelújítás költségvetésében szerepel	kivitelezési terv készül
Összesen		1600 Millió Ft	

Végrehajtó szerv:

Érintett önkormányzatok

Érintettek:

Önkormányzatok, kerékpárosok

Kedvezményezettek:

A kerékpárúttal összekötött települések lakói, kerékpáros turizmust művelők.

Kimenetindikátor:

A megyei kerékpárút-hálózat, a kerékpárral elérhető települések, turistacélpontok száma nő

Költségek:

Lásd a táblázatban

Források:

KöViM pályázat az önkormányzati törzsvagyon járda, kerékpárút és belterületi út építésére, EU-források, önkormányzati források, útfejlesztési és felújítási célelőirányzat.

8.2. A megyei kerékpárút-hálózat fejlesztési koncepció elkészítése

A megye települései, kistérségei felismerték a kerékpározás növekvő fontosságát, egyre többen szorgalmazzák kerékpárutak építését, kijelölését. A törekvések összehangolása, a nagyobb sikert ígérő közös fellépések érdekében a megyei kerékpárút-fejlesztéseket egységes keretbe foglaló fejlesztési koncepcióra van szükség.

A hálózatfejlesztés alapvető elemei a következő útvonalak lehetnek: a megye keleti felén a nagyrészt már burkolt Duna-töltés, az egykori vasúti töltés Dombóvár és Tamási között, a Sió vonala.

A koncepciónak a hálózatfejlesztési elképzelések kidolgozása mellett a kiépítéshez szükséges költségek megbecsülése és a lehetséges források megjelölése is feladata lenne. Emellett fontos, hogy a kerékpárutak kiépítéséhez kapcsolódó lehetséges túraútvonalak és a hozzájuk szükséges turisztikai létesítmények elkészítésére is javaslat készüljön.

Az **intézkedés célja** a megye kerékpárút fejlesztési koncepciójának elkészítése.

Ütemezés:

Az helyi igények feltérképezése, a koncepció elkészítése

2001. október

Végrehajtó szerv:

Programiroda

Érintettek:

Önkormányzatok, kerékpárosok, turisztikai vállalkozások

Kedvezményezettek:

A kerékpárúttal összekötött települések lakói, kerékpáros turizmust művelők és üzemeltetők.

Kimenetindikátor:

A koncepció elkészülte

Költségek:

3 millió Ft

Források:

Önkormányzatok, Területfejlesztési Tanács, érintett szervezetek és vállalkozások

9. Alprogram: Egészségtudatossági program

9.1 Az egészségőrző, lélekvédelmi szolgáltatások körének bővítése

Tolna megyében az egészségügyi intézményi ellátottság, a dolgozó orvosok és a kórházi ágyak száma, valamint a kapacitáskihasználtság az országos értékeknek megfelelő. Az, hogy a lakosság egy része az ellátásban hátrányosabb helyzetű, mint az országos átlag, az nem az egészségügyi intézményrendszerre, hanem a településszerkezetből és az útháló fakadó „környezeti adottságokra” vezethető vissza. Az elérhetőség javítása a legfontosabb teendő az elzárt helyeken lakó emberek életminősége szempontjából. Ez azonban nem csupán egészségügyi probléma, a kistelepülések úthálózatának fejlesztése a vidékfejlesztési operatív programban szerepel.

A lakosság egészségi állapota ugyanakkor országosan is riasztó képet mutat a nemzetközi mércével elfogadható egészségügyi ellátó rendszer ellenére. Ezt jól jelzi, hogy a születéskor várható élettartam az OECD országok közül jelenleg Magyarországon a legalacsonyabb. Ez a jelenség az életmód meghatározó elemeivel – dohányzás, alkoholfogyasztás, helytelen táplálkozás, kábítószer-fogyasztás, túlmunka, kevés testmozgás stb. – magyarázható. Ezekre a jelenségekre az egészségügy csak részben ad választ. A prevencióban, az ismeretterjesztésben, illetve a különböző kampányok, programok szervezésében a civil kezdeményezések fontos szerepet töltenek be. Az országos és regionális programok mellett a helyi kezdeményezések (sportegyesületek, természetjáró klubok, karitatív egyesületek) tevékenysége a lakosság részvételét növeli, egészségtudatos életmódját erősíti.

Az alprogram célja az *egészségügyi ellátórendszer és a szociális gondozás által lefedett tevékenységek közötti hézag lefedése* egy, a megyében már eddig is példaértékű kezdeményezés felkarolásával és megyei programmá szélesítésével.

Eredményindikátor:

Az egészségre káros életmód, deviáns viselkedés gyakorisága csökken.

Intézkedés:

9.1. Az egészségőrző, lélekvédelmi szolgáltatások körének bővítése

A Szekszárd Városi Mentálhigiénés Műhely civil szervezet, amely 1989 óta végez egészségvédő, szociális, mentálhigiénés feladatokat. Az ő tapasztalataikra építve az intézkedés a következő tevékenységeket fogja át:

Ismeretterjesztés és készségfejlesztés:

Önismereti és kommunikációs tréning

Előadások és bemutatók szervezése

Szakmai hét szervezése

Egyéni és közösségi lélekvédelem:

Személyes szolgálat

Ifjúsági szolgálat

Telefonos szolgálat

Szuicidprevenció

Drogprevenció

Szakemberek képzése: mentálhigiénés alapképzés önkéntes segítőknek és segítő szakmában dolgozóknak. (A képzésbe bekapcsolható a PTE Illyés Gyula Főiskolai Kara is.)

Az intézkedés célja az egészségmegőrző, lélekvédelmi szolgáltatások körének bővítése.

Ütemezés:

Támogatandó célok meghatározása az egészségügyi intézmények és a Szekszárd Városi Mentálhigiénés Műhely bevonásával 2001. március

A célokat megvalósító intézményrendszer, az azt támogató pályázati rendszer kidolgozása 2001. május

A megyei mentálhigiénés program

2001. szeptember

Végrehajtó szerv:

A Területfejlesztési Tanács Programirodája a Szekszárd Városi Mentálhigiénés Műhellyel együttműködve.

Felelősök, érintettek:

Mentálhigiénés műhely, a Tolna Megyei Önkormányzat Kórháza, megyei és települési önkormányzatok szociális-egészségügyi, ifjúsági, művelődési irodái és bizottságai, Családsegítő Központ és gyermekjóléti szolgálat, ÁNTSZ, RÉV Szenvedélybetegeket Segítő Szolgálat, Megyei Munkaügyi Központ mentorai, a pécsi egyetem szekszárdi főiskolai kara.

Kimenetindikátor:

Az egészségtudatosági programokba bevont lakosok (rászorulók és az egészségüket megőrizni akarók) száma nő.

Kedvezményezettek:

Közvetlenül a pályázati támogatást elnyerő szervezetek, közvetve a programokba bekapcsolódó lakosok.

Költségvetés:

3-4 millió Ft évente, pályázati úton történő elosztás

Forrás:

Egészségügyi Minisztérium, Ifjúsági és Sportminisztérium, alapítványi források.

10. Alprogram: A kulturális és civil tevékenységek, kezdeményezések ösztönzése

10.1. A megyei Községi Kezdeményezések Konceptiójának elkészítése, a közösségi szerepvállalás, a közművelődés és az öntevékeny kezdeményezések jelenleginél hatékonyabb és több eszközzel gazdálkodó támogatási rendszerének megalapozása érdekében

10.2. Virtuális Galéria létrehozása

10.3. A megye kulturális, közművelődési fejlesztési beruházási szükségleteinek számbavétele

Tolna megyében a helyi kulturális élet intenzitását a hagyományőrző csoportok nagy száma jelzi. Számos olyan nagy hagyományokkal rendelkező kulturális egyesülete van, amely már országos hírre tett szert. (Pl. Bartina néptáncgyűttes, madrigálkórus, fúvószenekarok). A zenei élet és a néptáncsoportok valamint a mozgáskultúra egyéb formái népszerűek a lakosság körében, amit a megye erős zeneiskolai képzése intézményes oktatási oldalról tovább erősít. A kulturális élet megyei szintű rendezvényei és a művészeti bemutatók is mára kialakult hagyományokat mutatnak fel. (Liszt emlékest, kamarazenei találkozók, a madrigálkórus fellépése, a Thész László Zenei Alapítvány hangversenye, háromévente nemzetközi orgonahangverseny, stb.). A megyei szintű és hatókörű művészeti bemutatók a következő témák köré csoportosíthatók: kórustalálkozó, amatőr képzőművészeti bemutató, népdal, néptánc, népzene, díszítőművészet, megyei gyermekrajz bemutató. A kulturális fesztiválok is mára hagyományossá váltak, úgymint a háromévente megrendezésre kerülő Duna Menti Folklórfesztivál, a szekszárdi néptáncfesztivál, az Országos Gyermektáncfesztivál, a Csörge tónál szervezett könnyűzenei fesztivál (rockmaraton), melyeket kiegészítik a turisztikai céllal szervezett egyéb fesztiválok, mint például a Szekszárdi Szüreti Fesztivál, az Alisca Bornapok, az autós fesztivál stb.

Fontos hiányt pótol a Tolna Megyei Önkormányzat Humán Szolgálatok Központja nemrégiben elkészült felmérése, amely a kulturális szervezeteket, egyesületeket térképezte fel. A kulturális programok önmagukban is nagy értéket képviselnek, azonban programmá fűzve őket, egyéb turisztikai termékekkel kiegészítve és megfelelő marketingmunkával komoly vonzerőt jelenthetnek a megyébe látogatóknak.

A civil társadalom azonban nem csak a kultúra terén nyújt kiemelkedő teljesítményt. A megyében élő német, szerb, horvát nemzetiségnek köszönhetően a települések testvérvárosi kapcsolatrendszere is fejlett, az együttműködés széleskörű. A civil szervezetek tevékenységéről, a megyében betöltött szerepükről egyelőre kevés adat áll rendelkezésre. Ennek az információhiánynak a felszámolását tűzte ki maga elé célul a nemrégiben létrehozott Civil Ház, amely a Miniszterelnöki Hivatal támogatásával jött létre, és első tevékenységei között a megyében működő civil szervezetekről készítendő adatbázis létrehozását célozta meg. Ez az adatbázis később bárkinek rendelkezésére áll majd. A Civil Ház a civil szervezetek koordinációját, információval való ellátását hivatott szolgálni, amellet, hogy egyfajta civil inkubátorház szerepét is magára vállalja azzal, hogy szolgáltatásokat és infrastruktúrát nyújt az azt igénylő civil szervezeteknek. A lehetőségekhez mérten termet bocsát rendelkezésükre.

A közösségi, civil szervezetek és egyéni érdeklődők Európai Unióval kapcsolatos információszerzésének megkönnyítése érdekében megnyílt az Európai Információs Pont is.

A megyében az amatőr sportegyesületek és a tömegsport rendezvények ösztönzését és támogatását a HUSZOK és az ISM regionális irodája is végzi.

Az önkifejezésre, öntevékenységre épülő tevékenységek növelik az emberek önbizalmát, identitástudatát. Ez segíti az egyént egzisztenciális céljai megfogalmazásában és végrehajtásában, megkönnyíti az emberek összefogását a kölcsönösen előnyös célok érdekében. A kultúra és a civil élet fejlesztése a társadalom önvédelmi és motivációs erejét növeli, ezért az ilyen kezdeményezések támogatása kiemelkedően fontos a megye életminőségének javítása érdekében.

Az alprogram célja a kulturális és civil tevékenységek feltételeinek javítása.

Ennek érdekében a közművelődés kiemelkedően fontos területeit megjelölő és egy egységes támogatási rendszer alapjait lerakó koncepció elkészítése, a megyei művészek világhálón való megjelenését lehetővé tévő virtuális galéria felállítása és a megye kulturális, közművelődési fejlesztési beruházási szükségleteinek számbavétele szerepel az alprogram intézkedései között.

Eredményindikátor

A kulturális, civil, illetve önképző szervezetek életében részt vevő emberek aránya emelkedik, a megye kulturális hagyományainak, alkotásainak ismertsége nő.

Intézkedések

10.1. A megye Közösségi Kezdeményezések Koncepciójának elkészítése, a közösségi szerepvállalás, a közművelődés és az öntevékeny kezdeményezések jelenleginél hatékonyabb és több eszközzel gazdálkodó támogatási rendszerének megalapozása érdekében

A közművelődési koncepció célja annak meghatározása, hogy a megye mekkora szerepet vállaljon a civil, a non-profit, az öntevékeny szervezetek koordinációjában, információval való ellátásában, illetve mennyire vállalja magára a róluk szóló információk széleskörű terjesztését.

A koncepció iránymutatást adhat arra, hogy hogyan segíthető az alulról szerveződő, civil szervezetek közéleti szerepvállalásának növekedése. Ennek fontos területe az EU-val kapcsolatos ismeretekkel, a demokratikus közéleti ismeretekkel és készségekkel kapcsolatos képzések, tevékenységek szélesebb körűvé válásának ösztönzése.

A koncepcióban ajánlatos a kultúra és a sport területén működő civil szervezetek, egyesületek megyei hatókörű, vagy a megye hírét öregbítő megyén kívüli

fellépéseit támogató pályázati rendszert kidolgozni. A megye szempontjából jelentős, komoly újdonságértéket képviselő, illetve idegenforgalmi szempontból fontos szervezetek, rendezvények ösztönzése lehet elsődleges. Az ifjúságot érintő kulturális, sport, drogellenes, hagyományőrző és ismeretterjesztő (oktatási rendszeren kívüli) események és rendezvények támogatása az érintett intézmények – HUSZOK, Regionális Ifjúsági Iroda – összefogásával hatékonyabbá tehető.

Az intézkedés célja egy, az előbbi alapelvekre épülő Községi Kezdeményezések Konceptió megalkotása a civil szervezetek és a megvalósítást támogató vállalkozások, szervezetek bevonásával.

Ütemezés:

A Községi Kezdeményezések Konceptió kidolgozása: 2001. október

A civil szervezeteket, illetve a közösségi kezdeményezéseket támogató alap létrehozása:

2002. március

Kuratóriumok felállítása az alapok létrehozásához hozzájáruló szereplők bevonásával.

2002. április

Pályázati rendszer működtetése:

2002. szeptember

Végreható szerv:

Tolna Megyei Önkormányzat Humán Szolgálatok Központja (létrejöttével a sport, a művészet, a kultúra és a közművelődés komplex kezelésére nyílik lehetőség.)

Érintettek:

A megye közművelődési intézményei

Önkormányzatok

A megye civil és kulturális szervezetei

Regionális és Ifjúsági Iroda

A terület szponzorai és mecénásai

Kimenetindikátor

A koncepció eredményeként létrejövő támogatási alapokba befolyó összeg, a pályázat által támogatott kezdeményezések száma (a rendezvények száma, a működési támogatás összege és koncentrálttsága, a képzésben résztvevők száma).

Költségek:

A koncepció kidolgozása:	1,5 millió Ft
A pályázati rendszer működtetése:	50 millió Ft évente
Összesen:	351,5 millió Ft

Források:

Területfejlesztési Tanács, önkormányzatok, támogató vállalatok, magánszemélyek, egyéb pályázati források.

10.2. Virtuális Galéria létrehozása

A megye művészeinek nemzetközi és az országos ismertségét is javíthatná, ha a helyi művészeti és kulturális életről folyamatosan frissített anyagokhoz férhetne hozzá bármely érdeklődő, amire az elektronikus világháló tűnik a legmegfelelőbb formának. A művészek személyes bemutatkozási lehetőséget kaphatnak, és megnyithatják virtuális galériájukat. Az alkotásokról készült fotókkal, illetve az elektronikus megjelenítés számos más lehetőségének felhasználásával népszerűsíthetik, ismertté tehetik munkájukat.

Az intézkedés célja a Virtuális Galéria alapelveinek kidolgozása és az elképzelések megvalósítása.

Ütemezés:

A Virtuális Galéria alapelveinek kidolgozása. 2001. március

A Virtuális Galéria első kiállítóinak összegyűjtése, pénzügyi háttérének megszervezése. 2001. szeptember

A Virtuális Galéria létrehozása (vagy a megye egyik kulturális szervezetének felügyeletével vagy tender alapján a tartalomszolgáltatásban jártas vállalkozás bevonásával). 2001. december

Végrehajtó szerv:

Tolna Megyei Önkormányzat Humán Szolgálatok Központja

Érintettek:

Művészetek Háza,

A megye művészei,

A megye Internetes közéletének meghatározó szereplői (Pl. Csa-Tolna)

Civil szervezetek

A megye művészeti életének támogatói

Kedvezményezettek:

Közvetlenül a megye bemutatkozási lehetőséghez jutó művészei, közvetve a megye művészeti élete iránt érdeklődő emberek.

Kimenetindikátor:

A résztvevő művészek száma, a Virtuális Galériában kiállított művek száma, a honlap látogatóinak száma.

Költségek:

Az alapelvek kidolgozása: 0,5 millió Ft

A galéria létrehozása: 5 millió Ft

A galéria működtetése:	1,5 millió Ft évente
Összesen:	16 millió

10.3. A megye kulturális, közművelődési fejlesztési beruházási szükségleteinek számbavétele

A megyei kulturális intézmények épületeinek többsége felújításra szorul, ugyanakkor forráshiány miatt nem remélhető, hogy a fenntartók saját erőből megfinanszírozzák a korszerűsítésüket.

A Megyei Könyvtár és a Megyei Levéltár egy nagyszabású terv alapján új épületbe költözik, a Megyei Önkormányzat jelenlegi épületébe annak felújítását követően, míg a Megyei Önkormányzat a Megyei Levéltár helyét foglalja el a Vármegyeházán, ami már a jelenlegi formájában is a megyeszékhely egyik történelmi nevezetessége, de felújítása után még inkább azzá válhat. Ez a beruházás központi állami források bevonását teszi szükségessé. A pályázat elkészült, amennyiben nyer, a felújítás, korszerűsítés megkezdődhet.

A városi fenntartású, de megyei hatókörű rendezvények szervezését és a kultúra, a közművelődés szempontjából a saját településükön túlnyúló hatást gyakorló városi művelődési központok felújításánál a megye érdekérvényesítő szerepét erősíteni kell a központi források megszerzése érdekében. Ilyen nagyobb fejlesztést tervez például Szekszárd városa is a Babits Mihály Művelődési Központ felújítására és bővítésére. (A beruházás összege 360 millió, a 60 milliós önrészt a város biztosítja.)

Az intézkedés célja a megye kulturális fejlesztéseinek feltérképezése a gazdasági növekedés által várhatóan növekvő kulturális források hatékony kihasználása érdekében.

Ütemezés:

A beruházási és fejlesztési igények felmérése. 2001. október

A felmérés és szakértői javaslatok alapján a megye kulturális infrastruktúra fejlesztési irányvonalainak meghatározása. 2001. december

A fejlesztési irányvonalak alapján a fejlesztésekhez szükséges pályázatok elkészítésének segítése. 2002. februártól folyamatosan

Végrehajtó szerv:

Tolna Megyei Önkormányzat Humán Szolgálatok Központja

Érintettek:

A megye önkormányzatai

Egyéb intézményfenntartók

Kimenetindikátor:

A koncepciót elfogadó és támogató szervezetek, önkormányzatok száma, az intézmények felújítására, fejlesztésére beadott pályázatok száma.

Költségek:

A szükséges fejlesztések, felújítások felmérése. 2,5 millió Ft

Források:

A fenntartó önkormányzatok

11. Alprogram: A szociális háló megerősítése

11.1. A fogyatékosok ellátásáért felelős intézményrendszer átalakítása, fejlesztése

11.2. Szociális térkép elkészítése

A fejlesztéspolitika fontos feladata, hogy segítse az egészségügyi vagy társadalmi okokból a társadalom többségéhez képest esélyhátránnyal rendelkezők felzárkózását. Ezáltal egyrészt nőhet a társadalmi munkabeosztásban szerepet vállalók aránya, másrészt az eddig kirekesztettek életesélyeinek növekedésével nő a társadalom egészének jóléte.

A magyar közfelfogásban ez a gondolat még viszonylag újnak számít. A szociális háló megerősítésének célját a társadalmi szolidaritás elvével támasztották alá, ami legtöbbször az egyenlő jogok biztosítása helyett a hátrányos helyzet válságossá fordulását megelőző segélyezésben ölt testet. A szociális háló megerősítésének új típusú értelmezésére jó példa a Megyei Önkormányzat fogyatékosok intézményrendszerének átalakítására indított programja (1. intézkedés). Az esélyegyenlőség feltételeinek megteremtése érdekében indítandó intézkedések megalapozására a megye szociális helyzetének részletes feltérképezésére van szükség, erre tesz javaslatot az alprogram második intézkedése.

Az alprogram célja az egészségügyi vagy társadalmi okokból hátrányos helyzetűek esélyegyenlőségének biztosítása.

Eredményindikátor

A különböző programokba bevont emberek száma, a társadalmi munkamegosztásba újra szerepet vállaló, korábban – önhibájukon kívül – kívül rekedők száma.

11.1. A fogyatékosok ellátásáért felelős intézményrendszer átalakítása¹, fejlesztése

Tolna megyében 8315 fogyatékos ember él, ebből 1572 értelmi fogyatékos. Az értelmi fogyatékosok 56,7 %-a él családban, 43,3 %-a pedig szociális vagy gyermekvédelmi intézményben. A törvényi szabályozásnak és a gazdaságossági megfontolásoknak megfelelően az értelmi fogyatékosok ellátása megyei szintű feladat. Tolna Megye Önkormányzata célul tűzte ki, hogy részt vesz egy olyan környezet kialakításában, amely a megye értelmi fogyatékos gyermekeinek és felnőtteinek biztosítja a minél teljesebb élet megvalósításának feltételeit.

708 fő értelmi fogyatékos él otthon nyújtó, illetve teljes körű ellátást nyújtó szociális intézményben, közülük 122 gyermek és 586 felnőtt. (Tolna megyében az ép értelmű gyerekek 0,73%-a intézeti illetve állami nevelt, ugyanakkor az értelmi fogyatékosok között ez az arány 17,5 %. A felnőtt értelmi fogyatékosok között az arány még rosszabb, közülük 67 % szorul intézeti ellátásra.)

A gyermekek jelenleg egy kiskorú fogyatékosok otthonában és két gyermekotthonban élnek. (A szekszárdi csecsemőotthonban, a Zomba-paradicsompusztai gyermekotthonban, Iregszemcsén a gyermekotthonban.) Ezen intézmények egyike sem kapott végleges működési engedélyt. Az épületek állaga rossz, felújításuk nem rentábilis, jelenlegi formájukban nem működhetnek tovább.

Az értelmi fogyatékos felnőttek ellátásáról az intézmények alapító okirata szerint három megyei és egy városi intézmény hivatott gondoskodni (ami 2000. január 1-től már megyei fenntartású), de valójában az intézmények nem törekedtek a profiltisztításra, így értelmi fogyatékos, önálló életvitelre nem alkalmas felnőttek valamennyi szociális intézményben vannak. (Regöly, Pálfa, Belecska, Bonyhád)

A kihasználtsági mutatók 98-101% közöttiek, a várakozók száma minimális.

A kiskorúakról és a felnőttekről való gondoskodás nem választható el egymástól, ugyanis az adatok tanúsága szerint az állami gondoskodás alatt álló értelmi

¹ A programtervezet részletes leírása elkészült a Megyei Önkormányzat Közgyűlése számára

fogyatékos gyermekek a későbbiekben is rászorulnak a szociális intézményrendszerre, nem alkalmasak az önálló életvitelre.

Az enyhe fokban értelmi fogyatékos 60 állami nevelt oktatása-nevelése jelenleg az Iregszemcsei Speciális Általános Iskola és Diákotthonban történik. A jelenlegi kastélyépület nem jelent számukra megfelelő elhelyezést, ezért 6 családi házban kialakított lakóotthonokba tervezik őket áthelyezni. (Családi házanként 10 fiatal kerül a tervek szerint elhelyezésre.) Ez a környezet lehetővé teszi azt, hogy az így felnövő értelmi fogyatékos felnőttkorában ne kényszerüljön a bentlakásos szociális intézményi ellátásra, hanem a folyamatos integrációval a teljes integrációt elérhesse.

A középsúlyos értelmi fogyatékosok oktatása-nevelése jelenleg egy szegregált intézményben, a Zomba-paradicsompusztai Általános Iskola Diákotthon és Gyermekotthonban folyik. A 32 állami nevelt elhelyezését a szekszárdi Csecsemőotthon és Fogyatékosok Otthonában kialakított négy darab egyenként 8 fő részére alkalmas lakóotthonban tervezik. A középsúlyos értelmi fogyatékosok útja innen a rehabilitációs intézetbe és/vagy a hozzá kapcsolt lakóotthonokba vezetne. Kisebb hányaduk valószínűleg a fogyatékosok ápoló-gondozó otthonába kerülne.

A súlyos értelmi fogyatékosokról való gondoskodás szintere továbbra is szociális intézmény lenne. Ezekben az otthonokban az emberhez méltó környezet kialakítását kell biztosítani.

Az intézkedés célja a szükséges átalakítások és költöztetések lebonyolítása a fogyatékosok megfelelő életkörülményeinek biztosítása érdekében.

Ütemezés

A program első lépcsőjében a jelenleg 250 férőhelyes pálfai otthon rekonstrukciójára kerül sor és egyidejűleg a férőhelyek számának 210-re való csökkentésére.

A második lépcsőben a kitagolási program (lakóotthonokban való elhelyezés) során a férőhelyszám a 150 főre tervezett végleges mértékűre csökken. 21 középsúlyos értelmi

fogyatékos más intézményben kerül elhelyezésre a 40 férőhelyes rehabilitációs részleg Szekszárdra történő áthelyezése mellett.

A súlyos fogyatékosok ellátását az 55 férőhelyes belecskai intézmény 110 férőhelyre való bővítése oldja meg.

A Zomba-paradicsompusztai intézet hosszú távon megszűnik. Az intézményátalakítás munkaerőigénye részben átcsoportosítással, részben további szakemberek képzésével oldható meg. Ebben a képzésben mind a Munkaügyi Központ, mind a Pécsi Egyetem szekszárdi főiskolai kara szerephez jut.

Az egyes lépések végrehajtására 2001-től a Megyei Önkormányzat koncepciója szerinti időrendben kerül sor

Kimenetindikátor:

Az intézeten kívüli (családban vagy a társadalomba integráltan illetve a lakóotthonokban) élő értelmi fogyatékosok aránya nő.

Végrehajtó szerv:

Megyei Önkormányzat

Érintettek:

A fogyatékosokat ellátó bentlakásos intézmények

Munkaügyi Központ

Pécsi Egyetem Illyés Gyula Főiskolai Kar

Civil szervezetek

Kedvezményezettek:

A jelenlegi és jövőbeli értelmi fogyatékosok.

Költségvetés:

A Megyei Önkormányzat készülő költségvetése alapján.

11.2. Szociális térkép elkészítése

A megye lakosságának rászorultjairól, legfőbb problémáikról, a jelenségek mögött meghúzódó társadalmi folyamatokról jelenleg nincs átfogó felmérés vagy tanulmány. A leszakadó rétegek, az életszínvonalbeli különbségek növekedése ugyanakkor az aggregált számokban jól tetten érhető (tartós munkanélküliek, kistérségek GDP-je, jövedelem). Ahhoz, hogy kifejezetten a szociálisan rászorult rétegek számára program készülhessen, részletes felmérésre van szükség e réteg szociológiai, társadalmi összetételéről, a legfőbb problémákról és azok kiváltó okairól. Ez az előkészítő munka az első fázisát jelenti a későbbi stratégia kialakításának.

Ütemezés:

A szociális intézményrendszer szereplőinek bevonásával a szükséges információk körének meghatározása, a kutatás céljának (okok feltárása, javaslatétel) és további felhasználási módjának kijelölése. 2001. december

A kutatási pályázat kiírása, szakértők kiválasztása, megbízása. 2002. március

A kutatási eredményeknek és a szakértői javaslatoknak a Területfejlesztési Tanács előtti megvitatása, az elfogadott intézkedések beillesztése a Komplex Fejlesztési Programba.

2002. végén (a program felülvizsgálatakor)

Végrehajtó:

A Területfejlesztési Tanács megbízásából külső szakértők.

Érintettek: A szociális intézményrendszer szereplői, a rászorultak.

Kimenetindikátor:

A szociális térkép elkészülte.

Kedvezményezettek:

A szociálisan rászorulóknak.

Költségvetés:

3 millió forint

IV. Operatív program: Az intézményrendszer fejlesztése

1. Alprogram: A fejlesztéspolitika megyei szintű koordinációját ellátó szervezetek, ügynökségek felállítása

2. Alprogram: A megye informatikai fejlesztése

A megye fejlesztésének háttérrel adó intézményrendszert sok területen a szétaprózottság és a koordinálatlanság jellemzi. Ez egyrészt a megyében egyértelműen domináló központ hiányából, másrészt a megye fejlesztésében komoly érdekeltséggel rendelkező jelentős gazdasági szereplők aktivitásának hiányából adódik.

A megyében a megyeszékhely a legnagyobb település, itt működik a gazdaság és közigazgatás megyei hatókörű szervezeteinek és intézményeinek többsége, de komoly szervező szerepe van a megye többi nagyobb településének – elsősorban Dombóvárnak és Paksnak is. A tanácsrendszerben a megyeközpontot hatalmilag definiálták, az önkormányzati rendszerben a közszolgáltatások ellátása és a szabályozási jogosítványok gyakorlása is megoszlik a települések között.

A piacgazdaság kialakulása a vállalatok átalakulásával járt. Az átalakulás instabillá tette a vállalkozások helyzetét és környezetüket, ezért a cégek vezetői a hosszú távú elképzelések kidolgozása helyett a mindennapok kihívásainak megválaszolására koncentráltak. A tulajdonosi és intézményi rendszer stabilizálódásával, a gazdasági helyzet normalizálódásával a vállalatok mozgásteret, vezetőik gondolkodásának perspektívája kitágul. Megnö a vállalkozások érdeklődése a piaci pozíciók hosszú távú megerősítését, a működési feltételek javítását lehetővé tevő együttműködések iránt.

A megyei szintű koordináció szükségszerű marad Tolna megyében a kistérségek szerepének megerősödése és a régió közigazgatási hatalmi szintté válása után is. A helyi érdekek regionális és országos képviselete, a középfokú oktatás koordinálása, a gazdaságfejlesztési koordináció ösztönzése és a leszakadó társadalmi csoportok, települések felkarolása érdekében sikeresen vállalhat szerepet a megye.

Mindezek alapján az operatív program *a megye társadalmi, gazdasági, infrastrukturális helyzetének javításért tevékenykedő intézményrendszer fejlesztése. Az intézményrendszer-fejlesztési operatív program a fejlesztéspolitika megyei szintű koordinációját ellátó szervezetek, ügynökségek felállítását és a megye informatikai fejlesztését tűzi ki célul.*

Hatásindikátor

A megyében széles körűen elfogadott koncepciók, kezdeményezések száma, a program hatására az intézmények együttműködése által megvalósított fejlesztési projektek száma, összértéke, Tolna megye pozíciójának javulása a helyi kezdeményezőkézség és összefogási hajlandóság megyék közötti szubjektív rangsorában.

1. Alprogram: A fejlesztéspolitika megyei szintű koordinációját ellátó szervezetek, ügynökségek felállítása

1.1. A Komplex Fejlesztési Program végrehajtásáért felelős programiroda felállítása

1.2. A megye fejlesztéspolitikai érdekeit képviselő szervezet felállítása

1.3. Tolna Megye Gazdaságáért Társulás megalapítása

1.4. A Kistelepülésekért Egyesülés megalapítása

Tolna megyében mind a megyei önkormányzat, mind a helyi önkormányzatok mérete relatíve kicsi, a helyi közigazgatás energiáit nagyrészt a napi problémák és konfliktusok megoldása köti le. Ez a fő oka annak, hogy a helyi intézmények többsége nem képes a jövőben a fejlesztések előkészítéséhez szükséges aprólékos munkával foglalkozni. A megye jelenlegi helyzete sem támaszt komoly kihívásokat a térséggel szemben: a megye nem küzd kirívóan súlyos problémákkal, a komoly, nagy hozamot ígérő lehetőségek sem jellemzik a térséget. Mindez magyarázza, hogy a megyében a jövőorientált gondolkodás miatt gyengébb a máshol tapasztalhatónál, azonban indokot nem ad erre. A Tolna megyei döntéshozóknak a látványos válságok vagy kitörési esélyek hiánya miatt sokszor többet és alaposabban kell dolgozniuk, hogy fel tudják mérni a szükséges fejlesztési irányokat, hogy megfelelő figyelmet és erőforrást tudjanak összpontosítani a szükséges fejlesztések megvalósítására, hogy fel tudják venni a versenyt más térségekkel a fejlődéshez szükséges állami és üzleti erőforrások megszerzése érdekében.

Az alprogram célja olyan szervezetek létrehozása, amelyek alapvető küldetése a fejlesztéspolitika koordinálása, végrehajtása és a fejlesztési források megszerzése.

Az alprogram négy intézkedést fogalmaz meg. A Területfejlesztési Tanács Programirodájának felállítását, a megye érdekérvényesítő tevékenységét koordináló szervezet létrehozását, a Tolna megye Gazdaságáért Társulás és a Kistelepülésekért Egyesülés megalapítását.

Eredményindikátor

A létrehozott szervezetek által sikeresen megszervezett és lebonyolított fejlesztési projektek száma, az általuk menedzselt akciók pénzübeli értéke.

Intézkedések

1.1. A Komplex Fejlesztési Program végrehajtásáért felelős programiroda felállítása

A megye fejlesztéspolitikájának kialakítása és végrehajtása sok résztvevő érdekeinek és munkájának összehangolását kívánja. A Komplex Fejlesztési Programban meghatározott feladatok, illetve más stratégiai célok végrehajtása érdekében egy, a megye egészének jövőbeli fejlődésének biztosítását szolgáló szervezet létrehozását tartjuk fontosnak. Ez az ügynökség a Területfejlesztési Tanács felhatalmazásával tevékenykedne a fejlesztési program céljainak elérése érdekében. Működési költségeit (idővel annak csak egy részét) finanszírozná a Területfejlesztési Tanács, a szervezet fejlesztési projektek szervezésével, menedzselésével biztosítaná működését.

Az intézkedés célja a Megyei Területfejlesztési Tanács Programirodájának létrehozása és működtetése.

Ütemezés

A Programiroda létrehozása Kht formájában. 2000. december

A Programiroda elkészíti munkatervét, amit a Területfejlesztési Tanács elfogad
2001. január

A Programiroda beszámol éves tevékenységéről a Tolna Megyei Területfejlesztési Tanácsnak. 2001. december, majd évente

A Területfejlesztési Tanács felülvizsgálja a Programiroda működési rendjét és tevékenységének eredményeit.

2003. november,
majd háromévente

Végrehajtó szerv

A Területfejlesztési Tanács

Érintettek

Kistérségi társulások, helyi önkormányzatok, a központi államigazgatás dekoncentrált szervei, Regionális Fejlesztési Tanács, Regionális Fejlesztési Ügynökség, kamarák, vállalkozások, civil szervezetek, a Programiroda többi leendő partnere.

Kimenetindikátor

A Programiroda által sikeresen menedzselt fejlesztési projektek száma.

Költségek

2000.	1 millió Ft
2001- től	5 millió Ft évente
Összesen	31 millió Ft

Források

Területfejlesztési Tanács, majd a Programiroda saját forrásai.

1.2. A megye fejlesztéspolitikai érdekeit képviselő szervezet felállítása

Tolna megye érdekérvényesítő képessége a fejlesztési források megszerzésében alacsonyabb, mint az ország más térségeié. Ez egyrészt a helyi adottságok

következménye (látványos válságócok, vagy impozáns fejlődést felmutató települések, ágazatok hiánya), másrészt a sikeres lobbyzáshoz szükséges háttér hiánya. A külső források bevonása – akár állami, akár magántőkéről van szó – alapos és aprólékos munkát igényel a beruházó, finanszírozó érdeklődésének felkeltésére. Ahogy a magántőke megnyerésére összefognak az ipari parkok és az önkormányzatok, ugyanúgy a magyar és európai uniós fejlesztési források megszerzéséhez is a fejlesztések szükségességének, megvalósíthatóságának és a beruházó szempontjai szerinti megtérülésének igazolására, a megvalósítandó elképzelések marketingjére van szükség. Az önkormányzatok, illetve az állami szabályozások és fejlesztések hatásai által érintett intézmények, szervezetek, vállalatok kifejtnek ilyen irányú tevékenységet, ami azonban gyakran nem bizonyul elég hatásosnak.

A megyei fejlesztések megvalósítása érdekében a különböző kommunikációs technikák, rendelkezésre álló kapcsolatrendszerek összehangolt alkalmazására van szükség. A megye érdekérvényesítési stratégiájának kidolgozása a jövő feladata, a főbb irányvonalak – a megye alapvető érdekei - azonban már most meghatározhatók:

- A megye elérhetőségét és belső összeköttetéseit javító közlekedési beruházások (a szekszárdi Duna-híd, a főváros és a megye nyugati része közötti kapcsolat javítása az M6-os megépítésével vagy a 6-os nagyarányú fejlesztésével, az M9-es megyét átszelő szakaszának megépítése).
- A paksi atomerőmű élettartam-növelése vagy garancia az esetleges majdani leállítást okozta problémák megoldására, a meglévő infrastruktúra kihasználására, a jól képzett munkaerő megtartását lehetővé tevő gazdasági tevékenységek letelepítésére.
- A középfokú oktatás minőségi fejlesztése.
- A kis- és középvállalkozások felemelkedését szolgáló gazdaságpolitika.
- A minőségi agrártermékek termesztési, feldolgozási és piacra jutási feltételeit javító nemzeti politika.
- A megyei adottságokra épülő termál-, gasztronómiai és ökoturizmust támogató országos politika.
- A kistelepülések helyzetét javító állami programok.

Az intézkedés célja a megye fejlesztési érdekeit képviselő és érvényesítő ügynökség felállítása.

Ütemezés

A megye érdekérvényesítési stratégiájának kidolgozása a fejlesztési programok, koncepciók alapján. A megyei érdekeket leginkább érintő szabályozási, fejlesztési kérdések kijelölése. 2001. február

A megjelölt témákban az érdekérvényesítéshez szükséges kommunikációs tevékenység beindítása a megye befolyásos gazdasági politikai szereplőinek bevonásával. 2001. márciustól folyamatosan

Az érdekérvényesítési stratégia felülvizsgálata, esetleges módosítása
2002. február, majd évente

Önálló ügynökség felállítása. 2002. január

Végrehajtó szerv

Területfejlesztési Tanács Programirodája, majd megalakulása után az érdekérvényesítéssel foglalkozó önálló ügynökség.

Érintettek

A megye országgyűlési képviselői

A megye önkormányzatai

Kamarák

A megye nagyobb vállalatai

A megye gazdasági, társadalmi, politikai életének meghatározó szervezetei, intézményei.

Kedvezményezettek

Az érdekvérvényesítési tevékenység fókuszába kerülő fejlesztési elképzelések kedvezményezettjei.

Kimenetindikátor

A végrehajtó szerv által menedzselt ügyek száma, az érdekvérvényesítő képesség révén megvalósuló projektek száma, támogatások, beruházások összege.

Költségek

Az érdekvérvényesítési szervezet által menedzselt projektenként 1-2 millió Ft

Források

Területfejlesztési Tanács, érintett önkormányzatok, gazdasági szervezetek

1.3. A Tolna Megye Gazdaságáért Társulás megalapítása

Tolna megyében kiépültek a gazdaságfejlesztés alapvető intézményei. A kamarák, a Vállalkozói Központ, az ipari parkok, a különböző fejlesztési társulások és egyesületek tevékenysége jól lefedi a megye gazdasági szereplőinek céljait, érdekeit. Az egyedileg hasznos és gyakran sikeres elképzelések megvalósítása azonban sokszor egymástól függetlenül folyik. A nagyobb – települési vagy kistérségi – hatókörön túlnyúló tervek száma alacsony, megvalósításukhoz az egyes szervezeteknek általában nincs elég erejük. A lokális kezdeményezések eredményességét és nagyobb volumenű fejlesztések megvalósítását a különböző szereplők összefogása teremtheti meg. A Gazdaságfejlesztési Operatív Program több, széles összefogást igénylő területet megjelöl, ilyen a megye gazdasági szolgáltatási piacának fejlesztése vagy a gazdasági információs rendszer kiépítése. Ezen intézkedések megszervezéséhez és végrehajtásához nem új intézményre, hanem a már ma is a gazdaság sikerebb

működéséért fáradozó szervezetek összefogására van szükség. Egy ilyen – a megye jelentős vállalkozásait, gazdaságszervező szervezeteit tömörítő – társulás segítheti a megye meghatározó gazdasági aktorai közötti koordinációt, a fejlesztési elképzelések összehangolását, a minden gazdasági szereplő érdekét szolgáló intézkedések megszervezését.

Az intézkedés célja a megye jelentős gazdasági szereplőinek együttműködési lehetőségeit növelő, a közös érdeket szolgáló fejlesztéseket megszervező Tolna Megye Gazdaságáért Társulás megalapítása.

Ütemezés

A Társulás működési alapelveinek kidolgozása az érintettek bevonásával

2001. január

A Társulás megalakulásának előkészítése

2001. január- március

A Társulás megalakulása.

2001. március

Végrehajtó szerv

Programiroda

Kereskedelmi és Iparkamara

Érintettek

Kamarák

Önkormányzatok

Ipari parkok

A megye vállalkozásai

Vállalkozói Központ

Kedvezményezettek

Közvetlenül a Társulás tagjai, közvetve a megyei gazdasági élet szereplői.

Kimenetindikátor

A Társulás megalakulása, tagjainak száma, az általa szervezett projektek száma és nagyságrendje.

Költségek

A társaság megalapítása – 0,2 millió Ft

Források

A Társulás tagjainak hozzájárulása.

1.4. A Kistelepülésekért Egyesülés megalapítása

A kistelepüléseken élő emberek rossz életkörülményei, a települések jövőbeli helyzetének bizonytalansága olyan probléma, amelynek megoldását nem lehet csak a helyi önkormányzatokra bízni. A Program külön operatív programban fogalmaz meg tennivalókat a kistelepülések helyzetének javítására, de a fejlesztéspolitika és a végrehajtásával megbízott intézmények eszközei nem elégségesek a megoldandó feladatok kezelésére. Az állam is komoly erőforrásokat szán a kistelepüléseken élők támogatására, de a vidékfejlesztési politika is csak helyenként és időnként tudja oldani a feszültségeket. Az állami szerepvállalás kevés. Önszerveződéseken alapuló, innovatív kezdeményezésekre, a közvélemény figyelmének felkeltésére is szükség van a falvak és lakóik életésélyeinek javítása érdekében. A kistelepülések helyzetének részletes felmérése és értékelése, az eredmények és a lehetséges megoldások széles körű megvitatása hozzájárulhat az érdeklődés és a kezdeményezőkészség növeléséhez. Az egyesülés a kistelepülések kulturális életének támogatásával, tudományos és kulturális programok szervezésével, a falvakban eltölthető ösztöndíjak szervezésével, a megyei kistelepülések helyzetét, lehetőségeit ismertté tevő akciókkal segítheti ezt a folyamatot.

Az intézkedés célja a Kistelepülésekért Egyesülés megalapítása, a kistelepülések és az ott élő emberek életének, problémáinak feltárása és ismertté tétele, a kistelepülések támogatása érdekében.

Ütemezés

Az egyesülés tevékenységének előkészítése, a működési alapelvek meghatározása.

2001. február

A Kistelepülésekért konferencia megszervezése, az egyesülés megalapítása.

2001. április, majd a konferencia évente

Az egyesülés megkezdi működését, kialakítja pályázati és ösztöndíjrendszerét, tájékoztatási stratégiáját.

2001. májustól folyamatosan

Végrehajtó szerv

Programiroda

Érintettek

A kistelepülések

Civil szervezetek

A kistelepülések helyzete iránt érdeklődő állampolgárok

Kedvezményezettek

Közvetlenül az egyesülés tagjai, közvetve a kistelepülések lakói.

Kimenetindikátor

Az egyesüléshez csatlakozók, az azt támogatók száma, az egyesülés által szervezett programok, ösztöndíjak és résztvevők száma.

Költségek

Az egyesülés megalapításának előkészítése és az egyesülés megalapítása 0,2 millió Ft

Az évenkénti konferencia 0,5 millió Ft

Források

Önkormányzatok, Területfejlesztési Tanács, adományok, pályázati források.

2. Alprogram: A megye informatikai fejlesztése

2.1. Adatbázisok koordinációja

2.2 Számítástechnikai fejlesztés

Az információ szerepe korunkban megnőtt. Az adatokhoz és a tudáshoz való hozzáférés és az emberek közötti kommunikáció a számítástechnika és az összekötő hálózatok gyors fejlődése következtében rendkívül egyszerűvé vált. Az információs forradalom a gazdasági élet, a társadalmi szokások és az államigazgatás működése területén is mélyreható változásokat indított el. A centrum és periféria szavak jelentése némiképp módosul. Központi helyzetben azok a térségek lesznek, ahol az információhoz való hozzáférés fizikailag lehetséges és ezt a lehetőséget az ott élők magas szinten ki tudják használni. Ahogy korábban az írástudás és az ásványkincsekhez való közelség nagy előnyt jelentett egy terület számára, korunkban az informatikai hálózatok alkalmazásának ismerete és az információkhoz (adatokhoz, hírekhez, elemzésekhez) való közelség válnak egyre meghatározóbbá. A megye jövőbeli prosperitását illetően ezért meghatározó, hogy ne maradjon le az informatikai fejlesztések területén.

Az alprogram célja a megye információs infrastruktúrájának fejlesztése, az informatika alkalmazásához szükséges ismeretekkel rendelkezők számának növelése.

Az alprogram két intézkedést fogalmaz meg, az egyik a megyéről szóló adatok, információk elérhetőségének megkönnyítése, a másik az informatikai infrastruktúra és tudás fejlesztésének támogatása az államigazgatásban és a civil szférában.

Eredményindikátor

A megyei tartalomszolgáltatók és látogatóik száma, a megyében informatikai támogatottságú szolgáltatást nyújtó vállalkozások, szervezetek száma, az Internet hozzáféréssel rendelkezők száma.

Intézkedések

2.1. Adatbázisok koordinációja

Tolna megyében jelenleg is sok szervezet gyűjt, dolgoz fel, illetve elemez adatokat a helyi gazdasági, társadalmi, politikai életről. A Program megvalósulása során további adatbázisok, információs rendszerek épülnek ki, ahogyan várhatólag az üzleti és a civil szféra tartalomszolgáltatóinak száma is tovább fog nőni. Ezeket az információs szolgáltatásokat használva a megye iránt érdeklődők sok mindent megtudhatnak, amennyiben tudnak az adatok létéről, ismerik minőségüket és elérhetőségüket. A megyéről rendelkezésre álló tudás tárolási, feldolgozottsági módját és technikáját tekintve sokrétű, adatgazdait tekintve sok központú. Ezen változtatni a jövőben nem lehet, nem is érdemes. Az információkhoz való hozzáférés megkönnyítése az, amivel a megye stabil pozíciója az adatok, hírek és elemzések egyre fontosabbá váló virtuális világában biztosítható.

Az intézkedés célja a megyéről információkat gyűjtő és feldolgozó szervezetek adatbázisainak feltérképezése és egyszerű, áttekinthető elérésének biztosítása .

Ütemezés

A megyéről információkat gyűjtő, tároló, feldolgozó szervezetek és adataik feltérképezése. 2001. március

Az „InfoTolna kerekasztal” megalakítása, az információk egyszerű és gyors elérhetőségét lehetővé tevő együttműködési rendszer alapelveinek meghatározása.

2001. április

Az elektronikusan vagy bármilyen más módon tárolt és elérhető információk hozzáférési helyét megjelölő – lehetőség szerint a hozzáférés lehetőségét is megadó – megyei központ (portál) létrehozása a témában érdekelt civil szervezetek, vállalkozások bevonásával. 2001. október

Az „InfoTolna kerekasztal” megbeszélése az információs forradalom kínálta lehetőségek megyei kihasználhatóságáról. 2001. november, majd évente

Végrehajtó szerv

A Programiroda, majd a központ üzemeltetője (esetleg a Megyei Könyvtár)

Érintettek

A megyéről információkat gyűjtő, feldolgozó, tároló adatgazdák.

A megye információs iparában érdekelt vállalkozások.

Könyvtárak, teleházak.

Az informatikával, információs társadalommal foglalkozó civil szervezetek.

Az információkat gyakran alkalmazó vállalkozások, szervezetek, intézmények.

Kedvezményezettek

Közvetlenül a tudásiparban érintett szolgáltatók és felhasználók, közvetetten ezen szervezetek, intézmények partnerei (adatszolgáltatók, ügyfelek, fogyasztók stb.).

Kimenetindikátor

A megyei adatok elérhetőségét tartalmazó központhoz csatlakozó adat és tartalomszolgáltatók száma, a központhoz fordulók száma.

Költségek

A megyei adatgazdák feltérképezése	1 millió Ft
Az információs központ létrehozása	10 millió Ft
Az információs központ üzemeltetése évi	5 millió Ft
Összesen:	41 millió Ft

Források

A megye tartalomszolgáltatói, adatgazdái, az információk elérhetőségében közvetlenül érintett illetve pályázati források.

2.2 Számítástechnikai fejlesztés

Az államigazgatás és a civil szféra működésében is egyre nagyobb szerepet kap a számítástechnika és az Internet. Erre egyrészt a kor követelményeinek való megfelelés ösztönzi a nonprofit és az állami szféra szereplőit, másrészt az informatika kínálta lehetőségek egyszerűbbé teszik a hivatalok és szervezetek működését, külvilággal való kapcsolattartását. A megye növekedési esélyeit nagyban befolyásolja a helyi közigazgatás rugalmassága és hatékonysága, a civil szféra fejlettsége, aminek biztosításához az informatikai infrastruktúra és az alkalmazásához szükséges ismeretek fejlesztése elengedhetetlen.

Az intézkedés célja a megyei közigazgatás és nonprofit szféra támogatása az informatika fejlődésével megnyíló lehetőségek kihasználásában.

Ütemezés

A fejlesztési igények és fejlesztési források felmérése (mind az infrastruktúra mind a képzés, továbbképzés területén).

Az informatika kínálta lehetőségek propagálása, képzési programok indítása, indításának ösztönzése az informatikában érintett állami, gazdasági és civil szervezetek bevonásával.

Az infrastrukturális fejlesztésekhez szükséges források megszerzésének támogatása.

Végrehajtó szerv

Tolna Megyei Önkormányzat Humán Szolgálatok Központja

Érintettek

Megyei közigazgatási szervek

Önkormányzatok

Civil szervezetek

Az informatikában érintett állami, gazdasági és nonprofit szervezetek

Kedvezményezettek

Közvetlenül a megyei közigazgatás intézményei és a megyei civil szervezetek, közvetve ezen intézmények és szervezetek ügyfelei, tagjai, partnerei.

Kimenetindikátor

A program hatására beüzemelt hálózati hozzáféréssel rendelkező számítógépek száma, számítástechnikai, informatikai képzésben részt vevők száma.

Költségek

Évi 1.5 millió Ft

Források

Önkormányzatok, pályázati források, a magánszféra támogatása

A fejlesztési koncepcióban meghatározott programok becsült forrásai

(Államháztartási források, EU-források, magán források)

Az operatív programok megvalósításához rendelkezésre álló források becslése során a 2000-2006-ig terjedő időszak alatt a megyébe áramló államháztartási, európai uniós és magán források nagyságának meghatározására tettünk kísérletet. A becsült összegek nem azt jelentik, hogy ezek az összegek biztosan rendelkezésre állnak a program megvalósításának időszaka alatt, hanem annak a megközelítésnek az eredményei, amely az elmúlt évek gazdasági teljesítménye és költségvetési részesedése alapján a várható gazdasági és költségvetési változásokra vetíti rá a korábbi részesedést.

Az operatív programokhoz és alprogramjaikhoz kapcsolt források becslésének alapjául a Gazdasági Minisztérium által készített Átfogó Fejlesztési Terv munkaváltozata szolgált.

A számok értelmezhetőségének érdekében rövid összefoglalását adjuk az kiindulásként használt anyag megközelítésének és a megyei programhoz illesztés módszeréről. A nevezett anyag fontosabb fejlesztési irányonként (nyolc fő csoport, 114 programelem) tartalmazza a 2000-2006-os időszak alatt, az ország egésze számára feltételezhetően rendelkezésre álló költségvetési, régiós, uniós és magán források nagyságát.

Az operatív programokhoz rendelhető források becsléséhez szükséges átalakításokat két nagyobb lépésként lehet összegezni. A kiinduló anyag optimista verzióval élt. 2002 végi uniós csatlakozást feltételezve, 2003-tól már egy jelentősen megemelt, az Unió belső forrásaiból való részesedéssel számolt. Reálisabbnak tartottuk azonban - az uniós csatlakozás dátumának bizonytalansága miatt - e támogatási nagyságok helyett a 2000-2001-es időszak alatt, az Unió különböző alapjaiból az országba áramló források nagyságát tekinteni érvényesnek az egész időszak alatt. Ez a módosítás az ország egészére számolt összeget 12%-kal csökkentette.

Az átalakítás másik eleme az Általános Fejlesztési Terv programstruktúrájának - 114 elemi program - megfeleltetése volt a megyei terv operatív programjaiban szereplő alprogramoknak. A megfeleltetés kritériumai a fejlesztési programokban megfogalmazott célok voltak. Az ország egészére megadott becült értékekből a megye részesedésének kiszámítását, az adott forrás célterületéhez illeszkedő arányosítási együttható használatával oldottuk meg (például a gazdasági tevékenységhez kötődő programok esetében a megye GDP-jének részesedését vettük alapul, az ország egész GDP-éhez viszonyítva, az egész országra egyöntetűen érvényes programok esetében a lakosság arányát az ország teljes népességéhez). Az egyes operatív programokra és az alprogramok megvalósítására feltételezett összegeket, továbbá azok állami, uniós és magán források szerinti megoszlását mutatják be a következő táblázatok.

A programokra feltételezett források összesítve, Mrd Ft-ban						
Gazdaságfejlesztési Operatív Program		Ország egésze	Tolna megye források szerint bontva			
			Összesen	Államháztartási források	EU források	Magán források
1	Elérhetőség*	1261,0	16,8	9,33	1,44	6,03
2	Oktatás	572,5	15,2	13,95	0,44	0,79
3	Innováció, Információ, Kooperáció, Marketing	1763,0	37,1	6,77	1,16	29,14
4	Mezőgazdaság	1733,6	61,1	21,75	2,92	36,47
5	Turizmus	58,8	1,2	1,13	0,00	0,10
	Összesen	5388,9	131,4	52,9	6,0	72,5

*Az autópálya-beruházások nélkül

Tolna Megye Komplex Fejlesztési Programja 2000-2006.

A programokra feltételezett források összesítve, Mrd Ft-ban						
Kistéleplési Operatív Program		Ország egésze	Tolna megye források szerint bontva			
			Összesen	Allamháztartási források	EU források	Magán források
1	Zsáktelepülés Program	72,3	1,8	1,60	0,06	0,10
2	Könyvtár, Teleház	108,4	2,5	1,38	0,60	0,57
3	Falusi Turizmus	33,7	0,7	0,70	0,00	0,00
4	Vidékfejlesztési intézményrendszer fejlesztése	86,6	1,2	0,76	0,00	0,46
	Összesen	301,0	6,2	4,4	0,7	1,1

Tolna Megye Komplex Fejlesztési Programja 2000-2006.

A programokra feltételezett források összesítve, Mrd Ft-ban						
	Életminőség- fejlesztési Operatív Program	Ország egésze	Tolna megye források szerint bontva			
			Összesen	Államháztartási források	EU források	Magán források
1	Hulladék	283,5	6,9	3,56	0,91	2,41
2	Szennyvíz	752,1	18,2	16,99	1,26	0,00
3	Környezet- tudatossági program	316,5	6,6	2,86	0,13	3,66
4	Egészség- tudatossági program	32,4	1,1	1,07	0,01	0,01
5	Civil, kulturális programok	47,8	1,1	0,73	0,32	0,10
	Összesen	1432,3	34,0	25,2	2,6	6,2

Tolna Megye Komplex Fejlesztési Programja 2000-2006.

A programokra feltételezett források összesítve, Mrd Ft-ban						
Intézményfejlesztési Operatív Program		Ország egésze	Tolna megye források szerint bontva			
			Összesen	Államháztartási források	EU források	Magán források
1	A megye érdekvégyenesítő tevékenységének koordinációja	0,0	0,0	0,00	0,00	0,00
2	Gazdaságfejlesztési koordinációs intézményrendszer	261,3	6,3	4,51	1,27	0,56
3	Civil készségek fejlesztése, EU ismeretek, koordinációs hajlandóság növelése	0,0	0,0	0,00	0,00	0,00
4	Szociális intézményrendszer fejlesztése	223,6	6,5	6,23	0,11	0,16
	Összesen	484,8	12,8	10,7	1,4	0,7

Tolna Megye Komplex Fejlesztési Programja 2000-2006.

A programokra feltételezett források összesítve, Mrd Ft-ban						
		Ország egésze	Tolna megye források szerint bontva			
				Államháztartási források	EU források	Magán források
Gazdaságfejlesztési Operatív Program		5388,9	131,4	52,9	6,0	72,5
Kistélepülési Operatív Program		301,0	6,2	4,4	0,7	1,1
Életminőség-fejlesztési Operatív Program		1432,3	34,0	25,2	2,6	6,2
Intézményfejlesztési Operatív Program		484,8	12,8	10,7	1,4	0,7
A megyei bontásba nem illeszkedik		904,4				
Összesen:		8511,5	184,5	93,3	10,6	80,6

A programozás során végzett egyeztetések

Szakmai tanácsadó testület véleményezte a helyzetértékelést: Györffy Gábor (a Nyugat-Dunántúli Területfejlesztési Ügynökség vezetője), Tétényi Tamás, (Gazdasági Minisztérium) Tóth József (a Pécsi Egyetem rektora),

Regionális és megyei területfejlesztési ügynökség munkatársai véleményezték a prioritásokat és az operatív programokat. (2000. május 29.)

Kistérségek vezetői és menedzserei véleményezték a prioritásokat és javaslatot tettek az operatív programokra az előző koncepciók alapján. (2000. május 29.)

A kistérségekkel szakértői egyeztetések.

Dombóvári kistérséggel (2000. június. 7.)

Tamási kistérséggel (2000. június 8.)

Szekszárdi kistérséggel (2000. június 8.)

Völgységi kistérséggel (2000. június 13.)

Paks-Dunaföldvári kistérséggel (2000. június 8.)

2000. június 14-15. kétnapos fórum keretében szakmai vitát rendeztünk a vármegyeházán. Hat szekcióban (gazdaság, turizmus, környezetvédelem, kommunális infrastruktúra, intézményfejlesztés, humán szolgáltatások, mezőgazdaság) vitattuk meg a helyzetértékelés főbb eredményeit, a program alapelveit. A Területfejlesztési Iroda több mint kétszáz embert hívott meg a fórumra, az egyes szekciók munkáján 15-20 ember vett részt.

Mindezek mellett a következő szervezetekkel folytattunk egyeztetéseket:

Civil Ház

Civil Fórum

Szekszárd Városi Mentálhigiénés Műhely

Tolna Megyei Önkormányzat Humán Szolgálatok Központja

Babits Mihály Művelődési Központ

Szekszárdi Művészetek Háza

Tolna Megyei Mérnöki Kamara

Tolna Megyei Kereskedelmi és Iparkamara

Vállalkozói Központ

Tolna Megyei Közlekedés-felügyelet

Megyei Munkaügyi Központ (külön a mentorokkal)

FVM Tolna Megyei Hivatala

Német kisebbség megyei vezetője

Cigány kisebbség megyei szervezete

Falugazdászok

Turinform irodák képviselői

A kistérségi menedzserek

A megyei önkormányzat több osztálya

Számos város és falu polgármestere, alpolgármestere (Szekszárd, Tolna, Paks, Dunaföldvár, Pálfa, Miszla, Fürged, Tamási, Dombóvár, Kaposszekcső, Váralja, Bonyhád)

Mindezek mellett a megye társadalmi, gazdasági, politikai életének több meghatározó szereplőjével folytattunk háttérbeszélgetéseket.

Munkánk során a megye településeinek problémáiról, fejlesztési elképzeléseiről a települések polgármestereivel postai kérdőíves felmérést készítettünk. (A kérdőívet mindez ideig 60 település küldte vissza. Az adatok teljes körűvé tétele érdekében az eddig nem válaszoló településeket újra megkeressük.)

A megye 50 főnél több alkalmazottat foglalkoztató vállalatainak tevékenységét, elképzeléseit kérdezőbiztosokkal mérjük fel.

A helyzetértékelést a következő intézmények véleményezték:

Környezetvédelmi Minisztérium, közigazgatási államtitkár

Miniszterelnöki Hivatal, Közigazgatási és Területpolitikai Államtitkárság

Közép-Dunántúli Környezetvédelmi Felügyelőség

Pénzügyminisztérium, Önkormányzati és Területfejlesztési Főosztály

Tolna Megyei Földhivatal

Duna-Dráva Nemzeti Park igazgatósága

Ifjúsági és Sportminisztérium, politikai államtitkár

Gazdasági Minisztérium, regionális gazdaságfejlesztési helyettes államtitkár

Közlekedési Hírközlési és Vízügyi Minisztérium, Fejlesztési Főosztály

Közép-Dunántúli Vízügyi Igazgatóság

Szociális és Családügyi Minisztérium, helyettes államtitkár

FVM Tolna Megyei Földművelésügyi Hivatal

Tolna Megyei Munkaügyi Központ

Tolna Megyei Közlekedési Felügyelet

KSH Tolna Megyei Igazgatóság

Belügyminisztérium, önkormányzati helyettes államtitkár

Tolna megye Komplex Fejlesztési Programjának összefoglaló táblázata

I. Operatív program: Gazdaságfejlesztés				
				Hatásindikátor: GDP, foglalkoztatottak száma, átlagbér az országos átlaghoz viszonyítva
1. Alprogram: A gazdasági környezet javítása, a gazdasági intézményrendszer fejlesztése				
				Eredményindikátor: megyei vállalkozások adózás előtti eredménye, hozzáadott értéke a mérlegfőösszeghez, foglalkoztatottak számához viszonyítva
	Intézkedés	Végrehajtó szerv	Kimenetindikátor	Költség
	1. A gazdaságfejlesztés meghatározó intézményeinek segítése, tevékenységük összehangolása	Programiroda, majd a Tolna Megye Gazdaságáért Társulás	Az együttműködésben résztvevő szervezetek száma, illetve értéke, az együttműködés szervezte akciók száma, beruházások összértéke, létesült állások száma	
	2. A kis- és középvállalkozások számára fontos gazdasági szolgáltatások kínálatának élénkítése	Programiroda, majd a Tolna Megye Gazdaságáért Társulás	A nyertes szolgáltatók tevékenységéből származó összeforgalom	14 millió Ft
	3. Gazdasági információs rendszer kiépítése	Programiroda, majd a Tolna Megye Gazdaságáért Társulás	Honlaplátogatók száma, szolgáltatók szolgáltatásait szerződéses formában használók száma	28 millió Ft
	4. A Dunamenti Gazdasági Térség fejlesztési lehetőségeinek kihasználása, különös tekintettel a Duna-híd kínálta lehetőségekre	Programiroda, majd a Dunamenti Gazdasági Térségért Egyesülés	Az Egyesülés által indukált vagy szervezett programok száma, költségvetésének nagysága	5 millió Ft
	5. Megye vonzerejének növelése a fiatal, magasán kvalifikált munkaerő számára	Programiroda, majd a létrehozott alapítvány	Megyén kívüli egyetemen, főiskolán végzett, a megyében munkát vállaló fiatalok száma	49,5 millió Ft

Tolna Megye Komplex Fejlesztési Programja 2000-2006.

2. Alprogram: Az oktatás fejlesztése, a megye iskoláiban szerzhető tudás piacképességének javítása, az intézmények közötti együttműködés erősítése				
				Eredményindikátor: megyei középiskolákban továbbtanulók száma, a továbbtanulási mutatók, felnőttképzésben résztvevők száma, (pályakezdő) munkanélküliek száma, megyei átlagbér
Intézkedés	Végrehajtó szerv	Kimenetindikátor	Költség	
1. A középfokú intézmények közötti koordináció erősítése az oktatási struktúra sikeres fejlesztése érdekében	Megyei Önkormányzat, Közoktatás-fejlesztési Közalapítvány, Szakképzési Tanács	Intézmények és képzési irányok keresettsége közötti különbség, a megyei intézményekbe jelentkezők száma a középiskolás korba lépők számához képest, a preferált képességeket, végzettséget megszerző diákok aránya	1805 millió Ft	
2. A felnőttképzés koordinációjának megteremtése a munkaerő-piaci igényekhez jobban illeszkedő kínálat kialakításának támogatása érdekében	Programiroda, majd a Tolna Megye Gazdaságáért Társulás	Koncepció kidolgozásában résztvevő és azt elfogadó szervezetek, illetve az általuk kínált képzési programok férőhelyeinek száma	3 millió Ft	
3. A megye középfokú oktatásának helyzetét nyomon követő információs rendszer kialakítása	HuSzoK	Az információs rendszert használók száma, a rendszer működtetésében szerepet vállaló oktatási intézmények, önkormányzatok, egyéb szervezetek száma	15,5 millió Ft	
3. Alprogram: A megye elérhetőségét és a megyén belüli kapcsolatokat szolgáló közlekedési infrastruktúra fejlesztése				
				Eredményindikátor: a megye települései közötti közlekedési idő és költség, regionális központok és a főváros elérésének ideje és költsége
Intézkedés	Végrehajtó szerv	Kimenetindikátor	Költség	
1. A megye átjárhatóságának javítása főutak és elkerülő utak építésével	KöViM	A megye települései közötti közlekedési idő és költség, regionális központok és a főváros elérésének ideje és költsége	Gyorsforgalmi utak: 47 570 millió Ft, főutak: 7 900 millió Ft	
2. A megye átjárhatóságának javítása a mellékhalózat fejlesztésével	KöViM	A létesített közúti kapcsolatok forgalma, a megye települései közötti közlekedési idő	25 863 millió Ft	
3. A megye hajózás fejlesztési koncepciójának kidolgozása	Dunamenti Gazdasági Térségért Egyesülés	Koncepció elkészülte, az azt elfogadó önkormányzatok száma	5 millió Ft	
4. A települések közötti közúti tömegközlekedés fejlesztése	Gemenc Volán	Az utasforgalomban résztvevők aránya		

Tolna Megye Komplex Fejlesztési Programja 2000-2006.

4. Alprogram Mezőgazdaság fejlesztése				
			Eredményindikátor: a mezőgazdaságban előállított összes, egy alkalmazottra, egy hektárra jutó jövedelem	
Intézkedés	Végrehajtó szerv	Kimenetindikátor	Költség	
1. Az optimális növénytermelési szerkezet kialakításának támogatása	FVM Tolna Megyei Hivatala		565 millió Ft	
2. Szőlőtermesztés és borgazdaság fejlesztése	FVM Tolna Megyei Hivatala	Megyei bortermelés területe, értékesített minőségi borok mennyisége, bevétele	2 158 millió Ft	
3. Gyümölcstermesztés fejlesztése	FVM Tolna Megyei Hivatala	Telepített ültetvények területe, tároló- és feldolgozó kapacitás nagysága, az értékesített gyümölcs összbevétele	492 millió Ft	
4. Zöldségtermesztés fejlesztése	FVM Tolna Megyei Hivatala	Telepített ültetvények területe, tároló- és feldolgozó kapacitás nagysága, az értékesített zöldség összbevétele	66 millió Ft	
5. Állattenyésztés fejlesztése	FVM Tolna Megyei Hivatala	A feldolgozott állati termékek mennyisége, az előállított termékek minőségi paraméterei, az állattenyésztés árbevétele	244 millió Ft	
6. Erdőgazdálkodás fejlesztése	Erdőfelügyelőség	Az erdőterület változása, a faállomány minősége, az újratelepítés aránya és minősége, fafeldolgozás és értékesítés eredménye, erdőgazdálkodás eredménye	600 millió Ft	
7. Mezőgazdasági termelést támogató szolgáltatások fejlesztése	FVM Tolna Megyei Hivatala	Szaktanácsadó-hálózatban résztvevő szervezetek tevékenysége és száma, szaktanácsadói szolgáltatást igénybe vevők száma, szakmai képzésben résztvevők száma, szaktanácsadók által menedzselte fejlesztési projektek volumene	412 millió Ft	
8. Meliorációs rendszer fejlesztése	FVM Tolna Megyei Hivatala	Meliorált területek nagysága, csapadék egyenetlen eloszlása miatt használhatatlanná váló, nehezen művelhető területek nagysága	450 millió Ft	
9. Növényolaj motorhajtóanyag előállításának beindítása	Mezőgazdasági termelők	A termelésbe bevont területek nagysága, az előállított biodizel mennyisége	491 millió Ft	
10. Integráció és kooperáció ösztönzése	FVM Tolna Megyei Hivatala	Megalakult új típusú szervezetek száma	320 millió Ft	
11. Az élelmiszeripar fejlesztése	FVM Tolna Megyei Hivatala	1, A telepített ültetvény-területek nagysága, a tároló és feldolgozó-kapacitás növekedése az értékesített gyümölcs összbevétele 2, Mezőgazdasági termékek és hulladékok környezetkímélő hasznosítása, az értékesített szesz és szeszmoszlék összbevétele	1300 millió Ft	

Tolna Megye Komplex Fejlesztési Programja 2000-2006.

5. Alprogram: Turizmus és intézményrendszereinek fejlesztése					
				Eredményindikátor: turizusból származó bevétel, vendégéjszakák száma, foglalkoztatottak száma	
Intézkedés	Végrehajtó szerv	Kimenetindikátor	Költség		
A gyógy- és termálturizmus fejlesztése	HuSzoK	Vendégforgalom szezonálitása, fűrdőhelyeken töltött vendégéjszakák száma, megvalósuló beruházások összértéke	10 millió Ft		
A borturizmus fejlesztése	Borút Egyesület, HuSzoK	Programokon résztvevők száma, bekapcsolódó vállalkozók száma	11 millió Ft		
Turizmus fejlesztését támogató rendszer kialakítása	HuSzoK	1, Minősített vállalkozások száma 2, képzésben résztvevők száma 3, promóciós akciók száma	28 millió Ft		
Megyei koordináló szervezet fejlesztése, feladatainak és hatáskörének bővítése	HuSzoK		23 millió Ft		
Tárgyi feltételek fejlesztésének feltérképezése	HuSzoK	Szálláshelyek, vendéglátó egységek száma	3 millió Ft		
II. Operatív program: a kistélepüléseken élők esélyeinek növelése, megteremtése					
				Hatásindikátor: elvándorlók száma, munkanélküliség a kistélepüléseken	
1. Alprogram: A zsáktelepülések megközelíthetőségének javítása					
				Eredményindikátor: kistérségi központok elérési ideje, a falvak közötti forgalom	
Intézkedés	Végrehajtó szerv	Kimenetindikátor	Költség		
A zsáktelepülések elérhetőségének és kapcsolódási lehetőségeinek javítása	Érintett önkormányzatok	A megépülő utak hossza, a zsáktelepülésnek minősülő települések száma	6596,5 millió Ft		
2. Alprogram: A kulturális kezdeményezések és intézmények fejlesztése a megye kistépülésein					
				Eredményindikátor: a falusi kulturális szervezetek altív tagjainak száma, a kistépüléseken szervezett kulturális, civil programok és résztvevők száma	
Intézkedés	Végrehajtó szerv	Kimenetindikátor	Költség		
A teleház-hálózat fejlesztése	Munkaügyi Központ, HuSzoK	Teleházak és látogatóik száma, a teleházak által szervezett projektek és azokban résztvevők száma	21 millió Ft		
Kistérségi nonprofit tevékenységek ösztönzése	HuSzoK, majd Kistépülésekért Egyesülés	Támogatási alap által elosztott támogatás összege, a pályázók száma, a támogatott programok és résztvevők száma	120 millió Ft		

Tolna Megye Komplex Fejlesztési Programja 2000-2006.

3. Alprogram: a falusi turizmus fejlesztése				
				Eredményindikátor: falusi turizmusban résztvevők száma, vendégéjszakák száma
Intézkedés	Végrehajtó szerv	Kimenetindikátor	Költség	
A falusi turizmus és az agroturizmus fejlesztési lehetőségeinek felmérése	HUSZOK	A falusi turizmusba bekapcsolódó települések, vállalkozók, gazdálkodók száma	2 millió Ft	
A falusi turizmus hálózat fejlesztése, koordináló szervezet felállítása	HUSZOK	Az információs, illetve a minősítési rendszerbe bekapcsolódott települések, szolgáltatók száma	15 millió Ft	
Marketing rendszer kiépítése	HUSZOK		15 millió Ft	
4. Alprogram: a vidékfejlesztésért tevékenykedő hálózatok kooperációjának erősítése				
				Eredményindikátor: kistelepülések helyi kezdeményezésű fejlesztési programjainak száma, pályázaton nyert támogatásaik összege
Intézkedés	Végrehajtó szerv	Kimenetindikátor	Költség	
A vidékfejlesztésért tevékenykedő hálózatok kooperációjának erősítése	Programiroda	Az információs szolgáltatás produktumainak száma és olvasottsága, közösen létrehozott projektek száma	3 millió Ft	

III. Operatív program: Az életminőség fejlesztése				
				Hatásindikátor: természetbe kerülő szennyező anyag mennyisége, várható életkor, öntevékeny szervezetek tevékenységében résztvevők száma
1. Alprogram: A korszerű hulladékgazdálkodás feltételeinek megteremtése				
				Eredményindikátor: a környezetbarát módon kezelt, újrafeldolgozott szilárd hulladék mennyisége és aránya
Intézkedés	Végrehajtó szerv	Kimenetindikátor	Költség	
A keletkező hulladék mennyiségének minimalizálása	Települési önkormányzatok, kistérségek	A hulladék mennyisége	63 millió Ft	
A környezetbarát újrahasznosítás maximális szintre emelése	Települési önkormányzatok, kistérségek	Az újrahasznosított hulladék mennyisége	1126 millió Ft	
A környezetkímélő hulladék elhelyezés megoldása	Települési önkormányzatok, kistérségek	A hulladékgazdálkodási törvény előírásainak megfelelően kezelt hulladék aránya	1020 millió Ft	
A hulladékkezeléssel összefüggő szolgáltatások erősítése	Települési önkormányzatok, kistérségek	A nem kezelt hulladék aránya	655 millió Ft	
2. Alprogram: a környezetvédelmi infrastruktúra továbbfejlesztése				
				Eredményindikátor:
Intézkedés	Végrehajtó szerv	Kimenetindikátor	Költség	
Szennyvízprogram folytatása	Települési önkormányzatok	Szennyvízhálózatba kapcsolt települések száma, lakások száma	80 millió Ft	
Földgázprogram folytatása	Települési önkormányzatok	Földgázhálózatba kapcsolt települések száma, lakások száma	30 millió Ft	
Alternatív energiaforrások kutatása, alkalmazása, mintaterületek létrehozása	Települési önkormányzatok	Az alternatív energiaforrások felhasználása	500 millió Ft	
Csapadékvíz-elvezetők építése, karbantartása	Települési önkormányzatok	Eróziós hatásnak kitett területek aránya	1055 millió Ft	

Tolna Megye Komplex Fejlesztési Programja 2000-2006.

3. Alprogram: ivóvízbázisok védelme				
			Eredményindikátor:	
Intézkedés	Végrehajtó szerv	Kimenetindikátor	Költség	
Vízminőség adatbázisok létrehozása, fenntartása	Regionális Vízügyi Hatóság	Megyei vízminőség adatbázis létrejötte	100 millió Ft	
Új vízbázisok kutatása	Települési önkormányzatok	Csökken a függőség a jelenlegi vízbázisoktól és szolgáltatóktól	100 millió Ft	
Az érzékeny területek fokozott védelme, kutatása	Települési önkormányzatok	Csökkenő környezetterhelés, olcsó ivóvíz	100 millió Ft	
A megyét övező területek felől érkező szennyvizek értékelése, a vízminőségvédelem megszervezése	Települési önkormányzatok	Megfelelő információs rendszer jön létre, védelmi tervek	120 millió Ft	
Alternatív vízhasználatok elterjedése	Települési önkormányzatok	Csökken a környezetterhelés	30 millió Ft	
4. Alprogram: Levegőminőség-védelem, zaj- és rezgésvédelem				
			Eredményindikátor:	
Intézkedés	Végrehajtó szerv	Kimenetindikátor	Költség	
Levegő minőségének védelme	ÁNTSZ	A levegő minősége javul	300 millió Ft	
Zaj- és rezgésterhelés csökkentése	FVM hivatal	Zajterhelés csökken		
5. Alprogram: A környezettudatosság kialakítása				
			Eredményindikátor: a környezettudatossági programokban résztvevők száma, az indított akciók száma	
Intézkedés	Végrehajtó szerv	Kimenetindikátor	Költség	
Óvodai programok	Önkormányzatok	Résztvevő óvodások száma	13 millió Ft	
Általános iskolai programok	Önkormányzatok	Résztvevő általános iskolások száma	26 millió Ft	
Középiskolai programok	Önkormányzatok	Résztvevő középiskolások száma	20 millió Ft	
Felsőoktatási programok	Felsőoktatási intézmények	Oktatási programokban résztvevők száma	130 millió Ft	
Lakossági meggyőzés	Önkormányzatok	Információs akciók száma, az általuk elért lakosok száma	280 millió Ft	
6. Alprogram: Ökofolyosók kialakítása				
			Eredményindikátor: a megyében megtalálható stabil populációk száma	
Intézkedés	Végrehajtó szerv	Kimenetindikátor	Költség	
Akcióprogram kidolgozása biológiai sokféleség megőrzésére és a biológiai erőforrások fenntartható használata céljából.	Megyei önkormányzat	Védett területek nagysága	770 millió Ft	
7. Alprogram: A biogazdálkodás térnyerésének elősegítése				
Intézkedés	Végrehajtó szerv	Kimenetindikátor	Költség	
Környezetbarát mezőgazdaság	FVM hivatal	Tájképi értékek konverzálsági esélye javul	30 millió Ft	
Biogazdálkodás feltételrendszerének megteremtése	FVM hivatal	Egészségesebb élelmiszerek forgalma nő	115 millió Ft	

Tolna Megye Komplex Fejlesztési Programja 2000-2006.

8. Alprogram: Megyei kerékpárút-hálózat fejlesztése				
				Eredményindikátor: kerékpáros forgalom nagysága, kerékpáros balesetek száma
Intézkedés	Végrehajtó szerv	Kimenetindikátor	Költség	
Kerékpárút-hálózat fejlesztése	Érintett önkormányzatok, KöViM	Megyei kerékpárút-hálózat hossza, kerékpárral elérhető települések, turista célpontok száma	1 600 millió Ft	
Megyei kerékpárút-fejlesztési koncepció elkészítése	Programiroda	megyei kerékpárút-hálózat mérete, kerékpárral elérhető települések száma	3 millió Ft	
9. Alprogram: Egészségtudatosság javítása				
				Eredményindikátor: az egészségre káros életmód deviáns viselkedés gyakorisága
Intézkedés	Végrehajtó szerv	Kimenetindikátor	Költség	
Az egészségőrző, lélekvédelmi szolgáltatások körének bővítése	Programiroda, Szekszárd Városi Mentálhigiéniai Műhely	Egészségtudatossági programokba bevont lakosok (rászorulók és az egészségüket megőrizni kívánók) száma	24,5 millió Ft	
10. Alprogram: a kulturális és civil tevékenységek kezdeményezésének ösztönzése				
				Eredményindikátor: kulturális-, civil-, illetve önképző szervezetek életében résztvevők aránya
Intézkedés	Végrehajtó szerv	Kimenetindikátor	Költség	
A megye közösségi kezdeményezések koncepciójának elkészítése egy, a jelenleginél hatékonyabban és több erőforrással gazdálkodó támogatási rendszer megalapozása érdekében	HuSzoK	A támogatási alapokba befolyó összeg, a pályázatok által támogatott kezdeményezések száma	351,5 millió Ft	
Virtuális galéria létrehozása	HuSzoK	A résztvevő művészek száma, a kiállított művek száma, a honlap látogatóinak száma	16 millió Ft	
11. Alprogram: Szociális háló erősítése				
				Eredményindikátor: A különböző programokba bevont emberek száma, a társadalmi munkamegosztásba újra szerepet vállaló, korábban – önhibájukon kívül – kívül rekedők száma
Intézkedés	Végrehajtó szerv	Kimenetindikátor	Költség	
Fogyatékosok ellátásáért felelős intézményrendszer átalakítása, fejlesztése	Megyei önkormányzat	Az intézeteken kívül élő fogyatékosok száma		
Szociális térkép elkészítése	Programiroda	Szociális térkép elkészül	3 millió Ft	

Tolna Megye Komplex Fejlesztési Programja 2000-2006.

IV. Operatív program: Az intézményrendszer fejlesztése					
				Hatásindikátor: a megyében széles körben elfogadott koncepciók, kezdeményezések száma, a megye pozíciója a helyi kezdeményezőkézség és összefogási hajlandóság megyék közötti szubjektív rangsorában	
1. Alprogram: A fejlesztéspolitika megyei szintű koordinációját ellátó szervezetek, ügynökségek felállítása					
				Eredményindikátor: a létrehozott szervezetek által sikeresen megszervezett és lebonyolított fejlesztési projektek száma, az általuk menedzselte akciók pénzübeli értéke	
Intézkedés	Végrehajtó szerv	Kimenetindikátor	Költség		
Komplex Fejlesztési Program végrehajtásáért felelős Programiroda felállítása	Területfejlesztési Tanács	A Programiroda által sikeresen végrehajtott intézkedések	31 millió Ft		
A megye fejlesztéspolitikai érdekeit képviselő szervezet felállítása	Programiroda	A végrehajtó szerv által menedzselte ügyek száma, az érdekvérvényesítő képesség révén megvalósuló projektek száma, összege	14 millió Ft		
Tolna Megye Gazdaságáért Társulás megalapítása	Programiroda, Kereskedelmi- és Iparkamara	A Társulás tagjainak száma, az általa szervezte projektek száma és nagyságrendje	0,2 millió Ft		
A Kistérszervezetekért Egyesülés megalapítása	Programiroda	Az Egyesüléshez csatlakozók, az azt támogatók száma, az Egyesülés által szervezte programok, ösztöndíjak, és résztvevők száma	3,2 millió Ft		
2. Alprogram: A megye informatikai fejlesztése					
				Eredményindikátor: a megyei tartalomszolgáltatók és látogatók száma, a megyében informatikai támogatottságú szolgáltatást nyújtó vállalkozások, szervezetek, intézmények száma, az Internet-hozzáféréssel rendelkezők száma	
Intézkedés	Végrehajtó szerv	Kimenetindikátor	Költség		
Adatbázisok koordinációja	Programiroda, Megyei Könyvtár	A központhoz csatlakozó adat-, és tartalomszolgáltatók száma, a központhoz fordulóik száma	41 millió Ft		
Számítástechnikai fejlesztés	HuSzoK	A program hatására beüzemelt, hálózati hozzáféréssel rendelkező számítógépek száma, a számítástechnikai-informatikai képzésben résztvevők száma	9 millió Ft		

Melléklet a megyére vonatkozó országos közúthálózat-fejlesztési elképzelésekről

Az **Országos Területrendezési Terv (OTR)** Térségi Szerkezeti Terv országos jelentőségű közlekedési infrastruktúra figyelembevételével a főúthálózat jelenlegi szerkezeti rendszerének továbbfejlesztése az alábbi átalakítást igényli:

- makroszintű: haránt irányú gyorsforgalmi utak létesítése, dunai és tiszai keresztezések számának növelése, a minimális főúthálózat sűrűség biztosítása.
- mikroszintű: a településeket elkerülő szakaszok koncepciójának átértékelése a gyorsforgalmi hálózat fejlesztési tervével összhangban, a párhuzamos fejlesztések elkerülése, ipari parkok, logisztikai központok előnyös közúti kiszolgálásának biztosítása, emelt sebesség bevezetéséhez fokozatos kiépítés.

A strukturális jelentőségű három gyűrű jellegű hálózati elem a következő:

- M 0 Budapest közvetlen környezetében;
- „középső gyűrű” dunaújvárosi Duna-híddal, Komárom – Eger végponttal;
- **„külső gyűrű” Szekszárd térségében új Duna-híddal;**

A **Magyar Gyorsforgalmi Úthálózat Távlati Fejlesztési Terv** célja, hogy hosszú távra (2008-ig) és a motorizáció telítettsége idejére (nagyáv: várhatóan 2030-ig) a térségek, régiók, települések között szükségessé váló gyorsforgalmi úthálózati kapcsolatokat meghatározza, illetve ezeket törvényben rögzítse.

A Magyar Gyorsforgalmi Úthálózat Távlati Fejlesztési Terve az OTR-be beépítve kizárólag a kapcsolatok jóváhagyására irányul annak érdekében, hogy az ország hosszú és nagy távra tervezett autópálya, illetve autóút hálózata mind a hazai, mind a külföldi érdeklődők, befektetni szándékozók számára ismertté, kiszámíthatóvá váljon.

A Krétán 1994-ben kijelölt és Helsinkiben 1997. június 23-25. között felülvizsgált és kiegészített – az EU számára fontos – közlekedési folyosók az Unió

keleti határán lévő országok fejlesztését segítik. E folyosók közül a megyét az **V/c folyosó (M 6, M 56 ap (Ploce – Sarajevó - Eszék - Budapest)** érinti.

Tolna megyét érintő, hosszú távban (2008-ig) megvalósítandó fejlesztések:

				Szakasz hossza (km)						
				Autópálya			Autóút			
Útszám	típus	-tól	-ig	2 x 2	2 x 2	2 x 3	2 x 1	2 x 2		
				új	Bővítés		új	bőv.	új	bőv.
M9	au.	6. sz. főút (Szekszárd)	54. sz. főút				30			

Tolna megyét érintő, nagy távban (2030-ig) megvalósítandó fejlesztések:

				Szakasz hossza (km)						
				Autópálya			autóút			
Útszám	Típus	-tól	-ig	2 x 2	2 x 2	2 x 3	2 x 1	2 x 2		
				új	Bővítés		új	bőv.	új	bőv.
M6-M56	ap.	Budapest (M0 ap.)	Iloca (oh.)	189	7					
M9	ap.	Nagykanizsa (M7 ap.)	Dombóvár (M65 ap.)	84						
M9	au.	Dombóvár (M65 ap.)	Szeged (M5 ap.)						133	30
M65	ap.	M8 ap.	Pécs (M6 au.)	107						

A gyorsforgalmi úthálózat 10 éves fejlesztéséről szóló 2117/1999-es kormányhatározat rendelkezik a páneurópai közlekedési folyosók még kiépítetlen magyarországi szakaszainak, továbbá az M30 és M35 autótutaknak, valamint a szekszárdi és dunaújvárosi új Duna-hidaknak 1999. évtől kezdődő és folyamatosan végrehajtandó fejlesztési program keretében történő megvalósításáról. Az említett célok érdekében fontosnak tartja a M6-M56 Budapest – Dunaújváros – Szekszárd – országhatár közötti autópályává fejleszthető autóút, a szekszárdi Duna-híd a 6-51. számú főutak közötti autóúttal együttes kiépítését, a dunaújvárosi Duna-híd a 6-51. számú főutak közötti autóúttal együttes kiépítését. A kormányhatározat úgy rendelkezik, hogy a szekszárdi Duna-hidat a programidőszak első három évében forgalomba kell helyezni.

Az Országos Főúthálózat Távlati Fejlesztési Terve a helyközi (belföldi és nemzetközi) közúti forgalom számára egyaránt fontos főutak és hálózati jelentőségű mellékutak magyarországi hálózatának távlati fejlesztési igényeit határozza meg és időbeli megvalósítását tartalmazza.

Tolna megyét érintő, hosszú távban (2008-ig) megvalósítandó fejlesztések

Település elkerülések

OFTFT település elkerülések				
Ütem	Út száma, jele	Út, útszakasz megnevezése	Hossz (km.)	Költség (Mft.) 2000. évi ár
2008	52	Dunaföldvár	1, 3	264, 0
1999	56	Szekszárd tehermentesítő II. és III. ütem	3, 8	650, 0
2002	63	Bikács elkerülése	1, 5	450, 0

Tolna megyét érintő, nagy távban (2030-ig) megvalósítandó fejlesztések

A városok, régióközpontok közötti főút szintű kapcsolat kialakítása

		Felhasznál	hossz (km.)	
		t mellékút		
útszám	Útvonal	Száma	részletes	összes
új főút	Simontornya – Fürged	6407	20	
	Fürged – Daránypuszta		20	40
új főút	Iregszemcse (65. sz. főút) – Nagykónyi (61. sz. főút)	6510	10	10

Gyorsforgalmi utak közötti, velük párhuzamos főutak fejlesztése

útszám	Útvonal	felhasznált mellékút	hossz (km.)	
		száma	részletes	összes
új főút	M7 - M65 utak között			
	Somogy megyei szakasz		68	
	megyehatár – Nagykónyi (61. sz. főút)	6508	11	79

Település elkerülések

Ütem	Út száma, jele	OFTFT település elkerülések	Hossz (km.)	Költség (Mft.) 2000. évi ár
		Út, útszakasz megnevezése		
-	6	Dunaföldvár nyugati elkerülése		
	55	Bátaszék észak-keleti elkerülése		
2030	56	Szekszárd központ elkerülése M6 - M56 nyomvonalán 2x1 forgalmi sávon	13, 0	3072, 0
2030	56	Bátaszék nyugati elkerülése M6 - M56 nyomvonalán 2x1 forgalmi sávon	9, 8	1408, 0
	61	Simontornya déli elkerülése		
	61	Pincehely nyugati elkerülése		
	64	Simontornya északi elkerülése		
	65	Tamási keleti elkerülése		

Négy sávra bővítések

		Főutakon javasolt bővítések		
Ütem	Út száma, jele	Út, útszakasz megnevezése	Hossz (km.)	Költség (Mft.) 2000. évi ár
	6	Dunaújváros – Dunaföldvár	6, 8	650, 0
2030	6	Paksi atomerőmű „menti” szakasz	4, 1	510, 0

Az Országos Főúthálózat Távlati Fejlesztési Terve meg kívánja alapozni a következő évezred korszerű közúthálózatát a gyorsforgalmi és mellékúthálózat fejlesztésének figyelembevételével úgy, hogy az ország úthálózata megfeleljen az európai elvárásoknak, szolgálja a szomszéd országokkal kialakítandó kapcsolatokat, valamint feltárja a hiányzó és szükséges főúthálózati elemeket is.

¹ A programtervezet részletes leírása elkészült a Megyei Önkormányzat Közgyűlése számára